

مفتی
عقلم
مفتی
دارا دیوبند
پستو

دموجوده وخت په دار الافتاء كې دمروجه نسخو مطابق، دنوى تخريج سره اعلى كمپوټري چاپ

فتاوى دارالعلوم ديوبند

په آسكانه اوروانه كندهكارى پښتو

لسم جلد ۱۵

كتاب الطلاق (نصف آخر)

تأليف: مفتى اعظم عارف بالله حضرت مولانا مفتى عزيز الرحمن صاحب عثمانى
(دارالعلوم ديوبند اول مفتى))

په لار ښوونه ۵: حكيم الاسلام حضرت مولانا قارى محمد طيب صاحب (مهمتم دارالعلوم ديوبند)
مرتب: مولانا محمد ظفير الدين صاحب، رفيق شعبه ترتيب فتاوى دارالعلوم ديوبند
اضافه تخريج جديد: مولانا مفتى محمد صالح، رفيق دارالافتاء جامعة اسلاميه، بنورى ټاون كراچى
زباړه، تعليق او تحقيق: مولانا الحافظ محمد احمد الحقاني الأفغاني، فاضل حقانيه، پشاور
زير نگراني: شيخ الحديث حضرت مولانا الشيخ عبد القادر النهر كاريزي (دامت بركاتهم العالیه)

مکتبہ خلیفہ

کاسی روډ، کوټه : 0812662448

ٲول حقوق
مخفوظي

© All Rights Reserved
al-ilmcorp@hotmail.com

لومړۍ چاپ

۱۴۲۹ شعبان \ اګست ۲۰۰۸

Maktabah Habibiyah

Publishing Organization

مکتبہ حبیبیہ

خبروندويه ٲولنه

ارګ بازار کندهار، افغانستان، ګرځنده تليفون : 0799447413 Mob :
Kasi Road, Quetta, Pakistan . Phone : 0812662448 شميره :
AL-ILM Computers, Quetta. Mob: 03218016371 شميره: ګرځنده تليفون

دفتاویٰ دار العلوم دیوبند مدلل او مکمل (بہشتو) دمضامینو فہرست، جلد ۱۷

مخ	مضمون
۳۰	دترتیب کوونکی سریزہ
۳۵	پنجم باب: تفویض دطلاق اوددی متعلق احکام اومسائل
۳۵	تفویض دطلاق
۳۵	کہ تردومره ورخو پوری می خبر وانه خیستی نوتاته اختیاردی دطلاق
	کہ ستا داجازت خخه بغیر نکاح وکرم نو تاته اختیاردی، ددی خخه وروسته
۳۵	بسخی ته به اختیار وی
۳۲	دمعاهدی مطابق نسخہ خپل خان ته دطلاق ورکولی سی
۳۷	دخاوند داختیار سپارلو خخه وروسته بسخی ته دطلاق حق دی
۳۷	دنکاح خخه مخکی تفویض نامه صحیح نه ده خوپه طور دتعلیق صحیح ده
۳۸	داقرار نامی مطابق نسخہ دطلاق اخیستی سی
۳۸	دوعدی شرط چی کله وغواړم نو دطلاق به ورکرم ازاده به سی
۳۹	ددرو دطلاق په نیت سره یې وویل: طلقی نفسک، نوخو دطلاقه به واقع سی؟
۳۹	دطلق یې وویل اوپوره کال پتیه خوله پاته سو
۴۰	دجاهلانو په عرف کی چی کله دطلاقو خخه دری دطلاقه مراد وی
۴۰	شپږم باب: دمعلق دطلاق احکام اومسائل
۴۰	سپی وویل کہ فلانی خای ته ولاړ سم نوماته دری دطلاقه دی
۴۰	چی دچا په انکار یې دطلاق معلق کړی وو نوهغه انکار وکی نو دطلاق ونه سو
۴۰	چی کله بچی په فلانی خای کی وسو نو دطلاق به وی، خه حکم دی؟
۴۱	چی په دطلاق معلق کی شک وی نو دطلاق نه واقع کیږی
	دطلاق دبنخی ترکاره پوری داستقبال په صیغه باندي په معلق کولو سره به
۴۲	دطلاق نه وی
۴۲	راسره یې کړی کنې دطلاق ورکوم اوبسخه یې ورسره نه کړه نوخه حکم دی؟
۴۳	دطلاق په محال امر باندي په معلق کولو سره دطلاق نه واقع کیږی
۴۳	دطلاق چی یې په روپو معلق کړی نوبی له ورکولو خخه به دطلاق نه وی
	بسخی ته یې وویل چی کہ تراتو ورخو پوری دی خوراک وکړی نو دطلاقه یې،
۴۳	بسخی دری ورخی پس خوراک وکړی، نو خه حکم دی؟

مخ	مضمون
۴۴	دطلاق ورکولو پہ وخت کی یی چی کله معلق نہ کی او وروستہ یی معلق کی نو طلاق فوراً واقع سو
۴۵	پہ ژبہ یی طلاق ورکری اوپہ ژبہ کی یی دتعلیق ارادہ وکړہ نودژبی اعتبار بہ وی
۴۵	داکار مه کوه کنې طلاق بہ درکړم داتعلیق نہ دی
۴۶	چی کله شرط موجود نہ سو نو طلاق ہم ونه سو
۴۶	پہ نکاح نامہ کی دي چی کہ پہ زور یی یوځای بوزم نو دبنځی ولی ته دقطع کولو اختیار دی، څه حکم دی؟
۴۶	تہ بہ نہ ځی کنې نو طلاق بہ درکړم داوعده ده، تعلیق نہ دی
۴۸	دتعلیق غیر متعین پہ صورت کی بہ پہ وخت دمرگ کی طلاق واقع وی
۴۸	پہ تعلیق کی دشرط پہ موجودیدو سره طلاق کیږی
۴۸	چی دومره ورځی خرڅ درنه کړم نوحق دځاوند والی می نہ سته پہ نیت دطلاق ووايي
۴۹	طلاق یی دمهر پہ معافی پوری معلق کړی نو دمعافی څخه وروستہ بہ طلاق وی
۴۹	پہ مسئلہ صورت کی طلاق ونه سو
۴۹	چی قرآن کریم نہ وایي نو طلاق بہ درکړم نو نہ طلاق ورکول لازم دی اونه کفارہ سته
۵۰	وی لیکل چی کہ دومره ورځی نفقه درنه کړم نوتاته دری طلاق واقع سوه اوتہ بل واده کولی سی، څه حکم دی؟
۵۰	کہ پہ دې غولي کی روژه ونیسم نوپر بنځی طلاق واقع دی، دایي وویل نوپہ بل ځای کی اوسیدی او روژې یی ونيولي، څه حکم دی؟
۵۰	وی لیکل چی کہ بنځہ ترفلانی تاریخه پوری راونه لیږی نو طلاق بہ وی، څه حکم دی؟
۵۱	بنځی تہ یی وویل چی کہ ځان دي وبنووی نوهم دغه بہ درته طلاق وی، څه حکم دی؟
۵۱	وي ويل چی کہ پہ دې احاطه کی ژوند تیروول اختیار کړم نو زما بنځہ طلاقہ ده، نوڅه حکم دی؟

مخ	مضمون
۵۱	وی ویل چی کہ دفلائی سرہ خبری و کریم نوزما بنخہ بہ دنکاح خخہ ووزی اوبی
۵۲	حلالی بہ پہ نکاح کی نہ راحی، نودا تعلیق دی
۵۲	زہ چی خومرہ و دونہ کوم دری طلاقہ بہ پر واقع، خہ حکم دی؟
۵۲	وی ویل چی خپلی پنخوس روپی پہ زور وانه خلم نوزما بنخی تہ بہ دری
۵۳	طلاقہ واقع وی، خہ حکم دی؟
۵۳	دنابالغ خاوند اقرار معتبر نہ دی
۵۳	وی ویل چی دفلائی بنخی خخہ علاوہ دہلی سرہ نکاح و کریم نوہغہ بہ طلاقہ
۵۳	وی، خہ حکم دی؟
۵۳	تعلیق دیووار خخہ وروستہ ختمیری دوبارہ بیا طلاق نہ راحی
۵۳	وی ویل دمہر پہ بدلہ کی می بنخہ حرامہ کرہ
۵۴	وی ویل کہ ستا شی می واخیستی نو طلاق
۵۴	وی ویل کہ تا جلا نہ کریم نوزما بنخی تہ طلاق
۵۴	دنکاح خخہ مخکی تعلیق لغو دی
۵۵	پہ امید دوفا باندی دطلاق تعلیق
۵۵	وی ویل چی کلہ نکاح و کریم نومغلفظ طلاق
۵۶	دشرط دموجودیدو خخہ وروستہ بہ طلاق واقع سی
۵۶	وی ویل چی پنخوس درکوم اوکہ داسی ونہ کریم نوزما بنخہ بہ طلاقہ وی، او
۵۶	ور بی کپی صرف شل روپی نو طلاق واقع سو
۵۷	چی کم خای تہ پہ تللو باندی بی طلاق معلق کریدی ہلتہ پہ تللو باندی بہ
۵۷	طلاق وسی
۵۷	دطلاقو دتعلیق پہ مذکورہ صورت کی بہ دری طلاقہ وسی
۵۷	پہ کالو اوپہ روپی بی طلاق معلق کپی نو پہ شرط موجودیدو سرہ بہ طلاق
۵۷	وسی
۵۸	وی ویل کہ دپلار کرہ ولاپی نو طلاق، دپلار دمرگ خخہ وروستہ ولاپہ نو
۵۸	طلاق واقع سو
۵۸	دشرطونو دلیکلو خخہ وروستہ بی عمل ونہ کی نو ددہ بنخہ طلاقہ سوہ
۵۹	کہ فلانی داکار نہ وی کپی نو طلاق
۵۹	دمغلفظ طلاق پہ شرط باندی بغیر داوریو خخہ بی دستخط وکی یایی گوتہ

مخ	مضمون
۵۹	ولگولہ نوخہ حکم دی؟
۲۱	پہ دوہمہ نکاح پوری بیہ طلاق معلق کری نو دنکاح ثانی خخہ وروستہ طلاق واقع سو
۲۱	نکاح تہ بیہ اضافت وکی اوتعلیق بیہ وکی نو دشرط پہ موجودیدو سرہ بہ دطلاق حق وی
۲۲	ددی خخہ وروستہ چی کمہ نکاح دہ یابہ راعی ہغہ تہ دری طلاق دی، خہ حکم دی؟
۲۲	وی لیکل چی کہ دخرگنی کرہ نہ اوسیرم نو بنسختی تہ طلاق دی، خہ حکم دی؟
۲۲	وی ویل کہ دجومات کار وکرم نوبسختی تہ طلاق
۲۳	دمذکورہ صورت خہ حکم دی؟
۲۳	وی ویل چی دبنسختی داجازی خخہ بغیر نکاح وکرم نوهغہ طلاقہ دہ
۲۴	دوعدی دخلاف کولو پہ صورت کی بہ طلاق وی اوکہ نہ؟
۲۴	وی ویل چی کہ تریوی میاشتی پوری رانگی نوطلاق دی، ددی خخہ وروستہ خاوند مرسو
۲۵	دہری میاشتی پہ دی تاریخ کہ منی آرر و نہ کرم نوبسختی تہ طلاق، بیا روپی پہ بلہ ذریعہ راولیری نوخہ حکم دی؟
۲۵	وی ویل کہ زما دکور خخہ دباندی ولاری نو پرما حرامہ بیہ بسختی وویل کہ ترفلانی تاریخہ پوری مہر ادا نہ کری نودزوجیت خخہ بہ دی جلا سم، ددی داوینا ہیخ ارزبنت نہ لری
۲۵	وی ویل چی داسی ونہ کرم نوبسختی تہ اختیار دی چی بلہ طریقہ اختیار کری
۲۲	پہ مذکورہ صورت کی خہ حکم دی؟
۲۲	چی خوک مجبورہ کری اوقسم ورخخہ واخلی چی کہ دی راز بنکارہ کری نوچی دکمی بسختی سرہ وادہ وکری ہغہ بہ پر طلاقہ وی نوخہ حکم دی؟
۲۲	معلق شرط نہ سی واپس کیدی
۲۷	پہ دہو کہ سرہ بیہ وویل چی بسختی می پرخپل خان حرامہ کری
۲۷	چی ہندارہ ونہ وینی نو تہ بہ طلاقہ بیہ بیا خاوند ہندارہ ورتہ ونبوولہ، نوخہ حکم دی؟

مخ	مضمون
۲۷	وی لیکل چی په شپږو میاشتنو کی جائیداد منتقل نه کړم نونکاح منسوخه او باطله ده نو څه حکم دی؟
۲۷	څوک چی خپل ورور دطلاق مالک کړی او هغه طلاق ورکړی نو څه حکم دی؟ وی ویل که ما دفلانی سره زنا کړی وی یا ددی می اراده وی نوچی دچا سره واده وکړم نوپر هغې باندي طلاق واقع دی، نوڅه حکم دی؟
۲۸	که ستا دپاره ددی دلاس خوراک حرام وی نودری طلاقه به واقع وي، څه حکم دی؟
۲۸	چی حرامی وطی وکړم نو ماته به طلاق واقع وي، اودخړې سره یې وطی وکړی څه حکم دی؟
۲۹	وی ویل چی که بکر دصالحه سره واده وکړی نوتاته به طلاق درکړم نو ترواده وروسته به طلاق واقع وي اوکه نه؟
۲۹	که پردی دروازه ولاړی نو طلاقه یې نو چی پریله دروازه ولاړه طلاق به نه وی واقع
۷۰	وی ویل چی که کور ته دی راولم نو طلاقه یې که بنځه په خپله راسی نو طلاقه واقع نه سو
۷۰	که عمر اودده اولاد ته مزکه ورکړم نو پرما بنځه طلاقه، محکمه یې دده زوم ته ورکړه څه حکم دی؟
۷۰	په ساده کاغذ راوتلو باندي یې طلاق معلق کړی وو چی راویستی نو لیکل سوی وو څه حکم دی؟
۷۱	چی په کمه کوتاهی یې طلاق معلق کړی وو دهغه په کیدو به طلاق وی فلانی تاریخ ته که کور ته رانغلي نو طلاق به واقع وي، چی دغه تاریخ ته رانغله نو طلاق واقع سو
۷۲	دتعليق مطابق چی دمور او پلار کره نه ولاړه نو طلاق ثلاثه واقع سو
۷۲	دنکاح څخه وروسته یې وویل که مخکنی بنځه راپیدا سی نو دیتنه طلاق، ددی وجه څخه که هغه پیدا سي نو طلاق به واقع وي
۷۳	دطلاق دتعليق دمنظورولو څخه وروسته شرط موجود سو نو طلاق به واقع وي
۷۴	دشرط دموجودیدو څخه بغير بنځي ته دطلاق حق نسته
۷۴	چی په تعليق کی یې کله مطلق جمع وویله، نو ددی څخه مخکی جمعه به

مخ	مضمون
۷۴	مخصوصہ نہ وی، حُکَہ بہ نو طلاق ہم نہ وی
۷۵	دولی دطلاق پہ معلق کولو سرہ بہ طلاق نہ وی
۷۶	پہ دی شرط یی نکاح وکړہ چی زہ یوازی یم دوهم څوک ہم پیدا سو نو طلاق واقع سو
۷۷	دنکاح څخہ مخکی اقرار نامہ دطلاق دپارہ معتبرہ نہ ده
۷۸	پہ تعلیق کی پہ شرط پوره کولو سرہ طلاق بائن کیبری اوکہ نہ؟
۷۸	دنکاح پہ وخت چی یی کم شرط کړیدی ددی پہ خلاف ورزی کولو سرہ بہ طلاق واقع وی
۷۸	پہ وعدہ نامہ کی یی ولیکل کہ داسی وی نوزما دطرف څخہ بہ طلاق وی، نو څہ حکم دی؟
۷۹	وی ویل کہ فلانی می قتل نہ کړی نو زما بنځہ طلاقہ ده نوچی کله شرط موجود دی نو طلاق بہ واقع سی
۸۰	دنکاح څخہ مخکی یی ویل کہ داسی وسوہ نوزما بنځہ بہ طلاقہ سوی گڼل کیبری څہ حکم دی؟
۸۰	بنځی ته یی ویل چی کہ ستا په ژوند کی دوهم واده وکړم نو داسی داسی، کہ خاوند دې ته طلاق ورکړی او دوهم واده یی وکی نو څہ حکم دی؟
۸۱	کہ دمخکنی بنځی په وجود کی دوهم واده وکړم نو دیتہ دری طلاقہ، دالیکل څنگہ دی؟
۸۱	دمهر دمعا فی پہ شرط یی طلاق ورکړی اوس دطلاق څخہ وروسته بنځہ مهر نہ معاف کوی، څہ حکم دی؟
۸۲	دوعدی دخلاف ورزی څہ حکم دی؟
۸۳	دبنځی ترژونده پوری می کہ دوهم واده وکی نو دیتہ مغلظ طلاق، اوس دوهم واده کولی سی اوکہ نہ؟
۸۳	ددی واده دپارہ ددریمی بنځی سرہ دنکاح څہ حکم دی؟
۸۳	وی ویل چی دفلانی داجازی څخہ بغیر کہ دزبیدی سرہ نکاح وکړم نو دیتہ دری طلاقہ دی څہ حکم دی؟
۸۴	وی ویل چی کہ دفلانی داجازی څخہ بغیر نکاح وکړم نو په ما طلاق
۸۴	پہ پیوست ان شاء الله ویلو سرہ طلاق نہ واقع کیبری

مخ	مضمون
۸۴	کہ تہ دخالہ کرہ ولاپی، ددی خخہ وروستہ تلی سی او کہ نہ؟
۸۴	وی ویل کہ دفلائی داجازی خخہ بغیر نکاح وکرم نو پر ما طلاق
۸۵	وی ویل کہ دفلائی سرہ می ولیدہ نوزما نکاح فسخ ده الخ
۸۵	وپی ویل کہ می بنھی تہ تکلیف ورکری نودا بہ طلاقہ وی، بیا بی کالی ورونکرل نوخہ حکم دی؟
۸۲	وی ویل کہ خبری وکرم نونبھی تہ طلاق، نو پہ دوو بنحو کی بہ پر کمی طلاق واقع کیبری؟
۸۲	دطلاق معلق پہ مذکورہ صورت کی طلاق واقع نہ سو
۸۲	وی ویل کہ دفلائی کور تہ داخلہ سوی نو تہ دری طلاقہ، بیا ده حیلہ وکرہ
۸۲	وی ویل چی نان اونفقہ ورنہ کرم نو دنکاح خخہ ووتلہ
۸۷	پہ مسئلہ صورت کی طلاق واقع نہ سو
۸۷	وی لیکل کہ زما بنحہ مو ژر را ونہ لیبلہ نودا زما طلاق نامہ ده، دیوی میاشتی خخہ بی پہ کمہ مودہ کی را ولیبلہ نوخہ حکم دی؟
۸۸	دمشروط طلاق خہ حکم دی؟
۸۸	نکاح بی وکرہ او دا بی ولیکل چی دوہمہ نکاح وکرم نو تاتہ دطلاقو اختیار دی الخ
۸۸	چی دوپی اوجامہ ورنہ کرم نوہمدا طلاق دی، ددی خاوند اقرار وکی
۸۹	مخکی بی یوی بنھی تہ طلاق ورکی بیایی ددی سرہ وادہ وکی
۸۹	وی ویل چی ستاسرہ وادہ وکرم نو دمور اوخور سرہ بہ می کپی وی، پہ دپی سرہ بہ طلاق نہ وی
۸۹	دمذکورہ صورت خہ حکم دی؟
۹۰	داقرار نامہ پہ خلاف کولو سرہ بہ طلاق وی
۹۱	پہ مذکورہ صورت کی بہ طلاق نہ وی
۹۱	وی ویل کہ داسی نہ وی نو ماتہ دری طلاقہ
۹۱	چی کلہ شرط موجود نہ سو نو طلاق ہم واقع نہ سو
۹۲	پہ مذکورہ صورت کی طلاق واقع نہ سو
۹۲	وعدہ بی وہ چی بنحہ بہ دخوانبی کرہ اوسوم اوس بی خپل کور تہ بوتلہ
۹۲	وی ویل چی قصور بنکارہ کرہ کنی دری طلاقہ، قصور بی بنکارہ کپی الخ

مخ	مضمون
۹۳	وی ویل چی دشریعت خلاف خہ وکرم نوتاتہ بہ دطلاقو اختیار وی
۹۴	وی ویل چی ددی پہ ژوند کی وادہ وکرم نوپر دے دوہمہ بانڈی دری طلاقہ
۹۴	طلاق نامہ یی ولیکلہ اووی ویل چی ترخو مہر معاف نہ کری نولیکل دی ورنہ کول سی
۹۵	وی ویل چی دنن ورخی خخہ تہ زما پہ بدن پوری ومنسلیری نوپرتا دری طلاق نو دشیپی یی لمس ورپوری وکری
۹۵	چی دملازمت خخہ ماسوا تا پریردم او اوسیدل اختیار کرم نوبخہ بہ طلاقہ وی، بیا یی پہ بل کلی کی ملازمت وکی
۹۶	دنکاح خخہ شپر کالہ وروستہ چی کم شرط ولیکل سو ددی سرہ بہ ہم طلاق وی
۹۶	دلیکلو پہ خلاف چی پہ پتہ ہم کار وکری نو بہ طلاق واقع وی وی ویل چی دا خای پریردو او ولاپ سو نو شپر میاشتی وروستہ نبخی تہ دری طلاقہ دی الخ
۹۷	دلاندینی شرط نامی دخلاف ورزی حکم
۹۸	اووم باب: دطلاق متفرق مسائل
۹۸	دنبخی دجیل تیریدو خخہ وروستہ خاوند پہ طلاقو مجبورول
۹۸	ایا پہ زبردستی سرہ دنبخی رخصتی صحیح کیبری؟
۹۸	قاضی طلاق ورکولی سی اوکہ نہ؟
۹۸	دنبخی دعوی او ددی حیثیت
۹۹	وی لیکل چی ما دفلانی ورخی خخہ دخاوند کیدو خیال دزپہ خخہ ایستلی دی
۹۹	پہ زبردستی سرہ طلاق اچول خنگہ دی؟
۹۹	پہ کانو ویشتو طلاق نہ کیبری کہ خہ ہم ددی رواج وی
۱۰۰	وی لیکل چی خپل حق دطلاق می روح دنبوت تہ وسپاری
۱۰۰	دطلاقو دنبوت دپارہ شرعی شہادت ضروری دی
۱۰۰	دفاسقانو پہ شاہدی سرہ طلاق نہ ثابتیری
۱۰۰	قسم یی واخیستی او وی ویل چی نہ بہ یی رابولم او ترشپرو میاشتی پوری یی را ونہ بللہ

مخ	مضمون
۱۰۱	په لاندینی صلح نامه سره طلاق وسو اوکله نه؟
۱۰۱	چی بنځه بدکاره وخیژی اوخاوند بغیر درقم اخیستو طلاق نه ورکوی نودی به دیوټ وی اوکله نه؟
۱۰۱	چی دکمی بنځی شل بچی پیدا سی نوآیا دادنکاح څخه بهر کیږی؟
۱۰۲	چی کمه بنځه په زنا کی اخته سی نودیتته طلاق ورکول ضروری دی اوکله نه؟
۱۰۲	استاد دطلاق ورکولو وایې اومور اوپلار دی بندوی نوڅه کول په کاردی؟
۱۰۲	داسی څه صورت سته چی خاوند په ژبه طلاق ورنه کړی اوطلاق وسی؟
۱۰۲	دطلاق رجعی او دبائن فرق، اوحلاله کله کیږی؟
۱۰۳	په مهر معجل یې نکاح وکړه خومهر یې اداء نه سو نوتفریق به وی اوکله نه؟
۱۰۳	دطلاق څخه وروسته بنځه دوهم سپری نکاح کولی سی چی کمی پرده داری بنځی ته پردی سپری ورسی نوددی نکاح ماته سوه اوکله نه؟
۱۰۳	بنځه اوسیدل نه غواړی اوخاوند طلاق نه ورکوی
۱۰۴	دطلاق په دعوی دمهر ورکولو سره طلاق نه کیږی
۱۰۴	دبنځی په څه ویلو سره طلاق نه کیږی
۱۰۴	چی پرکمی بنځی دزنا شبهه وی نوهغی ته طلاق ورکول څنگه دی؟
۱۰۵	بنځه دطلاقو دعوی کوی اوخاوند انکار کوی نودچا قول به منل کیږی؟
۱۰۵	صرف دطلاقو وکیل کړی یې وو خو وکیل دری طلاق ورکړل
۱۰۵	دطلاقو وکیل جوړول څنگه دی؟
۱۰۲	خاوند وایې صرف دیو طلاق وکیل دی جوړ سی نوپه دری طلاقو ورکولو به وکیل معزول وی اوکله نه؟
۱۰۲	دخاوند حکم جوړول
۱۰۲	دیو عبارت مطلب
۱۰۲	دعدالت په ذریعه طلاق اخیستل څنگه دی؟
۱۰۷	دطلاق بائن څخه وروسته دوباره نکاح کیدی سی
۱۰۷	چی څوک په بنځی زنا وکړی نوڅنگه دی؟
۱۰۷	دشرابو په کاروبار بنځه نه طلاقیري
۱۰۸	حامله بنځه وایې چی زه طلاقه سوی یم ، نو دحمل دوضع څخه وروسته یې

مخ	مضمون
۱۰۸	دوہمہ نکاح ڄنگہ ده؟
۱۰۸	دوو ٻنڄو والا بيوي ته بي قصوره طلاق ورکوي او ورور ته بي ودوي داڄنگه دي؟
۱۰۸	په زبردستي طلاق اځيستل اودطلاق څخه مخکي ٻنڄه خپل کور ته بوتلل څنگه دي؟
۱۰۸	ٻنڄه وايي طلاق بي راکړي اوځاوند انکار کوي شاهد نسته نوڅه حکم دي؟
۱۱۰	ځاوند که دطلاقو اقرار وکي نوطلاق کيږي
۱۱۰	په مسئوله صورت کي طلاق واقع سو اوکله نه؟
۱۱۱	دطلاق معني نه پيژني خو دلفظ ويلو شاهدي ادا کړي نو طلاق به ثابت وي
۱۱۱	دملاويدو څخه چي کله نا اميده سي نوطلاق ورکول څنگه دي؟
۱۱۱	په يوازي والي کي هم طلاق واقع کيږي
۱۱۱	دنابالغ ځاوند ٻنڄه دوهم واده نه سي کولي
۱۱۱	نکاح وسوه خوځاوند نه نان نفقه ورکړه اونه بي دځاوند حقوق اداء کړل
۱۱۲	قسم کول چي دوهمه نکاح وکړم نو هغه به حرامه وي
۱۱۲	دا ويل چي دنيا ټولي ٻنڄي زما ميندي دي
۱۱۲	دمطلقي سره جماع
۱۱۲	په حلاله کي دجماع مشروط کيدل
۱۱۲	دا ويل چي که فلاني کار وکړم نو زما ٻنڄي ته طلاق
۱۱۲	ځاوند وعده وليکل چي بي داجازي څخه به بل واده نه کوم
۱۱۳	دگونگي طلاق به څنگه واقع کيږي
۱۱۴	ٻنڄه دطلاقو دعوي کوي اوځاوند انکار کوي نوڅه بايد وسي؟
۱۱۴	دځاوند دشريعت په نه کيدو سره نکاح نه فسخ کيږي
۱۱۵	دمعلق طلاق څخه دخلاصيدو تدبير
۱۱۵	بي عذره په شاهدي کي تاخير کول
۱۱۲	اتم باب: دطلاق رجعي متعلق احکام او مسائل
۱۱۲	دوو رجعي طلاقو څخه وروسته په کوروالي سره رجوع کيږي
۱۱۲	دوو صريح طلاقو څخه وروسته ٻنڄه واپس کول صحيح دي
۱۱۲	په غصه کي بي دوه واره وويل چي طلاق مي ورکړي، طلاق مي ورکړي نوڅه

مخ	مضمون
۱۱۲	حکم دی؟
۱۱۷	پہ پرچہ لیکلو او طلاق ورکولو سرہ کم طلاق کیری؟
۱۱۷	وی ویل چی پہ نکاح کی اوسیری او کہ طلاق اخی، دی وویل چی طلاق اخلم
۱۱۷	مور دیتہ طلاق ورکیدی پہ دے ویلو سرہ رجعی طلاق کیری
۱۱۷	وی ویل چی دنن خخہ دا طلاقه وگنہ نو کم طلاق واقع سو
۱۱۸	یو طلاق یی ورکی اوبیا گنیو خلگو تہ یی وویل چی طلاق می ورکری دی نو خو
۱۱۸	طلاقه واقع سوہ؟
۱۱۸	شراب یی وچنسل اودوہ طلاقه یی ورکری، خہ حکم دی؟
۱۱۸	دوہ طلاق یی ورکری وہ اورجوع وسوہ، اوخلور کالہ وروستہ یی بیا طلاق
۱۱۸	ورکری
۱۱۹	جعلی زوم جوړ سو او طلاق یی ورکری نوپہ خپلہ ددہ بنخہ طلاقه سوہ
۱۱۹	وی لیکل مور دیتہ برابر طلاق ورکوو، خہ حکم دی؟
۱۲۰	دیوہ طلاق خخہ وروستہ بہ دوبارہ نکاح خنگہ وی؟
۱۲۰	پہ رجعی طلاق کی پہ مچولو سرہ رجوع کیری
۱۲۰	ما طلاق ورکری، پہ دے ویلو سرہ رجعی طلاق وسو پہ عدہ کی رجوع کیری
۱۲۰	پہ عدہ کی رجوع صحیح دہ
۱۲۱	پہ بائن طلاق کی رجوع نستہ
۱۲۱	طلاق می ورکیدی، پہ دے ویلو سرہ رجعی طلاق کیری
۱۲۱	دیوہ صریح طلاقو خخہ وروستہ رجوع صحیح دہ
۱۲۲	کہ نہ پتہ خولہ کیری نو طلاق، پہ دی ویلو سرہ کم طلاق واقع سو
۱۲۲	وی ویل یو طلاق دوہ طلاقه، نو دوہ طلاق بہ واقع وی
۱۲۳	طلاق می ورکری ورکری ورکری پہ دے ویلو یو طلاق واقع کیری
۱۲۳	یو طلاق یی ورکری اوچی بیایی وساتلہ نو رجوع وسوہ
۱۲۳	دطلاقنامی دلیکلو خخہ اووہ ورخی وروستہ یی بچی پیداسو نو اوس رجوع
۱۲۳	نہ سی کیدی
۱۲۴	پہ عدہ کی دننہ پہ رجوع نہ کولو سرہ بائنہ کیری
۱۲۴	پہ طلاق رجعی کی پہ عدہ کی دننہ پہ جماع سرہ رجوع کیری
۱۲۵	یو طلاق یی ورکی او بیایی دخبر ورکولو پہ طور سرہ داخو وارہ وویل نو خو

مخ	مضمون
۱۲۵	طلاقہ واقع سوہ؟
۱۲۵	دو و طلاقو خخہ وروستہ یی رجوع وکړہ بیایې دریم طلاق ورکی نومغلظہ سوہ وی ویل کہ په نن شپہ کی رانعلم نو طلاق به واقع وي، او دی رانغی نو رجعی طلاق واقع سو
۱۲۵	دندی په حالت کی یی طلاق ورکی اود هوش خخہ وروستہ یی رجوع وکړہ نو خه حکم دی؟
۱۲۲	په یو طلاق دوه طلاق ویلو سره خو طلاقه واقع کیږی چی دده نیت درجوع هم وی؟
۱۲۲	دیو طلاق خخہ وروستہ رجوع جائزده
۱۲۷	او دعدی خخہ وروستہ نکاح
۱۲۷	مخکی جواب راغی طلاق واقع نه سو یوخی اوسیدل یی شروع کړل بیا جواب ورکول سو
۱۲۸	چی طلاق واقع سو دمینخنۍ مودې حکم
۱۲۸	دطلاق خخہ وروستہ بنخه ساتلی سی او که نه؟
۱۲۸	دعدی خخہ وروستہ بی له نکاح ساتل خنګه دي؟
۱۲۹	دوو طلاقو خخہ وروستہ یی رجوع وکړہ اوس ددریم خخہ وروستہ رجوع نه سی کولی
۱۲۹	دی ویل طلاق می ورکی دازما موردہ کم طلاق واقع سو
۱۳۰	وی لیکل تاته می شرعی طلاق درکی نورجوع کول صحیح دی او که نه؟
۱۳۰	دطلاقو خخہ وروستہ بنخه او خاوند یوخی اوسیدی سی او که نه؟
۱۳۰	وی ویل یو طلاق می ورکی، دوه طلاق می ورکړه خو طلاقه واقع سوہ؟
۱۳۱	په لاندینی صورت کی خه حکم دی؟
۱۳۲	چی کله دریم طلاق یاد نه وی نورجوع صحیح ده
۱۳۲	چی کله خاوند ته دریم طلاق ورکول یادنه وی نوخه حکم دی؟
۱۳۳	نهم باب: دخلعی متعلق احکام او مسائل
۱۳۳	فارغ خطی دخلعی په معنی کی ده او په دی سره بنخه بائنه کیږی
۱۳۳	دخاوند سره دتعلق نه جوړیدو په صورت کی خلع بنه ده
۱۳۴	په ذریعه دخلع طلاق حاصلول صحیح دی

مخ	مضمون
۱۳۴	دطلاق بائن خخه وروسته خلع صحیح نه ده
۱۳۴	دخلع خخه وروسته تیره سوی نان او نفقه باقی نه پاته کیږی
۱۳۵	دخاوند دمرضی خلاف خلع نه سی کیدی
۱۳۵	په زبردستی خلع سره هم طلاق بائن کیږی
۱۳۲	دبنځی سره په زبردستی دیوه زر روپو په اقرار باندی خاوند خلع وکړه
۱۳۲	فارغ خطی دکمو اسبابو په بناء حاصلول صحیح دی
	دخلع کاغذ دفریقینو په مرضی ولیکل سو نوخلع وسوه ددی په شلولو به خلع ختم نه وی
۱۳۷	خلع دخاوند دخوښی خخه بغیر نه سی کیدی
۱۳۷	دخاوند په قبلولو سره خلع کیږی
۱۳۸	بی دطلاق یا دخلع دوهمه نکاح جائز نه ده
۱۳۹	په خلع کی دخاوند رضا ضروری ده
۱۳۹	نابالغه په ذریعه دولی خلع کولی سی
۱۴۰	دنبالغ خاوند سره دخلع هیڅ صورت نسته
۱۴۰	دولی داجازی خخه بغیر خلع کیدی سی
۱۴۱	پلار خلع وکړه اوخاوند طلاق ورکی خوښی قبول نه کی
۱۴۱	دمهر په عوض خلع وسوه نو آیا خاوند ورکړی مهر بیرته اخیستی سی؟
۱۴۲	په خلع کی چی کم طلاق ورکړی په دی سره کم طلاق واقع سو
	پریږدم دی چی کمی خواته دی خوښه وی ولاړه سه، په دی ویلو سره طلاق بائن واقع سو
۱۴۲	بنځی جدایی وغوښتله نو باید څه وسی؟
	چی دکم سړی خخه یې روپی واخیستی اودخاوند سره یې خلع وکړه ایا دده سره نکاح جائز ده
۱۴۳	خاوند ته په عوض دخلع خومره رقم اخیستل جائز دی
۱۴۳	دخاوند دمنظوری خخه بغیر قاضی خلع نه سی کولی
۱۴۴	دطلاق کاغذ چی کله دخاوند په مرضی ولیکل سو نو طلاق واقع سو اوس ددی دواپسی څه فائده نسته
۱۴۴	دبنځی درضا خخه بغیر خلع نه کیږی

مخ	مضمون
۱۴۵	دخلع صورت اوددی سرہ دمعا فی صورت
۱۴۵	صرف پہ ارادہ بنکارہ کولو سرہ نہ خلع کیری اونہ طلاق
۱۴۵	روپی بی واخیستی او وی ویل زما دفلانی سرہ ہیخ تعلق نستہ نوخلع وسوہ
۱۴۲	پہ خلع لیکلو سرہ خلع کیری
۱۴۲	روپی بی واخیستی طلاق بی ورکی نو طلاق بائن واقع سو
۱۴۲	بی لہ رضا جبراً خلع جائز نہ دہ
۱۴۷	د فیصلی خخہ مخکی صلح بنہ دہ
۱۴۷	پہ چل سرہ بنخہ ببول خنگہ دی؟
۱۴۷	دخاوند دمرضی خخہ بغیر دخلع پہ دگری سرہ خلع نہ کیری
۱۴۷	پہ خلع مجبورول نہ سی کیدی
۱۴۸	دمقدمہ پہ دوران کی خلع کیدی سی
۱۴۸	دری وارہ پہ فارغ خطی سرہ ہم یو طلاق بائن واقع کیری
۱۴۹	دخلع اودعدی متعلق احادیث
۱۴۹	مہر معاف کول اوخلع کول صحیح دی
۱۵۰	روپی بی واخیستی او طلاق بی ورکی نو طلاق بائن واقع سو
۱۵۰	دجرگی پہ ذریعہ خلع صحیح دہ
	لسم باب: باب الایلاء ، یعنی قسم کول چی تر خلورو میاشتو پوری بہ دبنخی سرہ
۱۵۱	صحبت نہ کوم
۱۵۱	قسم بی واخیستی چی تر خلورو میاشتو پوری بہ تاتہ نہ درخم
۱۵۱	یوولسم باب: دلعان متعلق احکام او مسائل
۱۵۱	د شرطونو دموجودیدو خخہ بغیر لعان نہ کیری
۱۵۲	پر بنخی خاوند تہمت ولگوی اوس بنخہ جدا کیدل غواری الخ
۱۵۲	نکاح خوان پہ لعان سرہ تفریق وکی داصحیح نہ دی
	دخاوند قسم کول اوتہمت لگول اودبنخی پہ لعنت کولو سرہ لعان او طلاق
۱۵۲	واقع نہ سو
۱۵۳	پہ ہندوستان کی دلعان اوددی پہ وجہ دتفریق ہیخ صورت نستہ
۱۵۳	صرف دیوی بنخی اودیو سپی پہ لیدو سرہ زنانه ثابتیری اودلتہ لعان نستہ
۱۵۴	د دوو شاہدانو پہ شاہدی سرہ پرخاوند تہمت لگول ثابتیری

مخ	مضمون
۱۵۴	د تھمت لگولو سزا
۱۵۴	په هندوستان کی دلعان په ذریعہ فسخ دنکاح نه سی کیدی
۱۵۵	دولسم باب: دظہار سره متعلق احکام او مسائل
۱۵۵	په نیت دطلاق ویل ته زما دمور په شان یې، په دی سره طلاق بائن واقع سو
۱۵۵	په غصه کی په نیت دطلاق ویل چی ته زما دلور په شان یې
	ما تحت یې ویل غوښتل خو دژبی څخه یې ووتل چی ته زما مور یې نوڅه
۱۵۵	حکم دی؟
۱۵۲	وی ویل که ستا سره پرېوتم نو دمور سره به پروت یم
۱۵۲	وی ویل که ستا سره خبری وکړم نو دخپلی مور اوخور سره به یې کوم
۱۵۷	که ستا سره جماع وکړم نو دمور به سره به جماع کوم، څه حکم دی؟
۱۵۷	بنځی ته یې خور وویل څه حکم دی؟
۱۵۸	که ستا سره تعلق وساتم نو دمور اوخور به می ساتلی وی
۱۵۸	په دی ویلو سره چی تاته درسم نومور ته به ورغلی یم طلاق واقع نه سو
۱۵۹	دظہار دکفارې دادا کولو څخه بغیر دبنځی سره هم بستر کیدل
	دبنځی سره یې ظہار وکی بیایې دری طلاقه ورکړل او حلاله یې وکړه آیا ددی
۱۵۹	څخه وروسته هم کفارہ لازمه ده
۱۲۰	بنځی ته په مور او خور ویلو سره طلاق نه کیږی
۱۲۰	ما ته دمور برابر وگڼلی، په دې ویلو سره به طلاق وی اوکه ظہار
۱۲۲	بنځی ته دخور برابر په ویلو سره څه اثر راځی
۱۲۱	دواده څخه مخکی بنځی ته دخور برابر په ویلو سره هیڅ هم نه کیږی
۱۲۱	بنځی ته یې وویل چی انا مه کوه، آیا په دی سره به طلاق وی
۱۲۱	بنځی ته یې وویل که ستا سره واده وکړم نو دخپلی لور سره به واده وکړم
۱۲۱	تابه دخور برابر گڼم
۱۲۲	بنځی خاوند ته وویل ته زما دورور په شان یې
	په غصه کی یې بنځی ته وویل ته زما مور یې په پوښتنه باندی یې وویل چی
۱۲۲	نیت یې هیڅ هم نه وو
	بنځی ته یې په غصه کی وویل ستا سره که جماع وکړم نو دخپلی مور خور سره
۱۲۲	به یې وکړم

مخ	مضمون
۱۲۳	بی لہ نیت دطلاقو خخہ بی بنہئی تہ خور وویل
۱۲۳	کہ ستا کور تہ درسم نودمور سرہ بہ بدفعلی وکرم دا بی وویل، نوخہ حکم دی؟
۱۲۳	دیارلسم باب: دنامرد، لیونی، نربنہئی اودنورو عیبونو پہ وجہ سرہ تفریق اودنکاح
۱۲۳	دفسخ کیدو احکام اومسائل
۱۲۳	دنامرد سرہ نکاح کیری بی دطلاقو خخہ دوہمہ نکاح جائز نہ دہ
۱۲۳	دنامرد دبنہئی سرہ بی دطلاقہ نکاح ثانی نہ سی کیدی
۱۲۴	دنامرد بنہئہ دوہمہ نکاح خنگہ وکری؟
۱۲۴	پہ نابالغتیا کی دیوہ نامرد سرہ نکاح وسوہ اوس خہ وکری؟
۱۲۵	دنامرد سرہ نکاح جائز دہ دجلاکیدو دیارہ قاضی تہ درخواست کول پہ کاردی
۱۲۲	دنامرد بنہئہ کہ پہ خیلہ نکاح فسخ کوی نو دیوہ کال مہلت بہ ورکول کیری او کہ نہ؟
۱۲۸	چی کلہ نامردہ خاوند بنہئی تہ طلاق نہ ورکوی نو بنہئہ خہ وکری؟
۱۲۹	پہ بنہئہ باندي دزنا کسب کوونکی نامرد سری، بنہئہ خہ وکری؟
۱۲۹	نامرد چی پہ علاج سرہ قادرسی نوخہ حکم دی؟
۱۷۰	دجذامی سرہ ددہ بنہئہ نہ اوسیری نو تفریق کیدی سی او کہ نہ؟
۱۷۱	دمتعت (زناکار) خاوند خخہ دامام شافعی پہ مسلك تفریق کیدی سی؟
۱۷۱	دنان او نفقی دنہ ورکولو دصورت پہ وجہ تفریق نہ سی کیدی
۱۷۱	دلیونی بنہئہ خہ وکری؟
۱۷۲	دلیونی دبنہئی تفریق ستہ او کہ نہ؟ اوپہ بل مذهب عمل خنگہ دی؟
۱۷۲	خاوند چی کلہ خبر نہ اخلی نو بنہئہ دتفریق دیارہ خہ وکری؟
۱۷۳	چی خاوند بدکارہ وی اود بنہئی حقوق نہ اداء کوی نو بنہئہ جدا کیدی سی او کہ نہ؟
۱۷۳	دنان او نفقہ نہ ورکوونکی خاوند سرہ بہ نکاح فسخ وی او کہ نہ؟
۱۷۴	چی کم خاوند دو طی پہ خای لواطت کوی نو بنہئہ نکاح فسخ کولی سی او کہ نہ؟
۱۷۴	خاوند دشلو کالو دیارہ قید سی او بنہئہ صبرنسی کولی نو نکاح فسخ کیدی سی
۱۷۲	دہمیشہ مریض خاوند بنہئہ نکاح فسخ کولی سی او کہ نہ؟

مخ	مضمون
۱۷۷	دمجذوم بنسخہ نکاح فسخ کولی سی اوکھ نہ؟
۱۷۷	دمتعتت بنسخہ الخ
۱۷۷	دمجذوم بنسخہ خہ وکری؟
۱۷۸	بنسخہ کابل تہ هجرت کول غواری آیا ددی سره به نکاح فسخ وی؟
۱۷۸	دنه پیژندگلوی په وجه نکاح وسوه نودفسخ دیاره خہ وکری؟
۱۷۸	نان او نفقه چی کله خاوند ورنه کری نوبنسخہ خہ وکری؟
۱۷۸	چی دچا خاوند قید سی
	خاوند په سوزاک کی اخته دی اوبدکاره دی بنسخہ نکاح فسخ کولی سی اوکھ
۱۷۹	نه؟
۱۸۰	ترلسو کالو پوری چی خاوند خبر وانه خیستی نوخه وکری؟
۱۸۰	خاوند چی کله نان نفقه نه ورکوی نوبنسخہ دوهمه نکاح کولی سی اوکھ نه؟
۱۸۱	دخاوند دزیاتی په صورت کی بنسخہ دفسخ دنکاح دیاره خہ وکری؟
۱۸۱	بنسخہ وایې زما خاوند خنثی دی، ددی دوهمه نکاح کول خنگه دی؟
	شافعی المذهب بنسخہ دنان اونفقه نه پیدا کیدو په صورت کی تفریق کولی
۱۸۲	سی؟
۱۸۲	دنان او نفقه دنه پیدا کیدو په وجه دتفریق صورت
۱۸۲	دنان او نفقه دنه اداء کولو په صورت کی تفریق کیدی سی اوکھ نه؟
۱۸۳	خاوند که روند سی نوبنسخہ نه سی جلا کیدی
۱۸۳	دنامرد بنسخہ خہ وکری؟
۱۸۳	دنامرد دبنسخی نان او نفقه اومهر
۱۸۴	دمعذور او دمخبوط الحواس بنسخہ خہ وکری؟
۱۸۴	دنامرد بنسخہ دیوکال مهلت خخه وروسته تفریق کولی سی
۱۸۵	چی کم خاوند دبنسخی تردیری مودی پوری خبر وانه خلی نودابنسخہ خہ وکری؟
۱۸۲	دنامرد دبنسخی تفریق په ذریعه دحکم
۱۸۲	چی کم نامرده خاوند کله هم وطی نه وی کری دده دبنسخی حکم
۱۸۷	چی دچا خاوند ایله گرخیدونکی وی اوحقونه نه اداء کوی ددی حکم
۱۸۷	چی کم خاوند دشرعی احکامو مخالف وی دهغه خخه دنجات صورت
۱۸۷	دمسلمانانو په رضاسره دمقرر قاضی فیصله جائزده

مخ	مضمون
۱۸۸	دظالم خاوند خخہ دنجات صورت
۱۸۹	چی کم خاوند دبنخی اودخان دبنمن وی نودهغه سره اوسیدل مناسب نہ دی
۱۸۹	ددیوٹ دبنخی دخواوند سره اوسیدل مناسب نہ دی
۱۸۹	چی دکمی بنخی خاوند بدکاره وی
۱۹۰	دظالم خاوند خخہ دنجات صورت
۱۹۰	جذام والا خپل مرض پتہ کپری اونکاح وکپری پہ بنکاره کیدو نکاح فسخ کیدی سی
۱۹۱	چی کم سپری خپلی بنخی ته تکلیف ورکوی نو دا بنخہ خہ وکپری؟
۱۹۲	دپاگل بنخہ خہ وکپری؟
۱۹۲	دپاگل دطرف خخہ قاضی یا ولی طلاق ورکولی سی اوکہ نہ؟
۱۹۳	دلیونی بنخہ دخواوند خخہ جدایی اختیارولی سی اوکہ نہ؟
۱۹۳	دلیونی بنخی ته دزنا خطرہ ده اونان نفقه هم نستہ نودوهم واده کولی سی اوکہ نہ؟
۱۹۳	چی کم لیونی پہ پاگل خانہ کی دی دده بنخہ خہ وکپری؟
۱۹۴	دلیونی او دده دولی طلاق نہ واقع کیبری
۱۹۴	هغه لیونی چی کله کله هوش ورته راخی نودهغه بنخہ خہ وکپری؟
۱۹۵	پاگل خپلی بنخی ته طلاق ورکی نو دده بنخہ خہ وکپری؟
۱۹۵	چی کم پاگل کله بنہ اوکله پاگل وی کہ دصحت پہ حالت کی طلاق ورکپری الخ
۱۹۵	لیونی چی هغه ته یو یا دوی ورخی هوش راخی دهغه طلاق به واقع وی
۱۹۵	دپاگل دبنخی دپاره دامام محمد پہ مذهب عمل خنگہ دی؟
۱۹۲	چی کم سپری پنخلس ورخی پاگل اوپنخلس ورخی صحت مندوی نو دهغه طلاق به واقع وی اوکہ نہ؟
۱۹۷	داسی هلك چی دهغه حواس صحیح نہ دی نوهغه بنخی ته طلاق خنگہ ورکپری؟
۱۹۷	دجذام والا بنخہ تفریق کولی سی
۱۹۷	چی خاوند ته جذام وی نوبنخی ته دتفریق اختیار سته
۱۹۸	خوارسم باب: دمفقود الخبر دبنخی متعلق دامام مالک <small>رحمہ اللہ</small> فتویٰ او پہ دی باندي داخنافو عمل

مخ	مضمون
۱۹۹	چی دکمی بنخی خاوند دلسو کالو خخه غائب دی دا دی دامام مالک <small>رحمۃ اللہ علیہ</small> په فتویٰ عمل وکړی
۱۹۹	دشپیتو کالو سپری داوو کالو راهیسی غائب دی ، نو دی به ژوندی گڼل کیږی او که مړ؟
۲۰۰	دخاوند ددوو کالو اوداوو میاشتو غائب کیدو خخه وروسته چی کمه نکاح وسوه نو هغه صحیح نه ده
۲۰۰	دخوانی بنخی خاوند غائب دی خه وکړی؟
۲۰۲	دمفقود الخبر بنخه دمخکی خاوند دواپسی خخه وروسته به هم ده ته ورکول کیږی
۲۰۲	دمفقود الخبر بنخی دوهم واده وکی بیا مخکنی خاوند راغی خودی یې ساتل نه غواړی
۲۰۳	بنخه به دمخکی خاوند دراتلو خخه وروسته ده ته ورکول کیږی
۲۰۳	دخاوند ددوو کالو دورکیدو خخه وروسته چی بنخی کم واده وکی دا جائزه دی
۲۰۳	دلسو کالو خخه دورک سوی خاوند دانتظار کولو خخه وروسته واده لس کاله یې دخاوند انتظار وکی او بیا یې واده وکی اوس خاوند راغی نوخه حکم دی؟
۲۰۴	دمفقود په بنخی کی دقضاء او دقاضی بحث
۲۰۵	چی دکمی بنخی خاوند غائب دی نو هغه خه وکړی؟
۲۰۵	دمفقود الخبر دبنخی دوهم واده دپاره قضاء دقاضی ضروری ده
۲۰۶	دمفقود بنخه چی دقاضی دحکم مطابق خلور کاله انتظار وکړی نویابه دقضاء ضرورت وی او که نه؟
۲۰۶	خلور کاله وروسته قاضی دمفقود دبنخی دوهم واده وکی وروسته بیا مخکی خاوند راغی نو بنخه به همده ته ورکول کیږی
۲۰۷	دمفقود الخبر مال به کله تقسیمیری؟
۲۰۷	دمفقود الخبر بنخه به په موجوده زمانه کی خو ورخی وروسته نکاح کوی
۲۰۸	دمفقود الخبر دکم عمر اعتبار به کیږی
۲۰۸	که خاوند دشلو کالو خخه مفقود الخبر وی نو دهغه دبنخی نکاح کول جائز دی او که نه؟

مخ	مضمون
۲۰۹	چی دکمی بنہئی خاوند ته د عمر قید سزاسوی وی نو دهغه څه حکم دی؟
۲۰۹	خاوند دنهو کالو څخه په فوج کی دی نوبنځه څه وکړی؟
۲۱۰	دمفقود الخبر بنځه بی د قضاء د قاضی څخه دوهم واده کولی سی؟
۲۱۰	دمفقود الخبر متعلق احکام
۲۱۱	پنځلسم باب: دعدي متعلق مسائل او احکام
۲۱۱	د نابالغ بنځه چی ددی سره خلوت او وطی نه وی سوی عده باندي نسته
	چی دکمی بنځی د حیض عده اته ورځی وی نوددی دعدي ورځی کم از کم
۲۱۱	څلور پنځوس به وی
۲۱۱	د نابالغ خاوند په خلوت سره هم عده لازمه ده
۲۱۲	چی خاوند بی دخلوت څخه مړسی نوهم پر بنځی عده دوفات لازمه ده
	اکثره موده د حمل دوه کاله ده ددی څخه وروسته بنځه شرعاً حامله نه ده عده
۲۱۲	دری حیضه ده
۲۱۲	دمطلقې سره دعدي څخه وروسته نکاح کیدی سی
۲۱۳	عده دخلع هم هغه ده چی کم دطلاق عده ده
۲۱۳	عده به دطلاق نامی دلیکلو دوخت څخه وی
۲۱۳	عده دوفات څلور میاشتی لس ورځی ده
۲۱۴	دطلاق رجعی عده
۲۱۴	تر پنځو کالو پوری د حمل پاته کیدل معتبر دی
۲۱۵	بنځه په عده کی چیري تلی سی اوکه نه؟
۲۱۵	د نامرد پر بنځی هم عده سته که خلوت سوی وی
۲۱۵	د کافری سره دعدي څخه وروسته نکاح کیدی سی اوکه نه؟
۲۱۶	د دعدي پوره کولو څخه مخکی دکور څخه انتقال کول جائز دی اوکه نه؟
۲۱۶	د دعدي دوفات څخه وروسته د بنځی واده صحیح دی
۲۱۶	مطلقه دعدي څخه وروسته نکاح کولی سی
۲۱۷	چی کم ځای خاوند مړسی نوبنځی ته هم هلته عده تیروول پکار دی
	واده سوی کافر بنځه دمسلمانیدو څخه وروسته دبل مسلمان سره دعدي
۲۱۷	څخه وروسته به واده کوی
۲۱۷	عده دوفات په هر حال کی ضروری ده که څه هم دواړه نابالغه وی

مخ	مضمون
۲۱۸	دعدی دورخو شمیر بہ دطلاق ورکولو دوخت خخہ وی
۲۱۸	دخلوت خخہ مخکی طلاق وسو نو عدہ نستہ
	چی پہ تار دمرگ خبر راسی نودا قابل دا اعتبار دی او عدہ بہ دمرگ دورخی
۲۱۸	خخہ شمار وی
۲۱۹	پہ عدہ دوفات کی بنخہ دیلار کرہ راتلی سی او کہ نہ؟
۲۲۰	عدہ بہ دطلاق دوخت خخہ شماروی
	دیوی بنخی سرہ دوه سپی دنکاح دعوه کوی اوتاریخ نہ بنی نودوارہ بہ فسح
۲۲۰	گنیل کیری
۲۲۱	مرتدہ داسلام دراوړو خخہ وروستہ چی عدہ تیرہ کپی نو وادہ کولی سی
۲۲۱	پہ عدہ کی دزنانہ حمل وسی نوددی عدہ وضع دحمل دہ
	دخلوت صحیحہ خخہ مخکی خاوند مپیسی نوہم پر بنخی عدہ دوفات
۲۲۲	ضروری دہ
۲۲۲	دحاملی عدہ وضع دحمل دہ
۲۲۲	کہ پہ دری میاشتنو نہو ورخو کی دری حیض راغلل نو عدہ ختمہ سوہ
	دصحیح خلوت خخہ وروستہ عدہ لازمہ دہ کہ خہ ہم ددی خاوند دپیری مودی
۲۲۳	خخہ جداوی
۲۲۳	دحاملی عدت خہ دہ
۲۲۳	پر غیر مدخولہ عدت نستہ
	پہ فاسد اوباطلہ نکاح کی فرق نستہ چی کمی وطی وسوی نوہغہ حلالی نہ
۲۲۴	دی
۲۲۴	دخلع والا دبنخی سرہ بی دعدی تیرولو خخہ نکاح صحیح نہ دہ
۲۲۵	چی دچا خاوند مپیسی دہغہ عدہ خلور میاشتی اولس ورخی دہ
۲۲۵	پہ عدت کی نکاح جائز نہ دہ اونہ ددی سرہ خلوت صحیح دی
۲۲۵	چی ددعوت بیرہ وی نو عدت بل خای تیرولی سی
۲۲۲	پہ تحریری طلاق کی ہم عدت لازم دی
۲۲۲	چی بنخہ کم خای وہ او خاوند بی مپیسو نو بنخہ بہ ہم ہلتہ عدت تیروی
۲۲۲	دایاس (نا امیدی) دسن خخہ مخکی بہ عدت پرحیض وی
۲۲۷	دخاوند دمرگ دخبر خخہ وروستہ چی کمہ نکاح دعدت خخہ وروستہ وسوہ

مخ	مضمون
۲۲۷	صحیح وہ خودخاوند دراتلو خخہ وروستہ بہ دانشخہ دہ تہ ورکول کیری پہ عدہ کی دننہ بنخی تہ دھوکہ ورکول او دیو خاص سپری سرہ پہ وادہ مجبورول گناہ دہ
۲۲۷	مدخولہ کہ دخاوند خخہ بیلہ ہم اوسی ترطلاق وروستہ عدہ بانندی لازمہ دہ
۲۲۸	پہ ورخو دعدہ کی نکاح حرامہ دہ
۲۲۸	دخولت صحیحہ خخہ وروستہ عدہ ضروری دہ
۲۲۹	دمطلقى ممتدة الطهر عدہ بہ خہ وی؟
۲۲۹	پر رتقاء بہ ہم دخولت خخہ وروستہ عدت وی
۲۳۰	دنوی مسلمانی بنخی عدت چی دھغی خاوند مرسو
۲۳۰	پہ عدت کی دناستی بنخی پہ غم بنادی تہ تلل صحیح نہ دی
۲۳۰	پہ یو جواب بانندی داشکال جواب
	پہ غیر مدخولہ بانندی عدت نستہ خوچی دچا خاوند مرسو پرهغی پہ ہرحال کی عدہ ستہ مدخولہ وی اوکہ غیر مدخولہ
۲۳۱	دمطلقى اودمتوفى عنہا زوجہاپہ عدت کی فرق
۲۳۲	دبیری اودخرابی دصحت پہ وجہ سرہ پہ عدہ کی کپہ کول جائز دی
۲۳۲	زانہ کہ خاوند لری نو دطلاق خخہ وروستہ عدہ بانندی ضروری دہ
۲۳۳	پہ عدت کی نکاح جائز نہ دہ
۲۳۳	مرتدہ داسلام خخہ وروستہ دبل سپری سرہ وادہ کولی سی اوکہ نہ؟
۲۳۴	غیر مدخولہ پہ یوہ طلاق سرہ بائنہ کیری پردی عدت نستہ
۲۳۴	دبنخی پہ وجود کی دخوببینی سرہ بی نکاح وکرہ دخولت خخہ مخکی جدایی وسوہ نوپر دی عدت نستہ
۲۳۵	خولت صحیح نہ سو پر مطلقہ عدت نستہ
۲۳۵	پہ عدہ کی پہ ہیخ مصلحت سرہ نکاح جائز نہ دہ
۲۳۶	پر غیر مدخولہ عدت نستہ اوپر مدخولہ عدت ستہ
۲۳۶	دخولت خخہ وروستہ بہ عدت وی کہ خہ ہم یوکال جدا اوسیدلی وی
۲۳۶	پہ لاندینی صورت کی دعدت حکم
۲۳۷	دنامرد پر مطلقى عدت ستہ
۲۳۷	پہ عدہ کی دبنخی دپارہ دول اوسنگار صحیح نہ دی
۲۳۸	

مخ	مضمون
۲۳۸	دپنځه کاله جدا اوسیدو سره به هم دخلوت څخه وروسته په ورځو دعدی کی
۲۳۹	چی دزنا څخه حامله سی نوددی عده وضع دحمل ده
۲۴۰	چی دکله څخه یې طلاق ورکی نو عده به ددغه وخت شمار وی
۲۴۰	دعدی دورځو شمار به په قمری حساب سره وی
۲۴۱	دخلع عدت
۲۴۱	دنامرد پر مطلقه باندي عده
۲۴۱	چی کمه منکوحه دزانی سره څوکاله اوسی، دطلاق څخه وروسته به پردی عده
۲۴۱	وي اوکله نه؟
۲۴۲	دکونډی حاملی نکاح دوضع دحمل څخه مخکی جائز نه ده
۲۴۲	په عده کی دراگرځولو په نیت سره هم نکاح جائز نه ده
۲۴۲	بنځه چی کم ځای اوسیدله که څه هم دا یې دځاوند کور نه وي، نو هم هلته دی
۲۴۲	عده تیره کړي
۲۴۳	پرنابالغه مطلقه باندي هم دخلوت څخه وروسته عده سته
۲۴۳	چی ځاوند اقرار کوی چی شپږ میاشتی مخکی می طلاق ورکړی دی نو عده
۲۴۳	به دهغه وخت څخه شمار وي
۲۴۴	آیا دکرایه والا په کور کی هم عده ضروری ده
۲۴۴	په عده کی که بنځه په زنا سره حامله سی
۲۴۴	مطلقه دعه تیریدو څخه وروسته نکاح کولی سی
۲۴۵	دزانی دعدی نکاح باطله ده اودعدی څخه وروسته نکاح صحیح ده
۲۴۵	دمطلقی ثلاثه عده
۲۴۵	دنامرد پر بنځه دخلوت څخه وروسته عده لازمه ده
۲۴۵	دمعتدي واده لره تلل جائز نه دی
۲۴۶	پرځاوند عده نسته
۲۴۶	دشیدو ورکوونکی بنځی عده هم دری حیضه ده
۲۴۶	چی دچا عده وضع دحمل وی که هغه په دوا سره حمل لیری کړی نو عده نو عده
۲۴۶	به پوره وي اوکله نه؟
۲۴۷	دطلاقو په عده کی چی کمه بنځه په زنا سره حامله سی نو ددی عده وضع
۲۴۷	دحمل ده

مخ	مضمون
۲۴۷	دخاوند پہ عیساہی کیدو سرہ چی کمہ بنجہ دنکاح خخہ ووزی خو پردی عدہ لازمہ دہ
۲۴۷	پر مرتدی عدہ لازمہ دہ
۲۴۸	دعدی والا دنبجی نکاح
۲۴۸	دمجدوم بنجہ چی دخوکالو خخہ دخاوند خخہ جلاوی دطلاق خخہ وروستہ عدہ پر لازمہ دہ
۲۴۸	چی مہر خاوند وطی نہ وی کپی نوہم عدہ دوفات ضروری دہ
۲۴۹	چی ویریری نودخاوند دمور او دیلار کرہ عدہ تیروول
۲۴۹	دکافر بنجہ مسلمانہ سوه ددی خاوند مسلمان نہ سو
۲۵۰	دمسلمان بنجہ مرتدہ سی اوییا اسلام راوری نوپہ دی عدہ ستہ اوکہ نہ؟
۲۵۱	دکونیدی عدہ خلور میاشتی لس ورخی دہ دحاملی عدہ وضع دحمل دہ
۲۵۱	دممتدة الطهر عدہ
۲۵۲	نوی مسلمانہ چی دهنجی خاوند مہر سویدی پردی عدہ نستہ
۲۵۲	بی پردی بنجی لره پہ عدہ کی ہم پردہ کول پہ کاردی
۲۵۲	دطلاق دانکار خخہ وروستہ اقرار وکپی نو ددی عدہ بہ دکله خخہ وی؟
۲۵۳	پہ عدہ دوفات کی بی نکاح وکرہ، شپہر میاشتی وروستہ بی جدائی اختیار کرہ، بی بی نکاح وکرہ اوس بہ عدہ سومرہ وی؟
۲۵۳	پہ لاندینی صورت کی بہ عدہ دکله خخہ وی
۲۵۴	زانہ دزانی سرہ سمدستی نکاح کولی سی اوکہ نہ؟
۲۵۴	دمعتدی سرہ پہ زنا کولو بانندی پر دی نوی عدہ نستہ
۲۵۵	دمطلقی عدہ ضروری دہ
۲۵۵	دخاوند والا بنجہ چی دزنا خخہ حاملہ سی نوپر دی عدہ لازمہ دہ
۲۵۵	دعدی متعلق خو سوالونہ
۲۵۲	دحمل والا بنجی عدہ وضع دحمل دہ کہ وچہ سوی وی نو پہ دوا وغیرہ سرہ بی ایستہ کول جائز دی
۲۵۲	دطلاق ثلاثہ خخہ وروستہ کہ خاوند زنا کولہ نوددی عدہ بہ دجدائی خخہ وروستہ شروع سی
۲۵۲	پہ دوبارہ راوستلو اوجماع کولو سرہ بہ عدہ ثانیہ واجب کیری

مخ	مضمون
۲۵۷	چی کمہ بئخہ قابل دمجامعت نہ وی نوپر ہغی ہم عدہ ستہ دحاملی عدہ وضع دحمل دہ کہ خہ ہم دخواند دمرگ خخہ نیمہ گنتیہ وروستہ حمل پیدا سی
۲۵۷	
۲۵۸	دعدی پہ ختمیدو معلومہ سوہ چی حمل ستہ نوعدہ بہ خہ وی؟
۲۵۸	دعدی نفقہ پہ ذمہ دخواند واجب دہ
۲۵۹	معتدہ دوفات پہ تعزیت کی ہیخ حای نہ سی تلی
۲۵۹	دوہ کالہ دجدا اوسیدو خخہ وروستہ طلاق ورکری نوہم عدہ لازمہ دہ
۲۵۹	پہ عدہ دوفات کی چی چا وادہ وکری دہغہ دعدی بیان
۲۲۰	پہ عدہ کی دیوہ حیض خخہ وروستہ حمل راغی نوعدہ بہ خنکہ تیروی؟
۲۲۱	دحاملی حمل چی وسی نوعدہ بہ خنکہ پورہ کوی؟

دلسمی حصی فہرست ختم سو

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى.

دفتاوی دار العلوم دیوبند لومړی جلد خاکسار مرتب او محشي په کال ۱۳۸۲ هجري سپوږمیز کې وړاندي کړی وو، تردې وروسته په لږ ځنډ سره ورپسې نور جلدونه هم وخت په وخت حاضریده، دالله ﷺ په لکونو لکونو انعام او احسان دی چې نن ورځ یې لسم جلد وړاندي کیږي، له دې امله دخاکسار مرتب او محشي زړه دڅښتن ﷻ دحمد او شکر څخه ډک دی او دخپل بې نیازه رب په وړاندي پر سجده دی چې په توفیق سره یې دا خدمت سرته ورسیدی او ان شاء الله په راتلونکي کې به هم سرته رسیږي.

دالله ﷻ څخه دعا ده چې په خپل فضل او کرم سره دا خدمت قبول وگرځوي او په خپلو شکر گزارو بندگانو کې ددې حقیر نوم هم ورگډ کړي.

دا ټول په اصل کې ددار العلوم دیوبند فیض دی چې دیو سل او څوارلس ۱۱۴ کالو راهیسي په پرلپسې ډول دکتاب او سنت، ملک او ملت په هر اړخیزو خدماتو کې بوخت دی، خدای ﷻ دې وکړي چې ترقیامته پوري دهغه دا بې پایانه سمندر څپو وهونکی وي، او انساني نړۍ ورڅخه برخه منده وي.

دلته په رارسیدو سره بې اختیاره دقلم پر ژبه باندي دخپل مرشد اوتربیه کوونکي حکیم الاسلام قاري محمد طیب صاحب دامت برکاتهم گران نوم پر ژبه باندي راځي، چا چې په لومړي ځل ددې خوږ خدمت دپاره ددې خاکسار نوم وټاکي اودخپل اعتماد ښکارندويي یې وکړه، الله ﷻ دې صحت او سلامتیا او اوږد عمر وروبځني، اوهم دې ورته دهغه دنیک گمان نیکه بدله ورکړي، او دفتاوی چې کمه برخه پاته ده، په ښه توگه سره دهغه دپوره کولو لپاره دې هم توفیق راوبځني، وما ذلك على الله بعزيز.

دفتاوی مهمه او اړینه برخه په دې جلد سره پوره سوه، ځکه چې دعامو خلگو چې کمه خوښي او لېوالتیا دضرورت دمستلو سره وي لکه پاکي، لمونځ، روژه، حج، زکوٰه، نکاح او طلاق دنورو بابونو مسئلې ورته دومره په زړه پوري نه وي.

ښکاره ده چې دطلاق مسئلې په خپل ځان کې ډیره نازکتیا لري، او نتیجې یې تر ډیره پوري رسیدونکي وي، له دې امله دمسلمانانو فریضه ده چې هغوی دطلاق په استعمال کې دپوره احتیاط او وینښ دماغ څخه کار واخلي، پر معمولي غوندي خبرو او یا خفگان باندي ددې لفظ اویا ته ورته دنورولو لفظونو دویلو څخه دې ډډه وکړي.

نکاح ددې لپاره نه تړل کیږي چې هغه ماته سي، بلکه مقصد یې په خپل مابینځ کې یو

تر بله محبت، آفت، مینه او دوستی او دزیره اطمینان وی، الله ﷻ فرمایي:
 وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً (سورة الروم
 ، رکوع: ۳).

ژباړه: او دهغه ﷻ دنښانيانو څخه دا دي چي پيدا کړي يې دي ستاسي دپاره ستاسي
 دقسمه څخه جوړه، چي آرام حاصل کړئ په هغو سره، او ايښی يې دی ستاسي په مابينځ
 کي يې مینه او محبت.

ليکن دا هم صحيح ده چي کله ناکله دطبيعتونو دنابرابروالي له امله حالات ترينگلي
 سي او په ښکاره باندي بيا يوځای سره اوسيدل گران سي، بل لوري ته بيا دا حقيقت هم
 پرخپل ځای باندي منل سويدي چي اسلام نه طلاق خوښوي اونه دطلاق ورکونکي
 حوصله افزائي کوي، بلکه دا کار ناخوښه بولي، او دازدواج دتړون د ماتولو او پرېکولو
 څخه دخلاصون لپاره په داسي تدابيرو باندي دعمل کولو تاييد کوي چي له لاري يې
 خپل مينځي غلط فهمياني ليري سي او ددواړو لورو تعلقات په خپل مابينځ کي محکم
 سي.

دتر او ښځي په خپل مينځي ژوند کي درئيس حيثيت اسلام ونارينه ته ورکړيدی، له دې
 امله دا اختلاف په وخت کي وزوج دالله ﷻ لار ښوونه ده:

وَاللَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا
 عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا (سورة النساء، رکوع: ۶)

ژباړه: او دکومو ښځو چي دبدخويي بيره وي تاسی ته نو دوی پوهوی او جلا کوی يې په
 بيده کېدوکی اووهی دوی بياکه خبره ومنی ستاسی نومه لټوی پردوی باندي لار دالزام.
 په لومړی مرحله کي به دگټي او تاوان او دمعاملو دپوهاوي او ښووني کوشش وکړه
 سي او دژوند دبيري پر سیده لاره باندي دسمولو مخلصانه هڅه دي وکړل سي، په دې
 هڅو کي بايد ددې خبره پوره پاملرنه وسي چي دملگري احساسات غوڅ پرې نه کړل سي
 په دوهمه مرحله کي پکار ده چي زوج خپل دزړه آزار او دزړه ماتوالی په دې ډول ښکاره
 کړي چي خپله بستره دي بيله کړې، ترڅو چي دژوند ملگري دخپل زياتی او بې ځايه ضد
 احساس کولو ته اړ سي.

تر ټولو په وروستنی په مرحله کي زوج ته دمعمولي سرزنش واک ورکول سويدي، په
 عمومي ډول دانساني طبيعتونو همدغه درې درجې وي، په دې مرحلو کي چي په هره

یوه باندي مقصد ترسره سو او صلح او صفائي مينع ته راغله نو دخداي ﷺ شکردي ادا کړې او دا ارزښتناکه تړون چي داسلام په نامه ترسره سوی دی، هيڅکله دي پرې کيدو ته پرې نږدي.

که چيري زوج په ذاتي ډول په خپلو تدبيرونو کي ناکامه سي نو ددوی دواړو (زوج او ښځي) دخپلو خپلوانو فريضة ده چي دوی سره يو موتی سي او دخدا ترسی په وسيله باندي ددوی دمینځني معاملو دښه کولو لپاره نه ستري کيدونکي کوشش وکړي.

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا (سورة النساء، رکوع : ۶).

ژباړه: او که تاسی بیریداست چی دوی دیوه او بل سره ضد ساتی نو ودروی یو انصاف داره دنارینه دطرفه څخه اویو انصاف داره دښځی دطرفه څخه، که دوی دواړه غواړی چی اصلاح وکړی نو الله ﷻ به موافقت پیدا کړی په دواړو کی، بیشکه الله ﷻ په هرڅه باندي پوه خبردار دی.

لنډه دا چي هر ډول ممکن کوشش دي وکړل سي ترڅو چي کم تړون سوی دی هغه مات نه سي، دښځو په معامله کي دښي کریم ﷺ دا ارشاد هم خپل مخ ته اېښوول پکار دي چي پکښي دښځو دمزاجي کیفیت څرگندونه سويده، رحمت عالم ﷺ فرمايي:

استوصوا بالنساء خيرا فانهن خلقن من ضلع وانه اعوج شيء في الضلع اعلاه فان ذهب تقيمه كسرتة وان تركته لم يزل اعوج فاستوصوا بالنساء (بخاري باب الوصاة بالنساء).

دښځو سره دښه چلند کولو لار خپله کړئ، ځکه چي دوی له پښتۍ څخه پیدا سويدي او ترټولو زیات کوروالی په لومړۍ پوښتۍ کي وي، که ته ددې دسیده کولو هڅه وکړي نو ماته به یې کړې او که یې همداسي پرېږدي نو هم هغه کوروالی به پکښي باقي پاته وي، له دې امله دښځو سره ښه چلند خپل کړئ.

نویو څیړنو هم ثابته کړیده چي دښځي پلې (عضلات) دنارینه و دپلو (عضلاتو) په نسبت کمزوري دي، او همدغه توپیر دنارینه او ښځي په دماغ او عقل کي هم سته، بله دا چي په ښځه کي دانفعال او جذباتو ماده زیاته ده، چي له امله یې دا دتنګ مزاجی ژر ښکار کيږي په دې کي دښځي دبدني جوړښت هم لویه ونډه ده. دنارینه په لاس کي دطلاق دواک ورکولو په وجوهو کي دا وجه هم یاده سويده ترڅو دطلاق اوبیلوالي خبره ډیر لږه پيښه سي، په دې اړه دي دزیات تفصیل لپاره دخاکسار کتاب (داسلام نظام دعفت او

عصمت په اړه) مطالعه کړل سي.

دا خبره ياد ساتل پکار دي چي به له کمي وجهي طلاق ورکول دسزا دلائق گرځيدلو وړ کار دی، امام ابو حنيفه رحمته الله عليه خو مکروه تحريمي گڼلی دی، او داسلام ټولو علماؤ په اتفاق سره دطلاق دبهې ځايه استعمال څخه په ټينگه سره منع کړيده. په اوسني زمانه کي چي عام وگړي دطلاق کم استعمال کوي هغه سرار غلط او دشرع داصولو خلاف دی، لومړی دعلماؤ څخه ددې په اړه معلومات ترلاسه کول پکار دي چي طلاق ورکول په کمو کمو حالتونو کي روا دي، دتلواري څخه هيڅکله هم کار اخيستل نه دي پکار.

خدای مکړه که يو وخت طلاق ورکول اړين سي او له دې پرته بله هيڅ چاره نه وي نو په دې وخت کي دي يوازي يو طلاق ورکړي او ايله دي کړي ترڅو چي عده يې تيره سي، او طلاق په داسي وخت کي ورکول پکار دي کله چي بنځه دحيض له ورځو څخه ووزي او دپاکي (طهارت) په ورځو کي داخله سي، اودپاکي (طهارت) په دې موده کي زوج يوځای والی نه وي کړی:

فالا حسن ان يطلق الرجل امرأته تطليقة واحدة في طهر لم يجامعها ويتركها حتى تنقضي عدتها لان الصحابة كانوا يستحبون ان لا يزيدوا في الطلاق على واحدة حتى تنقضي العدة (هدايه ج ۲ ص ۳۳۴).

ژباړه: ترټولو غوره داده چي سپری بنځي ته يو طلاق ورکړي په پاکي کي په داسي حال کي چي په همدې طهر (دپاکي په موده) کي يې کوروالی نه وي کړی او بيا يې پريرېدي ترڅو چي عده يې تيره سي، ځکه چي صحابه کرامو رضي الله عنهم دا خوښوله چي په طلاق کي تريوه زيات والی را نه سي تر دې چي عده يې تيره سي.

په دې طريقه کي ددواړو لورو گټه ده، دبنځي گټه داده چي دعدې ورځي به يې کمي وي، او دنارينه گټه داده چي دعدې په دوران کي درجوع کولو حق به ورته حاصل وي برابر خبره ده که بنځه راضي وي او که نه وي، او دعدې دپوره کيدلو څخه وروسته بيا بنځه دخپلي خوښی سره سم نوی نکاح کولای سي.

دحيض په حالت کي دطلاق ورکولو څخه منع سویده او دا گناه او بدعت گڼل سویدی، همدا ډول درو طلاکو ورکولو ته هم معصيت ويل سویدی او ددې څخه هم منع سویده، دنبي کریم صلى الله عليه وسلم په زمانه کي چي کله يو سپری خپلي ميرمني ته درې طلاقه ورکړل او بيا دا خبر سرور کائنات رسول الله صلى الله عليه وسلم ته ورسیدی نو ډير په قهر سو او ويې فرمايل:

ایلعب بکتاب الله وانا بین اظهرکم (دارقطني).

ژباړه: آیا هغه په داسي حال کي چي زه ژوندی یم په کتاب الله سره لوبي کوي.

زما پوره امید دی چي د شریعت دا خبره به تر عوامو پوري ورسیري او عام وگړي به په دې باره کي دپوره احتیاط او خدا ترسی او ژور فکر څخه کار واخلي. دا عرض کول هم ضروري گڼم چي دانساني تقاضاوو له امله که یو ځای کمه غلطی پاته سوی وي نو لوستونکي مو دي بې له ځنډه خبر کړي ترڅو په راتلونکي چاپ کي دهغه اصلاح وکړل سي، په آخرکي دخپلو استاذانو، دشعبي دمشراوغړيو، اودشورۍ دمجلس (دامت برکاتهم) په لوړ خدمت کي دتشکر او احسان دالی وړاندي کول خپله فریضه گڼم چي ددوی په پاملرنو، دعاوو او مرسته سره دا خدمت پای ته رسیري، الله تعالی ﷻ دي دا کوچنی خدمت قبول کړي او دخاکسار ترتیب کوونکي لپاره دي دآخرت توبنه وگرځوي. رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

د دعا غوښتونکی:

مُحَمَّدُ ظَفِيرُ الدِّينِ غُفْرَ لَهُ

دفتاویٰ دار العلوم دیویند ترتیب کوونکی

۱۱۱ محرم | کال ۱۳۹۷ هـ ق

پنجم باب

دفتویض بیان او ددی متعلق احکام او مسائل

دطلاقو تفویض: سوال: (۲۰۷) عبدالله دهندي سره په لانديني شرطونو نکاح نامه وکړه او دايې وليکل چي که زه ددی شرطونو خلاف وکړم نوهندي ته ددری طلاقو اختیار دی، نودنکاح څخه وروسته عبدالله دڅو شرطونو خلاف کار وکړ، نوپه دی بناء هندی خپل ځان ته دري طلاقه ورکړل، اودعدی څخه وروسته يې دزید سره نکاح وکړه نودا نکاح صحیح ده اوکه نه؟ اودهندي اول خاوند اوڅه وگړي وايي چي عهد نامه يې ددروغو جوړه کړیده اوهنده او دهندي پلار وايي چي عهد نامه صحیح ده، نوپه زید پسی لمونځ صحیح دی اوکه نه؟ اوپر زید څه گناه سته اوکه نه؟

جواب: که دوه عادل شاهدان وی علاوه دهندي او دهندي دپلار څخه دعهد نامې پر شرائطو باندي نودری طلاقه پرهندي باندي واقع سوه (۱)، اودوهمه نکاح دزید سره صحیح ده اوپه زید پسی لمونځ صحیح دی اوپر زید څه گناه نسته. فقط

که تر دومره ورځو پوری خبر وانه خلم نو تاته دطلاق دواقع کولو اختیار دی په دی شرط نکاح

وسوه نوڅه حکم دی؟ سوال: (۲۰۸) زید دهندي سره په دی شرط نکاح وکړه چي که زه تر شپږو میاشتو پوری ستا څخه جدا واوسم اوپه دی کی ستا نان اونفقه اداء نه کړم نوتاته ددری طلاقو اختیار دی نوددی وجه وروسته دوجود شرط څخه که ستا مرضی وی نوته خپل ځان طلاق کړه اوبله نکاح وکړه نوپه دی صورت کی به ښځی ته اختیار وی دطلاقو اوکه نه؟ داشرط دښځی دجانبه وو، نوکه ددی شرط ابتداء دښځی دجانبه وی نو څه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی دشرط دوجود څخه وروسته ښځی ته اختیار دطلاقو سته اوهر دواړه صورتونه برابردی په درمختار کی دی: قال لها اختیاري او امرک بیدک ینوي تفویض الطلاق الخ او طلقتي نفسك فلها ان تطلق في مجلس علمها به مشافهة او اخباراً الخ (۲). فقط

که ستا داجازی څخه بغیر نکاح وکړم نو تاته اختیار دی ددی اختیار څخه وروسته دښځی

طلاق به واقع وی: سوال: (۲۰۹) یوسړی په وخت دنکاح ښځی ته دا اختیار ورکی چي که

(۱) اقول وظاهر ان التعليق كالتنجيز في وقت تحقق الشرط (ردالمحتار باب الامر باليد ج ۲ ص ۲۲۲) وما سوى من الحقوق يقبل فيها شهادة رجلين اورجل وامرأتين سواء كان الحق مالا اوغير مال مثل النكاح الطلاق والوكالة والوصية ونحو ذلك (هداياه كتاب الشهادة ج ۲ ص ۱۲۲، ط. س. ج ۳ ص ۱۵۴). ظفیر
(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب تفویض الطلاق ج ۳ ص ۳۱۵، ط. س. ج ۲ ص ۲۵۳. ظفیر

زہ ستا داجازی خُخہ بغیر بلہ نکاح وکرم نو پہ دی حالت کی تاتہ بہ اختیار وی چی دوهمی بسخی تہ طلاق ورکری او زما دنکاح خُخہ یی لیری کپی نوپہ دی صورت کی دی بسخی تہ دطلاق ورکول صحیح دی اوکہ نہ؟ او دی تہ بہ اختیار وی اوکہ نہ؟
جواب: پہ دی صورت کی بسخی تہ اختیار ورکول صحیح دی کہ دغہ وخت دا طلاق ورکری نو واقع بہ سی (۱). فقط

دعہد نامی پہ وجہ دمذکورہ مودی خُخہ وروستہ بسخہ خپل خان تہ طلاق ورکولی سی:

سوال: (۲۱۰) دیوی بسخی خاوند دشیپرو کالو خُخہ مفقود الخبردی اودہ دنکاح پہ وخت خپلی بسخی تہ یوعہد نامہ پہ دی مضمون لیکلی وہ چی کہ زہ نامرد سم او یا مفقود الخبر سم یا خوقیدی سم او یا مسافر سم چی ستا سرہ تلل راتلل نہ سم کولی او نان او نفقہ درنہ کرم نو ددوو کالو انتظار کولو خُخہ وروستہ ماتہ چی کم دطلاقو اختیار دی زہ هغه تاتہ سپارم تہ دری طلاق و اچوہ اودبل سپی سرہ نکاح وکپہ نوپہ دی صورت کی موافق دشرط دعہد نامی، بسخہ طلاق و اچوی اودوهمہ نکاح کولی سی اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی دشرط دپورہ کیدو خُخہ وروستہ بسخی تہ ددرو دطلاقو اختیار دی خودا شرط دی چی پہ کم مجلس کی دامودہ پورہ سی چی دهغه خُخہ وروستہ ورته خاوند دطلاقو اختیار ورکیدی، یعنی دوه کالہ، نوپہ دغہ وخت اودغہ مجلس کی چی بسخی کہ خپل خان تہ دری طلاق ورکول اودخاوند دزوجیت خُخہ جلاسی نوکیدی سی. قال لها اختیاری (الی ان قال) اوطلقى نفسك فلها ان تطلق فى مجلس علمها به مشافهة او اخباراً وان طال يوماً او اكثر ما لم يوقته وبمضى الوقت قبل علمها (۲) درمختار. قوله ما لم يوقت فلو قال جعلت لها ان تطلق نفسها اليوم اعتبر مجلس علمها فى هذه اليوم فلو مضى اليوم ثم علمت خرج الامر عن يدها وكذا كل وقت قيد التفويض به الخ (۳)، شامی ج ۲ ص ۵۷۵، اقول وظاهر ان التعليق كالتنجز فى وقت تحقق الشرط قال فى الشامى والتنجز بمنزلة التعليق (۴) ج ۳ ص ۴۸۴، وفى الدر المختار لكن فى البحر عن القنية ظاهر الرواية ان المعلق كالمنجز (۵) ج ۲ ص ۴۸۴، وفى الدر المختار ايضاً: ومن

(۱) ذکر ما يوقعه غيره باذنه وانواعه ثلاثة تفويض وتوكيل ورسالة الخ واما فى طلقى ضرتك فيصح رجوعه ولم يقيد بالمجلس لانه توكيل محض (الدر المختار على هامش رد المختار باب التفويض ج ۲ ص ۲۵۳ ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵). ظفير

(۲) ايضاً. ظفير

(۳) رد المختار كتاب الطلاق باب تفويض الطلاق ج ۲ ص ۲۵۳ - ۲۵۴، ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵. ظفير

(۴) رد المختار باب الامر باليد ج ۲ ص ۲۲۲ ط. س. ج ۳ ص ۳۲۹. ظفير

(۵) الدر المختار على هامش رد المختار باب الامر باليد ج ۲ ص ۲۲۲ ط. س. ج ۳ ص ۳۲۹. ظفير

الالفاظ المستعملة الطلاق يلزمني والحرام يلزمني وعلى الطلاق وعلى الحرام فيقع بلا نية للعرف الخ (۱) ج ۲ ص ۴۳۲ شامی وفيه تفصيل حققه في الشامی. فقط

داختيار سپارلو مطابق نسخہ خپل خان ته طلاق اچولی سی: سوال: (۲۱۱) دزاهد علی ولد عابد علی نکاح دکریمن بنت عبداللہ نومی سره په اقرار دامر بالید منعقدہ سوه اونکاح نامہ ولیکل سوه چی په هغه کی دا الفاظ لیکلی دی چی مسماة کریمن پخپله رضامندی می بی له جبر او اکراه دیوه سپری سره په دی مضمون امرها بیدها مختاره کره، یعنی مسماة کریمن چی هرکله وغواړی نوخپل خان زما دنکاح څخه ازادولی سی اوزما به دهیخ قسم تعلق دقائم ساتلو دعوی نه وی ځکه چی په سبب دااختیار دمضمون دامرها بیدها به دغه وخت قطعاً اویقیناً زما دعقد دنکاح څخه داخارجہ سی اوس دزاهد علی دناوړه کارونو په وجه مسماة کریمن دزاهد علی دنکاح څخه دبیلیدو څخه وروسته عقد ثانی کول غواړی نواوس نوموړی کریمن په کمو الفاظو سره مضمون دطلاقو دخو شاهدانو په مخکی په خپله ژبه اداء کړی چی طلاق واقع سی اوخپل خان دهغه دعقد څخه ازاد کړی؟

جواب: په دی صورت کی کریمن ته اختیار دی چی داکله وغواړی خپله نکاح فسخ کولی سی اودا دی دا الفاظ ووايي چی ماخپل خان ته طلاق بائن ورکی اودخپل خاوند زاهد علی دنکاح څخه می خان ازاد کی نوپه دی حالت کی کریمن ته طلاق بائن واقع سو اودا دزاهد علی دنکاح څخه ووتل، وروسته دعدی څخه دی لره جائز اوصحیح دی چی دادبل چاسره نکاح وکړی خودا شرط دی چی خاوند: الامر بالید په نیت دطلاقو ویلی وی، کما قال فی الدرالمختار قال لها اختیاری وامرک بیدک ینوی تفویض الطلاق لانهما کنایة فلا یعملان بلا نية الخ فلها ان تطلق الخ (۲). فقط

دنکاح څخه مخکی تفویض نامه صحیح نه ده خوکه په طوردتعلیق وی نویا صحیح ده: سوال:

(۲۱۲) یوسپری دعقد نکاح څخه مخکی هغه نسخی ته چی ددی سره دی نکاح کول غواړی دتفویض دطلاقو اختیار ورکړی یعنی چی کله هم دا نسخہ وغواړی دسپری څخه خپل خان په ذریعه دطلاقو جلا کړی اودابه مطلقه سی نوداتفویض دنکاح څخه مخکی صحیح دی اوکه نه؟

جواب: دنکاح څخه مخکی تفویض دطلاق نه سی کیدی خوکه په طریقی دتعلیق او داضافت داسی ووايي چی کله زه ستاسره نکاح وکړم نوتاته دطلاقو اخیستلو اختیار دی

(۱) ایضا کتاب الطلاق باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۴. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق باب تفویض الطلاق ج ۲ ص ۲۵۳. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵. ظ

یا دا وواپی چی وروسته دنکاح خخه تاته دطلاق اختیار دی نوداسی تفویض صحیح (۱) دی. فقط

داقرار نامی مطابق بنخه طلاق اخیستی سی: سوال: (۲۱۳) یوسری خپلی بنخی ته دا اقرار نامه ورکړه چی نوموړی ته به هیخ قسم تکلیف نه وی که وی نوبیا نوموړی ته به اختیاروی چی خپله فیصله وکړی، ددی خخه وروسته دې دخواند دخوښی خلاف کار وکی چی دهغه دوجه خخه ده بنخه ووهله بنخه ولاړه دپلار کره اوپه عدالت کی یی دعویٰ وکړه عدالت داقرار نامی په وجه حکم دطلاق ورکی په دی حالت کی بنخه خپله نکاح په بل خای کی کولی سی اوکه نه؟

جواب: چی کله خاوند داسی اقرار نامه لیکلی ده نو ددی موافق دشرط په موجودیدو باندی بنخی ته اختیار دطلاق اخیستلو سته (۲) او وروسته دعدی خخه ددی بل خای نکاح صحیح ده. فقط

دعهد نامی شرط چی کله موجود نسی نوظلاق واقع نه سو: سوال: (۲۱۴) مولوی زید دخپلی لور خالدی نکاح دبرکر سره وکړه اوپوه عهد نامه یی په خو شرطونو ولیکله په هغو شرطونو کی یوشرط داهم وو چی که زه دائم المریض یادائم الحبس یامفقود الخبر سم یاطاقت می دجماع پاته نه سی نو ددرو کاله انتظار کولو خخه وروسته به خالدی ته اختیاروی چی خپل خان طلاق کړی اودبل سړی سره نکاح وکړی خو ورخی وروسته دخسر اوزوم په مینخ کی ناچاقی راغله بکر دخپلی بنخی سره لیده کاته پریښوول یو مولوی فتویٰ ورکړه چی دوجود دشرط خخه وروسته طلاق واقع سو په دی باندی زید دخپلی لور خالده بله نکاح وکړه، اوخاوند ددی سره وطی وکړه په دی صورت کی چی چا فتویٰ ورکړه دده او ددوهم خاوند خه حکم دی؟

جواب: چی شرط دعهد نامی موجود نه سو نوبنخی ته دطلاق اخیستو اختیار نسته او دوهمه نکاح ددی صحیح نه ده باقی دوهم خاوند چی پر بناء دفتویٰ دوهمه نکاح اووطی

(۱) شرطه الملك كقوله لمنكوحة الخ ان ذهبت فانت طالق او الاضافة اليه اي الملك الخ كان نكحتك فان طالق الخ فلغا قوله لاجنبية ان زرت زيدا فانت طالق (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۰ ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴). ظفیر

(۲) والثاني تعليق التفويض بالشرط وله أقسام أحدها تعليق التفويض بالغيبه الخ أن فلانا جعل أمر امرأته فلانة بيدها معلقا بشرط أنه متى غاب عنها من كورة كذا أو من مكان كذا الخ ولم يعد إليها في هذه المدة فإنها تطلق نفسها بعد ذلك متى شاءت الخ القسم الثاني التعليق التفويض بترك نقد المعجل إلى وقت كذا الخ القسم الثالث تعليق التفويض بشرط قماره أو بشربه الخمر أو ضربه ضربا موجعا الخ (عالمگیری كتاب الشروط فصل ثالث ج ۲ ص ۲۲۲-۲۲۳). ظفیر

کریده هغه بری دی گناه پر فتویٰ ورکونکی ده. فقط

په حلاله کی دشرط بالکل باطل دی چی کله زه وغواړم نوطلاق به واخلم اوازاده به سم:

سوال: (۲۱۵) زید که دخپلی طلاقی سوی بنځی سره په دی شرط سره نکاح وکړی چی په خپله بنځه مطلقه دزید په وخت دنکاح ثانی دشرط وکړی چی کله زه وغواړم ددوهم خاوند څخه به زه طلاق بائن واخلم اوازاده به سم نوپه دی صورت کی به حلاله صحیح سی اوکه نه؟

جواب: دوهم خاوند چی دوطی دوخت څخه وروسته دیته طلاق ورکړی نو دعدی څخه وروسته دابنځه به داوول خاوند دپاره حلاله سی اودبنځی دشرط دنکاح باطل دی ددی څخه بنځی ته دطلاق اختیار نه حاصلیږی خوکه دشرط یی لگولی وی چی وروسته دنکاح څخه چی کله هم زه وغواړم طلاق به اخلم نوبنځه چی کله هم وغواړی خپل نفس ته طلاق ورکولی سی (۱)، اوددوهم خاوند وطی په حلاله کی ضروری ده.

ددری طلاقو په نیت یی بنځی ته وویل طلقی نفسک نوڅو طلاقه واقع سوه: سوال: (۲۱۶)

که زید په نیت دطلاقو خپلی بنځی ته دا وویل طلقی نفسک نوپه دی سره دری طلاق واقع کیږی اوکه یورجعی؟

جواب: که ددري طلاقه په خپل نفس باندی واقع کړی نودری طلاقه به واقع وی اوکه یو واقع کړی نو یو به واقع وی (۲). فقط

طلقی نفسک یی وویل بیا پوره کال پته خوله وو نوڅه حکم دی؟ سوال: (۲۱۷) زید خپلی

بنځی ته طلقی نفسک وویل اوتریو کاله پوری پته خوله پاته سو په دی صورت کی دزید نیت به ددري طلاقو گڼل کیږی اوکه نه؟

جواب: نه (۳). فقط

(۱) شهدوا ان فلانا جعل امر امراته فلانة بیدها علی ان تطلق نفسها ماشئت ومثی شئت ابدأ وانها قبلت منه هذا الامر (عالمگیری مصری ج ۲ ص ۲۲۲) قال لها طلقی نفسک فلها ان تطلق فی مجلس علمها به مشافهة او خیار اوان طال یوماً او اکثر مالم یوقته (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب تفویض الطلاق ج ۲ ص ۲۵۳. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵). ظفیر

(۲) قال لها طلقی نفسک فلها ان تطلق نفسها (درمختار) هذا تفویض بالصریح ولا یحتاج الی نية والواقع به رجعی وتصح فیہ نية الثلاث كما سیذکره المصنف اول فصل المشیة (رد المحتار باب التفویض ج ۲ ص ۲۵۳. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵). ظفیر

(۳) اوطلقی نفسک فلها ان تطلق (درمختار ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵) هذا تفویض بالصریح ولا یحتاج الی نية والواقع به رجعی (درمختار باب التفویض ج ۲ ص ۲۵۴. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵) بغير دخاوند د نیت څخه صرف دمودی په اوږدوالی باندی هیڅ نه کیږی. قال لها طلقی نفسک ولم ینو او نوی واحدة فطلقت وقعت رجعية وان طلقت ثلاثا ونواه وقعن (ایضا ج ۲ ص ۲۲۸). ظفیر

دطلاق خخه چی کله دجاهلانو په عرف کی دری طلاقه مراد وی نوخه حکم دی؟ سوال:

(۲۱۷) دجاهلانو په عرف کی دطلاق لفظ په معنی دطلاق مغلظ دی، ددی دعرف خه اعتبار سته اوکه نه؟

جواب: ددی عرف هیخ اعتبار نسته (۱). فقط

شپږم باب**دمعلق طلاق احکام او مسائل****سری وویل که فلانی خای ته ولاړ سم نو ماته دری طلاقه خه حکم دی؟ سوال: (۲۱۹) زید**

په حالت دسخته غصه کی دخپلی خور سره په جگړه کی وویل چی که زه بارچک نومی سیمی ته ولاړسم نوماته دری طلاق دی، په دی الفاظو سره به خه ثابت وی آیا دا الفاظ به معلق وی په شرط اوپه دی الفاظو سره به کم طلاق مراد وی؟

جواب: په دی صورت کی به دری طلاقه په مذکوره شرط معلق وی که دی داکار وکړی نو دری طلاقه به دده پر بنځه واقع وی اوبی له حلالی به دده بنځه دده دپاره حلاله نه وی قال فی الدرالمختار: ومن الالفاظ المستعملة الطلاق یلزمونی والحرام یلزمونی وعلی الطلاق وعلی الحرام فیقع بلانیة الخ (۲). والتفصیل فی الشامی (۳).

چی دجا په انکار یی طلاق معلق کړی اوده انکار وکی نوطلاق واقع نه سو: سوال: (۲۲۰)

زید وویل چی کم وخت ما د عمره سره دنیاوی جگړه وکړه دغه وخت خالد زه وهلی وم یو سری ده ته جواب ورکی چی ته گرسره هم خالد نه یی وهلی، زید وویل که خالد زه نه یم وهلی اودی حلفاً منکر زما دوهلو خخه وی نو ددی خخه وروسته زما بنځی ته دری طلاقه، تردی وروسته خالد دمسلمانانو په مخکی شرعی قسم واخیستی چی ما هرگز زید نه دی وهلی په دی صورت کی دزید خه حکم دی دری طلاقه واقع سو اوکه نه؟

جواب: چی زید په قول اقرار کوی اووایی چی زه خالد وهلی یم نودده پر بنځی طلاق نه دی واقع (۴). فقط

که بچی فلانی خای وسو نوطلاق داجمله چی وویایی نوخه حکم دی؟ سوال: (۲۲۱) زید

خپلی بنځی ته وویل چی که ستا بچی ستا دمور په کورکی وسو نوته طلاقه یی، نوبچی

(۱) والطلاق یقع بعد دقرن به لا به (الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الطلاق غیر المدخول بها ج ۲ ص ۲۲۷. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۲). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۵۲. ظفیر

(۳) وگوری ردالمختار باب للشامی باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۵۲. ظفیر

(۴) وان اضافه الی الشرط وقع عقیب الشرط (عالمگیری کشوری ج ۲ ص ۴۴۰. ط. س. ج ۱ ص ۴۲۰) اودلته شرط نه دی موجود سوی. ظفیر

ددی دمورپہ کورکی پیداسو نوطلاق واقع سو اوکے نہ؟ بنہی پہ خپلہ پرقرانکریم بانندی لاس کنبی بنووی اوزما پہ مخکی یی پہ قسم بیان وکی او دبنہی دوارثانو دتولو ہم دا بیان دی، ددی دخواند خخہ مو پونبنتنہ وکرہ نودہ پہ جامع مسجد کی پرقرانکریم لاس کنبی بنووی، اوقسم یی واخیستی چی ماطلاق نہ دی ورکری یوخط دخواند لیکل سوی زما سرہ دی چی دبنہی پہ نوم دی پہ دی کی لیکلی وہ چی کہ ستا لہ املہ پرما تور داغ لگیبری نوما تعلق ختم کی، افسوس صد افسوس خہ می خیال و اوخہ کیبری، اوداخط یی ورته وبنووی نو اقرار یی وکی چی زما دی خو زما دانیت نہ وو، نوپہ دی صورت کی دده قول معتبر دی اوکے نہ؟

جواب: کہ خواند واقعی داسی ویلی یالیکلی وی چی کہ بچی ستا دمور پہ کورکی پیدا سو نوتاتہ طلاق دی اوبیا بچی دمور پہ کورکی پیداسو نوبیا بنہی طلاقہ (۱) سوہ اوکے خواند دتحریر اودتقریر دتعلیق خخہ انکار کوی او باقاعدہ خہ ثبوت شرعی نہ وی نو دطلاقو حکم بہ نہ وی حکمہ چی پہ دی بارہ کی دخواند قول بہ معتبر وی اودقطع تعلق پہ لفظ کی دنیت اعتبار دی کہ خواند نیت دطلاقو نہ منی نوپہ دی لفظ سرہ شرعاً بہ طلاق واقع نہ وی خوکہ بنہی تہ دطلاقو یقین وی مثلاً داچی دی پہ خپلہ لفظ دطلاقو اوریدلی دی یایی دده پہ لیکلو کی لیدلی دی نوکہ داخپل خان خلاصولی سی نوخان دی خلاص کری او دمجبوری پہ حالت کی گناہ بہ دخواند پرذمہ وی اوپہ بنہی بہ ہیخ گناہ نہ وی (۲). فقط

پہ طلاق معلق کی شک پیداسو نوطلاق بہ واقع نہ وی: سوال: (۲۲۲) زید قسم واخیستی چی کہ ما د عمر شکایت کری وی نو زما پر بنہی دی طلاق مغلط وی خہ ورخی وروستہ ورته یاد سوہ چی ما ددی قسم کولو خخہ مخکی فلانی سپری تہ چی د عمر دشکایتونو خخہ خبر وو مثلاً پہ کلکتہ کی دا ویلی وہ چی کلہ بنارس تہ ولاپ سی نو د عمر شکایت فلانی تہ وکرہ نودہ پہ بنارس کی شکایت ہم کری وو خوپہ دی قسم کی زید تہ دا شبہہ دہ چی د قسم کولو پروخت دحای تخصیص می کری وو اوکے نہ؟ مثلاً داسی می ویلی وہ چی کہ ماد عمر شکایت پہ بنارس کی چاتہ کری و نوزما پربنہی طلاق یاداچی مطلق دخہ حای وغیرہ تخصیص می نہ وکری نوپہ دی صورت کی دده بنہی طلاقہ سوہ اوکے نہ؟

(۱) فاذا اضافة ای الطلاق الی الشرط وقع عقیب الشرط اتفاقاً (عالمگیری کشوری باب التعلیق ج ۲ ص ۴۴۰، ط. س. ج ۳ ص ۴۲۰). ظفیر

(۲) والمرأة كالقاضي اذا سمعته او اخبرها عدل لا يحل لها تمكينه الخ انها ترفع الی القاضي فان حلف ولا بينة لها فالاثم عليه (ردالمحتار كتاب الطلاق باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۴، ط. س. ج ۳ ص ۲۵۱). ظفیر

جواب: پہ شک سرہ طلاق نہ واقع کیبری نو چی کله پہ مسئلہ صورت کی چی ده ته دتعمیم او دتخصیص دمکان شک دی نوپه تحقق دشرط سره به طلاق نه وی واقع: علم انه حلف ولم یدر بطلاق اوغیره لغا کما لو شک اطلق ام لا الخ. درمختار (۱).

طلاق دبنخی په یوکار باندي په صیغه داستقبال سره په معلق کولو باندي به طلاق نه وی

واقع: سوال: (۲۲۳) که یو سپری بنخی ته دا کلمه وویای که فلانی کار دی وکی نوتاته به طلاق درکرم که بنخه په غلطی داکار وکړی اوسپری پربنخی مذکوره کلمه استعمال نه کړی نوپه مخکنی کلمه سره به پربنخه طلاق واقع وی اوکه نه؟

جواب: که دابنخه داکار وکړی نوپه دی به طلاق واقع نه وی خوکه خاوند طلاق ورکړی نو طلاق به واقع وی بغیر دطلاقو ورکولو څخه به په دی مخکنی کلمه سره طلاق واقع نه وی (۲). فقط

راسره یی کړی کنې طلاق ورکوم اوبنخه ورسره نه سوه نو طلاق واقع سو: سوال: (۲۲۴)

زید خپلی خسرگنی ته دخپلی بنخی دراوستو دپاره ولاړی دپیرو خبرو اترو څخه وروسته ده په حالت دغصه دخپلی بنخی په باره کی خلگو ته دا وویل چی زما بنخه زما سره ملگري کړی کنې زه طلاق ورکوم یابه یی ورکرم اودا الفاظ یی په مختلفو مجلسونو کی پنځلس شل واره ادا کړل ددی الفاظو خبر خلگو دزید خسر اودده بنخی ته ور نه کړی اودزید بنخه یی دده سره ورسره نه کړه اودی بیرته راغی، اوس ددی واقعی پنځلس شل ورځی سویدی نو دزید بنخه طلاقه سوه اوکه نه؟ اویو طلاق سویدی اوکه دری؟

جواب: په لفظ د (کنې زه طلاق درکوم) سره په وخت دتحقق دشرط به طلاق واقع وی او په (وربه یی کرم) کی به طلاق واقع نه وی. لانه وعد کذا فی الشامی (۳). اوکه ویونکی ته شک وی چی (طلاق درکوم) یی ویلی دی اوکه (طلاق به ورکرم) نوپه صورت د شک کی طلاق نه کیبری او چی په کم صورت کی طلاق واقع وی نو یو طلاق به واقع وی اوپه متعددو مجلسونو کی په ویلو سره که دده غرض حکایت دطلاق اول وی نوپه دی تکرار سره به نوی طلاق نه وی واقع. فی الدرالمختار علم انه حلف ولم یدر بطلاق اوغیره لغا کما لو شک اطلق ام لا ولو شک اطلق واحدة او اکثر بنی علی الاقل الخ (۴). فقط

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق باب الصریح ج ۲ ص ۲۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳. ظفیر
(۲) انا اطلق نفسی لم یقع لانه وعد (درمختار) وعبارة الجوهره وان قال طلقی نفسک فقلت انا اطلق لم یقع قیاسا واستحسانا (ردالمحتار باب تفویض الطلاق ج ۲ ص ۲۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۹). ظفیر
(۳) وگوری: الدرالمختار علی هامش ردالمحتار للشامی ج ۲ ص ۲۵۷. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۹. ظفیر =

طلاق چی پہ امر محال پوری معلق سی نوطلاق نہ کیری: سوال: (۲۲۵) دزید بالغ نکاح دهندي بالغی سره وسوه اوزید دڄه خفگان په وجه داقسم واخیستی چی کله زه نکاح دخپلی بنځی هندی سره وکرم نودا پرما حرامه ده خو دقسم سره یی نیت دطلاقو نه وو، بلکی دایی خیال وو چی په دی قسم کی شرط لغودی ولي چی نکاح خو سویده. اوس دداسی قسم اثر به پر نکاح نه وی که دنکاح څخه مخکی یی قسم کولی نو دهندي سره نکاح کیدی سوه په دی صورت کی پرزید هنده حرامه سوه اوکه نه؟

جواب: په درمختار باب التعلیق کی دی: وشرط صحته کون الشرط معدوما علی خطر الوجود فالمحقق کین کان السماء فوقنا تنجیز والمستحیل کین دخل الجمل فی سم الخیاط لغو (درمختار) قوله لغو فلا یقع اصلا لان غرضه منه تحقیق النفی حیث علقه بامر محال وهذا یرجع الی قولهما امکان البر شرط انعقاد الیمین الخ شامی جلد ۲ (۱). ددی څخه معلومه سوه چی که په امر محال باندي طلاق معلق کړی نودا لغوه دی، نوپه مسئلوه صورت کی بنکاره ده چی بنځه ترکمه پوري چی دده بنځه ده نکاح نه سی کولی اومنکوحه محل دنکاح نه ده، وروسته چی کله دا کلام لغوه دی نوکه وروسته دطلاق څخه بیادی ددی سره نکاح وکړی نو بیابه هم طلاق نه وی واقع، نو په موجوده حالت کی چی دا بنځه دده په نکاح کی دمخکی څخه موجوده ده په دی سبب به په تعلیق مذکور سره طلاق نه وی واقع. فقط

طلاق یی په روپو ورکولو معلق کړیدی نوبغیر دروپو ورکولو به طلاق نه وی: سوال: (۲۲۲) زید ته دا وویل سوه چی هنده چی ستا بنځه ده دیته طلاق ورکړه مور به ستا دوهمه نکاح وکړو اودومره به روپی هم درکړو په دی زید طلاقنامه هم ولیکله، خو ددوهم طرف څخه تراوسه پوری یوه وعده هم پوره نه سوه نه یی ورته روپی ورکړی اونه یی ورته نکاح وکړه اوزید صرف داطلاقنامه ولیکله زبانی طلاق یی ورته کړی، آیا دا بنځه دزید په کور کی اوسیدی سی اوکه نه؟

جواب: چی طلاقنامه یی په روپو ورکولو لیکلی وه او روپی ورته کول سوی نوطلاق واقع نه سو. فقط

بنځی ته یی وویل چی که تراتو ورځو پوری دی خوراک وکی نونه طلاقه یی، دری ورځی وروسته بنځی خوراک وکی، څه حکم دی؟ سوال: (۲۲۷) یو سپری دمور په موجودگی او دخور په موجودگی کی بنځی ته په غصه کی وویل که ته تراتو ورځو پوری خوراک

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۲۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳. ظفیر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۲۷۹. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۲. ظفیر

و کړې نوتاته طلاق ښځې تر درو ورځو پورې خوراک ونه کی دښځې دورور په اصرار سره په دی میعاد کی یې دننه خوراک وکی او خاوند دمذکوره الفاظو ویلو څخه انکار کوی، مذکوره ښځه وایې چی بی شکه ویلی دی نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ شپږ میاشتی وروسته خاوند ښځه په زور کور ته راوستله؟

جواب: چی کله خاوند ددی الفاظو ویلو څخه منکر دی اودوه عادل معتبر شاهدان نسته نو قضاء د خاوند قول معتبر دی او طلاق نه ثابتیږی، (۱) خو چی کله ښځې ته یقیناً دا معلومه ده چی خاوند دا الفاظ ویلی دی او په وجه دموجودیدو د شرط طلاق واقع سوی دی نو ښځې ته دخپل وس مطابق دده څخه جلا اوسیدل په کاردی او په مجبوری کی گناه د خاوند پر ذمه (۲) ده او چی په دی صورت کی موافق د بیان دښځې یو طلاق رجعی واقع کیږی او په عده کی دننه رجوع نه ده سوی لکه چی د سوال څخه معلومیږی، نو اوس د حلالیدو صورت عند الله دادی چی خاوند دی په دی راضی سی چی تجدید دنکاح وکړی یعنی ددوو سړیو په مخکی دی بیا ایجاب اوقبول وکړی اودری څلور روپی مهر شرعی دی مقرر کړی. (۳) فقط

چی د طلاق ورکولو په وخت یې داپه څه کار پوری معلق نه کړی نو په وروسته ویلو سره هیڅ

نه کیږی: سوال: (۲۲۸) هندی ته ددی خاوند په خبرو کی دا وویل ستا شرك کول ثابت دی ما تاته طلاق درکی ما تاته طلاق درکی، ما تاته طلاق درکی، څو ورځی وروسته موده پوره سوی نه وه، چی هنده یی خپل کورته بوتله او تر اوسه پوری ورسره ده اوس هنده وایې چی ما د شرك کولو نیت نه وو کړی او زید وایې چی ما په دی شرط طلاق ورکړی وو چی که شرك ثابت سو نوزه تاته طلاق درکړم، نو چی شرك ثابت نه سو نو ما رجوع وکړه دا جائز ده اوکه؟

جواب: په دی صورت کی دزید پر ښځه دری طلاقه واقع سوه اوس بغیر دحلالی دزید دپاره حلاله نه ده اورجوع کول اونوی نکاح ددی سره بغیر دحلالی څخه صحیح نه دی، ځکه چی دزید په اخر کی الفاظ دادی چی شرك کول ستا ثابت سوه ماتاته طلاق درکړی دی، نو په دی کی طلاق په څه شرط معلق نه دی بلکی بغیر دڅه شرطه یی طلاق ورکړی

(۱) فان اختلفا فی وجود الشرط فالقول له مع اليمين لانكاره الطلاق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظفیر

(۲) اذا سمعت المرأة الطلاق ولم تسمع الاستثناء لا يسعها ان تمكنه من الوطؤ (ردالمحتار للشامی باب التعليق ج ۲ ص ۷۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۳۲۹). ظفیر

(۳) وينكح مبائة بما دون الثلث (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۹). ظ

دی اوپہ صریح الفاظو کی دنیث ضرورت نستہ اوپہ حالت دغصہ کی ہم طلاق واقع کیری اوحالت دلیونتوب ثابت نہ دی پہ حدیث پاک کی دی چی: ثلاث جدهن جد وهزلهن جد. الحدیث (۱).

پہ ژبہ یی طلاق ورکی اوپہ زره کی یی دتعلیق ارادہ وہ نواعتبار بہ دژبی وی: سوال: (۲۲۹)
یوطالب علم ستاسو فتویٰ وکتله اودا شبہ یی بنکارہ کپیدہ چی سائل طلاق پہ زره کی ورکپیدی اوپہ ژبہ یی ہیخ ہم نہ دی ویلی حال دادی چی خاوند لفظ دطلاق دری وارہ پہ ژبہ ویلی دی نو پہ دی صورت کی شرعاً خہ حکم دی چی کله تعلیق دطلاق پہ زره کی وی پہ ژبہ سرہ یی نہ وی ویلی اوطلاق پہ ژبہ ورکپی نو طلاق فی الحال واقع کیری صحیح دہ اوکہ نہ؟

جواب: اقول وباللہ التوفیق، دا امر صحیح دی چی کہ تعلیق پہ ژبہ ونہ وایی بلکہ پہ زره کی وی اوطلاق پہ ژبہ ورکول سی نو طلاق فی الحال واقع کیری احقر چی کم جواب مخکی لیکلی وو هغه غالباً پر دی بناء وو چی شرط اوطلاق دوارہ پہ ژبہ وی خکہ چی مخکی سوال چی پہ رجسٹرکی لیکلی دی ددی دسیاق خخہ دا معلومیبری چی دبنخی بیان یی رنبتیا وگنی چی کہ دهندي بیان رنبتیا وی نو ما دری طلاقه ورکپیدی اوبیا دا بیان غلط ثابت سو نوچی شرط دطلاقو موجود نہ سو ددی وجہ خخہ جواب ولیکل سو چی طلاق واقع نہ دی، نوکہ واقعه داوی چی خاوند پہ ژبہ سرہ شرط نہ وی ظاهر کری صرف پہ زره کی یی خیال وکی اوطلاق یی پہ ژبہ سرہ ورکی چی پہ دی کی خہ شرط پہ ژبہ اداء نہ سو نوطلاق فوراً واقع سو، کما ذکر فی الدرالمختار (۲).

داکار ونہ کری کنی طلاق بہ درکرم دا جمله تعلیق نہ دہ: سوال: (۲۳۰) زید خپلی بنخی ته وویل چی ته فلانی خبره چاته مه کوه بلکی دکور هیخ یوه خبره چاته مه کوه اوزما دحکم خخہ بغیر دکور خخہ بهر قدم مه ایرده کنی طلاق به درکرم، او ددی خخہ وروسته زید خپلی مور ته وویل چی ما بنخی ته شرطیه طلاق ورکپیدی، اوس زید داطلاق بیرته واخیستی اوبنخی ته یی دمذکوره کارونو اجازه ورکړه چی په کمو کارونو یی طلاق معلق کری وو، نودا جائز دی اوکہ نہ؟

جواب: زید چی کم الفاظ ویلی دی نودا شرطیه طلاق نہ دی بلکی یووعده اوظهار دارادی وو چی کہ ته فلانی کار وکړی نوزه به طلاق درکرم په دی سره تعلیق دطلاقو ونه

(۱) مشکوة باب الطلاق ج ۲ ص ۲۸۴. ردالمحتار ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷. ظفیر

(۲) صریحه ما لم يستعمل الا فيه الخ يقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصریح الخ واحدة رجعية الخ الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷. ظفیر

سو بلکی دا وعدہ دہ دطلاقو (۱). دہ تہ اختیار دی چی کہ ددہ بنیٰ پہ دی کارونو کی خہ کاروکری نو کہ دی طلاق ورکوی او کہ یی نہ ورکوی یعنی دا وعدہ کہ پورہ کوی او کہ نہ خو چی کلہ دہ خپلی مور تہ وویل چی ماشرطیہ طلاق ورکی داشرطیہ طلاق سو (۲).

چی شرط موجود نہ سو نو طلاق واقع نہ سو: سوال: (۲۳۱) زید، عمر، بکر، خالد، خلور وارہ، پہ خلورو سیرو غنمو کی شریک دی عمر، اوبکر خہ غنم خرخ کرل اوپہ ضرورت دمعاش کی یی خرخ کرل اوزید ہم خہ خرخ کرل نیم پاو غنم چی کلہ پاتہ سول نو خالد چی کلہ دا وکتل نو پہ زہ کی یی وویل چی زما حصہ ہم وہ خو خالد پہ خلورو کی کمزوری طالب العلم وو، دہ نیم پاو خرخ کرل، زید وویل چی غنم پہ کم خای کی خرخ سوہ، نو ہریو منکرسو، دہ وویل تہول طلاق اضافی ووا یاست نوہر یوہ طلاق اضافی ووا یہ چی کلہ دخالد لمبر راغی نو دہ پہ نیت کی دا ارادہ وکپہ چی زہ ہم حصہ داریم غل نہ یم دہ وویل زہ غل نہ یم کہ ماغلا کپری وی نوچی کلہ زہ نکاح وکرم نوپیر مادی دا بنیٰ طلاقہ وی نوپہ دی صورت کی پر خالد بہ طلاق اضافی عائد وی او کہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی پر خالد بہ طلاق اضافی عائد نہ وی اوپہ دی امرکی دی صادق دی چی زہ غل نہ یم نو دا شرط چی کہ ما غلا کپری وی الخ پر دہ عائد نہ دی.

پہ عہد نامہ کی دی چی کہ جبراً یی یوخی بوزم نو تاتہ بہ دزوجیت ختم کولو اختیار وی،

نو خہ حکم دی؟ سوال: (۲۳۲) دعہد نامی پہ شرطونو کی یو شرط داہم دی چی تاتہ دخپلی خوبنی پہ خای کی ساتم اوپہ زور بہ دی ہیچیری نہ بیایم، کہ دی بوزم نوتاتہ بہ دزوجیت دتعلق دختم کولو اختیار وی اوس خاوند ناخوبنہ خای تہ ببول غواری چی بنیٰ تہ خوبن نہ دی نوپہ دی صورت کی بہ بنیٰ تہ دطلاقو اختیاروی او کہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی بنیٰ تہ بہ دطلاق بائن داخیستو حق حاصل وی کما ہو حکم التعليق من انه تنحل اليمين بعد وجود الشرط (۳). فقط

تہ ولاہ نہ سی نوطلاق بہ درکرم وعدہ دہ تعلیق نہ دی: سوال: (۲۳۳) اصغر علی دسکینہ

بی بی سرہ وادہ وکی اوپہ خسرگنی کی اوسیدی ددی خخہ وروستہ ناجورہ سو، پہ خپل مینخ کی صلح وکپہ او کور تہ راغلل، ترلسو میاشتو پوری پہ کورکی اوسیدل ددی خخہ

(۱) انا اطلق نفسي لم يقع لانه وعد (درمختار) وعبارة الجوهرة وان قال طلقي نفسك فقالت انا اطلق لم يقع قياسا واستحسانا (ردالمحتار باب تفويض الطلاق ج ۲ ص ۲۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۹). ظفیر

(۲) صريحه الخ يقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح الخ واحدة رجعية (ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

وروسته دی زیات ناجورہ سو دعالج دپارہ بنگال تہ ولاہی او خپل مینہی خطونہ بی جاری ساتل، اوس ددہ پہ غیبوت کی سکینہ بی بی ددری طلاقو دعوه دارہ سوہ، دمجلس پہ حضور کی ددوو امامانو پہ مخکی داسی دعویٰ وکپہ چی زما خاوند زما دپلار سرہ دجگری پہ وخت ویلی وو چی تہ زما سرہ حی اوکہ نہ؟ سکینہ وویل چی زہ بہ ستا سرہ نہ تم، دتکرار خخہ وروستہ بی ماتہ دری طلاقہ راکری وہ۔ چی دسکینہ خوانبی اودخوانبی لور اوزوم شاهد موجود دی، چی دی شاهدانو ددرو طلاقو شاهی ادا کرہ، نوپہ دی بناء مولوی صاحب دطلاقو حکم وکی، ددی خخہ وروستہ اصغر علی چی راغی اودنہی دطلاق کیدو خبرہ بی واوریدہ نواصغر علی دثو کسانو پہ مخکی پہ قسم وویل چی ماخپلہ بنخہ نہ دہ طلاقہ کپی دجگری پہ وخت کی می یوازی دومرہ ویلی وہ چی کہ تہ زما سرہ ولاہہ نہ سی نوتاتہ بہ طلاق درکرم او دنہی خخہ ہم چی پونبتنہ وسوہ نوہغہ ہم داوایی چی زما دببولو پہ بارہ کی ویلی وہ نوموڑ انکار وکی، نوہ وویل چی کہ نہ حی نوطلاق بہ درکرم پہ دی حالت کی مذکورہ پیش امام دشاهدانو خخہ پونبتنہ وکپہ چی تاسو پہ مخکی وار ددرو طلاقو ورکولو شاهی ادا کرہ اوس ولی دروغ وایاست۔ نوشاهدانو جواب ورکی چی مورہ تہ دسکینہ بی بی یورشتہ دار دا ویلی وہ چی تاسی ددرو طلاقو ورکول بیان کپی، نو چی ددی رشتہ دار خخہ پونبتنہ وسوہ نوہی ہم اقرار کوی چی ماپہ غرض ددوہم وادہ کولو داسی ویلی وہ نوپہ مسئلہ صورت کی بہ طلاق واقع وی اوکہ نہ؟

جواب: اصغر علی چی کم الفاظ بیان کپیدی چی تہ زما سرہ نہ حی نوزہ بہ طلاق درکرم، پہ دی سرہ طلاق نہ دی واقع حکہ چی پہ دی کی دطلاقو وعدہ دہ ایقاع دطلاقو نہ دہ او دطلاقو پہ وعدی سرہ طلاق نہ کپری، کما صرح بہ الفقہاء^(۱)، اودطلاقو شاهدانو چی دخپل بیان تغلیط وکی او دہمدغو الفاظو اقرار بی وکی چی کم خاوند بیان کپی دی نو ددوی شاهی غیر معتبر اوساقط سوہ خودقضاء دقاضی خخہ وروستہ دشاهدانو رجوع مبطل دحکم دطلاقو نہ دہ خو مولوی صاحب چی حکم دطلاقو کپی دی نہ قاضی دی او نہ حکم۔ فان رجعا قبل الحکم بها سقطت الخ وبعده لم یفسخ الحکم مطلقاً لترجحه بالقضاء^(۲)۔ درمختار، حاصل داچی پہ مذکورہ صورت کی دری طلاقہ ثابت نہ سوہ، او سکینہ بی بی دقانون موافق داصغر علی بنخہ دہ۔ فقط

(۱) انا اطلق نفسی لم یقع لانہا وعد (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التفویض ج ۲ ص ۲۵۷۔ ط۔ س۔

ج ۳ ص ۳۱۹۔ ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجوع عن الشہادہ ج ۴ ص ۵۴۹۔ ظفیر

دتعليق غير متعين په صورت كې په وخت دمرگ به طلاق واقع وي: سوال: (۲۳۴) ديو سپري او دده دبنځي جنگ وسو خاوند دبنځي سره ملگرو بنځو ته وويل چي كه زه دا جهلم ته ونه رسوم نوزما پر بنځه دري طلاقه دي نو دتعليق غير متعين څه حكم دي؟

جواب: په دي صورت كې تعليق بالطلاق وسو، نو كه خاوند شرط پوره نه كړي يعنې كه جهلم ته دابنځه ونه رسوي نودري طلاقه به دده پر بنځي واقع وي خو چي ددي وخت متعين سوي نه دي نوددي وجه څخه تراخري عمره پوري به انتظار كيږي اوپه وخت دمرگ به دري طلاقه واقع وي. قال في الشامي بخلاف ما اذا كان شرط الحنث امرا عدميا مثل ان لم اكلم زيدا او ان لم ادخل فانها لا تبطل بفوت المحل بل يتحقق به الحنث لليأس من شرط البر وهذا اذا لم يكن شرط البر مستحيلا الخ (۱).

په تعليق كې دشرايطو په وجود سره طلاق كيږي: سوال: (۲۳۵) يوسپري موافق درواج دقبيلي په وخت دنكاح دا ليكل وكړه چي كه زه بنځه دكور څخه راوباسم ياسخت بنكنځل ورته وكړم يايي ووهم ياپه نفقه كې تنگي راوالم نوزما دطرفه دي بنځي ته دري طلاقه دي په مجمع عام كې ددي شرطونو اقرار يي وكړي وروسته دنكاح څخه په مذكوره كارونو كې يو كار واقع سو نوموافق دشرط دده پر بنځه به دري طلاقه واقع وي او كه نه؟

جواب: كه دنكاح څخه مخكې يي داشروطونه ليكلي وي نودا لغوه دي اوددي هيڅ اثر به وروسته دنكاح څخه نه وي لكه چي په كتابونو دفقه كې دي چي: شرطه الملك حقيقه او الاضافة اليه (۲) درمختار. او كه دنكاح څخه وروسته يي دا شرطونه ليكلي وي نوپه وخت دوجود دشرط كې به دري طلاقه دده پر بنځه واقع وي. فقط

كه ددومره ورځو خرچه ورنه كړم نوحق دخاوندوالي مي نسته ، چي دطلاقو په نيت سره يي څوك ووايي نو دشرط دموجوديدو په صورت كې به طلاق واقع وي: سوال: (۲۳۶) په خاوند او بنځي كې تكرار وسو ددي څخه خاوند دا اقرار نامه وليكله چي كه ترشپږو مياشتو پوري خرچه ورنه كړم نوپر دي بنځي به زما دخاوندې څه حق نه وي بلكي چي دا په خپله خوبسي چي هرځاي هم نكاح كول غواړي نو ودي كړي نوپه دي صورت كې څه حكم دي آيا دابنځه بله نكاح كولي سي او كه نه؟

جواب: كه خاوند دا الفاظ چي پردي بنځه زما دخاوندوالي حق نسته په نيت دطلاقو ويلى وي نوپه صورت دشرط دموجوديدو كې دده پر بنځه طلاق بائن واقع سو (۳) دعدي

(۱) وگوره ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۵۸ مطلب في مسئلة الكوز، ط. س. ج ۳ ص ۳۴۹. ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴. ظفير

(۳) وتنحل اليمين اذا وجد الشرط مرة (ايضا ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظفير

خخه وروسته دابله نکاح کولی سی. فقط

طلاق یی دمهر دمعافی په شرط معلق کری نوجی ترخو دامهر معاف نه کری نوطلاق به واقع

نه وی: سوال: (۲۳۷) دښخی دځاوند سره دا وعده وسوه چی ځاوند به ماته طلاق راکړی اوزه به ورته مهر معاف کړم نوځاوند په دی الفاظو طلاق ورکی چی که ښخی مهر معاف کی نوزما دطرفه خخه طلاق دی خوښخی دطلاق حاصلولو خخه وروسته دمذکوره فیصلی پایبندی ونه کړه اودمهر دعوی یی قائمه کړه، نوجی ځاوند طلاق په شرط ورکړی وو، نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: چی کله طلاق معلق وو دښخی دطرفه خخه په مهر معاف کولو پوری نوجی ښخی مهر معاف نه کی نوطلاق واقع نه سو. هذا حکم التعليقات (۱)، کذا فی المعتمرات.

په مسئوله صورت کی طلاق واقع نه سو: سوال: (۲۳۸) دزید اودده دښخی پر یوه خبره تکرار وسو دده ښخه دغصی په حالت کی دکور خخه ووتله دتللو اراده یی وکړه نوکله چی دا دورخی وخت وو، دبی پرده گی او درسوایی بیره وه نوزید په غصه کی وویل یاد وساته چی څنگه دکور خخه دباندی ووتې نو تاته طلاق دی دده ښخه وبرییدله اوددی خپل قصد خخه منع سوه، دشپی بحث او مباحثه وسوه نوځاوند دغصی په حالت کی دښخی ددباولو دپاره دباندی ووتی داوخت چی دبی پردگی څه احتمال هم نه وو نودې دا خیال وکی چی زید یوځای ولاړنه سی نودده ښخه هم ورسره سوه او ددروازی خخه دباندی راووته نوپه دی صورت کی پردی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع نه سو کما هو مذکور فی کتب الفقہ فی یمن الفور (۲).

که قرآن کریم نه وایی نوطلاق به درکرم نونه طلاق ورکول لازم دی اونه کفارہ: سوال:

(۲۳۹) زید خپلی ښخی ته تهدیداً قسم واخستی چی ته قرآن کریم نه وایی نوزه به تاته طلاق درکرم اوس دده ښخی څه پاری دقرآن کریم ختمی کړی او اوس کله کله دقرآن کریم سبق هم وایی نوپه صورت دنه ختمیدو دقرآن شریف کی پر زید طلاق ورکول لازم دی اوکه یا دقسم کفارہ؟

جواب: په دی صورت کی نه طلاق ورکول لازم دی اونه کفارہ دقسم واجب ده. فقط

(۱) وتنحل اليمين اذا وجد الشرط مرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س.

ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

(۲) وشرط للحث في قوله ان خرجت مثلاً فانت طالق لمريد الخروج فعله فوراً لان قصده المنع عن ذلك الفعل

عرفا ومدار الايمان عليه الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار مطلب يمين الفور ج ۳ ص ۱۱۵. ط. س. ج ۳

ص ۷۲۱. ظفیر

کہ یہ ویکل چی دومره ورخی نفقہ درنہ کرم نو تہ بہ پہ درو طلاقو طلاقہ سی اوبل وادہ بہ

کولی سی نو خہ حکم دی؟ سوال: (۲۴۰) یوسری خپلی بنخی تہ ویکل چی کہ زہ ستا نفقہ ترشپرو میاشتو پوری درنہ کرم یا ستا داجازی خخہ بغیر بل وادہ وکرم نو تاتہ اختیار دی چی تہ خپل خان پہ دری طلاقو طلاق کپی او وروستہ دعدی خخہ بل وادہ وکپی ددی خخہ وروستہ دخواند خخہ بعض افعال صادر سوہ اوبنخی تہ پہ معلومیدو سرہ بنخہ پتہ خولہ پاتہ سوہ خہ حکم دی؟

جواب: اختیار پہ لفظ کی عدم تبدیل دمجلس شرط دی چی مجلس بدل سو نو اختیار ساقط سو. کذافی الدرالمختار (۱).

کہ پہ دی غولی کی روزہ ونہ نیسم نو پر بنخی طلاق دایی وویل نو پہ بل خای کی اوسیدی

او روزی یی ونبولی: سوال: (۲۴۱) ما دغسی پہ حالت کی وویل چی خوک پہ دی غولی کی روزہ ونیسی نوپردہ بہ بنخہ طلاقہ وی داجملہ ما دخپل خان پہ بارہ کی وویل اوس ما لره خہ کول پہ کاردی، روزہ ونیسم اوکہ یی ونہ نیسم، پہ روزہ نیولو کی پہ نکاح کی خہ نقصان رخی اوکہ نہ؟

جواب: داخو بنکارہ دہ چی درمضان شریف روزی بہ ساتی اودا ہم بنکارہ دہ چی موافق دشرط پہ روزی نیولو باندی بہ طلاق واقع کیبری نوداسی کول پہ کار دی چی پہ دی صحن کی روزہ مہ نیسہ یعنی روزہ یو بل خای تہ ولاپسہ اوہلنتہ یی ونیسه روزہ پہ دپی غولی کی چی کم تہ نسبت دشرط سویدی نہ دی نیول پہ کار. فقط

زما بنخہ کہ ترفلانی تاریخہ پوری را ونہ لیری نوطلاق بہ واقع سی داجملہ یی وایکلہ نوخہ

حکم دی؟ سوال: (۲۴۲) یوسری دخپلی بنخی پلار تہ خط ولیکی چی زما بنخہ ترفلانی تاریخہ پوری ماتہ را ولیری کنی طلاق بہ واقع سی، یعنی مطلقہ بہ گنہل کیبری دبنخی پلار خوش آمدی وکرہ اوخواند یی راضی کی، چی ترمذکوره تاریخہ پوری ستا بنخہ نہ سی درتلی، او وروستہ بہ یی بیا درولیرم، نوپہ دی صورت کی دابنخہ طلاقہ سوہ اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی کہ ددی بنخی پلار ترتاریخ مذکورہ پوری دابنخہ خواند تہ ونہ لیرلہ نوطلاق بہ واقع سی اوبنخہ بہ طلاقہ سی پہ وجہ دوجود دشرط (۲) اودسری راضی

(۱) فلها ان تطلق فی مجلس علمها بہ الخ لا تطلق بعدہ ای المجلس (الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار باب التفویض ج ۲ ص ۲۵۵. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵). ظفیر

(۲) فالکنایات لا تطلق بها الا بنیة او دلالة الحال الح فنحو اخرجی واذہبی وقومی الخ (الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار باب الکنایات ج ۲ ص ۲۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۲). ظفیر

کیدل دپخوانی تعلیق ابطال نه سی کولی. (۱) فقط

بئخی ته یی وویل چی که صورت دی بنکاره کی نو همدا طلاق دی، څه حکم دی؟ سوال:

(۲۴۳) یوسری دناراضتیا په حالت کی بئخی ته وویل اوس زما دکور څخه ولاړه سه که صورت دی ونبووی نوهمدا طلاق دی، په داسی ویلو سره به رجعی طلاق واقع وی اوکه بائن طلاق؟ که بائن طلاق وی نو دتجدید دنکاح ضرورت به وی اوکه دحلالی؟

جواب: په دی لفظ سره چی زما دکور څخه ووزه که دده نیت دطلاقو وو نو بائن طلاق واقع کیږی اودا الفاظ چی که صورت دی ونبووی نوهمدا طلاق دی، په دی سره رجعی طلاق واقع کیږی اوکه په مخکی لفظ کی نیت دطلاقو وو، چی دهغه دوجی څخه طلاق بائن واقع سو، نوپه دوهم لفظ سره به هم طلاق بائن واقع کیږی په دی صورت کی دوه طلاق بائن واقع سوه دتجدید دنکاح ضرورت دی، او دحلالی ضرورت نسته. فقط

که په دی احاطه کی اوسیدل وکرم نو زما بئخه طلاقه دایی وویل نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۲۴۴) ما قول العلماء الذین وارث الانبیاء ایدهم الله تعالی بمزید الاتقاء والبقاء چی یو سړی په وجه دجگړی دمور اوپلار وویل چی که زه په دی احاطه کی اوسیدل وکرم چی په کمه احاطه کی تاسی اوسیرې نوزما بئخه به په دری طلاقو طلاقه وی، اوس پوښتنه داده چی دی به دلته په اوسیدو باندي حانث وی اوکه نه؟ مطلقا چی دی په دې کی اقامت کوی اوکه په طور دعبادت داخلیرې نو هم به حانث وی؟ علاوه ددی څخه داهم په خدمت کی عرض دی چی زما په وخت دتلفظ کی داوسیدو نیت وو، یعنی زما دا اراده وه چی که زه په دی کور کی اوسیرم نو زما بئخه به پرما په دری طلاقو طلاقه وی نو قسم کوونکی په دی احاطه کی یوکور چی دهغه دروازه دی احاطی ته وه هغه یی بنده کړه او ددی دروازه یی بلی احاطی ته وایستله نو آیا اوس دی حانث دی اوکه نه؟

جواب: په اوسیدو به حانث کیږی او صرف په داخلیدو به نه حانث کیږی دې کور ته چی په دغه احاطه کی دی که څه هم ده دروازه بدله کړی. فقط

که دفلانی سره خبری وکرم نو زما بئخه به دنکاح څخه ووزی اوبغیر دحلالی به په نکاح کی

نه راځی دا تعلیق دی: سوال: (۲۴۵) یو سړی قسم واخیستی چی که ما ددروغو قسم واخیستی یا می دفلانی سره خبری وکړی نوزما بئخه به دنکاح څخه ووزی اوبغیر دحلالی به زما په نکاح کی رانه سی، نوپه وخت دتحقق دشرط کی به کم طلاق واقع وی اوکه دوباره شرط موجود سی نوبیا به هم طلاق واقع سی اوکه نه؟

(۱) وتنحل الیمین اذا وجد الشرط (ایضا باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳. ص ۳۵۲. ظفیر)

جواب: کہ شرط موجود سو نوطلاق مغلظ واقع سو او دحلالیٰ خخه وروسته کہ داوول خاوند پہ نکاح کی دوباره راسی اودوباره دغه شرط موجود سی نوبیابه طلاق نہ وی واقع: اوقال نویت البینونة الکبریٰ الخ (درمختار) وفی الدر المختار باب التعلیق وفیہا کله تنحل الیمن الخ اذا وجد الشرط مرة الخ لا فی کلما الخ فلا یقع ان نکحها بعد زوج الخ (۱). فقط

دا ویل چی زه خومره ودونه هم کوم نو دری طلاقه به واقع وی: سوال: (۲۴۶) یوخوا سپریو دطلاقو خبری کولی یوسپی وویل چی زه خومره ودونه هم کوم نو دری طلاقه به وی، نو په دی صورت کی داسپی واده وکی نو آیا دده پر بنخه به طلاق وی اوکه نه؟ اوکه واقع وی نو ددی دوپلو په وخت ده ته دامستله نه وه معلومه!

جواب: په داسی ویلو سره چی خنگه په سوال کی لیکلی دی واقعی چی کله دی نکاح وکړی نو دده په بنخه به دری طلاقه واقع سی حکه چی ذکر ددی مسئلې وو اوتذکره پر منکوحه بانندی دطلاق واقع کیدلو وه اوهم دامراد به واخیستل سی اوجهل عذر نه دی (۲).

داویل چی زه خپلی پنخوس په زور وانخلم نو زما بنخی ته دری طلاقه: سوال: (۲۴۷) یو سپری خپل اکا ته چی زه هغه پنخوس روپی چی زما پرتا دی اوزه داستا خخه وانخلم نو زما پر بنخه به دری طلاقه وی، اوس که دا اکا په خپله خوښی سره روپی ورکړی نو خه حکم دی؟ اوکه په خوښی سره یې ورنه کړی اودی یې په زور وانه خیستلی سی نو بیا خه حکم دی؟

جواب: که اکا په رضا سره روپی ورکړی نو یمین ساقط سو اودا سپری به حانث نه وی او دده بنخه به طلاقه نه وی: وكذا لو حلف ان یجره الی باب القاضی ویحلفه فاعترف الخصم او ظهر شهود سقط الیمن لتقیده من جهة المعنی بحال انکاره، درمختار (۳). اوکه دی په خپلی رضاء سره ورنه کړی او دی یی په زور سره وصول نه کړی سی نو چی یمین مطلق دی نو ددی وجه خخه دی به دژوند په اخر کی حانث سی او دده بنخه به طلاقه سی که تردغه وخته پوری ژوندی پاته سوه کذا فی الدرالمختار والشامی (۴).

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

(۲) والاضافة الیه کانه نکحت امرأة اوان نکحت امرأة وكذا کل امرأة ویکنی معنی الشرط الا فی المعسنة باسم او نسب او اشارة فلو قال المرأة التي اتزوجها طالق بتزوجها (درمختار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان مطلب حلف لا یفارقی ج ۳ ص ۱۴۲. ط. س. ج ۳ ص ۷۹۷. =

دنبالغ خاوند اقرار معتبر نہ دی: سوال: (۲۴۸) یوسری دخپلی لور نکاح دبل سري دحوی سره په دی اقرار وکړه چی تردومره مودې پوری به هلك بی اجازته یوځای نه ځی کنې بی دطلاقو څخه به ښځه پرده حرامه سی هلك دا اقرار ولیکی او بیا خلاف شرط بی اجازته یوځای وتښتیدی په دی صورت کی طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: دنبالغ اقرار او وعده معتبر نه دی، په دی صورت کی دهلك په تښتې سره طلاق واقع نه سو او شرط لغوه دی. فقط

وی ویل چی که دفلانی څخه ماسوا دبلې ښځې سره نکاح وکړم نو دیته طلاق، نو په دی

صورت کی باید څه حيله وسي: سوال: (۲۴۹) خالد وویل که زه دسلمه څخه علاوه دبلې

ښځې سره نکاح وکړم نو دیته طلاق نو اوس په کمه حيله سره نکاح کولی سی؟

جواب: په دی صورت کی به پردی منکوحه باندي طلاق واقع وی اوددی حيله فقهاؤ په ذریعه دفضولی لیکلی ده. فلیراجع (۱).

تعليق په یو وار ختمیری په دوباره نکاح کی طلاق نه کیری: سوال: (۲۵۰) عمر قسم

واخستی چی زه به دزبیدی سره نکاح نه کوم که وکړم نو زبیدی ته طلاق اوس که یو وار

بی په نکاح کی راوی نو طلاقه به سی، نو بیا دوباره نکاح کولی سی او که نه؟

جواب: دا قسم به په یو وار ختم سی دوباره نکاح دزبیدی سره کولی سی، وفيها کلها

تنحل ای تبطل اليمين ببطلان التعليق اذا وجد الشرط مرة الخ (۲). فقط

دا یی وویل دمهر په بدله کی می خپله ښځه حرامه کړه، نوڅه حکم دی؟ سوال: (۲۵۱) یو

سري شاپه شا دخپلی ښځې په باره کی وویل چی نفس دفلانی چی زما ښځه ده په بدل

دمهر چی پرذمه زما واجب دی په یو طلاق بائن می حرامه کړه او طلاقه می کړه ښځې چی

واوریدل نووی ویل چی هرگز به زه خپل خاوند دخپل مهر څخه بری الذمه نه کړم، نوپه

دی صورت کی طلاق واقع سو او که نه؟

(۴) حلف لياتينه فهو ان ياتي منزله او حانوته لقيه ام لا فلو لم ياته حتى مات احدهما حنث في اخر حياته وكذا كل يمين مطلقة (درمختار) ای لا خصوصية للاتيان بل كل فعل حلف ان يفعله في المستقبل واطلقه ولم يقيده بوقت لم يحنث حتى يقع اليأس عن البر الخ وتحقق اليأس عن البر يكون بفوت احدهما (ردالمحتار كتاب الايمان مطلب خاف لا يخرج الى مكة ج ۳ ص ۱۱۱. ط. س. ج ۳ ص ۷۵۷). ظفیر

(۱) والحيلة فيه ما في البحر من ان يزوجه فضولي ويحيز بالفعل كسوق الواجب اليها (ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۱. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۵) حلف لايتزوج فزوجه فضولي فجاز بالقول خبث وبالفعل لا يحنث به يفتي.

خانيه، وكل امرأة تدخل في نكاح فكذا فجاز نكاح فضولي بالفعل لا يحنث (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الايمان مطلب كل امرأة تدخل في نكاحي ج ۳ ص ۱۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۸۳۲). ظفیر

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

جواب: كما لو قال طلقتك على الف درهم لا يقع ما لم تقبل، (۱) شامی نو معلومه سوہ چي
پہ دی صورت کی طلاق واقع نہ سو۔ فقط

کہ ستاشی می اخیستی وی نو طلاق: سوال: (۲۵۲) زید د عمر خخہ پہ حقیقت کی یو
قیمتی شی پورته کی عمر زید ته وویل ووايه چي کہ ما داستاشی اخیستی وی نوزما
بنسخہ طلاقہ ده زید وویل کہ ستاشی می اخیستی وی نو طلاق، دا الفاظ جبراً بغیر دنیت
خخہ زید وویل نو طلاق واقع سو او کہ نہ؟

جواب: کہ دالفظ چي، کہ ستاشی می اخیستی وی نو طلاق، دہلی بنسخی پہ خیال کولو
سرہ زید ویلی وو او دخپلی بنسخی خیال یی پہ زره کی نہ وو او دینتہ یی نسبت کول
دطلاقو پہ نیت کی نہ وو نو دزید پربنسخہ ہیخ قسم طلاق ونہ سو (۲)۔

کہ جلا نہ یی کرم نوزما بنسخی ته طلاق یوہ میاشت وروستہ یی جلا کی، نوخہ حکم دی؟
سوال: (۲۵۳) یو ورور بل ورور ته وویل چي ته پہ شراکت کی کار بنہ نہ کوی کہ زہ
ستا خخہ مال جدانہ کرم نوزما بنسخہ طلاقہ ددی خخہ یوہ میاشت وروستہ یی مال جلا
کی پہ دی بعض عالمان وایی طلاق واقع سو اوبعض وایی چي طلاق واقع نہ سو اوس
پہ دی صورت کی دچا قول صحیح دی؟

جواب: پہ دی صورت کی طلاق واقع نہ سو پہ دی صورت کی عدم وقوع دطلاق فتویٰ
صحیح (۳) ده (حککہ چي ده مال جلا کی نو شرط موجود نہ سو۔ ظفیر)

دنکاح خخہ مخکی تعلیق لغوہ دی: سوال: (۲۵۳) زید دخپلی لور نکاح دبکر سرہ وکرہ پہ
دی شرط چي کہ بکر دزید پہ کور کی نہ اوسیری او امداد پہ کارو بار کی نہ کوی نو
ہندہ بہ طلاقہ وی اوس کہ بکر وعدہ خلافی وکرہ نو داوعده خلافی بہ طلاق وی او کہ
نہ؟

جواب: کہ زید دنکاح خخہ مخکی دبکر سرہ تحریراً و تقریراً تعلیق مذکور کړی وو نودا
لغو دی طلاق بہ واقع نہ وی۔ فلغا قوله لاجنبیة ان زرت زیداً فان طلاق فنکحها فزارت
الخ (۴) درمختار۔ او کہ دنکاح خخہ وروستہ یی شرط کړیدی نوپہ صورت دنہ پوره کولو
دشرط پرهندہ بہ طلاق واقع سی۔ شرطه الملك کقولہ المنکوحۃ او معتدته ان ذہبت فان

(۱) ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۸، ط.س. ج ۳ ص ۴۴۲. ظفیر

(۲) ویؤیدہ ما فی البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا وقال لم اعن امراتی یصدق اھ (ردالمحتار باب
الصریح ج ۲ ص ۵۹۱. ط.س. ج ۳ ص ۲۴۸). ظفیر

(۳) واذا اضافه الى الشرط (هدایہ ج ۲ ص ۳۲۴) باب الايمان فی الطلاق. ظفیر

(۴) وگورئ: الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۷۸۱، ط.س. ج ۳ ص ۳۴۵. ظفیر

طالق او الاضافه اليه الخ (۱). (درمختار)

په امید دوفاء باندی دطلاقو تعلیق: سوال: (۲۵۵) یو سړی قسم واخیستی چی ما دفلانی سړی څخه هیڅ امید دوفاء نه دی ساتلی که ساتلی می وی زما بنځه دی پرما طلاقه وی، چی دوه واره یی دا الفاظ وویل نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو او که نه؟
جواب: دقسم کوونکی څخه دی پوښتنه وسی چی آیا امید دوفاء ده ته وو او که نه؟ که نیت او امید دوفاء وو نوپه دوه واره کی دوه رجعی طلاقه واقع سو او که امید دوفاء نه وو نوبیا طلاق واقع نه سو (۲).

بی داجازی څخه په تللو باندی دطلاقو تعلیق او ددی حکم: سوال: (۲۵۶) یوسړی خپلی بنځی ته وویل چی که ته بی اجازته دخپل پلار کورته ولاړی نوتاته طلاق دی، نو بنځه بی اجازته ولاړه نو طلاق واقع سو او که نه؟
جواب: په دی صورت کی شرعاً طلاق واقع سو، کذا فی الدرالمختار (۳)، او طلاق رجعی سو اوپه عده کی رجوع بی دنکاح څخه جائزده، اودعدی څخه وروسته نکاح بی دحلالی جائز ده (۴). فقط

بی له اجازی په تللو باندی دطلاقو تعلیق او ددی حکم: سوال: (۲۵۷) یوسړی پردی بنځه وتښتوله، دده څخه یو عالم داسی طلاق واخیستی چی ددی بنځی سره چی زه کله نکاح وکړم چی په هری حیلی سره چی هم وسی نو دا بنځه به پرما مطلقه مغلظه وی اوس نو دنکاح دجواز څه صورت سته او که نه؟

جواب: اقول وبالله التوفیق قال فی الدرالمختار: کل امرأة تدخل فی نکاحی الخ فکذا فاجاز نکاح فضولی بالفعل لایحنت الخ ومثله ان تزوجت امرأة بنفسی او بوکیل او فضولی او دخلت فی نکاحی بوجه ما الخ وانما ینسد باب فضولی لو زادا واجزت نکاح فضولی ولو بالفعل فلا مخلص له الخ (۵) وقال الشامی وقال الفقیه ابو جعفر وصاحب الفصول حیلتته ان یزوجه فضولی بلا امرهما

(۱) ایضا ج ۲ ص ۲۸۰ ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴. ظفیر

(۲) فاذا اضافة الى الشرط وقع عقيب الشرط اتفاقا مثل ان يقول لامرأته ان دخلت الدار فانت طالق (عالمگیری کشوری ج ۲ ص ۴۴۰ ط. س. ج ۳ ص ۴۲۰). ظفیر

(۳) وتنحل اليمين اذا وجد الشرط مرة الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۲۹۰ ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظفیر

(۴) واذا طلق الرجل امرأته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك او لم ترض الخ (هدایه ج ۲ ص ۳۷۳). ظفیر

(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان مطلب كل امرأة تدخل فی نکاح ج ۳ ص ۱۸۹ ط. س. ج ۳ ص ۸۴۲. ظفیر

فيجيزه هو فيحنت قبل اجازة المرأة لا الى جزاء لعدم الملك ثم تجيزه هي فاجازتها لا تعمل فيجددان العقد فيجوز اذ اليمين انعقدت على تزوج واحد الخ (١) شامی.

دثبوت دشرط خخه وروسته به طلاق واقع وی: سوال: (۲۵۸) دعبدالرحمن دعبدالرزاق دلور سره نکاح وسوه دايجاب اودقبول خخه بي مخکي يا ددي خخه وروسته عبدالرزاق خپل زوم عبدالرحمن ته وويل چي که ته ددي بنار خخه بل بنار ته ولاړي (يعني سره داهل او عياله دپاره داوسيدو) نوزه به خپله لور ستاسره نه پريږدم چي ددي سره عبدالرحمن هم اقرار وکي چي صحيح ده که زه بل خوا ته منتقل سوم نو زموږ او ستا دلور يعني دخپلي بي بي سره به مي هيڅ تعلق او واسطه نه وي ياکه ماداسي وکړل نوزما بنخه پر ما حرامه ياديته طلاق، اويابي خپلي بنخي ته وويل چي که تازه مثلا دلاهور خخه ملتان ته داوسيدو دپاره بوزم نوزما اوستا به خه تعلق نه وي ته به پرما حرامه يا تاته به طلاق وي، نوپه وخت دوجود دمذکوره شرط دده بنخه به طلاقه وي او که نه؟

جواب: طلاق چي معلق په شرط وي نوپه وخت دوجود دشرط به واقع کيږي نو که طلاق صريح بي معلق کړي وو نوبی له نيته وروسته دتحقق دشرط خخه به واقع وي او که په لفظ دکنايي بي تعليق کړي وي نو که په نيت دطلاقوسره بي دا الفاظ ويلي وي نو دشرط دتحقق خخه وروسته به طلاق واقع کيږي په درمختار کي دي چي: وتنحل اليمين بعد وجود الشرط مطلقا لکن ان وجد في الملك طلقت (٢) الخ وفي باب الكنايات منه ففی حالة الرضاء تتوقف الاقسام الثلاثة على نية الخ (٣). فقط

دي ويل چي پنخوس روپي ورکړم او داسي ونه کړم نو زما پر بنخي طلاق او شل روپي بي ورکړي، خه حکم دي؟ سوال: (۲۵۹) فتو شاه او کرم شاه چي ودونه بي کړيدي، اودواړو دانجونو مور اوپلار ته دشرط ليکلي ورکي چي که موږ پر شلم ۲۰ تاريخ دبيساکه دپنخوس روپي په ورکولو سره خپلي بنخي کورته بو نه زو، يعني که پنخوس روپي ادا نه کړو او پر تاريخ را نه سو نوزموږ بنخي په موږ په دري طلاقو سره حرامي دي. اوس فتو شاه پر مقرر تاريخ باندي راغي خو نقدي بي صرف شل روپي راوړي او کرم شاه حاضر نه سو، نوپه دي صورت کي دکرم شاه او دفتو شاه بنخي طلاقي سوي او که نه؟

جواب: چي شرط دطلاقو موجودسو نو طلاق واقع سو خکه چي معلق طلاق په وخت دتحقق دشرط واقع کيږي، وروسته چي کله پنخوس روپي پر دي مقرر تاريخ دواړو اداء نه کړي

(١) ردالمحتار كتاب الايمان مطلب ايضا ج ٣ ص ١٨٩. ط. س. ج ٣ ص ٨٤٧. ظفير

(٢) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعليق ج ٢ ص ٢٩٠. ط. س. ج ٣ ص ٣٥٢. ظفير

(٣) ايضا باب الكنايات ج ٢ ص ٢٤٠. ط. س. ج ٣ ص ٣٠٠. ظفير

او یو پکنبی حاضرهم نه سو نوپیر دواړو بنځو دری دری طلاقه واقع سوه (۱). فقط
چی کم ځای ته په تللو یی طلاق معلق کړی نوهلته په هره حيله تللو سره به طلاق واقع وی:

سوال: (۲۶۰) زید بنځی ته معلق طلاق ورکي چی که زه دفلانی چک مخکی ته ولاړسم نو زما بنځه طلاقه، اوس که داسپری دغه مخکه یادغه چک مخکه واخلی اوولار سی نو دده بنځی به طلاقه وی اوکه نه؟ ځکه چی زید طلاق معلق کړی دی چی دیار فلانی چک ته ولاړسم نوزما بنځه به طلاقه وی، اوس دی داچک اخلی اوخپل ملکیت ته تلل غواړی په دی صورت کی دتللو څه جواز سته اوکه نه؟

جواب: دمستلی جواب دادی، چی مبنی دایمانو پر الفاظو ده نه پر اغراضو لکه چی په درمختار کی دی چی: الأیمان مبنیة علی الالفاظ لاعلی الاغراض (۲) الخ، نوپه مسئله صورت کی په وجه دعموم دلفظ که زید په دغه چک کی څه مخکه واخلی او دپته ولاړ سی نودده بنځه طلاقه سوه کما هو حکم التعالیق.

په مذکوره صورت کی به طلاق واقع وی: سوال: (۲۶۱) عبدالعزیز خپلی بنځی ته دا اقرار نامه ولیکله چی زما دبنځی حلیمی اوزما دخو ورځو څخه جگړه وه نن دجرگی په مخکی دافصله وسوه چی زه اقرار کوم چی زه به خپله بنځه په بنه شان سره ساتم، اودوهم عقد به نه کوم ترڅو چی دازما په نکاح کی وی، که ددی اقرار خلاف وکړم، نوزما بنځی ته به اختیار وی چی عدالت یا دخاندان په ذریعه طلاق واخلی، که زه طلاق ورنه کړم نوهمدا اقرار نامه دی طلاق وگڼل سی، نوچی کله دحلیمی پلار حلیمه رخصته نه کړه، نو عبد العزيز دوهمه نکاح وکړله نوپه دی صورت کی پرحلیمی طلاق واقع کیږی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی یعنی چی کله خاوند دوهمه نکاح وکړه نو دده پر مخکی بنځه طلاق واقع سو (۳). فقط

په کالی او روپی باندي یی دری طلاقه معلق وایکل نودشرط په موجودیدو سره دده پر بنځی

به طلاق واقع سی: سوال: (۲۶۲) زید خپل خسر ته دپنځو سړیو په مخکی ددی مضمون خط ولیکی چی که زموږ کالی چی کم ستا دلورسره دی راکړی او مهر معاف کړی اوپنځه سوه روپی زیاتی ورکړی نوستا لور ته به دری طلاقه وی خسرگنی ته په خبر رسیدو

(۱) وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا لکن ان وجد فی الملك طلقت (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمختار کتاب الایمان مطلب الایمان مبنیة علی الالفاظ ج ۳ ص ۹۹. ط. س. ج ۳ ص ۷۴. ظ

(۳) وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا (الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظفیر

باندی اوس زید انکار کوی، او پنخہ سہری ددی خبری شاہدی ادا کوی چي زموږ په مخکی یی داخط لیکلی دی نوپه دی صورت کی به داسپی صادق گنیل کیږی اوکۀ نه؟
جواب: چي کله دزید تحریر موجود دی اوددی لیکوونکی هم پنخہ کسان بالغان عاقلان مسلمانان معتبر عادل شاهدان موجوددی، نوکۀ په واقع کی زید ددی شاهدانو په مخکی دا الفاظ ویلی وی نو تعلیق ثابت سو، اوپه صورت دشرط موجودیدو کی به مغلظ طلاق واقع وی اوبیا بغیر دحلاله خخه به اول خاوند دپاره حلاله نه وی (۱). فقط

خاوند وویل چي که دپلار کره ولاری نو طلاق، اوس دپلار دمرگ خخه وروسته ولاره سی نو خه حکم دی؟ سوال: (۲۲۳) زید خپلی بنخی هندی ته وویل چي که ته دخپل پلار کره ولاری نو تاته طلاق نوهنده دخپل پلار دمرگ خخه وروسته ولاره نو په دی صورت کی به پردی طلاق واقع وی اوکۀ نه؟

جواب: په دی صورت کی پرهنده طلاق واقع سو، خکۀ چي دپلار کور ته دپلار دمرگ خخه وروسته هم دپلار کور ورته ویل کیږی، په شامی کی دی چي: اذا علمت ذلك ظهرک ان قاعدة بناء الايمان على العرف معناها ان المعتبر هو المعنى المقصود في العرف من اللفظ المسمى (۲) وفيه ايضا اعلم انه اذا حلف يدخل دار زيد فداره مطلقا دار يسكنها الخ (۳). فقط

دشرطونو دلیکلو خخه وروسته چي عمل باندي ونه کړی نو دده بنخه به طلاقه وی اوکۀ نه؟

سوال: (۲۲۴) یوسپی لاندینی شرطونه دشاهدانو په مخکی ولیکل اوبیا یی ددی پایبندی ونه کړه نوآیا په وجه دعدم تعمیل درابع اودسادس شرط یا دتمامو شرطونو په موجب دشریعت محمدی ﷺ منکوحه بنخه مطلقه بائنه کیدی سی اوکۀ نه؟ که کیدی سی نوخنگه؟ یعنی پخپله به مطلقه تصور سی اوکۀ نه دوخت دحاکم اودنبار دقاضی داجازی ضرورت دی؟ او عده به دکله خخه شروع وی؟ چي دشرطونو تفصیل دادی؟

۱. خپله بنخه به بنه په خوشحالی سره په خپل کور کی اباده ساتم یعنی نان او نفقه به دخپل وس مطابق بنه برابره ورکوم اودخه خبری به تکلیف نه ورکوم خپله بنخه به په خپل کورکی، چي واقع دی په موضع جستروال تحصیل انباله ضلع امرتسر کی، ساتم علاوه ددی خخه بل خای ته به یی دخسر یا دنبخی درضاء خخه بغیر نه بیایم.

(۱) فان اختلفا فی وجود الشرط فالقول له مع اليمين لانكاره الطلاق الخ، لیکن دلته شاهد موجود دی نو دخواوند خبره به معتبره نه وی. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

(۲) ردالمحتار للشامی کتاب الايمان مطلب الايمان مبنية على الالفاظ ج ۳ ص..... ظفیر

(۳) ایضا مطلب لایضع قدمه فی دار فلان. ط. س. ج ۳ ص ۷۷۱. ظفیر

۲. خپله بنځه به دمور اودپلار اوددی دنژدی خپلوانو کره دتلو اودراتلو څخه به نه منعه کوم یعنی ددی رخصت به وی چی زما په اجازه سره دمور اویپلار یا دخپلو خپلوانو کره دچا دغم او دبنادی پرموقع به ځی راځی.

۳. که داوول او ددوهم لمبر شروطو بنځی ته څه قسم تکلیف ورکړم اوآباده یی نه کړم، یعنی چی نان اونفقه ورنه کړم نومبلغ ۱۰ روپی دپاره دنان اودنفقی چی کم ځای وغواړی زما دحاضر دولت اوزما دهرقسم جائیداد څخه سره دخرچی وصول کړی ماته به عذر نه وی.

۴. که دنن څخه وروسته څه داسی فعل دخسر یا دنبځی سره چی دقانون خلاف وی یاڅه قسم الزام په خپل خسر یا په بنځه ولگوم نودحاکمانو دوخت په مخکی په وجه ددی تحریر به کاذب یم. بلکی مرتکب دگرفتاری دفوجداری به یم.

۵. چی کم زیورات ماخپلی بنځی ته په وخت دنکاح ورکړی دی یابه یی ورته بیا ورکوم نو داتمام زیورات علاوه دمهر معجل اوغیر معجل څخه زما بنځه به ددی مالکه وی زما اوزما دیوه رشته دار حق به نه وی.

۶. په صورت دعدم ادائیگی دنان اودنفقی په شرح الصدر سره متواتر شپږ میاشتی یعنی په موجب دنمبر ۳ ترشپږو میاشتو پوری لس روپی دپاره دنان اودنفقی ورنه کړم دارکم که دلمبر ۴ دمواخذی فوج داری هم مرتکب سم نودخپلی بنځی څخه به دست بردار یم اوددی تحریر مطابق به دا بائنه متصور وی، نودابنځه مطلقه کیدی سی اوکه نه؟

جواب: که دنکاح څخه وروسته دامذکوره شرطونه لیکل سوی وی اوخاوند دنکاح څخه وروسته داشروطونه تسلیم کړی نوپه موجب دشپږم شرط په صورت دخلاف ورزی دتامامو شرطونو دده بنځه به مطلقه بائنه وی. کما هو حکم التعالیق. وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا الخ، شامی ج ۲ ص ۵۰۲. (۱) فقط

وی ویل چی که فلانی داکار نه وی کړی نوطلاق، ددی څه حکم دی؟ سوال: (۲۲۵) که

یمین غموس دطلاقو سره وسی نوطلاق واقع کیږی اوکه نه؟

جواب: که یوسری داسی ویلی وی چی که ده فلانی کار په زمانه ماضی کی نه وی کړی نودده بنځه به طلاقه وی اوپه حقیقت کی ده داکارنه وی کړی نودده بنځه طلاقه سوه (۲).

که چا دطلاق مغلظه په شرط باندي بغیر داوردو دستخط یا کوته ولکوله نو څه حکم دی؟

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

(۲) وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا (الدرا المختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظفیر

سوال: (۲۲۲) دیو جومات امام دمرزایی خیالاتو څخه علاوه شریر اوپه مسلمانانو کی نفاق او اختلاف اچوونکی دی او اکثره مسلمانان په ده پسی لمونځ نه کوی اوبعض دده طرفدار ورپسی لمونځ کوی، ددغه ځای اوسیدونکو په اتفاق سره یوبل عالم ته وویل چی ته زموږ دجومات دابادی اوداهل اسلام داتفاق دپاره چی څه تجویز کړی موږ به یی منظور کړو، عالم وویل چی ماته یو شرط ولیکی اوگوته باندی ولگوی چی تاسی به زما فیصله په اتفاق سره منی، دوی وویل چی ته کم شرط غواړی نووې لیکه، اوموږ به باندی گوتی اودستخط وکړو، نوددی وجه دی عالم دشرط ولیکی چی موږ ټول دااقرار کوو چی موږ کی چاهم ددی فیصلی خلاف وکی نودغه وخت به زموږ ښځی پرموږ په دری طلاقو طلاقی سی اوزموږ ښځی به پرموږ ترابد الابد پوری مطلقی ثلاثه وی اوپر موږ به مطلقا حرامی وی، ددی څخه وروسته مولوی صاحب مذکور هریوه ته وویل چی گوری دشرط دیرسخت دی که تاسوته منظوروی نوگوتی ولگوی نوهریوه بغیر داوریډو څخه ترلیکل سوی شرط لاندی گوتی ولگولی او دستخطونه یی وکړه، ددی څخه وروسته مولوی صاحب فیصله ولیکله چی دا امام اوباسی اودجومات امام ترپنځلس ورځو پوری مقرر کړی نوپه اهل اسلام کی به اتفاق وی کنې نه، بیایی دشرط فیصله ددواړو کلیو اوسیدونکوته واوړوله نودوی وویل چی زموږ پرسسترگو قبول، اوبعضی چپ سول، اوس په عملی طور باندی بعض کسان دغه امام نه باسی، اوحال دادی چی دفیصلی یوه میاشتی وسوه نوپه دی صورت کی به دټولو ښځی مطلقی ثلاثه وی اوکه دبعضو یادهغه خلگو چی کم دده په ساتلو راضی وی صرف ددوی ښځی به طلاقی وی، په دی شرط کی داهم تحریر وه چی په موږ کی دچا ښځه نه وی نوهغه به دفیصلی دنه منلو په صورت کی مدرسه نعمانیه لاهور ته دوه سوه روپی نقدی ورکوی نوچی کم مسلمانان فیصله نه منی اوملا نه باسی نودوی به دوه سوه روپی مدرسه نعمانیه ته ورکوی اوکه نه؟

جواب: چی کمو خلگو دشرط اوفیصله واوریډه اووی ویل چی زموږ پرسر اوسترگو، نو په صورت دخلاف کولو دهغوی ښځی به طلاقی وی اوچی کم چپ پاته دی نو دهغوی ښځی به طلاقی نه وی، اوکله چی گوته لگول دټولو دشرط داوریډو څخه مخکی وو، نوهغه به معتبر نه وی، اوچی کم خلگ دفیصلی مخالفت کوونکی دی اوبی واده دی نو پرهغوی چی کمه جرمانه لگول سویده هغه باطله اوخطا ده ددوی پر ذمه مدرسه نعمانیه

ته دوه سوه روپی ورکول ضروری نه دی، قال فی الدرالمختار لایاخذ المال فی المذهب
(۱) الخ وفی الحدیث لا یحل مال امرء مسلم الا بطیب نفس منه الحدیث (۲). فقط

په دوهمه نکاح یی طلاق معلق کړی نو ددوهمی نکاح څخه وروسته به طلاق واقع سی:

سوال: (۲۲۷) زید دکریمی سره نکاح وکړه اولیاوو دکریمی دزید څخه یوستامپ ددی شرطونو ولیکی چی که بی داجازی دکریمی څخه دوهمه نکاح وکړی نوپر دواړو منکوحو به دری طلاقه واقع وی، څوکاله وروسته زید بی داجازی دکریمی څخه دوهمه نکاح دحلیمی سره وکړه. نو په دی صورت کی شرعی حکم څه دی؟

جواب: که زید دکریمی سره دنکاح څخه وروسته دالیکل کړی وی اویایی اقرار په دی کړی وی اویا مذکوره شرط یی په ژبه تسلیم کړی وی نومفتی لره روا دی چی حکم په وخت دتحقق دشرط کی دطلاقو وکړی اودمفتی کار هم دادی چی په دی طور جواب ورکړی چی که خاوند مذکوره شرط تسلیم کړی وی په ژبه یا په لیکلو اودا شرط موجود وی نو طلاق واقع دی. کما هو حکم التعالیک (۳).

نکاح ته اضافت وسو اوتعلیق وسو نو دشرط دموجودیدو سره به بنځی ته دطلاقو حق وی:

سوال: (۲۲۸) زید دهندي سره په دی شرط نکاح وکړه چی که بی درضاء دهندي تر معلوم وخته پوری زید داپریږدی اوولای سی نوهندی ته به اختیار وی چی که غواړی نو دا دی خپل ځان طلاق کړی اویا دی بله نکاح وکړی نواوس په تقدیر دوجود دشرط پردی به جزاء مرتبه وی اوکه نه؟ که وی نویه دی داشبهه کیږی چی دقواعد کلیه اودبعضو فقهاؤ دتصریح څخه معلومیږی چی په نکاح بالشرط الفاسد معلق کیدو سره نکاح صحیح او شرط بلا ثمر گرځی که داسی وی نوبیا دشرط فاسد کیدو څه معنی ده؟

جواب: داصورت دطلاقو دتعلیق دی که دنکاح څخه وروسته داتعلیق سوی وی یامخکی دنکاح څخه په طریقی داضافت الی النکاح مذکوره تعلیق موجود سوی وی نو دشرط په موجودیدلو سره به جزاء مرتب وی او هغه طلاق چی دهغه اختیار بنځی ته ورکول سوی دی هغه به ثابت وی اوکه مذکوره شرط دنکاح څخه مخکی بی له اضافت الی النکاح ذکر سوی وی نو شرط باطل اولغودی اونکاح صحیح (۴) ده. فقط

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعزیر مطلب فی التعزیر باخذ المال ج ۳ ط. س. ج ۳ ص ۲۱. ظفیر

(۲) مشکوٰۃ المصابیح. ظفیر

(۳) وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقاً (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۳ ص ۲۹۰. ط.

س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

(۴) وشرطه الملك حقيقة كقوله منكوحته او معتدته ان ذهبت فانت طالق والاضافة اليه ای الملك الحقيقي الخ =

دا ویل چی ددی څخه وروسته می کمه بنځه په نکاح کی ده یابه راځی پر دی دری طلاقه،

څه حکم دی؟ سوال: (۲۶۹) یوسری دگناه کبیره کولو څخه وروسته تائب کبیری اودتوبی په وخت داهم وایی چی که ددی څخه وروسته داگناه کبیره ما وکړه نو داوس څخه وروسته چی کمه بنځه زما په نکاح کی وی یاچی زه دکمی بنځی سره نکاح وکړم نودابه په دری طلاقو سره په هر وار طلاقه وی، نودداسی سړی مخکنی منکوحه یا چی کمه وروسته راتلونکی ده، دهغې دمذکوره الفاظو سره څه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی که شرط موجود سو نو دده پربنځه به طلاق واقع سی اوکه دایی ویلی وی چی زه کمه بنځه په نکاح کړم نو هغه مطلقه ثلثه ده نو چی دکمی بنځی سره دی نکاح وکړی نو پر هغې به دری طلاقه واقع سی. کمافی الدرالمختار وفيها کلها تنحل اليمين اذا وجد الشرط مرة الا في كلما فانه ينحل بعد الثلث الخ (۱). فقط

وی لیکل چی په خسرگنی کی ونه اوسیرم نوبنځی ته دطلاق اختیار دی نوبه دی صورت کی

څه حکم دی؟ سوال: (۲۷۰) یوسری محمد خان دخپلی بنځی متعلق دا ولیکل چی دوی میاشتی وروسته یعنی داستعفاء دمنظوریدو څخه وروسته زه به دخسرگنی کره اوسیرم، که زه دخسرگنی کره ونه اوسیدلم نو ددولت خان لور ته اختیاردی چی په خپله طلاق اچولی سی نو ددی تحریر مطابق انجلی ته دنکاح اختیار حاصل دی اوکه نه؟

جواب: دځاوند په لیک کی دطلاقو متعلق دا الفاظ دی چی که په خسرگنی کی ونه اوسیرم نو ددولت خان لور ته اختیاردی چی پخپله طلاق اچولی سی، نوداتعلق دااختیار دی په خسرگنی کی که نه اوسیدی نو دده بنځی ته اختیار دی چی داطلاق واخلي که دغه وخت دی طلاق واخیستی نو طلاق به پردی واقع وی او دعدی څخه وروسته بله نکاح ددی صحیح ده اوکه دی بنځی دغه وخت وانه خیستی نو طلاق واقع نه سو (۲).

وی ویل چی که دجومات کار وکړم نوبنځه طلاقه، اوس که کار وکړی نوڅه حکم دی؟

سوال: (۲۷۱) دجومات دملا صاحب اودزید څه جگړه وسوه په جومات کی نوملا صاحب په غصه کی وویل چی اوس که دی دجومات کار وکړی نودده بنځه طلاقه سوه، چی لفظ دطلاق ورته یاد نه دی چی یو وار یې ویلی دی اوکه نه دوه وار یا ددی څخه هم زیات، په

= کان نکحتک فانت طالق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۰. ط.س. ج ۳ ص ۳۴۴). ظ

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۸. ط.س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

(۲) وشرط للحث فی قوله ان خرجت فانت طالق الخ فعله فوراً لان قصده المنع عن ذلك الفعل عرفاً ومدار الايمان عليه وهذه تسمى يمين الفور الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار كتاب الايمان مطلب فی يمين الفور. ط.س. ج ۳ ص ۷۲۱). ظفیر

داسی صورت کی ملا کہ دجومات کار وکری نو دده بنخه به طلاقه وی اوکه نه؟
جواب: په داسی تعلیقاتو کی دعرف اعتبار وی، ده چی مطلقا ویلی دی چی اوس که دجومات کار وکرم نودده بنخه به طلاقه وی نومرادی خپل ذات دی نو ددی څخه وروسته که دی دجومات کار وکری نودده بنخه به طلاقه سی، اوچی دایی یادنه دی چی یوطلاق یی ویلی دی اوکه زیات نو په دی کی به غالب گمان ته وگوری چی کم غالب گمان وی په هغه به عمل وسي، اوشامی دخانیه څخه نقل کړیدی چی که یوجانب مرجح نه وی نواحتیاط دادی چی زیات دی واخلي، ولعله لانه یعمل بالاحتیاط خصوصاً فی باب الفروج الخ شامی جلد ثانی (۱).

په مذکوره صورت کی څه حکم دی؟ سوال: (۲۷۲) زید په حالت دغصه کی عمر ته خطاب وکی وی ویل چی چپرا شخص یاجیکو شخص. یاهرڅوک چی زما دورور (بکر) سره تعلق لری نوزما بنخه به طلاقه وی که ما ددغه سړی سره تعلق وکی نو دا الفاظ ترجمه دکل من ده که دکلما وغیره اوپه تقدیر ددی چی طلاق واقع کیږی په تعلق ساتلو ددغه سړی سره چی دی تعلق ساتی دمذکور دورور سره چی دا ماتوونکی دحلف سو اوکه په درو سره پای ته رسیږی، اوداتعلیق خاص ددغه سړی سره دی اوکه دخاندان دحالف سره اوپه کم حالت کی دحالت اجتماعی اوانفرادی چی په تعلق ساتلو سره به طلاق واقع وی نو کمه یوه حیلہ سنه چی په مذکوره صورت کی په حالت اجتماعی کی پرهر سړی مذکور طلاق واقع نه سی؟

جواب: دا الفاظ ترجمه د: کل من یفعل هذا الفعل ده، نوپه دی حالت کی چی هرڅوک هم دحالف دورور سره تعلق کوی اودی ورسره تعلق وکری نودده بنخه واقع سوه، اوداتعلیق خاص په ذات دحالف پوری مخصوص دی که دده اهل او عیال دهغه سړی سره تعلق وساتي چی دده دورور سره تعلق کوی نودده بنخه به طلاقه وی. قال فی الدرالمختار: وفيها كلها تنحل اليمين ببطلان التعليق اذا وجد الشرط مرة الا في كلما فانه ينحل بعد الثلث لاقتضاءها عموم الافعال كاقضاء كل عموم الاسماء الخ (درمختار (۱)) قال فی الشامی ولو قال المصنف الا فی کل وکلما لکان اولی الخ (۲). او داسی یوه حیلہ چی دشرط دوجود سره طلاق واقع نه سی بنده ته معلومه نه ده !!!

دبځی داجازت څخه بغیر که نکاح وکرم نوداطلاقه سوه ددی څخه وروسته نکاح وکری نوڅه

(۱) ردالمحتار باب الصریح قبیل باب الطلاق غیر المدخول بها ج ۲ ص ۲۲۴. ظفیر
 (۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر
 (۳) ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

حکم دی؟ سوال: (۲۷۳) زید دهندي سره نکاح وکړه او دا شرط یی ولیکی چی دمذکوره موصوفه بنځی روح چی په بدن کی وی ترهغو پوری ددی داجازی څخه بغیر دوهم واده یانکاح نه سم کولی، اوکه ددوهم واده ضرورت محسوس سی نوموصوفه بنځی ته به تمام مهر ورکړم اوبل کور به ورته جوړ کړم اودی ته به رجستری ورکړم اوشپږ روپی دمیاشتی به کورته دخرخ اودخوراک دپاره ورکوم اوکه ددی داجازی څخه بغیر په پته بله بنځه په نکاح کړم نودوهمی بنځی ته به دری طلاقه اتفاقاً وی، دباری تعالیٰ په حکم اولنی بنځه ډیره سخته ناجوره سوه اوپه شان دلیونی سوه قابل دخدمت پاته نه سوه نودیته یی دری طلاقه ورکړل او دبلې بنځی سره یی نکاح وکړه، نو اوس دادوهمه بنځه طلاقه ده اوکه نه؟

جواب: اقول وبالله التوفیق، په ردالمحتار جلد ثالث ص ۱۳۲ باب اليمين في الضرب والقتل وغير ذلك کی دی: وعلى هذا قال لامرأته كل امرأة تزوجها بغیر اذنك فطلق فطلق امرأته طلاقاً بائناً او ثلاثاً ثم تزوج بغیر اذنها فطلقت لانه لم تتقيد يمينه ببقاء النكاح الخ (۱)، نوددی روایت څخه معلومه سوه صراحة چی دادوهمه بنځه طلاقه سوه.

دعهد نامې خلاف وسو نو طلاق به وی اوکه نه؟ سوال: (۲۷۴) په بنگال کی په عهد نامه دنکاح کی دڅه شرطونه لیکلو څخه وروسته لیکی چی په دی کی کم شرط فوت سی نو بنځی ته به دری طلاقه وی که داعهد نامه یی دنکاح په وخت یا وروسته دنکاح څخه ناکح ته اورولی وی یایی سوولی وی اودستخط یی باندي کړی وی اوناکح په ژبه هم څه نه وی ویلی نوپه دی صورت کی که مذکوره شرط نه سی پوره نو بنځی ته به دری طلاقه وی اوکه نه؟

جواب: دنکاح څخه وروسته داتعلیق صحیح کیدی سی اوپه صورت دشرط دموجودیدو کی به طلاق وسی. فقط

چی تریوی میاشتی پوری رانگی نو طلاق، ددی وبلو څخه وروسته چی خاوند مرسو نو څه

حکم دی؟ سوال: (۲۷۵) دیوسری بنځه وتبستیده اوخاوند نوټس ورکړی چی که تریوی میاشتی پوری رانغله نو ماتاته طلاق درکړیدی داسپری مرسو، اوس دده په ملکیت کی دحسی دعویداره کیدی سی اوکه نه؟

جواب: که دابنځه تریوی میاشتی پوری رانغله نودشرط مطابق داطلاقه سوه (۲) اودا دخواوند وارثه نه ده او دخواوند په ترکه کی به حصه نه اخلی خو مهر دخپل خاوند څخه

(۱) ردالمحتار باب اليمين في الضرب والقتل ج ۳ ص ۱۸۸. ظفیر

(۲) وتنحل اليمين بعد وجود الشرط مطلقاً (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰، =

اخیستی سی، اوکه داتعلیق وغیره دخواند په مرضی کی سوی وو او بیا دمطلقی په عده کی خواند مرسو نوبسخه به دخواند وارثه وی، والتفصیل فی کتب الفقه.

که فلانی تاریخ ته دومره روپی هره میاشت منی آرډر نه کړم نو بسخه طلاقه، اوس که روپی

په بله طریقه سره ورسوی نوطلاق نه کیږی: سوال: (۲۷۲) دزید څخه دالیکل واخیستل

سول چی زه به خپل بسخی ته څلور روپی ماهواره منی آرډر لیږم که دیوی میاشتی په (۲۸) تاریخ یې ونه لیږم نو دا اقرار نامه به په شان دطلاق نامه تصور سی که په بلی طریقی سره داروپی ورسوم نو دا به باطل گڼل کیږی نوپه دی صورت کی که زید روپی منی آرډر نه کړی بلکی په بلی طریقی سره یی ور ورسوی نوطلاق به وی اوکه نه؟

جواب: دمنی آرډر کولو ضرورت نسته که په بله طریقه سره یی ور ورسوی نوطلاق به نه وی واقع (۱). فقط

که زما دکور څخه ووتی نوته پرما حرامه یی دایی وویل نوخه حکم دی؟ سوال: (۲۷۷) که

یوسری خپلی بسخی ته ووايي چی که ته زما دکور څخه دباندی یوځای تردی چی که دخپل مور اوپلار کره ولاړی نو پرما حرامه یی، نوپه دی صورت کی څه فتوی ده؟

جواب: که په دی صورت کی بسخه دمور اودپلار کره ولاړه نو پر خواند باندی به حرامه سی یعنی طلاق بائن به واقع سی (۲)، نو وروسته ددی څخه چی بسخه دباندی یادمور کره ولاړه، نودی سړی لره ددی سره دوباره نکاح په نوی مهر سره کول په کاردی. فقط

دبسخی دا ویل چی که ترفلانی تاریخ پوری دی مهر اداء نه کړی نو زه به دی دبسخی والی

څخه وتلی یمه هیڅ هم نه دی: سوال: (۲۷۸) بسخی خواند ته په ذریعه دخط ولیکل چی

که ترفلانی مودی پوری تامهر ادا نه کی نو زه به ستا دبسخی والی څخه خپل ځان جلا وگڼم اودوهم عقد به وکړم نو دمیعاد څخه وروسته به دا طلاقه وی اوکه نه؟

جواب: دبسخی په داسی ویلو اوپه تحریر سره طلاق نه سی کیدی (۳). فقط

بسخی ویل که داسی ونه کړم نوبسخی ته اختیار سته دابله طریقه اختیار کړی نوخه حکم دی؟

سوال: (۲۷۹) زید دهندی سره په دی شرط نکاح وکړه چی که زه تردرو کالو پوری هندی

ته خرڅ ورنه کړم نودیتته اختیار دی که دا دخپل گذران اودځوانی دخواهش پوره کولو

= ط.س. ج ۳ ص ۳۵۲. ظفیر

(۱) مقصد دروپی ورسول دی چی په هره ذریعه سره وی. ظفیر

(۲) اذا اضافه الی الشرط وقع عقیب الشرط اتفاقا مثل ان یقول ان دخلت الدار فانت طالق (عالمگیری کشوری

ج ۲ ص ۹۷. ط.س. ج ۳ ص ۴۲۰. ظفیر

(۳) دطلاقو مالک بسخه نه ده بلکی خواند دی. ظفیر

دپاره څه بله طریقه اختیار کړي نو هنده ددی شرط په موجودیدو سره ددلی طریقی داخیارولو دپاره مختاره ده او که نه؟

جواب: که دزید نیت په مذکوره الفاظو دطلاقو وی نوپه وخت دموجودیدو دشرط هندی ته اختیار دطلاقو او دبل عقد سته (۱). فقط

دمذکوره صورت څه حکم دی: سوال: (۲۸۰) یوسړی په وخت دنکاح دنورو شرطونو سره دشرط هم لیکلی وو چی که په شپږو میاشتو کی دننه دمقرر زیور داداء کولو څخه قاصر سم نو چی څه زما اوس خرڅ سویدی یا بیا به خرڅ کیری ددی څخه به بیزاره اوبی دعوی یم اودا نکاح به زما ساقطه او کالعدم متصور وی او دوعدی تر پوره کولو پوری به زما څه حق دبنځی اودخاوند نه وی اودزیور ورکولو څخه وروسته به ماته ټول حقونه حاصل وی، په دی موده کی ترشپږو میاشتو پوری مکمل پرده وه او هیڅ تعلق دبنځی اودخاوند نه وو، خو خاوند د شپږو میاشتو دتیریدو څخه وروسته ترننه پوری خپله وعده پوره نه کړه چی اوه کاله اوڅلور میاشتی کیری، نودا نکاح قائمه ده او که نه؟ اومقرر مهر زر روپی به دده څخه وصولیدی سی او که نه؟

جواب: په دې صورت کی طلاق واقع نه سو او دمهر مؤجل غوښتنه مخکی تر طلاق یا مرگ نه سی کیدلی، او دبیزاره کیدو شرط لغو دی. فقط

چی څوک مجبوره سی اوقسم ورڅخه واخیستل سی چی که دی راز ظاهر کړی نو چی دچا سره واده کوی هغه به باندي طلاقه وی، څه حکم دی؟ سوال: (۲۸۱) که یو سړی چاته جبراً داقسم ورکړی چی که تا زما فلانی راز چاته ووايه نوچی کله ته واده وکړی نو ستا بنځه طلاقه ده، اودا سړی مجبوراً قسم وکړی بیادی داراز بنکاره کړی نودی سړی ته دنکاح څخه وروسته څه حکم دی؟ اونکاح به صحیح وی او که نه؟ او که طلاق واقع سی نو رجوع به کولی سی او که نه؟

جواب: دده پربنځی به دنکاح څخه وروسته طلاق واقع سی اوپه عده کی دیتنه رجوع کولی سی ځکه چی معلق طلاق یو دی او که په عده کی یی رجوع ونه کړه، نو که یی دعدی څخه وروسته بیا ددی سره نکاح وکړه نو بیابه طلاق واقع وی. فقط

معلق شرط بیرته نه سی اخیستل کیدی: سوال: (۲۸۲) یو سړی یو دوست مجبوره کی او دایی ورته وویل چی دانکاح صحیح نه ده معلق طلاق ولیکه اودستخط وکړه، نو اوس دا

(۱) ذکر ما یوقعه غیره باذنه وانواعه ثلاثة تفویض وتوکیل ورسالة والفاظ التفویض ثلاثة تخییر وامر بید ومشیئة قال لها اختیاری اوامرك بید ینوی التفویض الطلاق لانهما کنایة فلا یعملان بلانیة الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۲۵۳. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۵). ظفیر

شرط واپس کیدی سی اوکے نہ؟

جواب: مذکورہ شرط نہ سی واپس کیدی، لقولہ الطلاق ثلث جدهن جد وهزلهن جد، الحدیث (۱). فقط

پہ دھوکہ سرہ یی دھاوند دخولی خخہ وایستل چی بنخہ می پر خپل خان حرامہ کرہ نو خہ

حکم دی؟ سوال: (۲۸۳) دغدوی عقد و سو ددی خخہ وروستہ زما مخالفانو زہ دھوکہ

کرہ اوپہ مایی دا الفاظ وویل چی فلانی بنخہ مایہ خپل خان حرامہ کرہ یعنی پرې می وبنوولہ نوپہ دی صورت کی نکاح پاتہ ده او که فسخه سوه؟ اوس خہ کول پہ کار دی؟

جواب: پہ دی صورت کی مخکی نکاح فسخه سوه او دوباره نکاح کول پہ کار دی. فقط

کہ ہندارہ ونہ گوری نوتہ بہ طلاقہ نہ یی بیا خاوند ورتہ ہندارہ وبنوولہ نوخہ حکم دی؟

سوال: (۲۸۴) دھاوند دژی خخہ ہیخ بی ہیخہ ووتل کہ ہندارہ دی وکتل نوتہ طلاقہ

یہ! کہ پہ ہندارہ کی دی ونہ کتلہ نو طلاقہ بہ نہ یی! بیا خاوند ہندارہ راواخیستہ او

بنخی تہ یی وبنوولہ نو طلاق واقع سو اوکے نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی طلاق واقع نہ سو. فقط

وی لیکل چی کہ پہ شپرو میاشتو کی جائیداد ددوی پہ نوم منتقل نہ کرہ نو نکاح منسوخہ او

باطلہ ده، نوخہ حکم دی؟ سوال: (۲۸۵) یوسری یوی بنخی تہ دنکاح کولو خخہ یوہ

گھنتہ مخکی دا وعدہ ولیکلہ چی زہ بہ ددی بنخی پہ نوم چی زہ ددی سرہ اوس نکاح

کوونکی یم خپل فلانی جائیداد پہ شپرو میاشتو کی انتقال کرہ، ترشپرو میاشتو پوری

کہ می خپل جائیداد ددی بنخی پہ نوم انتقال نہ کی نو دشپرو میاشتو پہ تیریدلو سرہ

بہ دانکاح منسوخہ اوباطلہ وی، اوس شپرو میاشتو تیری سوی خودہ تراوسہ پوری خپل

جائیداد منتقل نہ کری، نو دا نکاح باطلہ سوه اوکے نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی کہ خاوند مذکورہ لفظ پہ نیت دطلاقو ویلی وی نو دده پر

بنخی پہ صورت دو وعدہ نہ پورہ کولو یو طلاق بائن بہ واقع وی او دنیت دحال دھاوند

خخہ باید پوبستنہ وسی لکہ چی پہ شامی کی دی؛ ومثلہ قولہ لم اتزوجم اولم یکن بیننا

نکاح او لاجاة لی فیک الی ان قال ونفی النکاح فی الحال یكون طلاقًا اذا نوى الخ (۲).

چی خوک خپل ورور دطلاقو مالک کری اوہغہ دده بنخی تہ طلاق ورکری نو خہ حکم دی؟

سوال: (۲۸۶) اسمعیل خپل مشر ورور آدم تہ اختیار ورکری چی زما بنخی خدیجی تہ

(۱) مشکوٰۃ کتاب الطلاق والخلع ص ۲۸۴، ولیس للزوج ان یرجع فی ذالک (عالمگیری کشوری باب تفویض

الطلاق ج ۲ ص ۷۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۷). ظفیر

(۲) ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۲۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳. ظفیر

دطلاق ورکولو اودنه ورکولو اختیار تاته دی نو آدم وویل چی مادخپل ورور بنځی خدیجی ته طلاق ورکړی نو آیا دا واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی پر خدیجی طلاق واقع سو کذا فی کتب الفقه (۱).

که ما ددی سره زنا کړی وی یا می اراده کړی وی نو چی دچا سره واده وکړم نو هغی ته

طلاق دایی وویل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۲۸۷) زید دمسمأة زینب سره چی د عمر بنځه وه ناجائز تعلقات ساتل، چی کله عمرته داخبره معلومه او مشاهده سو نو ده زید جرگی ته راوستی او وی ویل چی ته زما دبنځی سره ناجائز تعلقات ولی ساتی، نوزید انکار وکی، نوعمر وویل چی دا ووايه چی که ما ستا دبنځی زینب سره زنا کړی وی او یامی اراده کړی وی نو چی کله زه واده وکړم نوزما پر بنځه به طلاق وی، نوزید په وجه دبی علمی دا الفاظ وویل، نو په دی صورت کی که زید نکاح وکړی نو دده دپاره شرعاً څه حکم دی؟ اوزید لره دنورو امامانو امام شافعی، امام مالک، امام احمد په مذهب باندی عمل کول صحیح دی اوکه نه؟

جواب: که په حقیقت کی زید د عمر دبنځی سره زنا یا اراده دزنا کړی وی نو چی کله دی نکاح وکړی نو دده منکوحه به عند الحنفیة طلاقه وی او په نورو مذهبو باندی عمل کول حنفی لره صحیح نه دی، خو په منکوحه باندی دطلاقو دنه واقع کیدو دپاره احنافو دا حيله لیکلی ده، چی ددی نکاح دی یو فضولی وکړی اودا سپری دی په فعل سره اجازه ورکړی مثلاً داسی چی مهر ورولیرې، نو دده پر منکوحه به طلاق نه وی واقع، کما فی الدر المختار: حلف لایتزوج فزوجه فضولی فاجاز بالقول حنث وبالفعل لا (درمختار (۲)) قوله وبالفعل کبعث المهر لو بعضه بشرط ان یصل اليها وقيل الوصول لیس بشرط الخ شامی (۳).

که ستا دپاره ددی دلاس خوراک حرام وی نودری طلاقه، دایی وویل نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۲۸۸) یوسپری خپلی بنځی ته دپلار دخفه کیدو په وجه وویل چی که ستا دپاره ددی دلاس خوراک حرام دی نو ما دیته دری طلاقه ورکړی دی، نو په دی صورت کی به طلاق واقع وی اوکه نه؟

(۱) ولوقال امر امراتی بید فلان شهرا فهی علی الشهر الذی یلیه ویبطل بمضیه بلاعلم (عالمگیری کشوری ج ۲ ص ۷۹. ط. س. ج ۱ ص ۳۹۲) ولوقال لغير طلق امراتی فقد جعلت ذلك اليك فهو تفويض (ايضا. ط. س. ج ۱ ص ۲۹۳). ظفیر

(۲) الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الايمان مطلب حلف لایتزوج فزوجه فضولی ج ۳ ص ۱۸۸. ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الايمان مطلب ايضاً ج ۳ ص ۱۸۹. ط. س. ج ۳ ص ۸۴۲. ظفیر

جواب: په دی صورت کی دده په بنځی طلاق واقع نه سو ځکه چی په کم شرط باندی ده طلاق معلق کړی وو، هغه شرط موجود نه دی، ځکه چی ددی دلاس خوراک حرام نه دی.

که حرامه وطی وکړم نوماته طلاق دایی وویل او دخری سره یی وطی وکړی نوڅه حکم دی؟

سوال: (۲۸۹) ما قسم اخیستی وو چی که ما زنا یا حرامه وطی یا لواطت وکی نوماته طلاق دی خو اوس په وجه دهیریدلو دقسم دطلاق څخه دخری سره دوطی مرتکب سوم، نو وطی دخری هم په داحلف کی داخلي دي اوکه نه؟ اودا هم یاد نه دی چی ماحلف دطلاقو مغلظه کړی وواوکه دبائن نویه دی باره کی شرعاً څه حکم دی؟

جواب: وطی دحمار بیشکه په وطی حرام کی داخلي دي، اوچی په الفاظو دطلاق کی وطی حرام هم مذکوري دي ددی وجه څخه په مقتضی د: وتتحل اليمين بعد وجود الشرط مطلقاً ای سواء وجد الشرط فی الملك اولاً، لکن ان وجد فی الملك طلقت الخ (۱)، درمختار شامی ج ۲ ص ۵۴۴، په وطی دحمار سره طلاق واقع سو نوکه تعلیق یی په دی لفظ سره کړی وی چی کم داستفتاء په اول کی ذکر دی یعنی ماته طلاق دی، نویه دی صورت کی یو طلاق واقع سو، اوکه ددری طلاقه په لفظ سره یی تعلیق کړی وی، نو حرمت مغلظه واقع سو، اوپه صورت دښک کی به یو طلاق واقع سی. کما فی الدرالمختار لوشک اطلق واحدة او اکثر فعلى الاقل الخ (۲).

که بکر دصالحی سره واده وکی نوزه به تاته طلاق درکړم نو دواده څخه وروسته طلاق واقع

سو اوکه نه؟ سوال: (۲۹۰) زید خپلی بنځی هندي ته وویل چی که بکر چی دزید او دهندی زوی دی دصالحه سره چی دهنده خورزه ده واده وکړی نویه خدای قسم چی هنده ته به طلاق ورکړم نو بکر دصالحی سره نکاح وکړه، نو هغه طلاقه سوه اوکه نه؟ اوپر زید باندی دقسم کفارو واجب ده اوکه نه؟

جواب: داصورت دطلاقو دوعدی دی نو طلاق واقع نه سو، په عالمگیری کی دی: کذا فی المحيط لوقال بالعربية اطلق لایکون طلاقاً الا اذا غلب استعماله للحال فیکون طلاقاً، (۳) اوچی زید قسم واخیستی او مذکوره شرط موجود نه سو نو ددی وجه څخه که زید په خپل ژوند کی طلاق ورنه کړی نو پر ده کفارو دقسم لازمه ده اوپه حدیث شریف کی دی چی که یوسری دبدی خبری قسم واخیستی نو ده لره په کاردی چی دغه بدکار دی نه کوی اودخپل قسم ماتولو کفارو دی ورکړی. فقط

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر
(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۲۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳. ظفیر
(۳) عالمگیری مصری. ظفیر

وی ویل چی کہ پہ دی دروازہ ولاری نوطلاق اوس چی پہ بلہ دروازہ باندی خئی نوطلاق بہ

نہ وی: سوال: (۲۹۱) یوسری خپلی بنخی تہ یوې دروازی تہ اشارہ وکړه اووی ویل چی کہ تہ پہ دی دروازہ دباندی ولاری نوپرتا دری طلاقہ اوددی کور خخہ دوتلو دپارہ ډیری دروازی دی دده غرض دغه وخت صرف بیرول وه اوپہ دی پوهیدی چی داپہ بلہ دروازہ باندی دباندی تللی سی اودهمیشہ دپارہ یی دباندی تللو خخہ بندول نہ وو مقصد، نو دا بنخہ پہ بلہ دروازہ باندی تللی سی، اوکہ دادروازہ بنده سی نو دا پہ بلہ دروازہ تللی سی اوکہ نہ؟

جواب: چی کله یی خاص دروازی تہ اشارہ کړی وه ویلی وی چی کہ تہ پہ دی دروازہ الخ نو پہ بلہ دروازہ باندی دباندی تللو پہ صورت کی بہ طلاق واقع نہ وی اوددی دروازی بندولو پہ صورت کی بہ ہم طلاق واقع نہ وی لعدم تحقق الشرط. فقط

وی ویل چی کہ کور تہ یی راولم نو طلاق واقع نہ سو: سوال: (۲۹۲) زید تعلیق وکی چی

زہ خپلی بنخی ہندی تہ ہم ددی پہ کور کی نفقہ ورکوم اودا بہ دخپل کور خخہ ہیخکله ہم نہ راولم، کہ داکور تہ راولم نو دابہ پہ ما باندی پہ دری طلاقو طلاقہ وی ددی خخہ وروستہ ہندہ پخپلہ بی دچا دوینا خخہ راغله، اوزید وساتلہ نوطلاق واقع سو اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی موافق دفقہاؤ دتصریح طلاق ونہ سو حکمہ چی تعلیق خپل کور تہ پہ راوستلو وو چی خاوند دارانہ وستلہ نو شرط موجود نہ سو نوجزاء ہم واقع نہ سوہ. لانه اذا فات الشرط فات المشروط، پہ درمختار کی دی: وتنحل اليمين بعد وجود الشرط (۱) مطلقاً ونظيره مافی الدرالمختار ان لم تجيء بفلان اوان لم تردى ثوبى الساعة فانت طالق فجاء فلان من جانب آخر بنفسه اخذ الثوب قبل وفقها لايحنت الخ (۲). فقط

وی ویل کہ عمر او ددی اولاد تہ مخکہ ورکرم نوبہ ما بنخہ طلاقہ، دده زوم تہ یی مخکہ

ورکړه نوخہ حکم دی؟ سوال: (۲۹۳) زید قسم واخیستی چی کہ زہ عمر اودده اولاد تہ مخکہ پہ مزارعت باندی ورکرم نوزما بنخی تہ دری طلاقہ اوس د عمر زوم تہ مخکہ پہ مزارعت ورکولو سرہ بہ حانث وی اوکہ نہ؟

جواب: د عمر زوم تہ مخکہ پہ مزارعت ورکولو سرہ دی نہ دی حانث اودده بنخہ طلاقہ نہ دہ. فقط

پہ سادہ کاغذ راوتلو باندی یی طلاق معلق کړی وو ایکل سوی کاغذ راووتی نوخہ حکم دی؟

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر

(۲) ایضا باب المذکور. ظفیر

سوال: (۲۹۴) پہ بنسخہ اوخاوند کی خفگان راغلی زید بنسخہ وطن ته ولیرله، اودایی وویل چی کله زما سپری تاته خط دروپی ساده کاغذ راووتی نوپوه سه چی ماتاته طلاق درکی، بیا دده خط راغی نو هغه ساده کاغذ را ونه وتی، بلکی خو شعرونه بی بنسخی ته لیکلی وه، مثلا یو پریبرده دری یاد کره الخ نوپه دی صورت کی طلاق وسو اوکه نه؟
جواب: شرط موجود نه سو نوپه دی صورت کی دده بنسخی ته هیخ قسم طلاق واقع نه سو. فقط

چی په کمه کوتاهی بی طلاق معلق کری وو دهغه په موجودیدلو به طلاق واقع کیری:

سوال: (۲۹۵) دهندي خاوند زید دشریعت په عدالت کی پر بحث دنفقی یوه تغلیظنامه ولیکله چی دری شرطونه پکبسی لیکلی وه:

۱. چی زما بنسخه که زما اطاعت کوی اوزما سره اوسیری نوپه حکم دعدالت دوی روپی ماهواره دری جوړی جامی اودوی جوړی پای زار په کال کی ورکوم اوکه خدا نخواسته مسلسل دخلورو میاشتنو نفقه پرما راوورپی نو مدعیه زما بنسخی ته به طلاق بائن وی.

۲. که صغری زما بنسخه مدعیه زما داجازی خخه بغیر او دخوبسی خلاف زما دکور خخه دباندی قدم کنسیردی یابلی خواته ولاړه یابل خای اوسیری نوزه به خپلی بنسخی ته بالکل نفقه نه ورکوم.

۳. که خدای نخواسته زه په حالت دناجوړی په حالت دقید وغیره خه آفت کی مبتلا سم چی گتیه نه سم کولی یاپه وجه دتنگستیا دخپل خوراک او چینساک خخه محرومه سم نو په داسی حالت دمجبوری کی به دالفظ دطلاق مستند عدالت ته نه وی. وروسته زید په وجه دخپلی بی روزگاری اوپه وجه دپریشانی اودتنگستیا بل وطن ته ولاړی اودیوی میاشتنی خرچه بی پیشگی په ذریعه دعدالت ورکړه او ددوو میاشتنو نفقه بی په ذریعه دمنی آرډری را ولیرله، هنده دزید بنسخه دزید دتللو خخه وروسته دوهمه ورخ دغه کور چی زید دبسخی داوسیدو دپاره ورکړی وو، پرینبووی اوبل کور ته ولاړه، ددی په معلومیدو زید رقم رالیبرل مطابق ددوهم شرط بند کړل اودپنخه میاشتنو دتیریدو خخه وروسته هندی په عدالت کی درخواست وکی چی ماته دپنخو میاشتنو نفقه دخاوند دطرف خخه موصول نه سوه نو دشریعت دعدالت مفتیانو داول شرط صرف پر دی فقره نظر وکی چی (که خدای نخواسته چی دخلورو میاشتنو نفقه مسلسل پرما واوړی نوزما بنسخی ته به طلاق بائن وی) نودزید پربنسخه بی دوقوع دطلاق بائن حکم وکی آیا هغه تعلیق چی موثر دطلاقو دی صرف داول شرط وجود ورته کافی دی اوکه نه دنورو شرطونو وجود هم ضروری دی؟

جواب: مخکی شرط چی مستقل دی اوپہ وخت دتکلم دا اول شرط کی څہ بل شرط خاوند نه وو ظاهر کړی نو چی وروسته کم قیدونه او شرطونه یی ولگول نوهغه به دا اول شرط سره ملحق نه وی بلکه موافق دا اول شرط چی کله دخلورو میاشتو نفقه بنځی ته ورنه کړل سوه او خاوند یی اداء نه کړه نوبنځه به مطلقه بائنہ سی، اودا اول شرط په اخر کی صرف دا الفاظ دی (که خدای نخواستہ دخلورو میاشتو نفقه مسلسلہ پرما راواوبنسته نوزما بنځه به مدعیہ دبائن طلاق وی) نوموافق ددی الفاظو چی کله دخلورو میاشتو نفقه دخاوند پرذمه مسلسل لازم سی نوطلاق بائن به واقع سی، په دی شرط اوجزا کی داطاعت کولو اودیو ځای اوسیدلو هم څه قید نسته داپه خپله یومستقل کلام دی په ماقبل اوپه مابعد موقوف نه دی ددی وجه څخه عدالت چی کمه فیصله دوقوع دطلاقو کړیده صحیح (۱) ده.

فلانی تاریخ ته که کور ته رانغلی نو طلاق دغه تاریخ ته رانغله نوطلاق واقع سو: سوال:

(۲۹۲) دبی بی بتول نومی بنځی دصدیق داکا دلور دیوبچی دواده پروگرام وو دی تقریب ته بتول دخپل مور اودسکه ورور سره دمور اوپلار دکوره چی په رایه پور کی دی سورییا ته ولاړه چی کله دا خبره ددی خاوند ته معلومه سوه نو ددی خاوند دا لاندینی تحریر ولیکی اووی لیری چی هغه تحریر دادی: مسماة بی بی بتول دپنځه نیمو کالو راهیسی زماپه عقد کی وه اوزما درضامندی څخه بغیر دبل کره ولاړه دیتنه زه په دی اقرار سره طلاق ورکوم چی که دا تاریخ ۱۱۲ رجب سنه ۱۳۳۵ هـ ق ته په ۱۲ بجو پوری خپل کورته راسی نو بنه کنی په مذکوره تاریخ دمذکوره بالا وخت څخه دی وروسته خپل ځان طلاق وگنی. اوس عرض دادی چی بی بی بتول دسورییا څخه په تاریخ د ۱۲ رجب سنه ۱۳۳۵ هـ رایه پورته راغله نو موافق دشریعت طلاق واقع سو اوکه نه؟ که وسو نو کم یو اوکه خاوند دابیا ساتل غواړی نوڅه صورت دی؟

جواب: په دی صورت کی بی بی بتول باندی رجعی طلاق واقع سو په عده کی دننه رجوع کولی سی. کما فی عامة کتب الفقه (۲).

چی کله دتعلیق مطابق دمور اوپلار کره ولانه ره نوطلاق ثلاثه واقع سو: سوال: (۲۹۷) زید

په حالت دغصی خپلی بنځی زینب ته چی کمه حامله ده دا وویل چی که ته ترصبا پوری خپل دمور اودپلار کره ولانه پی نوپر تا دری طلاقه بائن، که زینب په دغه معلومه ورځ

(۱) فاذا اضافة الى الشرط وقع عقيب الشرط اتفاقا مثل ان يقول لامرأته ان دخلت الدار فانت طالق (عالمگیری كشوری كتاب الطلاق باب رابع فصل ثالث ج ۲ ص ۴۴۰ ط. س. ج ۳ ص ۴۲۰). ظفیر
(۲) فاذا اضافة الى الشرط وقع عقيب الشرط (ايضا ج ۲ ص ۴۴۰ ط. س. ج ۳ ص ۴۲۰). ظفیر

دمور اوپلار کره ولاړه نه سی بلکی په همدغه کلی کی اوسیری نوپه دی صورت کی کم قسم طلاق واقع سو؟ اودرجوع څه صورت سته اوکه نه؟ دعدی نان او نفقه دزید پر ذمه دی اوکه نه؟ په وضع دحمل کیدو باندی چی کم هلك یا انجلی پیدا سوه ددی دپالنی حق چاته دی اونفقه دچا پر ذمه ده؟

جواب: پرمقرره وخت باندی دمور اوپلار کره په نه تلوو باندی بنجی ته دری طلاقه واقع سوه اودا مغلظه بانه سوه اورجوع صحیح نه ده (۱) اوبی له حلالی داوول خاوند سره نکاح نه سی کولی (۲) اوعده ددی وضع دحمل ده (۳) دحمل تروضع پوری نفقه ددی دخواوند په ذمه ده، اودحضانت په موده کی دماشوم پالنه دمور حق دی اوخرچه په ذمه دخواوند ده (۴).

دنکاح څخه وروسته یی وویل که مخکنی بنجی راسره وه نودبته طلاق، ددی وجه څخه په

پیدا کیدو به یی طلاق وی: سوال: (۲۹۸) زید دهندي سره عقد کول وغوښتل اودنکاح څخه مخکی دا شرط وسو چی که دزید بنجی یا اولاد ثابت سوه، نوهم دافیصله به طلاق وی اودنکاح څخه وروسته زید هم دغه الفاظ دشرط چی کم یی دنکاح څخه مخکی ویلی وه (چی که زما بنجی یا اولاد ثابت سوه نوهم دافیصله به طلاق وی) وروسته تردی قرارداد دشرط مذکور وروسته ترنکاح دتحقیق څخه وروسته معلومه سوه چی دزید مخکنی بنجی او ددی څخه بچی هم سته، نوپه داسی صورت کی دزید بنجی هنده طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: چی زید دنکاح څخه وروسته دامذکوره الفاظ وویل اوشرط موجود سو نوهنده طلاقه سوه (۵).

دتعلیق دطلاق منظورولو څخه وروسته شرط موجود سو نو طلاق به واقع وی: سوال: (۲۹۹)

زید دخپلی لور نکاح دبکر سره وکړه خو په دی شرط چی که بکر دری یا څلور میاشتی

(۱) فاذا اضافه ای الطلاق وقع عقیب الشرط (عالمگیری کشوری کتاب الطلاق باب رابع فصل ثالث ج ۲ ص ۴۴۰ ط. س. ج ۱ ص ۴۲۰). ظفیر

(۲) وان کان الطلاق ثلثا الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحاً ویدخل بها ثم یطلقها اویموت عنها (هدایه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۸)

(۳) وان کانت حاملاً فعدتها ان تضع حملها لقوله تعالی واولات الاحمال اجلهن ان یضعن حملهن (ایضا باب العدة ج ۲ ص ۴۰۱). ظفیر

(۴) واذا وقعت الفرقة بین الزوجین فلام احق بالولد الخ والنفقة علی الاب الخ (هدایه باب حضانة الولد ج ۲ ص ۴۱۳). ظفیر

(۵) واذا اضافه الی الشرط وقع عقیب الشرط (عالمگیری کشوری ج ۲ ص ۴۴۰ ط. س. ج ۳ ص ۴۲۰). ظفیر

کور پریریدی اوولار سی یادخاوند دکوره انجلی په وجه دجگړی راسی اودری یاخلور میاشتی تیری سی نو پر مذکوره بنځه به دری طلاقه وی بکر داشرطونه قبول کړه، په تقدیر دوقوع دشرط مذکوره بانندی به بنځه طلاقه وی اوکه نه؟

جواب: که خاوند دنکاح څخه وروسته داشرط قبول کړی وی اودطلاقو تعلیق یی منظور کړی وی نو طلاق به واقع وی کنې نه به وی، ځکه چی دنکاح څخه مخکی دا قسم شرط خطا دی (۱).

دشرط دموجودیدو څخه بغیر بنځی ته دطلاق حق نسته: سوال: (۷۰۰) یوسړی دیوی بنځی یعنی دهندی سره په دی شرط نکاح وکړه چی مذکوره بنځه که زما څخه دری میاشتی مخکی مهر طلب کړی نوزه به دیتته مهر ورکوم کنې بنځی ته به دخپل نفس اختیار وی چی ځان په دی دوران کی طلاق کړی، دده دخپل خسر سره خوابده سوه، اوخسر دیو مولوی صاحب سره دزوم کور ته ورغلی، زوم په کور کی موجود نه وو، خو دده خسر ټول گاونډیان راجمع کړل اومهر یی طلب کی دخپل لور، نوپه دی صورت کی مذکوره بنځه خپل نفس ته طلاق اچولی سی اوکه نه؟ اودده سره چی کم مولوی صاحب راغلی دی نو هغه په دعوی سره وایی چی زه بغیر دطلب دمهر ستا په خلاصون او ازادیدو سره دبل سړی سره نکاح کوم داقول څنگه دی؟

جواب: بنځه طلاق هلته اچولی سی چی شرط موجود سی اوشرط داوو چی ددرو میاشتو څخه مخکی که دازما څخه مهر طلب کړی اوزه یی ورنه کړم نودیتته اختیار دی دطلاق اخیستو بغیر ددی شرط دتحقق څخه بنځی ته دطلاق اخیستو اختیار نسته، او چی کم مولوی صاحب داوایی چی بی دطلب دمهر اودتحقق دشرط څخه دانځه بله نکاح کولی سی، دی په غلطی دی. دده قول معتبرنه دی. کما فی الدرالمختار وفيها کله تنحل ای تبطل الیمین ببطلان التعلیق اذا وجد الشرط مرة الخ (۲). فقط

چی کله په تعلیق کی یی مطلق جمعه وویل نو ددی څخه به مخکی جمعه مخصوصه نه وی ددی وجه څخه به طلاق نه وی: سوال: (۷۰۱) مديون دائن ته وویل چی که زه ستا دین جمعی ته درنه کړم نو زما پر بنځه بانندی دری طلاقه، نه خو یی جمعه په اول اوپه دوهم مقیده کړه اونه یی قرض په لږ اوپه ډیر یاپه ټول، بیایې څه قرض په مخکی جمعه ورکړی اوڅه یی په دوهمه جمعه ورکړی، په شاهدانو کی یو شاهد معتبر په لفظ داشهد وایی

(۱) وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا لکن ان وجد فی الملك طلقت (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر

چی معلق جمعه داسی مقیده کړی وه چی که په دی جمعه یی ورنه کرم الخ اودپوره دین قید که څه هم دمعلق څخه نه دی اوریدل سوی خو دعرف اودقرینی دوجه داگنل کیدل چی ټول قرض به په دی جمعه ورکوم دوهم معتبر شاهد په لفظ داشهد وایی چی تعیین دزمان او تعیین ددین په کل سره دعرف دوجه څخه خیال ته راغلی وو ځکه چی بازاریان اوتاجران داسی دمطلق وعدی څخه راتلونکی جمعه هفته میاشت اوکال اخلی نودداسی شهادت اوعرف عام په وجه دمطلق جمعه څخه اوله به مرادوی اوکه نه؟ پراول تقدیر چی ده پوره دین په دی جمعه اداء نه کړی نودا اداء کول دڅه حصه ددین به اداء کول دتمام دین متصور وی چی دابه موجب دبرائت وی اوکه کالعدم به وی اوموجب به دحنت وی او دمعلق بنځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: چی جمعه دحالف په کلام کی مطلق ده اودین هم مطلق دی نولهذا بقاعدة المطلق یجری علی اطلاقه، اوپه قاعده: الايمان مبنية علی الالفاظ لاعلی الاغراض درمختار باب اليمين (۱) فی الدخول والخروج الخ، نوپه صورت مسئوله کی به حالف حانت نه وی اودده په بنځه به طلاق واقع نه وی. وتحقیقه فی الشامی فی تحت قوله الايمان مبنية علی (۲) الالفاظ شامی ج ۳ ص ۷۲.

دولی په څه شرط باندي طلاق معلق کول موجب دوقوع دطلاق نه دی: سوال: (۷۰۲)

دهندی نکاح په حالت دنابالغتیا ددی پلار دزید نابالغ سره په ولایت دنیکه دده وکړه په وخت دنکاح لاندینی شرطونه مقرر سوه:

۱. مهر معجل، دوه زره روپی به نقد اداء سی.
۲. په جی پور ښار کی دوه کورونه ددوه نیم زرو روپو مالیت چی دهغه کرایه به هنده علاوه دنان او نفقی څخه په ذاتی مصرف کی راوستلی سی، دابه واخیستل سی اوور به کول سی، زید ته به ددی دخرڅولو اختیار نه وی اونه درهن کولو.
۳. یوقیمتی کور ددوه زره روپو چی دهندي اودزید داوسیدو دپاره به په جی پور کی واخیستل سی چی دابه هم دهندي ملکیت گنل کیږی.
۴. مور ټول سره داهل عیاله سکونت داجمیر به پریردو اودلته په جی پور کی به اوسیدو، نوداول شرط ایفاء داسی وسوه چی ددوو زرو روپو نقدو پرځای هغه زیورات چی په وخت دنکاح ددوو زرو بیان سوی وه او وروسته دپنځلس سوو راوتل امانت کنبېښول اودا اقرار یی وکی چی یوه میاشت وروسته به روپی ورکی اودابه واخلو چی دهغه ایفاء

(۱) وگوری الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب اليمين فی الدخول والخروج ج ۳ ص ۹۹. ط.س. ج ۳ ص ۷۴۴. ظ

(۲) ددی دپاره وگوری ردالمحتار باب اليمين فی الدخول والخروج ج ۳ ص ۹۹. ط.س. ج ۳ ص ۷۴۴. ظفیر

پہ دی وجہ چی زیورات دمہر خخہ کم وہ ونہ سوہ، دباقی دری وارو شرطونو پورہ کولو وعدہ یی داسی وکپہ چی کہ پہ یوکال کی مودا پورہ نہ کپہ نودیتہ بہ طلاق وی اوددی دوه کالہ تیرسوه تراوسہ پوری دولی دزید دطرفہ دشرطونو ایفاء نہ دہ سوی اووس ہندہ بالغہ دہ اودخپل خاوند کرہ پہ تللو ناراضگی بنکارہ کوی، نوپہ داسی صورت کی ہندی تہ پہ وجہ دنہ ایفاء دشرائطو طلاقونہ وسوہ اوکہ نہ؟ اوپہ وخت دبلوغ دناراضگی بنکارہ کولو بانندی نکاح فسخ سوہ اوکہ نہ؟

جواب: قال فی الدرالمختار لایقع طلاق المولی علی امرأة عبده لحديث ابن ماجه الطلاق لمن اخذ بالساق الخ والمجنون الخ والصبی ولو مراهقا الخ (۱). وفي الشامی قال ای الرملى وقد افتتیت بعدم وقوعه فیما اذا زوجه ابوه امرأة وعلق علیه متى تزوج اوتسرى علیه فكذا فكبر فتزوج عالماً بالتعلیق اولاً الخ (۲). ددی عبارت خخہ معلومہ سوہ چی دولی پہ یوامر بانندی طلاق معلق کول موجب دوقوع دطلاقو نہ دی کہ خہ ہم شرط موجود سی نوددی وجہ خخہ بہ پہ مسئلہ صورت کی طلاق واقع نہ وی، اوپہ موجودہ صورت کی بنخی تہ دبلوغ خخہ وروستہ دنکاح دفسخ اختیار نستہ.

چی پہ کم شی یی تعلیق کریدی دہغہ خخہ بغیر بہ طلاق نہ وی اوخاوند بہ دخپل قول خخہ

رجوع نہ سی کولی: سوال: (۷۰۳) زید خپلی بنخی تہ وویل چی کہ تہ زما بہات (دایو خاص قسم خواہ دی چی پہ ہندوستان کی پخیری) دخپل بہات سرہ پوخ کپی نوتاتہ طلاق کہ دزید بنخہ دزید دپارہ خہ بل خوراک دودی وغیرہ دخپل دودی سرہ پخہ کپی نوطلاق بہ واقع وی اوکہ نہ؟ اوزید ددی قول خخہ رجوع کولی سی اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی بہ طلاق نہ وی واقع خک کہ چی طلاق خوخاص پہ بہات پخولو معلق دی (۳)، اوزید دخپل قول خخہ رجوع نہ سی کولی.

دنبالغی سرہ یی پہ دی نکاح وکپہ چی زہ یواخی یم کہ بل خوک ورسرہ پیدا سو نوطلاق

چی بلہ بنخہ وہ نو ہغہ طلاقہ سوہ: سوال: (۷۰۴) زید دہندی نابالغی سرہ پہ دی شرط نکاح وکپہ چی زہ یواخی یم اوزما نور خوک نستہ کہ زما سرہ نور خوک ثابت سوہ نو نکاح دی باطلہ وگنہل سی د عقد دکیدو خخہ وروستہ کہ دچا وجود ہم ثابت سو نوہم دا

(۱) الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق تحت قولہ والصبی ج ۲ ص ۵۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۳. ظفیر

(۳) ففی البحرانت طالق بدخول الدار وبھیضتک لم تطلق حتی تدخل او تحيض (ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۷. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲) وفي ان حضرت لایقع برؤية الدم لاحتمال الاستحاضة فان استمر ثلاثا وقع (ایضا ج ۲ ص ۲۹۵. ط. س. ج ۳ ص ۳۲۰). ظفیر

فیصلہ دطلاقو ده ددی شرط خخه وروسته وارثانو دهندي دزید سره دهندي نکاح وکړه دنکاح خخه وروسته په تحقیق سره معلومه سوه چی دزید لور اوبنځه سته اودهندي وارثانو هنده لا رخصت کړی نه وه، ددی خخه علاوه چی کله هنده بالغه سوه نودی سمدستی خپله نکاح فسخ کړه، آیا دانکاح صحیح ده، دزید دقول مطابق پرهندي طلاق واقع سو اوکه نه؟ اودهندي په فسخ کولو نکاح فسخ سوه اوکه نه؟ هنده په رخصت کیدلو راضی نه ده آیا په جبریی رخصت کولی سی؟

جواب: نکاح سوی وه خو موافق دشرط پرهندي طلاق واقع سو (۱)، باقی دخیار بلوغ په وجه چی کم دنکاح دفسخ کولو شرطونه دی نوهغه په دی زمانه کی په وجه دقاضی نه کیدو نه سی متحقق کیدی اوچی کم های شرعی قاضی وی نوهلته دامستله جاری کیدی سی خو ددی ضرورت نسته، او درخصت کولو متعلق جواب دادی چی په غیر مدخوله باندي طلاق بائن واقع کیری نوپه دی کی رجوع اورخصت کول صحیح نه دی.

دنکاح خخه مخکی اقرار نامه دطلاقو دپاره معتبرنه ده: سوال: (۷۰۵) که یوسری دنکاح خخه مخکی دخپلی بنځی ولی ته یو کاغذ داقرار نامی ولیکی چی که زه بی درضاء دخپلی بنځی ددی های خخه بل های ته ولاړ سم اوهلته په ماباندي یوه میاشت تیره سی یا په یوه میاشت کی دننه دنان اودنفقی دپاره را ونه رسیرم نودا اقرار نامه دی طلاقنامه وگنل سی، نوکه داسری دنکاح کولو خخه وروسته بی درضاء دبنځی خخه بل وطن ته ولاړ سی اودیوی میاشتی خخه زیاته موده تیره سی اوپه مذکوره موده کی خرڅ وغیره دده بنځی ته را ونه رسیری نوموافق دتحریر داقرار نامی طلاق به وسی اوکه نه؟ اوکه دا بنځه دده په کور کی اوسیدل نه غواړی نوبیا دطلاق داخیستو ضرورت سته اوکه نه؟

۲۱. بنځه مهر وصولولی سی اوکه نه؟

جواب: ۱. دنکاح خخه مخکی چی کمه اقرار نامه خاوند لیکلی ده نوهغه معتبره نه ده او طلاق به واقع نه وی (۲) نوکه بنځه دده خخه جلا کیدل غواړی نوطلاق یاخلع ضروری ده. ۲. که خاوند طلاق ورکړی اوبنځه مدخوله وی نوټول مهر به دخاوند خخه اخیستل کیری بغیر دطلاق اودجدایی خخه مهر موجل نه سی وصولولی (۱). فقط

(۱) فاذا اضافة الى الشرط وقع عقيب الشرط اتفاقا (عالمگیری کشوری فصل ثالث فی تعلیق الطلاق ج ۲ ص ۴۴۰ ط. س. ج ۱ ص ۴۲۰). ظفیر

(۲) ولايصح اضافة الطلاق الا ان يكون الحالف مالكا او يضيفه الى ملك، والاضافة الى سبب الملك كالتزوج كالاضافة الى الملك فان قال لاجنبيه ان دخلت الدار فانت طالق ثم ينكحها فدخلت الدار لم تطلق (عالمگیری کشوری فصل ثالث فی تعلیق الطلاق ج ۲ ص ۴۴۰). ظفیر

پہ تعلیق کی دشرط دموجودیدو پہ صورت کی طلاق بائن واقع کیری اوکہ نہ؟ سوال:

(۷۰۶) پہ معلق طلاقو کی دشرط پہ پوره کیدو سرہ بہ طلاق بائن واقع کیری اوکہ نہ؟
جواب: کہ صریح طلاق یی معلق کپی وی نو دشرط دوجود خخہ وروستہ طلاق رجعی بہ واقع کیری اوکہ بائن یی معلق کپی وی نوبائن بہ واقع وی حاصل داچی خنکگہ طلاق یی معلق کپی وی پہ وخت دتحقق دشرط بہ ہم هغه طلاق واقع وی (۱). فقط

دنکاح پہ وخت یی چی کم شرط کپی دی ددی خخہ پہ خلاف ورزی کولو سرہ بہ طلاق

کیری سوال: (۷۰۷) یوسپی دنکاح کولو پہ وخت بنسخی ته دا ولیکل چی زہ کہ ستاسرہ پہ مثل دنسخی اودخاوند معاشرت ونه کرم یادیوی میاشتی پوری نان اونفقه درنه کرم نوتہ بہ دری طلاقہ بائن واخلی اوبلہ نکاح کولی سی اوس خاوند دیوی میاشتی خخہ زیاتہ نفقه نہ ده ورکپی نوشرعاً خہ حکم دی؟

جواب: قال فی الدرالمختار فی باب التعلیق شرطه الملك الخ او الاضافة الیه (۲) وفیه ایضا وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا لکن ان وجد فی الملك طلقت وعتق والا لا الخ (۳). نوکہ دا اقرار اوتعلیق دخاوند یی وروستہ دنکاح خخہ کپی وی یایی داویلی وی چی کہ ستا سرہ دنکاح خخہ وروستہ داسی وکرم الخ نو وروستہ دوجود دشرط خخہ بہ پربنسخی دری طلاقہ مغلظ واقع سی اوکہ دنکاح خخہ یی مخکی دا اقرار اوتعلیق کپی وی اواضافت الی النکاح ہم نہ وی نو دتعلیق بیا خطا دی کما مر عن الدرالمختار (۴).

عهد نامہ یی ولیکلہ، کہ داسی وی نو زما دطرفہ خخہ بہ طلاق وی نوخہ حکم دی؟ سوال:

(۷۰۸) یوسپی پہ عهد نامہ کی پہ تحریر اوپہ تقریر اقرار وکی چی زہ بہ ستا داجازی خخہ بغیر دہیخ چا سرہ ہم نکاح نہ کوم کہ ڊیر ضرورت راپینس سو نوتول مهر بہ تاتہ درکرم اوستا خخہ بہ رجستری اجازت نامہ واخلم اونکاح بہ وکرم، بغیر ددی خخہ چی

(۱) ویتاکد عند وطؤ اوخلوة صحت من الزوج او موت احدهما الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ط. س. ج ۳ ص ۱۰، ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۵۴. ط. س. ج ۱ ص ۴۲۰). ظفیر

(۲) واذا اضافه الی شرط وقع عقیب الشرط مثل ان یقول لامراته ان دخلت الدار فانت طالق (هدایہ باب الایمان فی الطلاق ج ۲ ص ۳۲۴) الطلاق علی ضربین صریح وکنایة فالصریح قوله انت طالق ومطلقة وطلقتک فهذا یقع بہ الطلاق الرجعی الخ اذا وصف الطلاق بضرب من الزیادة والشدة کان بائنا مثل ان یقول انت طالق بائن (هدایہ باب ایقاع الطلاق ج ۲ ص ۳۳۸ - ۳۳۹). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر

(۴) ایضا ج ۲ ص ۲۹۰. ظفیر

(۵) فلغا قوله لاجنبیة ان زرت زیذا فانت طالق فنکحها فزارت الخ (ایضا ج ۲ ص ۲۸۱. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵). ظ

چی کم حای هم نکاح و کرم نوهغه به هم دغه وخت پر همدغه زنانه وو صفا دری طلاقه وی. تعلیق دطلاقو په صیغه داستقبال دی، نوخو کاله وروسته په وجه دضرورت خاوند دخپلی بنځی څخه مهر معاف کی، اوددی څخه یی اجازه واخیسته اودبلی بنځی سره یی نکاح وکړه خو اجازت نامه یی رجستری نه کړه، نوشرعاً په وجه دعدم ایفاء دشرط دده پردی بنځی دری طلاقه واقع سوه اوکه نه؟ بعضی وایی چی په وجه دصیغه داستقبال طلاق نه کیږی، اوبعض وایی چی طلاق واقع سو، نوکم یو فریق پرحق دی؟

جواب: په دی صورت کی دوهم فریق پرحق دی چی صیغه داستقبال په تعالیقو کی محمول پروعده نه وی بلکه دوجود دشرط څخه وروسته وقوع دجزاء پیر مرتب وی: کما یظهر من الطحطاوی فی شرح قوله فی نحو طلبیة واسمیة الخ قوله: وبلن نحو وما یفعلوا من خیر فلن یکفروه قوله: وبالتنقیس نحو ومن یرتد منکم عن دینه فسوف یأت الله بقوم، ومثال ما یناسب المقام علی الترتیب ان دخلت الدار فاطلقتی او فانت طالق او فعسی ان تطلقی او فما انت لی بزوجة نادیا الطلاق او فقد طلقتک او فلن تکنونی معی علی ذمتی نادیا او فسوف اطلقک والظاهر انه فی عسی وسوف لا تطلق ویحرر الخ طحطاوی باب التعلیق (۱)، نواستثناء دعسی اودسوف دلیل دی چی که په جزاء کی لن استقبال راسی نوجزاء به مرتب وی کما مثل به او فلن تکنونی معی علی ذمتی ناویا، او ترجمه ددی بنکاره ده چی داده چی که ته کورته داخله سوی نو ته به هیڅکله زما سره نه یی اوزما پرذمه به نه یی، خو په دی حال کی چی نیت دطلاقو یی وی چی داکنایه ده اوپه کنایه کی نیت شرط دی اودا رکم په طحطاوی باب تفویض الطلاق کی په شرح ددی قول کی دی: او انا اطلق نفسی لم یقع لانه وعد قوله لانه وعد وغیر لازم الخ وفی البزازیة لوقال انا احج لایلزمه شیء بخلاف ما لو قال ان شفی الله مرضی فانا احج کان نذراً لان المواعید باکتساب التعالیق یصیر لازمة طحطاوی باب تفویض الطلاق (۲). فقط

وی ویل چی که فلانی می قتل نه کی نو زما بنځه طلاقه نو چی کله شرط موجود سی نو

طلاق به واقع سی: سوال: (۷۰۹) زید په مینځ دخبرو کی وویل چی که ما عمر قتل نه کی نوزما بنځه په ما باندی په دری شرطونو باندی طلاقه، اوداهم معلومه نه ده چی دادری شرطونه چی ده ویلی دده نیت دڅه وو، اوس دی دعمر پرقتل قادر نه سو، نوداسی طلاق صحیح کیدی سی اوکه نه؟ که صحیح وی نوپه لاندینی صورت کی به څه حکم وی چی منکوحه دزید خو طلاقه سوه اوس ددی نکاح ددوهم خاوند سره لانه ده سوی چی دابنځه

(۱) طحطاوی علی الدر المختار باب التعلیق ج ۲ ص ۱۵۳ و ص ۱۵۴. ظفیر

(۲) طحطاوی علی الدر المختار باب التفویض الطلاق ج ۲ ص ۱۴۱. ظفیر

مرتدہ سوہ وروستہ پہ دوہم وار ہدایت کیدو سرہ ددی نکاح داوول خاوند سرہ بی لہ
حلالی خخہ کیدی اوکہ نہ؟

جواب: پہ داسی یمین مطلقہ کی پہ آخر دژوند کی حانث کیبری حکہ ممکنہ ده چی
مخکی ترمرگ یی وکری، قال فی الدرالمختار حلف لیا تینہ الخ فلو لم یاتہ حتی مات
احدهما حنث فی اخر حیاته وكذا کل یمین مطلقہ، قال فی الشامی قوله وكذا کل یمین
مطلقہ الخ ای لخصوصیة للاتیان بل کل فعل حلف ان یفعلہ فی المستقبل واطلقہ ولم
یقیدہ بوقت لم یحنث حتی یقع الیأس عن البر مثل لیضربن زید الخ (۱) اوددوہم صورت
جواب دادی چی بغیر دحلالی خخہ پہ دی صورت کی داوول خاوند سرہ نکاح صحیح نہ
ده، کما فی الشامی ان الردة واللعان والسبی لم تبطل حکم الظهار واللعان کما لم تبطل
حکم الطلاق الخ (۲). فقط

دنکاح خخہ یی مخکی وویل چی کہ داسی وسوہ نوزما بنخہ دی طلاقہ وگنیل سی، نوخہ

حکم دی؟ سوال: (۷۱۰) یوسری دنکاح خخہ مخکی شرط کری وو چی کہ زہ خپلہ بنخہ
دمور اودیپلار کرہ دتللو خخہ منع کرم او یا نان اونفقه ورنہ کرم نوطلاقہ دی وگنیل سی
اوس دانجلی پلار دعویٰ کریدہ چی دانجلی نکاح بل حای وکری آیا داشرط بہ قبل
النکاح شرعاً معتبر وی اوکہ نہ؟

جواب: قبل النکاح بی لہ اضافت الی النکاح خخہ تعلیق صحیح نہ دی نوودی وجہ خخہ
دده بنخہ پہ دی صورت کی دوجود دشرط خخہ وروستہ بہ طلاقہ نہ وی، کما فی الدر
المختار باب التعلیق شرطہ الملک الخ او الاضافة الیه کان نکحت امرأة وان نکحتک
فانت طالق الخ فلغا قوله لاجنبیة ان زرت زیداً فانت طالق فنکحها فزارت الخ (۳).

بنخی تہ یی وویل چی کہ ستاپہ ژوند کی وادہ وکرم نوداسی داسی، نوکہ خاوند دیتہ طلاق

ورکری نوخہ حکم دی؟ سوال: (۷۱۱) زید دنبخی سرہ داشرط وکی چی ستا پہ ژوند کی
بہ بلہ نکاح نہ کوم، اوکہ یی وکرم نو تاتہ بہ پنخہ سوہ روپی مہر اوشپیر روپی ماہوارہ
درکوم، اوستا پہ رضاء بہ یی ددی سرہ کوم کنی پر دی بہ یوطلاق دوه طلاقہ دری طلاقہ
وی اوس زید بی لہ اداء کولو دلور شرط خخہ بلکی مخکنی بنخی تہ یی طلاق ورکی او
دبلی بنخی سرہ یی نکاح وکرہ نودابہ طلاقہ وی اوکہ نہ؟ کہ وی نوکم طلاق؟ اونن صبا
چی کم شرطونہ پہ عہد نامہ کی لیکل کیبری پہ دی کی کم شرطونہ معتبر دی؟

(۱) ردالمحتار کتاب الایمان باب الیمین فی الدخول والخروج ج ۳ ص ۱۱۱. ط. س. ج ۳ ص ۷۵۷. ظفیر

(۲) ردالمحتار. ط. س. ج ۳ ص ۷۵۷. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴. ظفیر

جواب: پہ شامی ص ۱۳۲ جلد ثالث باب الایمان کی دی: وعلیٰ هذا لو قال لامراته امرأة اتزوجها بغير اذنتك فطالق فطلق امرأته طلاقاً بائناً او ثلاثاً ثم تزوج بغير اذنها طلقت لانه لم تتقيد يمينه ببقاء النكاح الخ (۱)، نوموافق ددی جزئیہ مصرحہ پہ مسئلہ صورت کی پرزوجه ثانیہ بہ طلاق واقع وی اوشرائط دعهد نامہ بہ ہغہ معتبر وی چی کم دنکاح خخہ وروستہ وی اوچی کم دنکاح خخہ مخکی یا بی داضافت الی النکاح وی نودابہ معتبر نہ وی.

دا پکبسی لیکل جائز دی اوکہ نہ کہ دمخکی بنخی پہ وجود کی وادہ وکرم نودیتہ طلاق:

سوال: (۷۱۲) پہ عہد نامہ کی چی خومرہ شرطونہ لیکل کیری ہغہ تول معتبر دی اوکہ نہ مثلاً داشرط لگول چی ستا پہ موجودگی کی کہ بلہ نکاح وکرم نوهغہ طلاقہ، نو پہ دی صورت کی طلاق کیری اوکہ نہ؟

جواب: عہد نامہ چی د عقد خخہ مخکی لیکل کیری اوپہ عدم ایفاء دبعض شرط بانندی طلاق معلق کپی نودا بہ معتبر نہ وی اوچی کم بی داسی ولیکی چی ستا پہ وجود اوپہ منکوحہ اوبنخہ کیدو کی دوہمہ نکاح وکرم نودا مطلقہ دہ، داصحیح (۲) دہ. فقط

دمہر دمغافی پہ شرط بی طلاق ورکی اوس دطلاقو خخہ وروستہ بنخہ مہر نہ معاف کوی،

خہ حکم دی؟ سوال: (۷۱۳) ہندہ پہ وساطت دخیلو وارثانو دخیل خاوند خخہ شرطیہ طلاق وغوبنتی چی خاوند دی ماتہ طلاق راکپی اوزہ بہ مہر معاف کرم نو دزید دجانبہ طلاقنامہ اودہندی دجانبہ ہغہ دست برداری دمغافی دمہر کاتب ولیکل ہندی پر استیامپ ددست برداری دمہر گوتہ ولگولہ، دارکم زید پرطلاقنامہ دستخط وکی، وروستہ دتکمیل خخہ طلاقنامہ وارثانو دہندی تہ اودست برداری زید تہ ورکول سوه وروستہ دحاصلیدلو دتحریر دطلاقنامی خخہ ہندہ دمغافی دمہر خخہ انکار وکی اوبی دپورہ کیدو دعدی خخہ بی نکاح ثانی وکرہ اودمہر دعویٰ کوی، نویہ دی صورت کی نکاح ثانی شرعاً حلالہ دہ اوکہ حرامہ اوچی طلاق مشروط پہ شرط دمغافی دمہر معلق وو، واقع سو اوکہ نہ؟

جواب: (دبل حای خخہ) چی کلہ دمہر پہ معافی طلاق معلق وو اودمہر معافی ترطلاقو معلق دہ نونہ طلاق بغير دمہر دمغافی خخہ کیدی سی اونہ معافی دمہر بغير دطلاقو کیدی سی، کہ بنخہ مہر نہ معاف کوی نو دعویٰ دطلاقو بہ غلطہ وی اوپہ داسی

(۱) ردالمختار باب الایمان ج ۲ ص ۲۸۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴. ظفیر

(۲) شرطہ الملک الخ او الاضافة الیہ الخ کان نکحت امرأة اوان نکحت فانت طالق (الدرالمختار علی ہامش رد

المختار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۰ - ۲۸۱. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴. ظفیر

صورت کی بہ دا دا اول خاوند منکوحہ وی، اویہ ورخو دعدی کی نکاح حرامہ دہ اوکھ سرہ دعلمہ خوک داجائز بنایی نو دی فاسق دی اوچی خوک ددی مرتکب دی نوکھ توبہ نہ کاری نو ددوی سرہ اسلامی تعلقات پرینبوول زجرآ جائز دی۔ فقط

جواب: (حضرت مفتی عزیز الرحمن صاحب رحمۃ اللہ علیہ) چی کله خاوند مضمون دطلاقنامی واوریدی یایی وویہ اویہ دی بی دستخط وکی اوبنخی دمہر پہ معافی دستخط او گوتہ ولگولہ نومعاملہ دخلع پورہ سوه اوس نہ خاوند دطلاقو خخہ رجوع کولی سی اونہ بنسخہ دمعافی دمہر خخہ انکار کولی سی، نوددی وجہ خخہ پہ مسئلہ صورت کی بہ بائن طلاق واقع وی اومہر ساقط سو، اویہ عدہ کی چی کمہ نکاح وسوه نوہغہ باطلہ دہ، پہ درمختار کی دی چی، وشرطہ الخ وصفتہ ماذکرہ بقولہ ہو یمین فی جانبہ لانہ تعلیق الطلاق بقبول الحال فلا یصح رجوعہ عنہ قبل قبولہا الخ وفی جانبہا معاوضۃ بمال فصح رجوعہا قبل قبولہ الخ (۱)، ددی خخہ معلومہ سوه چی دقبول دخواوند خخہ وروستہ بنسخہ دلزوم دمال خخہ رجوع اوانکار نہ سی کولی لکہ خنکگہ چی دستخط دخواوند پرتلاق نامہ تسلیم دمافیہا دی نوداسی دبنخی گوتہ لگول تسلیم دمافیہا دی۔ پہ شامی کی دی چی: ولو استکتب من آخر کتاباً بطلاقہا وقرأہ علی الزوج فاخذہ الزوج وختمہ الخ وقع ان اقر الزوج انه کتابہ الخ (۲)۔

دعہد نامی دخلاف ورزی پہ صورت کی خہ حکم دی؟ سوال: (۷۱۴) یوسپی پہ عہدنامہ دبنخی خپلہ کی ولیکل چی کہ عہد نامہ پہ پنخلس ورخو کی رجستری ورنہ کرم نو بنسخہ بہ پہ دری طلاقو طلاقہ وی اوہمدارنگہ تربقاء دنکاح پوری کہ بی اجازی دموصوفہ بنخی خخہ بلہ بنسخہ پہ نکاح کی راولم نو مخکنی بنسخہ بہ طلاقہ وی پہ درو طلاقو، داسی نور شرطونہ اوس مذکورہ سپی خوعہد نامہ پہ پنخلسو ورخو کی رجستری کپی نہ دہ اونہ بی سپارلی دہ اودموصوفہ بنخی داجازت خخہ بغیر بی بلہ بنسخہ ہم پہ نکاح کپیدہ نومخکنی بنسخہ پہ دری طلاقو طلاقہ سوه اوکھ نہ؟ دلنہ دعالمانو پہ مینخ کی اختلاف دی بعضی وایی چی پہ جزاء دتعلیقاتو کی صیغہ دمستقبل استعمال سویدہ او پہ صیغہ داستقبال طلاق نہ کپری، اوبعض وایی چی پہ دی صورت کی پرمخکی بنسخہ طلاق واقع سو خککہ چی صیغہ دمستقبل کہ خہ ہم پہ تنجیز کی طلاق نہ گرخی خو پہ صورت دتعلیق کی مستقبل ہم طلاق گرخی، نوپہ دی صورت کی خہ حکم دی؟

جواب: قال فی الطحطاوی ان دخلت الدار فاطلقتی او فانت طالق او فعسلی ان تطلتی الخ

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۸-۷۲۹، ط. س. ج ۳ ص ۴۴۱-۴۴۲. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲. ظفیر

اوفلن تڪونى معى على ذمتى ناويا اوسوف اطلقك والظاهر انه فى عسى وسوف لاتطلق الخ (۱)، ج ۲ ص ۵۴، ددى عبارت ڇڻه واضحه سوه چي دسوف اودعسى ڇڻه ماسوا په ٽولو صورتونو کي طلاق واقع کيږي اوبنکاره ده چي: فلن تڪونى معى الخ، داستقبال دپاره دى اوداپه تعليق کي طلاق دى که په نيت دطلاقو دالفظ ووايي چي داکنايه ده او په کنايه کي نيت شرط دى حاصل داچي په مذکوره صورت کي وروسته دوجود دشرط څڅه درى طلاقه واقع کيږي. فقط

ددى ترژونده پوري که مى بل واده وکي نوپر دى طلاق مغلظ، نواوس واده کولى سى اوکه

نه؟ سوال: (۷۱۵۱۱) زيد وليکل چي دهندى ترژونده پوري چي بنځه يې ده که نکاح وکړم نو پرنوى بنځه طلاق مغلظ په وخت دليکلو ددى شرط کي زيد ته داعلم نه وو چي دابه څوک وي، نوپه ژوند دخپلي بنځي کي زيد دوهم عقد کولى سى اوکه نه؟

دده دپاره ددريمى بنځي دنکاح کولو څه حکم دى؟ سوال: (۷۱۵۱۲) په پورتنى صورت کي

که زيد دريمه نکاح وکړه اودينه طلاق مغلظ وسو نوزيد ددريمى بنځي سره نکاح ولى نه سى کولى ددى وجه څڅه چي زيد شرط کړى وو چي ددى په ژوند کي به دوهمه نکاح نه کوم نه داچي دريمه اوڅلورمه به نه کوم؟

جواب: ۲۱۱: په درمختار کي دى چي، وفيها کلها تنحل اى تبطل اليمين ببطلان التعليق اذا وجد الشرط مرة الا فى كلما فانه تنحل بعد الثلث وفى الشامى واى كذلك حتى لو قال اى امرأة اتزوجها فهى طالق لايقع الا على امرأة واحدة (۲) كما فى المحيط وغيره، ددى عبارت څڅه واضحه سوه چي که زيد په ژوند دهندى کي دوهمه نکاح وکړه نودده پر دوهمه بنځه طلاق مغلظ واقع سو ددى څڅه وروسته که دبلى سره نکاح وکړى نو پر هغې به طلاق نه وي.

که دفلاني داجازى څڅه بغير دزبيده بنځي دفلاني سره نکاح وکړم نوپه دى درى طلاقه

زبيده ته چي کله مخکني خاوند طلاق ورکړى نونکاح کولى سى اوکه نه؟ سوال: (۷۱۶) که

زيد وليکل يايى وويل چي که بغير داجازى دبکر دزبيدى سره نکاح وکړم نوپر زبيده به طلاق مغلظ وي دزيد دليکلو په وخت زبيده دبل په نکاح کي وه وروسته دجلا کيدو ددى بل سړى څڅه دزبيده سره زيد نکاح کولى سى اوکه نه؟ ځکه چي زيد داليکلى دى چي پر زبيده درى طلاقه مغلظ دى دزيد په طلاق اچولو سره دبل پر بنځه يعنى پر زبيده طلاق نه کيږي بيا زيد دزبيدى سره ولى نکاح نه سى کولى؟

(۱) طحطاوى على الدرالمختار باب التعليق ج ۲ ص ۱۵۴. ظفير

(۲) وگورى ردالمحتار مع هامشه باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفير

جواب: پہ دی صورت کی چی اضافت الی النکاح موجود دی، نو ددی وجہ خُخہ کہ بی اجازتہ دہکر ترزیبیدی وروستہ داوول خاوند دجدایی خُخہ نکاح کوی نوپیر زبیدہ بہ طلاق مغلظ واقع وی، کما فی الدرالمختار شرطہ الملک او الاضافة الیہ الخ کان نکحت امرأة الخ (۱). فقط

دفلانی داجازی بغیر کہ دفلانی سرہ نکاح وکرم نوپرما طلاق، نونکاح کولی سی اوکہ نہ؟

سوال: (۷۱۷) زید وویل اووی لیکل چی بی داجازی د عمر خُخہ کہ دزبیدی سرہ نکاح وکرم نوپرما طلاق دی یایی صرف دا الفاظ وویل چی بی داجازت د عمر خُخہ کہ دزبیدی سرہ نکاح وکرم نوطلاق دی، پہ اول شکل کی زید پرخپل حان طلاق اچولی دی اوپہ دوہم شکل کی صرف لفظ دطلاقو بی استعمال کریدی، نو اوس دزبیدی سرہ نکاح کولی سی اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی لفظ سرہ چی پرماطلاق، طلاق بہ نہ وی واقع، اودوہم لفظ چی کہ دزبیدی سرہ نکاح وکرم نوطلاق، نوزبیدہ بہ وروستہ دنکاح خُخہ طلاقہ وی، کما فی الشامی: انه لا يلزم الاضافة صريحة بل تكفي القرينة والعادة وعبارته كذا ويؤيده ما في البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا وقال لم اعن امرأتي يصدق اهـ ويفهم منه انه لو لم يقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها (۲). فقط

دانشاء اللہ پہ متصل ویلو سرہ طلاق نہ واقع کیری: سوال: (۷۱۸) زید دالفاظو ددریم او دخلورم سوال سرہ لفظ دانشاء اللہ ہم ویلی دی نوپہ دی صورت کی زید دزبیدی سرہ نکاح کولی سی اوکہ نہ؟

جواب: دان شاء اللہ پہ ویلو سرہ حکم دطلاقو ساقطیربی، قال لها انت طالق ان شاء الله تعالى متصلا الخ لا يقع (۳).

کہ تہ دمامی کرہ ولاړی نوطلاق ددی خُخہ وروستہ پہ خہ طریقہ سرہ تللی سی اوکہ نہ؟

سوال: (۷۱۹) زید خپلی بنحی تہ وویل چی کہ تہ دخپلی مامی کرہ ولاړی نوتاتہ طلاق، نوپہ داسی حالت کی دانسخہ دخاوند پہ اجازت دخپل مامی کرہ تللی سی اوکہ نہ؟ ددی خُخہ علاوہ بل یوصورت چی بی دوقوع دطلاقو دانسخہ دخپلی مامی کرہ ولاړہ سی ستنہ اوکہ نہ اوکہ پہ ہیخ صورت سرہ ہم تلل بی ممکن نہ دی؟

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب التعليق ص ۲۸۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴. ظفیر

(۲) ردالمختار کتاب الطلاق باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۰ - ۵۹۱، ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب التعليق مطلب مسائل الاستثناء والمشية ج ۲ ص ۷۰۰. ط. س. ج ۳ ص

جواب: پہ دی صورت کی تعلیق مطلق دی کہ دانبخہ دخیلی مامی کرہ ولاہ کہ خہ ہم پہ اجازہ وی نوطلاق بہ واقع خوپہ یووار واقع کیدو باندی بیا پہ دری وارہ تلو سرہ طلاق نہ واقع کیری کہ خاوند لفظ دطلاق ویلی وو اودری طلاقہ بی نہ وہ ویلی نودیوہ طلاق خخہ وروستہ دی پہ عدہ کی رجوع وکری. فقط

دہ ویل چی کہ دفلانی سرہ وونیم نوزما نکاح فسخ کہ ورسره وونیی نوطلاق بہ وی اوکہ نہ؟

سوال: (۷۲۰) قد علق الرجل فسخ نکاحه علی ملاقات احد فقال ان لقیتم بفلان فنکاحی فاسخ فیما ایها الهداة قد طلقت زوجتها اذا وجد اللقاء المذكور ام لا؟

جواب: ان نوى الطلاق بقوله فنکاحی فاسخ يقع الطلاق البائن بعد وجود الشرط ای اللقاء كما هو حکم التعليق قال فی الدرالمختار، اذهبى الى جهنم يقع ان نوى خلاصه وكذا اذهبى عنى وافلحى وفسخت النکاح وانت علی کالمیة (۱) الخ. فقط

وی ویل کہ بنخی ته تکلیف ورکرم نو داطلاقه اوجامی بی ورنه کری نوخه حکم دی؟ سوال:

(۷۲۱) یوسری دنکاح خخہ وروستہ دا اقرار وکری اووی ویل چی کہ ماخپلی بنخی ته قصداً خہ تکلیف ورکی نوزما بنخہ بہ طلاقہ وی ددی خخہ وروستہ زید خپلی بنخی ته دا تکلیف ورکی چی دزید پہ عدم موجودگی کی دده مور دزید دبنخی خخہ دخوراک شیان واخیستل اوپہ صندوق کی بی بندکړل. دی دزید خخہ دجامو بدلولو دپاره جامی طلب کری نوزید جامی ورنه کری، اوحال دادی چی دجامو سخت ضرورت وو، آیا موافق داقرار نامی طلاق واقع سو اوکہ نہ؟

جواب: دزید دمور فعل بہ زید ته منسوب نہ وی، باقی چی زید دجامو بدلولو دپاره جامی ورنکری نوپہ دی کی داتفصیل دی چی پہ درمختار کی دی: وتفرض لها الكسوة فی كل نصف حول مرة لتجدد الحاجة حراً وبرداً الخ ثم قال وتزاد فی الشتاء جبةً وسروالاً وما يدفع به اذی حر وبرد ولحافا وفراشا وحدها الخ قوله الى ان طلبته (۲)، اوپہ شامی کی دی: قوله: في كل نصف حول مرة إلا إذا تزوج وبنى بها ولم يبعث لها كسوة فتطالبه بها قبل نصف الحول والكسوة كالنفقة في أنه لا يشترط مضي المدة بحر عن الخلاصة وحاصله أنها تجب لها معجلة لا بعد تمام المدة واعلم أنه لا يجدد لها الكسوة ما لم يتخرق ما عندها أو يبلغ الوقت الذي يكسوها الخ (۳)، نوچی پہ کم تفصیل سرہ جامی اغوستل دخاوند پرذمه لازم دی کہ پہ دی کی دہ کوتاهی کری وی نودابیشکہ چی تکلیف

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الكنايات ص ۲۵۲. ط.س. ج ۳ ص ۳۱۴. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۸۹۲ - ۸۹۴. ط.س. ج ۳ ص ۵۸۰. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب النفقة ص ۸۹۳ - ۸۹۴. ط.س. ج ۳ ص ۳۸۰. ظفیر

دی او طلاق به واقع وی کنی نه به وی واقع. فقط

یوسری وویل که خبری وکرم نو زما پرنسخته طلاق نو په دوو بنسختو کی به پرکمه طلاق واقع

وی؟ سوال: (۷۲۲) یو سړی وویل که زه ستا سره کلام وکرم نو زما پرنسخته درې طلاقه ددی څخه وروسته ده کلام وکی اوددی سړی دوی بنسختی دی نوپه دواړو بنسختو به درې طلاقه وی اوکه پریوه؟ نوپر کمی یوی به وی؟

جواب: پریوی بنسختی به درې طلاقه او اختیار دتعیین به خاوندته وی، ولو قال امرأتی طالق وله امراتان اوثلث تطلق واحدة منهن وله خيار التعین (۱) وفي الشامی لافرق فی ذالک بین المعلق والمنجز الخ. فقط

دمعلق طلاقو په دی صورت کی طلاق واقع نه سو: سوال: (۷۲۳) زید خپلی بنسختی ته خو شرطونه ولیکل چی په هغه کی یو شرط دادی چی کله زما خسر یابل څوک رسته دار زما دبنسختی دپهولو دپاره راسی نوپه وخت درخصتی کی به زه څه جگړه نه کوم اوکه یې وکرم نوهمدا لیکل دی طلاق بائن وگنیل سی چی کله دزید خسر دخپلی لور دپهولو دپاره راغی نو زید مزاحمت اودعوه وکړه، دوی درې ورځی وروسته یې رخصت کړه نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع نه سو. فقط

دا یی وویل چی که ته فلانی کورته داخله سوی نوپه تادری طلاقه، بیاده لانینی حیله وکړه

نوخه حکم دی؟ سوال: (۷۲۳) یوسړی خپلی بنسختی ته وویل چی که ته فلانی کورته داخله سوی نوپه تادری طلاقه دی بیادی سړی داحیله وکړه چی دی بنسختی ته یی طلاق بائن ورکړی په عده کی یی دننه نکاح وکړه اودنکاح څخه یی مخکی دغه کورته داخله کړه نوپه دی صورت کی دانسخته په مغلظه ثلاثه طلاقو بانندی طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په عده کی دننه دی کور ته په ننوتلو بانندی به دانسخته په درې طلاقو بانندی طلاقه وی (۲)، اودمطلقه ثلاثه نکاح بغير دحلالی څخه جائز نه ده. فقط

چی نان او نفقه ورنه کرم نو دنکاح څخه وتل: سوال: (۷۲۵) یوسړی وویل چی که زه خپلی بنسختی ته نان اونفقه ورنه کرم نو دا به زما دنکاح څخه وتلی وی اوس اووه میاشتی تیری سوی چی یوه دانه یی هم نه ده ورکړی، نودده بنسخته طلاقه سوه اوکه نه؟ اوددی بنسختی بله نکاح جائز ده اوکه نه؟

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ص ۲۲۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۰. ظفیر
(۲) وتنحل الیمین اذا وجد شرط مرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵). ظفیر

جواب: پہ دی صورت کی پردی بنسخہ یو طلاق بائن واقع سو (۱).

پہ مسئلہ صورت کی طلاق واقع نہ سو: سوال: (۷۲۲) یوسپی خریدونکی غوایی دبل دخریدوپہ خای کی وخورپی دغه وخت شو کسان موجودوہ، وروستہ پہ وخت دمخاصمت اودمواخذی پہ وجہ دبیری دتاوان او دمعاضی مذکورہ سپی وویل چی دا زما حیوان وو، کہ دازما حیوان نہ وو نوپہ دری شرطونو زما بنسخہ موجودہ دی طلاقہ سی، چی دری شرطونہ پرخای ددرو طلاقو زموږ پہ خای او علقہ کی مستعمل دی، اوس نو پوښتنہ دا ده چی طلاق واقع سو او کہ نہ؟ او کم طلاق واقع سو؟

جواب: پہ درمختار کی دی، فان غضب و غیر المغضوب فزال اعظم منافعه الی ان قال ضمنه وملکه بلا حل انتفاع قبل اداء ضمانه ای رضا مالکه باء کذب شاة ای شاة غیره الخ (۲)، ددی عبارت خخه واضحه سوہ چی پہ مسئلہ صورت کی دده بنسخہ طلاقہ نہ سوہ حکہ چی پہ ذبح کولو غاصب مالک سو کہ خہ ہم بی داداء کولو دضمان خخه نفع اخیستل ورته حرام دی. فقط

وی لیکل چی کہ بنسخہ مو زر را ونه لیرله نودا زما طلاقنامہ ده، نوپہ دی صورت کی یی بنسخہ

دیوی میاشتی خخه پہ کمہ مودہ کی را ولیرله نوطلاق واقع نہ سو: سوال: (۷۲۷) یوسپی خپل اخنسی (دبسخی ورور) ته خط ولیکی چی پہ دی کی یی خسرتہ ډیر رد اوبد لیکلی وه او وروستہ یی داهم لیکلی وه چی وروستہ مناسب ده چی دزرگونو خطونو خخه دایو خط تصور کپی اوژر مشرہ بیگم یعنی زما بنسخہ زما کور ته راروانہ کپی، کہ پہ دی باندي یی ہم پہ خہ وجہ راروانہ نہ کپی نوزما طلاقنامہ ده، نودا وفرمایاست چی طلاق واقع سو او کہ نہ؟ او کہ واقع سو نو کم یو؟ دخط پہ مضمون سرہ بنسخہ دقاضی سرہ دعوی دتفریق کولی سی او کہ نہ؟

جواب: قال فی الدرالمختار الشهر وما فوقه ولو الی الموت بعید وما دونه قریب الخ ولفظ السریع کالقرب والاجل کالبعید الخ (۳) نو خاوند پہ مسئلہ صورت کی دبسخی پہ بارہ کی دلیکلی دی چی ژر ترژرہ یی را ولیری او کہ یی نہ رالیری نو دا زما دطرفہ خخه طلاق دی نو چی دیوی میاشتی خخه یی پہ کمہ مودہ کی مشرہ بیگم یعنی بنسخہ دکاتب را ونه لیرله نوموافق دفعهاؤ دتصریح پہ دی طلاق معلق واقع سو، اودعدی پہ تیریدلو سرہ دابنسخہ بلہ نکاح کولی سی چی کله موافق دتحریر پہ دی بنسخہ طلاق واقع

(۱) فاذا اضافة الی الشرط وقع عقیب الشرط اتفاقا (عالمگیری کشوری ج ۲ ص ۴۴۰. ط. س. ج ۲ ص ۴۲۰). ظ

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الغصب ج ۵ ص ۱۲۷. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار الشهر وما فوقه بعید ج ۳ ص ۱۸۲. ظفیر

سی نو کہ څه هم طلاق رجعی دی خوبیا هم وروسته دعویٰ څخه مطلقه بنځه دځاوند دنکاح څخه وزی نو دعویٰ دتیریدلو څخه وروسته بنځه دعویٰ دتفریق بی فکره کولی سی اوکه دا دعویٰ وکړی اوکه بی ونه کړی هم دعویٰ دتیریدو څخه وروسته دابنځه دځاوند دنکاح څخه وزی. فقط

دمشروطو طلاقو حکم: سوال: (۷۲۸) زید خپلی بنځی هندی ته په دی شرط طلاق ورکی چی که بکر (دزید زوی) دخپلی مور هندی په مخامخ کی دزید توهین وکی اوهنده بکر منعه نه کړه نوهندی ته دری طلاقه خو په پوښتنی سره معلومه سوه چی دغه هنده دبکر سره موجوده نه وه، اوهندی ته هیڅ علم هم نه وو، نو په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په مسئوله صورت کی که شرط دایقاع دطلاقو نه وی موجود سوی یعنی داچی بکر دخپلی مور هندی په مخکی خپل پلار زید توهین نه وی کړی یایی کړی وی خودی بندکړی اومنع کړی وی نوطلاق واقع نه سو اوچی کله هنده په دغه وخت کی موجوده نه وه نو دطلاقو دوقوع هیڅ وجه نسته، نوپه مسئوله صورت کی هنده طلاقه نه ده. فقط

نکاح بی وکړه اودا شرط نامه بی ولیکله چی که دوهمه نکاح وکړم نوناته دطلاقو اختیار دی نو ددی وجه څخه ددوهمی نکاح څخه وروسته به بنځی ته اختیار حاصل وی: سوال: (۷۲۹)

یوسری دیوی بنځی سره نکاح وکړه اوعهد نامه بی ولیکله چی که زه دوهمه نکاح وکړم یا نان اونفقه نه ورکوم نو تاته ددرو طلاقو اخیستلو اختیار دی، ددی څخه وروسته زید بله نکاح وکړه اونان اونفقه بی ورنه کړه شاهد موجود دی اوس دی بنځی عهدنامه په خپله مخه قاضی ته مخکی کړه اونکاح بی فسخ کړه اوددعی څخه وروسته بی دوهمه نکاح د عمر سره وکړه اوس دمخکنی ځاوند ولی اوددوی په مینځ کی تنازع ده چی دا عهد نامه دروغ ده، آیا دانکاح صحیح ده؟ یعنی د عمر سره اویه عمر پسی لمونځ کول صحیح دی اوکه نه؟

جواب: چی کله سړی دعهد نامې شرطونه پوره نه کړل اوددی شرطونو خلاف بی وکی نو بنځی ته دطلاق داخیستو اختیار حاصل دی نو چی کله بنځی خپل ځان ته دری طلاقه ورکړل نوطلاق واقع سو اوددعی دتیریدلو څخه وروسته یعنی ددری حیضونو څخه وروسته دوهمه نکاح چی د عمر سره سویده صحیح ده اوعمر هیڅ گنهگار نه دی او امامت د عمر بی دکراهت څخه صحیح دی. فقط

چی ډوډی اوجامه نه ورکوی نوهم داطلاق دی: سوال: (۷۳۰) دخاندان والا ځاوند ته وویل چی ته دی ته ډوډی اوجامه به ورکوی اوکه نه بی ورکوی نودابه خپل بل واده وکړی، نو

خاوند اقرار وکی چی زه به ډوډی اوجامه ورکوم اووی ویل چی زما دا اقرار دی طلاق وگنیل سی، اوس داخاوند ددی خبر نه اخلی نو آیا دا طلاق ده اودوهمه نکاح کولی سی؟
جواب: دخاوند که دامطلب وو چی که ما ډوډی اوجامه ورنه کړه نو دا اقرار دی طلاق وگنیل سی، نوپه دی صورت کی چی کله ده ډوډی اوجامه ورنه کړه نو موافق دده اقرار دده بنځه طلاقه سوه اودعدی څخه وروسته بله نکاح کول ددی صحیح دی. فقط

یوه ته یی طلاق ورکی نوپر دوهمه بنځه یاپر مخکی بنځه دپخوانی شرط دوجه به طلاق واقع

نه وی: سوال: (۷۳۱) که یوسری یوی بنځی ته طلاق ورکی اووروسته یی ددی سره نکاح وکړه نودنکاح څخه وروسته به دده پخوانی طلاق پر دی وی اوکه نه؟ اوکه په یو شرط سره یی ورته طلاق ورکی اوبیا یی ددی سره نکاح وکړه اوبیا دنکاح څخه وروسته دغه شرط موجود سو نو طلاق به واقع وی اوکه نه؟

جواب: دنکاح څخه مخکی پربنځی طلاق نه واقع کیږی نه منجز اونه معلق چی دتعلیق دنکاح څخه مخکی که څه هم شرط دنکاح څخه وروسته موجود سوی وی، مثل قوله: لاجنبیة ان دخلت الدار فان طالق ثم نکحها فدخلت الدار فلا یقع الطلاق (۱). فقط

که ستاسره وطی وکړم نو دمور اوخور سره به یی کوم په دی ویلو سره به طلاق نه وی: سوال:

(۷۳۲) که چا خپلی بنځی ته دا وویل چی که ستا سره جماع وکړم نو دخپلی مور اوخور سره به یی کوم اوبیا ددی سره جماع وکړی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوکه دایی وویل چی ما طلاق ورکی اوحال دادی چی طلاق یی نه وو ورکړی دروغ یی ویلی وه، نو په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که چا خپلی بنځی ته دا وویل چی که ستاسره جماع وکړم نودخپلی مور اوخور سره به یی کوم په دی سره طلاق واقع نه سو خو داویل گناه ده اوبیا داسی ویل نه دی پکار، اودا چی ما طلاق ورکی، که څه هم دروغ یی ویلی دی طلاق واقع سو، لو اقر بالطلاق کاذباً اوهازلاً وقع قضاءً لا دیانته، شامی (۲) ج ۲ ص ۵۷۹. فقط

په مذکوره صورت کی څه حکم دی؟ سوال: (۷۳۳) ددوو طالب العلمانو په مینځ کی بحث

سو دهدایة النحو دلانندی عبارت متعلق، الجمعیة ولزومها الخ، یووی چی، الجمعیة غلط دی، للجمعیة کیدل په کاردی که، الجمعیة غلط نه وی نوزما بنځه ته طلاق دی نو په دی صورت کی دچا پربنځی طلاق واقع سو؟

جواب: په مسئله صورت کی په دواړو کی دیوه پربنځه هم طلاق واقع نه سو او یوه هم

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۱. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۵. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۸. ظفیر

طلاق نہ سوه، دھداية النحو په تمامونسخو کی د، الجمعیه، لفظ موجوددی چی دسیاق دکلام اود ترکیب دنحو په لحاظ ډیر صحیح اوپر محل دی اومجرور هم کیدی سی او مرفوع هم ددی په دواړو صورتونو کی حاصل به داوی (هغه جمع چی یواخی ددوو سببونو قائم مقام ده په هغه کی یو جمعیت دی اوبل لزوم ددی دی الخ، اوکه للجمعیه، وی نومعنی به بیا هم صحیح وی بلکی دمفاد په لحاظ به بنه مناسبه وی یعنی جمع قائم مقام ددوو سببونو حکم ده، چی په دی کی جمعیت اولزوم دجمعیت هم دی، نوچی کله ددواړو عبارتونو حاصل په خپله خپله موقع صحیح دی نو دطلاقو دووقوع هیخ څه وجه نسته دی دوجود دشرط څخه بغير وقوع دطلاقو متصور نه ده (۱).

متعلقه استفتاء مکرر: جواب: په مخکی جواب کی دا خبره دنظر په وړاندی وه چی کله اول قائل داسی وویل چی که دالجمعیه لفظ غلط نه وی نوزما په بنسختی طلاق، نوگویا دی داسی وایی چی که داغلط نه وی اوالجمعیه غلط وی نوزما پربنسختی طلاق یعنی چی په کم شرط یی وقوع دطلاقو معلقه کړیده ددی دوه جزء دی دالجمعیه صحیح کیدل او د: للجمعیه غلط کیدل نو چی کله للجمعیه غلط نه دی نوشرط پوره موجود نه سو نو ددی وجه طلاق هم واقع نه سو خو دقائل مراد دانه دی بلکی صرف دللفظ دالجمعیه په صحت یی طلاق معلق کړی دی نو ددی وجه څخه داشرط موجود دی نو دطلاق په وقوع کی هم څه شک نسته، په هرحال الجمعیه اوللجمعیه دواړه پرخپل خپل حی صحیح دی، الجمعیه ته غلط ویل جهل اودقواعدو دنحوڅخه بی خبرتیا ده، نو په موجوده صورت کی که طلاق واقع وی نو صرف داول قائل پربنسختی به طلاق وی په خلاف ددوهم.

داقرار خلاف کولو په صورت کی به طلاق کیری: سوال: (۷۳۴) زما عقد په دی اقرار وسو چی زما بنسختی به دخپل مور اوپلار په کورکی اوسیری اوموږ به ددی جامه اوخوراک برابر ورکوو څو میاشتی وروسته موږ خپل کور ته راغلو اوس موږ درخصتی طلبگار یو نو دبنسختی پلار وایی چی زموږ لور ستا په اقرار ناسته ده ستا سره به نه وي که تا دقرار خلاف کار وکی نو ستا نکاح به ماته سی آیا موافق دشریعت زموږ نکاح ماته سوه اوکه قائمه ده؟

جواب: که تا په نکاح کی داشرط کړی وو چی موږ به خپله بنسختی ددی دپلار په کورکی ساتو اوجامه او ډوډی به ورکوو اوکه یی نه ورکوو نوپه دی طلاق دی اودا زموږ دنکاح څخه بهر ده نوپه صورت دنه ورکولو دنان اونفقه پردی به طلاق واقع وی اودا به ستا

(۱) وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰ ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵) دلته شرط نه دی پوره سوی لهذا طلاق واقع نه سو. ظفیر

دنکاح خخه ووزی اوکه دطلاق تعلیق دی نه وو کړی نو بیا به پردی طلاق نه وی واقع او نکاح به فسخ نه وی اوته خپله بنځه بیولی سی (په سوال کی دتعلیق ذکر نسته ددی وجه خخه طلاق واقع نه سو. ظفیر)

په مذکوره صورت کی به طلاق نه وی: سوال: (۷۳۵) یوسړی دنکاح خخه وروسته په خپل قلم سره ولیکل که زه په دی منکوحه بل واده وکړم یا ددی منکوحه اوددی دمور درضاء خخه بغیر بل ځای سکونت اختیار کړم نو دامنکوحه به زما طلاقه وی په طلاق بائن سره بیا دی سړی بغیر درضاء ددی دواړو خخه په یوکل کی امامت وکی اوهلته اوسیدی په بعضو ورځو کی به دماخستن دلمانځه خخه وروسته کور ته راتلی اودسهار دلمانځه خخه به مخکی تلی نو دده منکوحه په طلاق بائن طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: اقول وباللہ التوفیق بنکاره داده چی په دی صورت کی دده پربنځی طلاق بائن واقع نه دی ځکه چی غرض دحالف دبل ځای داوسیدو خخه دامراد وو چی سره داهل او عیال بل ځای سکونت اختیار کړم کما لا یخفی، نو دملازمت دپاره یوځای تلل اوهلته په ضرورت دملازمت اوسیدل نو دغه ځای دائما داوسیدو ځای جوړول نه دی، قال فی الدر المختار والمساکنة بالاستقرار والدوام وذلک باهله ومتاعه الخ (۱). ج ۳ ص ۷۸۰. وقال قبیلہ ان المساکنة لاتثبت الاباهل کل منهما ومتاعه الخ (۲). فقط

چی داسی بنځه ونه سی نوزما پربنځی دری طلاقه نو دداسی نه کیدو په صورت کی طلاق به

واقع وی: سوال: (۷۳۲) یوسړی په عدالت کی دمقدمی دپیشی په وخت کی دا وویل چی که زه نن په دی مقدمه کی فتح نه کم پیدا نوماته دری طلاقه شرعی دی اوپه مقدمه کی کامیابی ونه سوه نو دده بنځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: فی الدرالمختار وعلی الطلاق وعلی الحرام فیقع بلانیه للعرف (۳)، تحقیقه فی ردالمحتار، نومعلومه سوه چی په دی صورت کی دشرط دتحقق دوجه خخه دده په بنځه دری طلاقه واقع سوه. فقط

په دی صورت کی چی کله شرط موجود نه سو نوطلاق واقع نه سو: سوال: (۷۳۷) زید دخپل

پلار اودنورو ورونو سره دکان کوی داوسیدو ځای دده جدا دی یوبل ورور دزید دی دهغه غلاوسوه زید قسم واخستی چی زماغلانہ ده سوه که زماغلاسوی وی نوزما بنځی ته دری طلاقه په دی صورت کی دزیدبنځه طلاقه سوه اوکه نه ځکه چی مال دتولو شریک

(۱) ردالمختار کتاب الایمان مطلب حلف لا یساکن فلانا ج ۳ ص ۱۰۷. ط. س. ج ۳ ص ۷۵۰. ظفیر

(۲) ایضاً ج ۳ ص ۱۰۷. ط. س. ج ۳ ص ۷۵۰. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۴، ط. س. ج ۳ ص ۲۵۲. ظفیر

دی خودزید مراد داوو چی زماپہ کور کی غلا نہ ده سوی؟

جواب: کہ زید دانیت کپی وی او تعلق پی کپی وی چی زما پہ کور کی غلا نہ ده سوی او کہ سوی وی نو الخ نو پہ دی نیت سرہ پہ حلف کولو کی دده بنخہ طلاقہ نہ سوہ حکہ چی دده پہ کور کی غلا نہ ده سوی. فقط

پہ مسئلہ صورت کی طلاق واقع نہ سو: سوال: (۷۳۸) یوسپی خپلی بنخی تہ داوویل او وی لیکل چی کہ زہ دہلی بنخی سرہ ماسوا ستا خخہ حرام کار وکرم ددی پہ بارہ کی خبری وکرم نو دبی بی جنت خاتون سرہ بہ داسی کوم والعیاذ باللہ تعالیٰ، ددی خخہ وروستہ دی دیوی بلی بنخی سرہ پہ خبرو کولو ولیدل سو نو دده بنخہ پردہ حرامہ سوہ او کہ نہ اوپہ دی لفظ سرہ کافر سو او کہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی دده بنخہ پردہ حرامہ نہ سوہ اوپر دی طلاق واقع نہ سو او کفر ہم پردہ عائد نہ دی چی دہ خہ ویلی یایی لیکلی دی ددی خخہ دی توبہ وکاپی اوبیا دی داسی نہ وایی.

وعدہ وہ چی دخوانی پہ کور کی بہ یی ساتمہ اوس کہ دی یی خپل کور تہ بوزی نوخہ حکم

دی؟ سوال: (۷۳۹) ما عاجزہ دیوی بنخی سرہ نکاح وکپہ او دمنکوحی مور دنکاح خخہ مخکی پہ ما بانندی داوعدہ ولیکلہ چی زہ بہ ددی دمرضی خلاف دامنکوحہ ددی دکور خخہ دباندی نہ بیایم صرف ہمد ا الفاظ وہ خہ قسم تعلق وغیرہ نہ وو، اوس منکوحہ زہ خپل کور تہ بوتلل غوارم نو زما پہ نکاح کی بہ خہ فرق رخی او کہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی چی تعلق نستہ، نو ددی وجہ خخہ کہ داسپی خپلہ بنخہ بی داجازت دمورہ خپل کور تہ بوزی، نو پہ نکاح کی ہیخ خلل نہ رخی او طلاق بہ واقع نہ وی، خو پہ وجہ دوعدی دی سپی لہرہ دوعدی خلاف بی دضرورت خخہ نہ دی کول پہ کار او خپلہ بنخہ ببول نہ دی پہ کار او کہ دضرورت پہ وجہ یی بوزی نوجائز دی او ہیخ کفارہ پردہ لازمہ نہ ده. فقط

قصور بنکارہ کرہ کنی دری طلاقہ قصور یی بنکارہ نہ کری نوطلاق واقع نہ سو: سوال:

(۷۴۰) دزید دبنخی حمیدہ خخہ یو قصور و سو زید سخت پہ غصہ کی حمیدی تہ وویل کہ تاخپل قصور بنکارہ کی نوزہ بہ ستا جرم معاف کرم کنی تاتہ دری وارہ طلاق دی دزید ددی ویلو خخہ مخکی حمیدی دزید خور تہ خپل قصور بنکارہ کپی وو چی وروستہ بیا زید تہ ہم بنکارہ سو، نوطلاق واقع سو او کہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی چی حمیدی خپل قصور بنکارہ کی اوزید تہ ہم بنکارہ سو نو ددی وجہ خخہ حمیدہ طلاقہ نہ سوہ موافق ددی قاعدی چی: اذات الشرطات المشروط. فقط

که بی له رضاء یی بوزم نونکاح به فسخ وی اوس یی څه حکم دی؟ سوال: (۷۴۱) خلاصه دسوال داده چی خاوند بنځی ته دا ولیکل چی وروسته دنکاح کیدو څخه دا اقرار کوم چی که منکوحه بی درضاء بل ځای ته بوزم نوزما نکاح به فسخ وی اوبنځی هم دا الفاظ وویل دځاوند څخه یی اقرار نامه ولیکله نوپه دی صورت کی مذاکره دطلاقو به وی او که نه؟ اودطلاقو دوقوع به څه حکم وی؟

جواب: دفسخ دنکاح لفظ چی دصریح طلاق لفظ نه دی اوبنځی هم داللفظ ویلی دی او صراحتاً یی طلب دطلاقو ونه کی نومذاکره دطلاقو ونه سوه نوددی وجه څخه دځاوند نیت ته به اعتبار وی، که بنځی په صریح الفاظو کی طلب دطلاق معلق کړی وی پردی باندي خاوند دفسخ دنکاح لفظ تعلیقاً وایی، نوپه وخت کی دوجود دشرط به طلاق بائن دده پربنځی واقع کیږی، کمافی الدرالمختار: وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقاً الخ (۱). فقط

که نکاح ونه کرم نوزما پربنځی دری طلاقه، ددی وبلو څه حکم دی؟ سوال: (۷۴۲) دزید واده سویدی اودی قسم کوی چی که دی بله نکاح ونه کړی نوزما په منکوحه به دری طلاقه وی، نوکه زید بل واده ونه کی نودزید دمنکوحی دپاره څه حکم دی؟

جواب: زید که دوهم واده ونه کی چی هغه دهندي سره وی اوکه دبل چاسره نو دده پر منکوحه به دری طلاقه واقع وی خو اوس به په مخکی منکوحه طلاق نه وی واقع ځکه چی ده لاتر اوسه څه وخت دخپلی دوهمی نکاح مقرر نه کی نوپوره موده دژوند ددی وخت دی نوکه دژوند آخره پوری ده بله نکاح ونه کړه نودغه وخت به دده پرمخکی بنځه باندي دری طلاقه واقع سی.

دشریعت خلاف څه کار که وکرم نوناته دطلاقو اختیار به وی اوس که قبر ته سجده وکړی نو اختیار به وی اوکه نه؟ سوال: (۷۴۳) دځاوند دطرف څخه دا اقرار نامه ولیکل سوه چی که زه دشریعت خلاف څه کار وکرم نوبنځی ته به اختیاروی چی زماڅخه جلاسی اوطلاق واخلي نوچی کله ناوی دده کره ولاړه نوده قبرونو ته سجده وکړه، ناوی دپلار کره راغله او خاوند ته یی وویل چی ته پایینده دشریعت سه کنې زما مهر اداء کړه نوخاوند هیڅ ونه ویل نوپه دی بناء بنځی خپل ځان ته دری طلاقه واچول نوداطلاقونه وسول اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی داتعلیق اوتفویض چی دځاوند دطرفه خپلی بنځی ته وسو صحیح وو اودعدم ایفاء دشرط په صورت کی بنځی ته دطلاق اختیار وو خودا اختیار

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر

ترهغه وخته وو چي کم وخت دځاوند څخه خلاف دشریعت امر صادر سو یعنی سمدستی دصادریدو سره که بنځی خپل اختیار استعمال کړی وي نو طلاق واقع کیدی، خو چي څه موده داسی پکښی تیره سوه اودې دخپل مفروضه اختیار څخه کار وانه خیستی نو په بنکاره دا اختیار اوس دیتنه نسته ځکه چي په تفویض کی هیڅ یولفظ داسی نسته چي دا اختیار په استمرار اوپر دوام دلالت وکړی نوددی وجه څخه دا اختیار بس دعدم ایفاء دشرط په وخت پوری محدود وو، بنځی چي ددومره مودی څخه وروسته په خپل اختیار سره طلاق اخیستی هغه واقع نه سو، په شامی کی دی چي: قوله أمرک بیدک مثله المعلق کین دخلت الدار فأمرک بیدک فإن طلقت نفسها کما وضعت القدم فیها طلقت وإن بعد ما مشت خطوتین لم تطلق لأنها طلقت بعد ما خرج الأمر من یدها بحر عن المحيط (۱). فقط

ددی بنځی په ژوند کی که بل واده وکړم نو دی بلی ته دري طلاقه، اوس چي اولنی ته

طلاق ورکړی اودوهم واده وکړی، نو څه حکم دی؟ سوال: (۷۴۴) علی افسر نومي شخص

دبیوی جان سره نکاح وکړه اودایی ولیکل چي دبیوی جان په ژوند کی که دبلې بنځی سره نکاح وکړم نودابه په دري طلاقو طلاقه وی اوس علی افسر بیوی جان ته طلاق ورکړی اودبلې بنځی سره یی نکاح وکړه نوپر دی بنځه دري طلاقه واقع سوه اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی په ژوند دمخکنی بنځی بیوی جانی که علی افسر بله نکاح وکړه نودغه بنځه به طلاقه وی په دري طلاقو، لان الایمان مبنیة علی الالفاظ لاعلی الاغراض، درمختار، وفي ردالمحتار وعلی هذا ولو قال لامرته کل امرأة اتزوجها بغير ذالك فطلق امراته طلاقاً بائناً او ثلاثاً ثم تزوج بغير اذنها طلقت لانه لم تنقيد یمینه ببقاء النکاح الخ (۲). فقط

طلاقنامه یی وایکله خووی ویل چي ترڅو دمهر معافی ونه لیکي نو دا تحریر به درنه کرل سی

نوخه حکم دی؟ سوال: (۷۴۵) زید خپلی بنځی ته طلاق تحریر کړی خپل عزیز ته یی

ولیري اوتاکید یی وکی چي ترڅو زما بنځه دمهر ددین څخه دست برداره نه سی نو دا تحریر هغې ته مه ورکوه، دزید بنځی ددست برداره کیدو څخه انکار وکی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دزید داتحریر پرمعافی دمهر موقوف وو، لکه چي دزید دتصریح دمابعد څخه

معلومیري نوکه دی بنځی معافی دمهرمنظوره نکړه نو طلاق به واقع نه وی حکم التعالیک

(۱) ردالمحتار باب الامر بالید ج ۲ ص ۲۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۳۲۷. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الایمان ج ۳ ص ۱۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۸۴۷. ظفیر

والعبرة للمعانی. فقط

وی ویل چی دنن ورخی خخه که زما بدن ته دی گوتی وروپی نوپر تا دری طلاقه دشیپی یی

گوتی ور وری نوخه حکم دی؟ سوال: (۷۴۲) یوسری بنسخی ته دشیپی په وخت په غصه کی دا وویل چی دنن خخه که تازما بدن ته گوتی وروپی نوپر ما دری طلاقه، بنسخه و بییدله اودخاوند لاس یی و نیوی چی مامعاف کړه دخاوند په کلام کی دورخی قیددی اودخاوند نیت دطلاق ورکولو نه وو نوپه دی صورت کی به دده پر بنسخی طلاق واقع وی او که نه؟

جواب: شرعی حکم دادی چی صریح لفظ دطلاقو که معلق وی او که منجز، په دې کی دنیت اعتبار نسته اوبغیر دنیت خخه به هم طلاق واقع کیږی. کذافی الدرالمختار او په داسی موقع باندی دورخی خخه مراد مطلق وخت وی گواکی مطلب دادی چی ددی وخت خخه که تا په ما پوری لاس ولگوی الخ، نوپه دی صورت کی دده پر بنسخی دری طلاقه واقع سوه، اوبی دحلالی داسری ددی خپلی بنسخی مطلق سره دوباره نکاح نه سی کولی. کما قال الله تعالی فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا (۱) غیره الایة، وقال الرحمن ثلاث جدهن جد وهزلهن جد الحديث (۲)، قال فی الشامی ای لوقال یوم احکم فلانا فانت طالق فهو علی اللیل والنهار الخ (۳). فقط

دامامت اودملازمت خخه ماسوا که تا پریردم اوسکونت وکرم نوبسخه می طلاقه ددی خخه

وروسته یی په بل کلی کی دامامت ملازمت وکی، نوخه حکم دی؟ سوال: (۷۴۷) یو بنسخی یومسافر دکور زوم کی اوور ته وې وویل چی که ته په کور کی په شان دحقیقی فرزند اوسیرې نوزه به دخپلی لور نکاح ستاسره وکرم داسی نه وی چی وروسته دنکاح خخه په بل خای کی زما درضاء خخه بغیر سکونت وکړی نومسافر وویل چی که زه ستا درضا خخه بغیر تاسی دواړه پریردم اوسکونت وکرم په بل خای کی نوزما منکوحه داستا لور به په بائن طلاق سره طلاقه وی، او دامامت او دملازمت دمنع کولو اختیار به تاته نه وی اوپه دی دواړو سره به طلاق واقع نه وی، ددی خخه وروسته ده په یوبل کلی کی په ذریعه دامامت بغیر دمنکوحی سکونت اختیار کی، نوپه دی صورت کی به دده پر بنسخه طلاق وی او که نه؟

جواب: په دی صورت کی چی کله مذکور مسافر دامامت دملازمت سکونت مستثنی کړی نوکه دامامت اودملازمت په وجه دی په بل خای کی سکونت وکړی نو شرط دحنت

(۱) سورة البقرة: رکوع ۲۹. ظفیر

(۲) مشکوٰۃ ج ۲ ص ۲۸۴. ظفیر

(۳) ردالمحتار. ظفیر

به نه وی موجود اوددی وجه خخه به دده بنخه مطلقه نه وی حکه چی انحلال دیمین پر وجود دشرط دی نو چی کله وجود دشرط نه وی متحقق نوبحث به هم نه وی اومذکوره جزآ به پردی مرتبه نه وی، کما فی الدرالمختار وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقاً الخ (۱)، نوچی کله شرط متحقق نه سو نوحث یعنی وقوع دطلاقو هم نسته خوکه دنفقی په باره کی داتعلیق وو چی مذکوره مسافر که نفقه ورنه کری نودا به مطلقه بائنه وی، او بیایې وعده سوی نفقه ورنه کره نوبائن طلاق به واقع حکه وی چی دشرط وجود متحقق دی نوحث به په دی. فقط

دنکاح خخه شپړ کاله وروسته چی کم شرط ولیکل سو نو په دی سره به هم طلاق وی: سوال:

(۷۴۸) سائل دیوی بنخی سره نکاح وکره اودنکاح په وخت هیخ قسمه اقرار ونه سو شپړ کاله وروسته چی کله ددولی مطالبه وسوه نو دمنکوحی پلار وویل چی مور رسومات دواده هلته کوو چی مور ته دالیکلی راکول سی چی ناکح به دخپلی منکوحی دمور او پلار په کور کی اوسیری سائل مجبوره سو اودا اقرار نامه بی ولیکله چی که جبراً ده خپله منکوحه دمور اودپلار خخه جلا کرله نونکاح به فسخ گنل کیږی، نوپه دی صورت کی دشرط په موجودیدو سره طلاق به واقع وی اوکه نه؟

جواب: دسائل داعذر صحیح نه دی چی په وخت دنکاح خه شرط نه وو سوی اوشپړ کاله وروسته چی دواده په وخت کم شرط وسو نوهغه صحیح نه دی حکه چی شرعاً دنکاح خخه وروسته داقسم شرط تعلیق دی نوکه په نیت دطلاقو خاوند دا اقرارنامه لیکلی وی چی په جبراً بیولو باندی به نکاح فسخ گنل کیږی او جبراً بیول ثابت سی په دوو شاهدانو عادلانو سره نوپر بنخی به طلاق واقع وی، کما فی الدرالمختار شرطه الملك او الاضافة الخ (۲)، وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقاً الخ (۳). فقط

دتحریر خلاف په پته ددغه کار په کولو سره به هم طلاق واقع وی: سوال: (۷۴۹) عبدالرحمن

یوه اقرار نامه تحریرکره چی دهغه نقل ارسال دی، اوس عبدالرحمن اودده بنخه اووارثان غواری چی شرائط دقرارنامی فسخ کری نوداجائز دی اوکه نه؟ که عبدالرحمن په پته خلاف دقرار وکړی اوشرعی شهادت نه وی نودده بنخه به طلاقه وی اوکه نه؟

جواب: عبدالرحمن اودده وارثان ددی شرط خخه اوبنتلی نه سی، که عبدالرحمن خلاف دقرار نامی وکړی، یعنی خپلی بنخی ته دنان اودنفقی تکلیف ورکړی او یا دده وکړی که

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر

(۲) ایضاً ج ۲ ص ۲۸۰. ظفیر

(۳) ایضاً ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۴۴. ظفیر

پہ پتہ وی اوکھ پہ بیکارہ دده پربنخہ به دری طلاقه وی، کما قال فی الدرالمختار وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقاً الخ (۱). فقط

کہ دامقام پربردی اوبل خای ولاړ سی نوشپړ میاشتی وروسته به پربنخی دری طلاقه وی اوس

نوپه لاندینی صورت کی خه حکم دی؟ سوال: (۷۵۰) زید خپلی بنخی ته دا اقرار نامه ولیکلہ چی مورہ پہ گھوسی کی اوسپرو کہ گھوسی پریردو اوبلی خواته ولاړ سو نوشپړ میاشتی وروسته به زمورہ بنخہ نظیرن ته دری طلاقه وی د اقرار نامی خخه وروسته زید دوی میاشتی پہ گھوسی کی اوسیدی ددی خخه وروسته بلی خواته ولاړی، اوبیا پہ شپرو میاشتی کی دننه گھوسی ته راغلی، اوخپله بنخہ یی رخصت کړه اودخان سره یی بوتله اویوه شپه یی پہ کورکی وساتله اوبیرته یی دمور اودپلارکره راوستله اوخه ورخی پہ گھوسی کی اوسیدل، بیا بلی خواته ولاړی اوس داتلسو میاشتی راهیسی گھوسی ته راغی نوپر نظیرن باندی موافق د اقرار نامی طلاق واقع سو اوکھ نه؟

جواب: په دی صورت کی کہ زید داوواپی چی زما مراد په مذکورہ شرط سره داوو چی درخصت کولو خخه مخکی کہ زه گھوسی پریردم اوبل خای ولاړسم نو نظیرن ته دری طلاقه دی نو چی زید درخصت کولو خخه مخکی دشپرو میاشتی دپاره غائب نه سو، بلکی په شپرو میاشتی کی دننه گھوسی ته راغی اوخپله بنخہ یی رخصت کړه نو دطلاقو شرط موجود نه سو نودری طلاقه واقع نه سوه اوچی کله یووار شرط منحل سو نو دوباره به په دی شرط سره طلاق واقع نه وی اوکھ زید خو خپل دامراد نه بیانوی او شرط مطلق ساتی چی خه وخت هم دگھوسی خخه دشپرو میاشتی دپاره غائب سوم نو دده په بنخی به دری طلاقه واقع وی نو په دی صورت کی دده بنخہ مطلقه ثلاثه سوه، حکمہ چی شرط موجود سو، قال فی الدرالمختار وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقاً الخ (۲).

دلاندینی شرط نامی خلاف کولو خه حکم دی؟ سوال: (۷۵۱) زید دخپلی لور نکاح دبکر

سره په خو شرطونو وکړه چی په استیامپ باندی بکر دنکاح خخه مخکی په خپله تحریر کړل، چی په هغه کی یو شرط داهم دی چی کہ یو سپری دخپل اخنسی بی عزتی وکړی نوپه صورت دوعده خلافی کی به پرهنده باندی زما دبنخی والی حق نه وی اوس بکر وعده خلافی وکړه دزید او دده داخنسی یی په ناحقہ بی عزتی وکړه نودهندي نکاح دبکر سره فسخه سوه اوکھ نه؟

جواب: دنکاح خخه مخکی چی کمه اقرارنامه اوتعلیق دطلاقو خاوند کړی دی نو هغه شرعاً

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر

(۲) ردالمحتار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵. ظفیر

معتبر نه دی خودنکاح خخه وروسته که په یو شرط باندی خاوند دخپلی بنځی طلاق معلق کړی نو ددی شرط په موجودیدو سره به دده بنځه طلاقه سی په شرط ددی چی صریح لفظ دطلاقو ذکر وی یا لفظ دکنایه طلاقو په نیت دطلاقو ذکر وی، اوپه دی صورت کی چی لفظ دکنایه ذکر دی نوپه دی کی که نیت دطلاقو وی نو یو طلاق بائن واقع کیږی نو ددی وجه خخه بی دحلالی داوول خاوند سره دوباره نکاح کیدی سی.

اووم باب

دطلاق متفرق مسائل

پربنځی باندی دجیل تیریدو خخه وروسته آیا خاوند په طلاقو باندی به مجبوره سی؟ سوال: (۷۵۲) آیا دبنځی په جیل تیرولو باندی خاوند به شرعاً په طلاقو ورکولو باندی مجبورول کیږی؟

جواب: نه سی مجبوره کیدی (۱). فقط

آیا جبراً بنځه دخاوند کره لیرلی سی؟ سوال: (۷۵۳) آیا بنځه په جبر سره په دی حالتو کی دخاوند کره نه سی لیرلی؟

جواب: بنځه به دخاوند کره په لیرلو مجبورول کیږی (۲). فقط

قاضی طلاق ورکولی سی اوکه نه؟ سوال: (۷۵۴) آیا په داسی صورت کی بی درضا مندی دخاوند خخه دجیل په تیرولو دبنځی دراخلاصیدو خخه وروسته شرعی حاکم په شان دقاضی طلاق ورکولی سی اوتفریق کولی سی اوکه نه دخاوند خخه ماسوا بل څوک طلاق نه سی ورکولی؟

جواب: صرف خاوند طلاق ورکولی سی قاضی او حاکم تفریق نه سی کولی اوهم طلاق نه سی ورکولی (۳).

دبنځی دعوه او ددی حیثیت: سوال: (۷۵۵) که بنځی په خلاصیدو باندی دفارغ خطی دعوی وکړی اودا دعوی وکړی چی زما خاوند شیخ یا صدیقی نه دی نو ددی وجه خخه زه تلل غواړم نو شرعاً په داسی عذر باندی طلاق عائد کیدی سی اوکه نه؟

(۱) لایجب علی الزوج تطلیق الفاجرة ولا علیها تسریح الفاجرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج ۲ ص ۴۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰). ظفیر

(۲) وینقلها فیما دون مدته ای السفر من المصر الی القرية وبالعکس ومن قرية الی قرية (درمختار) وقول الله تعالی اسکنوهن من حیث سکنتم، وگوری: ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۹۵. ط. س. ج ۳ ص ۱۴۷. ظفیر

(۳) ولا یقع طلاق المولی علی امرأة عبده لحديث ابن ماجه الطلاق لمن اخذ بالساق (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲). ظفیر

جواب: داسی عذرونه قابل دسماعت نه دی. وهذا كله من الدرالمختار (۱) وردالمختار.

وی لیکل چی ما دفلانی ورخی څخه دځاوند دکیدو خیال دزړه څخه ایستلی دی نوظلاق

واقع سو اوکونه؟ سوال: (۷۵۲) که یوی ښځی ته ددی ځاوند په خط کی دا ولیکل اووی لیبرل چی مادخپل زړه څخه دځاوند کیدو خیال دتیری جنوری سنه ۱۹۴۳ څخه ایستلی دی، نوپه دی صورت کی دده پر ښځی طلاق واقع سو اوکونه؟

جواب: په دی صورت کی دده پر ښځه طلاق واقع نه سو اونکاح قائمه ده، کذا يفهم من كتب الفقه لانه ليس بصريح ولا كناية متعينة. فقط

جبراً طلاق اچول څنگه دی اودجبرکولو والا متعلق څه حکم دی؟ سوال: (۷۵۷) جبراً طلاق

اچول شرعاً څنگه دی دمکرهین مجبرین علی الطلاق دشریکانو او دمددگارو څه حکم دی؟ او دمکرهینو څخه دبائکات کولو څخه وروسته په معافی غوښتلو باندی دوی ته معافی ورکول سوه، ددی څخه وروسته دوی ته دعوت کول اوبیا یې ددسترخوان څخه ولاړول او ددوی ددسترخوان څخه په ولاړولو سره دجومات دامام زوی اووراره هم پورته سول، دمسجد امام ددوی تحسین وکی نوآیا دجومات په امام پسی لمونځ کول صحیح دی اوکونه دده معزولول اودبل امام مقررول څنگه دی؟

جواب: داحنافو په نزد دمکره طلاق واقع کیږی په دلیل دحدیث پاک: ثلاث جدهن جد وهزلهن جد الخ، (۲) باقی داچی په ځاوند اکراه کول چی دی طلاق واچوی په دی کی تفصیل دی که ځاوند دښځی حقوق نه اداء کوی اوبښځی ته ضرر ورکوی نوکه دی طلاق ورنه کړی اونه امساک بالمعروف وکړی نو دده څخه په اکراه اوپه جبر طلاق اخیستل جائز دی بلکی ضروری دی اوکونه بی وجه اوبی دعذر شرعی اکراه وسی نوگناه اوظلم (۳) دی، اوچی کله مجرمانو ته معافی ورکول سوه نوبیا دوی دیو دعوت څخه ولاړول نه وو په کار اوپه مذکوره امام پسی لمونځ صحیح دی اوپه مذکوره وجه دامام مذکور معزول کول صحیح نه دی اوتفریق بین المسلمین یوبد کار دی. فقط

په کابو غورځولو سره طلاق نه واقع کیږی که څه هم رواج وی: سوال: (۷۵۸) په یو ملک

کی رواج دی چی دطلاق ورکولو په وخت صرف کانی ښځی ته ور غورزوی په ژبه څه نه وایي په دی سره طلاق واقع کیږی اوکونه؟

(۱) لو زوجها برضاها ولم يعلموا بعدم الكفاءة ثم علموا لاخيار لاحد (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الكفاءة ج ۲ ص ۴۳۷. ط. س. ج ۳ ص ۸۵). ظفیر

(۲) مشکوة المصابیح باب الخلع والطلاق ص ۲۸۲. ظفیر

(۳) ویجب (الطلاق) لوفات الامساک بالمعروف ویحرم لو بدعیا ومن محاسنه التخلص به من المکاره الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۲۹). ظفیر

جواب: په کانی غورزولو سره طلاق نه واقع کیږي، کذا فی الشامی (۱).

اقرار نامه یی وایکله اوخپل حق دطلاق یی روح دنبوت ته تفویض کی ددی به څه اثر وی

اوکه نه؟ سوال: (۷۵۹) یوسړی دا اقرار نامه ولیکله چی زما دښځی فلانی بنت فلان دمهر مثل په عوض کی دخپل طلاق حق دحضرت محمد ﷺ روح ته سپارم، په دی سره به پرطلاق څه اثر وی اوکه نه؟

جواب: دامضمون داقرار نامه شرعاً لغوه دی په دی باندی به هیڅ اثر دطلاق وغیره مرتب نه وی. فقط

دطلاقو دثبوت دپاره شرعی شهادت ضروری دی: سوال: (۷۲۰) دزید انتقال وسو ددی څخه

وروسته دده وارثان داوایی چی زید خپلی ښځی ته دری طلاقه ورکړی وه اودطلاق څخه وروسته یی په خپل کورکی ساتله ددی څخه دوی انجونی پیدا سوی اوبښځه دزید وایی چی ماته یی طلاق نه دی راکړی بلکی بلی ښځی ته یی ورکړی وو، اوداتللی ده اوبیا دی کورته نه ده راغلی اوزه یی بیاپه کورکی وساتلم ماته یی طلاق نه دی راکړی داخلگ زما دمحرومولو په غرض داسی وایی، اویو شاهد وایی چی ماپخپله دزید طلاق ورکول اوریدلی دی، اونور خلگ دنورو څخه اوریدل بیانوی نوپه دی صورت کی به دزید ښځه طلاقه سوی گڼل کیږي اوکه نه؟ اودترکه څخه به محرومه وی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق ثابت نه دی اوددی دلونو نسب دزید څخه ثابت دی اودا ښځه اوددی لونی وارثان دزید دی (۲). فقط

دفاسقانو په شاهی طلاق نه ثابتیږي: سوال: (۷۲۱) دوه څلور کسان ددی خبری ددروغو

شاهی ادا کوی چی زید خپلی ښځی ته طلاق ورکړیدی، داشاهی بی داقرار دزید څخه معتبره ده اوکه نه؟

جواب: که زید اقرار دطلاقو نه کوی اوڅه باقاعده شرعی ثبوت دطلاقو نه وی نوصرف دفاسقانو په شاهی سره به طلاق ثابت نه وی (۳).

قسم یی واخستی اووی ویل چی نه به یی رابولم اوشپږ میاشتی یی را ونه بلله نوپه دی سره

طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۷۲۲) زید اوهنده ښځه اوخاوند دی هنده دپلاره کره په

(۱) وبه ظهر ان من تشاجر مع زوجته فاعطاها ثلثة احوار بنوی الطلاق ولم یذكر لفظ لا صریحا ولا کنایة لا یقع علیه (ایضا ج ۲ ص ۵۷۴. ط.س. ج ۳ ص ۲۳۰). ظفیر

(۲) دوه سریان اویا دوی ښځی اویوسړی داشاهی تصاب دی اودغه دلته پوره نه دی، وماسوی ذالك من الحقوق یقبل فیها شهادة رجلین اورجل وامراتین مثل النکاح والطلاق (هدایه ج ۳ ص ۱۳۹). ظفیر

(۳) وشرائط الاداء عشرة عامة (درمختار) فهي الحرية والبصر والنطق والعدالة الخ (ردالمحتار کتاب الشهاداة ج ۳ ص ۵۱۳. ط.س. ج ۳ ص ۴۲۴). ظفیر

یوه حیلہ باندی ولاہ، زید بی دروستلو دپارہ ولاہی خو دا رانغلہ اودھندی مور اوپلار اوورونو وغیرہ ورسره تکرار وکی خو خبره عدالت ته ورسیده، چی په دی کی دوه کاله تیر سوه، اخر زید په ذریعه دعدالت را وغوښتل سو، نودھندی دجانبه داعذر وسو چی زید قسم کړیدی او ویلی یې دی چی زه به دانه راغواړم اوچی تر شپږو میاشتو پوری یی را ونه بولم نو طلاق بائن واقع سو، آیا داصحیح دی چی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که بالفرض زید دا الفاظ ویلی وی چی زه به یی نه رابولم او بیایی ترشپږمی میاشتو پوری هم نه وی رابللی، نو په دې سره طلاق واقع نه سو (لانه لیس من صریح الطلاق ولا من کنایه، هکذا فی کتب الفقه). فقط

دلاندینی صلح په بناء طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۷۲۳) دزید ښځه په خوشحالی سره ددرو ورځو دپاره دمور اودپلار کره ولاہ، اوبیایی دراتلو څخه انکار وکی، نوپر دی څه تکرار وسو، په عدالت کی په دی شرط مصالحت وسو چی هنده خپل دین دمهر معاف کړی (چی کښت اوکور دی چی زید په مهر کی لیکلی وو) اوزید به دی ته طلاق ورکړی تحریر دصلح نامه دادی چی مدعا علیه نمبر (۱) مدعیه ته طلاق ورکی اوزما دمدعیه سره هیڅ واسطه نسته چی کم ځای اوسیرې خوښه یی خپله اوکه دوهمه نکاح کوی، خو زید په قسم سره وایی چی صلح نامه مانه ده لیکلی اونه مایه چا لیکلی ده بلکی دھندی وکیلانو په خپله لیکلی ده اوپه جبر یی زما څخه دستخط اخیستی دی، اوپه دی باندی منصف صاحب مصالحت منظور کی خو ددستخط په وخت نه زما نیت دطلاق وو اونه می په ژبه سره دطلاق لفظ ویلی دی نوپه هنده طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی موافق ددی سوال طلاقه نه سوه. فقط

ښځه بدکاره وختله اوخاوند بغیر دکافی رقم اخیستو څخه طلاق نه ورکوی نوده ته به دیوث

ویل کیری اوکه نه؟ سوال: (۷۲۴) چی کله دچا ښځه دبل سپری سره تعلق پیدا کړی اودا سپری غواړی چی مخکنی خاوند دیتنه طلاق ورکی خومخکنی خاوند بغیر دکافی رقم اخیستو څخه طلاق نه ورکوی نودا خاوند دیوث دی اوکه نه؟ اوروپی اخیستل اوطلاق ورکول څنگه دی؟

جواب: داخاوند دیوث نه دی اوقصور اوگناه پربښخی ده اوطلاق ورکول اوروپی اخیستل صحیح دی لکه چی په خلع کی کیری. فقط

آیا داصحیح ده چی دکمی ښځی شل بچیان اوسی نودا دنکاح څخه ووزی؟ سوال: (۷۲۵) دلته پردی خبره جگړه ده چی دکمی ښځی شل بچیان وسی نودا دنکاح څخه ووزی او نکاح ثانی کیدل په کار دی؟

جواب: داخبره غلطه ده دانبخه دستور مطابق دخپل خاوند په نکاح کی ده. فقط
چی کمه بنخه په زنا کی اخته سی نو دینه طلاق ورکول ضروری دی اوکه نه؟ سوال: (۷۲۶)
 یوسپی ملازم سو اوپه سفر ولاری خلور کاله وروسته بیرته راغی دده خخه وروسته دده
 بنخی دده دورور سره ناجائز تعلق وکی دزنا خخه هلك پیدا سو نو شرعاً داسی بنخی ته
 طلاق ورکول ضروری دی اوکه نه؟

جواب: که دانبخه توبه وکاري نودینه طلاق ورکول اوپریینوول ضروری نه ده اونکاح
 قائمه ده، درمختار کی دی: وفي آخر حظر المجتبی لايجب علی الزوج تطليق الفاجرة الخ (۱).
استاذ دطلاق ورکولو ورته وایي اوپلار وغیره یی منع کوی نوخه کول پکاردی؟ سوال: (۷۲۷)
 دزید واده دبکر دلور سره وسو خودزید استاذ نارضا دی حکه چی زید مشهور عالم دی
 اوبکر جاهل دی، زید غواپی چی په خه طریقه سره استاذراضی کرم خو استاذ وایي چی
 ترخو خپلی بنخی ته طلاق ورنه کړی نوزه نه راضی کیږم په دی صورت کی زید لره خه
 کول په کاردی اودزید پلار اوکا دطلاق خخه مانع دی؟

جواب: دزید پرذمه په دی صورت کی خپلی بنخی ته طلاق ورکول ضروری نه دی او
 خاصکر چی دده پلار اوکا منع کوی نوطلاق نه دی ورکول په کار او داستاذ ناراضتیا
 که بی دغه شرعی وجه وی نو ددی دی هیخ پرواه نه کوی چی خومره یی خپل کاردی هغه
 دی وکړی یعنی دده خخه دی معافی وغواپی اوقصور دی معاف کړی اوکه دی نه معاف
 کوی نوگناه پرده ده اوزید به خلاص وی. فقط

آیا یو صورت سته چی خاوند په ژبه طلاق ونه وایي اوطلاق واقع سی: سوال: (۷۲۸) هغه کم
 صورتونه دی چی خاوند په ژبه سره طلاق ورنه کړی هغه په خپله طلاقه سی؟
جواب: هغه صورت دادی چی بنخه یاخاوند معاذالله مرتد سی نو وروسته دارتداد خخه
 په خپله تفریق کیږی. والتفصیل فی کتب الفقه (یاکه خاوند طلاق ولیکی نوهم به طلاق
 واقع سی. ظفیر)

په طلاق رجعی او بائن کی خه فرق دی اوحلاله کله کیږی؟ سوال: (۷۲۹) دحلالی ضرورت
 کله وی ددرو طلاق بائن خخه اوکه دیوه طلاق خخه وروسته هم دحلالی ضرورت سته،
 اوپه طلاق رجعی اوپه بائن کی خه فرق دی؟

جواب: دحلالی ضرورت په درو طلاقوکی وی اوپه یوه یادوو طلاق بائن کی دحلالی
 ضرورت نسته اودنکاح دتازه کولو ضرورت سته اوپه طلاق بائن کی رجوع صحیح نه ده

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج ۲ ص ۴۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰. ظفیر

کہ خہ ہم یووی اودری طلاقہ رجعی نہ کیبری اوتردووو طلاقو پوری رجعی وی اوکھ دری سی نوبائنه مغلظہ کیبری. کما فی کتب الفقہ (۱).

پہ مهر معجل باندی نکاح وسوہ اومہر ادا نہ سو نو تفریق بہ وی اوکھ نہ؟ سوال: (۷۷۰)

دھندی نکاح پہ ولایت دولی پہ تقرر دمہر پنخوس زرہ روپی معجل پہ حالت دنابالغی کی دزید سرہ وسوہ اتہ کالہ وسوہ چی وادہ لانہ دی سوی اوزید لا تراوسہ دوادہ دپارہ خہ مینہ نہ دہ ہنکارہ کپی کہ دمہر پہ اداء کولو کی زید خہ عذر وکپی نوجبراً بہ تفریق وی اوکھ نہ؟

جواب: پہ درمختار کی دی چی: ولایفوق بینہما لعجزہ بانواعہا الثلاثہ ولابعدم ایفائہ لوغائباً حقہا الخ (۲)، ددی روایت خخہ معلومہ سوہ چی کہ خاوند دہسخی حقوق دمہر وغیرہ ادا نہ کپی نوطلاق نہ واقع کیبری اوتفریق نہ سی کیدی خو چی کلہ مهر معجل مقرر سو، اوخاوند لاتراوسہ ادائیگی نہ دہ کپی نوہسخہ خیل خان دخاوند خخہ بندولی سی، اوکھ مهر موجل مقرر سوی وی نوہسخہ بیا دہم نسی کولی پہ ہرحال بغیر دطلاقو دخاوند خخہ جدایی ہیخ صورت نستہ. کذا فی الدرالمختار والشامی والعالمگیری.

دطلاقو خخہ وروستہ ہسخہ دبل سرہ نکاح کولی سی: سوال: (۷۷۱) خلاصہ دسوال دادہ چی

زید خیلہ ہسخہ ہندہ پرینبوولہ اویوخی ولاری دزید مور اوپلار ہندہ ددی دمور اوپلار کرہ ولیرلہ خو کالہ وروستہ زیدراغی نو دزید خواہنی دی پوہ کپی خودہ ونہ منلہ نو دزید خواہنی ورتہ وویل چی کہ تہ ددی خرچہ نہ سی ورکولی نو طلاق ورکپہ، زید وویل چی زما دخوا خخہ طلاق دی چی دہغہ شاہد دوی ہسخی موجودی دی، نوہندہ دوہمہ نکاح کولی سی اوکھ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی چی کلہ ہندی تہ یقین دی چی دیتہ بی طلاق ورکپی اوولاری نو دھندی دوہمہ نکاح دبل سپی سرہ جائز دہ. کذا فی الدرالمختار (۳).

یوی پردہ داری تہ پردی سپی ورسی نو ددی نکاح ماتیری اوکھ نہ؟ سوال: (۷۷۲) چی یوی

پردہ داری ہسخی تہ پردی سپی ورسی نو دانکاح پاتہ دہ اوکھ نہ؟

جواب: ددی نکاح نہ ماتیری او دا انجلی دخیل خاوند پہ نکاح کی دہ (خو داجنبی سپی

(۱) وینکح مبانئہ بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع الخ لاینکح مطلقہ من نکاح صحیح نافذیہا ای بالثلاث حتی یطاہا غیر الخ (الدرالمختار علی ہامش ردالمختار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۹ - ۷۴۰، ط. س. ج ۳ ص ۴۰۹، ظفیر)

(۲) الدرالمختار علی ہامش ردالمختار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳، ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰، ظفیر

(۳) لوقالت امراتہ لرجل طلقنی زوجی وانقضت عدتی لابس ان ینکحہا (الدرالمختار علی ہامش ردالمختار باب العدة ج ۲ ص ۷۴۷، ط. س. ج ۳ ص ۵۲۹، ظفیر)

راتلل دی ته گناه ده. ظفیر) (۱)

بڼڅه اوسیدل نه غواری اوخاوند طلاق نه ورکوی نوڅه صورت باید وسي؟ سوال: (۷۷۳) بڼڅه د خاوند څخه راضي نه ده او د طلاق طلب کوی خو خاوند انکار کوی نو ددی دعویٰ فیصله باید څنگه وسي؟

جواب: بی د خاوند د طلاق ورکولو یا بغیر دخلع کولو څخه تفریق نه سی کیدی او جرگی ته د طلاقو اختیار نسته خوکه خاوند او بڼڅه دواړه جرگی ته فیصله حواله کړی اودغه جرگه خلع وکړی نو طلاق به واقع وی.

د طلاقو پر دعویٰ باندي دمهر په لگولو سره به طلاق نه واقع کیږي: سوال: (۷۷۳) یوی بڼڅی د خاوند سره جگړه وکړه اود پلار کره راغله، پلاری یی په عدالت کی د اښکاره کړه چی زما لور ته یی طلاق ورکړیدی ددی وجه څخه بڼڅه دخلع مهر دعویٰ کوی، په ډگری اخیستو سره خاوند دمهر ورکولو وعده وکړه نو دمهر په اقرار کولو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دمهر ورکولو په اقرار سره طلاق نه کیږي. فقط

د بڼڅی په څه ویلو سره طلاق نه کیږي: سوال: (۷۷۵) یوی بڼڅی خپل خاوند ته په حالت د غصه کی دا الفاظ وویل چی ته دنن څخه زما سکه ورور یی ته نه زما خاوند یی اونه زه ستا بڼڅه زما اوستا هیڅ څه واسطه نسته، نو په دی صورت کی شرعاً څه حکم دی؟

جواب: د بڼڅی په دی ویلو سره هیڅ هم ونه سول او په نکاح کی هیڅ خلل رانغی او په دی کی څه کفار هم نسته، اودواړه بڼڅه او خاوند دی خو بڼڅه دی بیا داسی الفاظ نه وایی.

چی پرکمه بڼڅه دزنا شبهه وی نو دی ته طلاق ورکول په کاردی اوکه نه؟ سوال: (۷۷۲) دزید گاونډیانو زید ته وویل چی ستا په غیبوت کی ستا بڼڅه دخلع لیور عمر سره په زنا کولو لیدل سویده، مخامخ یی د عمر سره هم صفا صفا دسترگو لیدلی تعلق بیان سو خوپه وخت دتیریدو د شهادت مذکوره دواړو نه اقرار وکی اونه انکار، وروسته دتلو د شاهدانو څخه دواړو داشاهدان بانیان دشر او دفساد وگرځول او دزنا څخه یی انکار وکی خوزید ته ددواړو دطرز عمل اودخبرو څخه ثبوت دزنا وسو، ددی وجه څخه ده غوښتل چی بڼڅی ته طلاق ورکړی خوزید موافق دمستلی شرعی ددواړو دښکاره اقرار منتظر وو اوس داووکالو څخه وروسته په وجه دمبتلاکیدو په مهلك مرض کی اودژوند څخه دنا امیده کیدو له امله په خپله یی دخلع قول تردید وکی او دمذکوره تعلق دثبوت اقراری وکی خو بڼڅه صفا دزنا اقرانه کوی نو شرعاً دچاقول معتبر دی؟ اودا بڼڅه شرعاً

(۱) لا یجب علی الزوج تطلیق الفاجرة ولا علیها تسریح الفاجر الا ان یخافا ان لایقیما حدود الله فلا یاس ان یتفرقا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۴۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰). ظفیر

قابلہ دطلاقو ده اوکھ نه؟

جواب: په دی صورت کی پرمذکورہ بنځی زنا ثابتہ نه ده ځکه چی بنکاره ده چی کم دسترگو لیدلی شهادت دزنا دپاره په کم کیفیت سره ضروری دی هغه په دی صورت کی نه دی موجود اوبنځه په خپله منکره ده او د عمر اقرار دزنا پر دی بنځی حجت نسی کیدی، او ددی څخه علاوه پرخاوند باندی دزنا کاری بنځی ته طلاق ورکول هم ضروری نه دی په درمختار کی دی چی: ولا یجب علی الزوج تطلیق الفاجرة الخ (۱)، باقی که دیتنه زید طلاق ورکول غواړی نو ده ته اختیار دی. فقط

چی بنځه دطلاقو دعوی وکړی اوخاوند انکار نو دچا قول به منل کیری؟ سوال: (۷۷۷) دزید دبنځی هندي بیان دی چی ماته زما خاوند دری طلاقه را کړی دی اوزید دطلاق ورکولو څخه انکار کوی نوپه دی صورت کی دچا قول معتبر دی اودزوجیت تعلق قائم دی اوکھ نه؟

جواب: خاوند که دطلاقو څخه انکار کوی اودبنځی سره دوه معتبر شاهدان نسته نو دخاوند قول به معتبر وی اوطلاق به ثابت نه وی اودزوجیت تعلق دهندی دزید سره قائم دی. هکذا فی الدرالمختار (۲).

دطلاق وکیل یی جوړ کی څه حکم دی؟ سوال: (۷۷۸) زید دخپلی ډلی سره یومولوی عمر نامی ته راغی اومولوی صاحب ته متوجه سو او وی ویل چی که مافلانی کار وکی، نو مولوی صاحب زما دبنځی ته دطلاقو وکیل ته یی، حال دادی چی زید دمولوی صاحب نوم وانه خیستی صرف ده ته یی سترگی ورواړولی نوپه دی ویلو سره مولوی صاحب وکیل سو اوکھ نه؟ چی په دی مجلس کی د عمر څخه ماسوا بل څوک مولوی هم نسته؟

جواب: په دی صورت کی مولوی صاحب وکیل سو (۳). فقط

صرف دطلاقو وکیل یی جوړ کړی وو خو وکیل دری طلاقه ورکړل: سوال: (۷۷۹) وکیل دشرط په پوره کیدو باندی دزید بنځی ته دری طلاقه ورکړل اومغلظه یی کړه اوزید صرف لفظ دطلاقو ویلی وو دیوه کال څخه وروسته زید وویل چی مامولوی صاحب دیوه طلاق وکیل جوړ کړی وو، نوپه دی صورت کی څه حکم دی؟

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج ۲ ص ۴۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰. ظفیر
(۲) ویسأل القاضی المدعی علیه عن الدعوی فیقول انه ادعی عليك کذا فما ذا تقول الخ فان اقر فبها او انکر فبرهن المدعی قضی علیه بلا طلب المدعی والا ببرهن خلفه الحاکم بعد طلبه (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الدعوی ج ۴ ص ۵۸۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۷۷). ظفیر
(۳) واذا قال الرجل طلق امراتی فله ان یطلقها فی المجلس وبعده وله ان یرجع لانه توکیل وانه استعانة فلا یلزم ولا یقتصر علی المجاس (هدایه باب تفویض الطلاق فصل فی المشیة ج ۲ ص ۳۲۰). ظفیر

جواب: پہ دی صورت کی دھاوند قول معتبر دی اوبسکاره الفاظ ہم دھاوند دیوه طلاق رجعی مقتضی دی (۱). فقط

دھاوند وایی چی صرف دیو طلاق وکیل می جوړ کړی وو نوبه دری ورگولو بانندی وکیل معزول

سو اوکده نه؟ سوال: (۷۸۰) زید وایی چی ما مولوی صاحب دیو طلاق وکیل کړی وو، او مولوی صاحب دری طلاقه ورکړل نوده زما مخالفت وکی او دموکل په مخالفت سره وکیل معزول کبیری نو دا خبره صحیح ده اوکده نه؟ اود طلاقو څه حکم دی؟ آیا لغوه دی اوکده نه؟

جواب: داصحیح ده چی کله دھاوند نیت ددرو طلاقو نه وو نو وکیل ته اختیار ددرو طلاقونو دورگولو نه وو، په دی کی دی معزول دی اودری طلاقه به واقع نه (۲) وی.

دھاوند حکم جوړول: سوال: (۷۸۱) دزید مولوی صاحب ته راتلل دحکم جوړولو حکم لری اوکده نه؟

جواب: مولوی صاحب ده وکیل جوړ کړی دی، اود حکم جوړولو داصورت نه دی.

دیو عبارت مطلب: سوال: (۷۸۲) ددرمختار ددی عبارت، الاصل فی الوكالة الخصوص، څه مطلب دی؟

جواب: مطلب ددی دادی چی موکل په توکیل کی دعویٰ دخصوصیت وکړی چی مافلانی په خاص امر کی وکیل کړی وو او وکیل دعویٰ دعموم وکړی نو قول دموکل معتبر دی ځکه چی په توکیل کی هم دا اصل دی لکه چی په درمختار کی بی دا تفریع بیان کړیده، فان باع الوکیل نسیئة فقال امرتک بنقله وقال اطلقت صدق الأمر (۳). فقط

دعدالت په ذریعه طلاق اخیستل څنگه دی؟ سوال: (۷۸۳) خلاصه دسوال داده چی دهندي اوددی دھاوند په مینځ کی ناموافقت دی که په ذریعه دعدالت جبراً هندي ته ددی دھاوند څخه طلاق واخیستل سی نوجائز دی اوکده نه؟

جواب: په درمختار کی دی چی عند الحنفية که دھاوند څخه په زبردستی بانندی طلاق واخیستل سی نو طلاق واقع کبیری نوکه دھاوند وپیرول سی او مجبوره سی چی طلاق

(۱) صریحه ویستعمل الا فيه كطلقتك الخ يقع بها الخ واحدة رجعية وان نوى خلافها (الدرالمختار علی هامش رد المحتار باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷). ظفیر

(۲) لو وكله بشراء شيء بعينه غير الموكل لا يشترطه لنفسه عند غيبة حيث لم يكن مخالفا فلواشتره بغير النقود اوبخلاف ما سمي الموكل الخ ينعزل في ضمن المخالفة عيني (ايضا باب الوكالة والشراء ج ۴ ص ۵۲۰. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۷). ظفیر

(۳) ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل الخ ولو عبد او مكرها فان طلاقه صحيح لاقراره بالطلاق (درمختار) فان طلاقه صحيح اي طلاق المكره (رد المحتار كتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۵). ظفیر

واچوی، یا حاکم ده ته حکم وکړی چی طلاق ورکړه او خاوند طلاق ورکړی نو طلاق واقع کیږی (۱)، اوچی د بنځی اود خاوند په مینځ کی ناموافقیت دی او خاوند بنځی ته ضرر ورکوی نو په طلاق اخیستو کی څه گناه نسته ځکه چی د خاوند په خپله دافرض دی چی دی د خپلی بنځی سره بڼه سلوک وساتی نوده ته لازم دی چی طلاق ورکړی، کما قال الله تعالی فامساک بالمعروف اوتسریح باحسان (۲). فقط

د طلاق بائن څخه وروسته دوباره نکاح کیدی سی: سوال: (۷۸۴) یوسړی چی دهغه نوم سلطان دی یوکال وسو چی یو تحریر یی د بنځی په نوم رالیږلی دی چی په هغه کی د طلاق بائن الفاظ تحریر دی، زه تا د ځان سره ساتل نه غواړم نوددی وجه څخه تاته طلاق درکوم، اوتاته اختیاردی چی څه کوی هغه کوه زه به ستا مهر درکړم، اوس سلطان ددی بنځی سره نکاح کول غواړی، کولی یی سی او که نه؟
جواب: موافق د تحریر د سلطان پر بنځی طلاق بائن واقع سو، نوددی وجه څخه وروسته نوی نکاح د سلطان او ددی کیدی سی (۳).

چی څوک په بنځی زنا کوی دده څه حکم دی؟ سوال: (۷۸۵) دیو سړی بنځه زناکاره ده اودا سړی دا دزنا څخه بندوی تردی چی اوس حالت دادی چی دا بنځه د خاوند په مخکی خپل آشنایان کورته راولی او خاوند یی نه منع کوی اونه طلاق ورکوی، نودداسی سړی اود بنځی څه حکم دی؟

جواب: په داسی حالت کی دی سړی ته د طلاق ورکولو وویل سی او که دی یی اوس هم نه منی نوبیا مسلمانانو لره دداسی بی حیا بنځی اوسړی سره تعلقات ختمول په کار دی، دلته دکافرانو د تسلط دوجه څخه ددی څخه پرته بله کمه سزا کیدی سی چی تمام غیرت مند مسلمانان عملاً دده څخه دبی زاری اظهار وکړی او په حق دوقار د شریعت او د غیرت داسلام دده سره هیڅ قسمه تعلقات ونه ساتی، اوچی کمو خلکو ته علم دی او دوی بیا هم دده سره تعلقات ساتی نو دوی هم گنهگار دی.

د شرابو په کارو بار سره بنځه نه طلاقیږی: سوال: (۷۸۶) یوسړی د شرابو تیکه واخیسته څو میاشتی ییې داکار وکی، او اوس یی توبه وکښله، بعض عالمان وایی چی دده بنځه طلاقه سوه او دوباره دی نکاح وکړی نو دا شرعا صحیح دی او که نه؟

(۱) ایضاً. ظفیر

(۲) سورة البقرة: رکوع: ۲۸. ظفیر

(۳) وینکح مبائة بما دون الثلاث فى العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۰۹). ظفیر

جواب: دده بنخه دنکاح خخه وتلی نه ده، او ددوباره نکاح کولو ضرورت نسته اوچی کله دی سړی دمذکوره معصیت خخه توبه وکنبله نو په حکم دحدیث پاک چی: التائب من الذنب کمن لا ذنب له (۱)، دده گناه معاف سوه. فقط

حامله بنخه وایي چی ماته طلاق سویدی نو آیا دحمل خخه وروسته ددی بله نکاح جائز ده؟

سوال: (۷۸۷) امرأة بالغة يتحلف بتطليق زوجها ولكن ليس معها شاهد وهي حامله فنكاح الثاني بعد الوضع جائز ام لا؟

جواب: قال في الدرالمختار وكذا لوقالت امرأة لرجل طلقني زوجي وانقضت عدتي لاباس ان ينكحها الخ، وفي الشامي قوله لاباس ان ينكحها في الخانية قالت ارتد زوجي بعد النكاح وسعه ان يعتمد على خبرها ويتزوجها ص ۲۱۲ جلد ثانی شامی (۲)، فوضح من هذه العبارة ان نكاحها الثاني بعد الوضع معتمدا على قوله جائز في الشرع. فقط

ددوو بنخو والا یوی ته بی قصوره طلاق ورکړی اودخپل ورور سره یی نکاح کول غواړی نوخه

حکم دی؟ سوال: (۷۸۸) دیوسړی دوی بنخی دی دی غواړی چی یوی ته طلاق ورکړی اوخپل ورور ته یی په نکاح کړی اوس دا وویاست چی مهر ورکول هم پرده واجب دی او که نه په دوهم؟ اوآیابی قصوره طلاق به ورکول ثابت وی اودانکاح به صحیح وی که نه؟ **جواب:** قال في الدرالمختار وايقاعه مباح عند العامة الخ (۳)، اوواقع کول دطلاقو مباح دی داکثرو په نزد اودطلاق ورکولو اودعدی تیریدلو خخه وروسته دخواند دورور سره ددی نکاح کول صحیح دی اوکه دابنخه مدخوله وی نوپوره مهر به خاوند ورته اداء کوی (۴).

په جبر طلاق اخیستل اودطلاق خخه مخکی بنخه خپل کور ته راوستل څنکه دی؟ سوال:

(۷۸۹) په یوسړی باندي جبر کول په ده بنخی ته طلاق اچول اودا مطلقه دطلاقو خخه مخکی په خپل کور کی بندول، ددی سړی دپاره څه حکم دی؟

جواب: دا حرام دی اوخلوة بالاجنبية حرام دی اومرتکب ددی فاسق دی (۵). فقط

بنخه وایي چی طلاق یی را کړیدی اوخاوند انکار کوی اوشاهد موجوددی: سوال: (۷۹۰) دزید

(۱) مشکوة شریف. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۴۷. ط. س. ج ۳ ص ۵۲۹. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۱. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷. ظفیر

(۴) ومن سمی مهراً عشر فما زاد فعليه المسمى ان دخل بها اومات عنها لانه بالدخول يتحقق تسليم المبدل وبه يتأكد البذل (هدایه باب المهر ج ۲ ص ۳۰۴). ظفیر

(۵) قال رسول الله ﷺ اياكم والدخول على النساء فقال رجل ارأيت الحمى قال الحمى الموت، متفق عليه وقال ﷺ لا يخلون رجل بامرأة الا كان ثالثهما الشيطان، رواه الترمذی (مشکوة کتاب النکاح). ظفیر

نکاح دخالدي سره وسوه خو اوس مذکورہ خالدہ اوددی مور او پلار دابیان کوی چی زید مذکورہ خالدی ته طلاق ورکړیدی اوشاهد چی کم یې طلاقنامه کی لیکلی ده هغه پیش کړل چی دهغوی شاهی سره دنبنانونو درج ده اوزید اودده مور چی په دی طلاقنامه کی شاهده ده دابیان کوی، نه مور طلاق ورکړی دی اونه مور طلاقنامه لیکلی ده خو ددی خبری اقرار کوی چی دگوتو نبنانی ددوی دی چی ددوی څخه په دهوکه لگول سویدی دطلاقنامې پرحاشیې په لیکل سوو پنخو شاهدانو کی دری شاهدان په دی وخت حاضر وه حافظ محمد شفیع صاحب پیش امام مسجد اومحمد علی خیاط او کلثوم مور دزید، دکلثوم یادونه لوړ وسوه، ددی دواړو شاهدانو بیان دی چی زید زمور دخلگو په مخکی ددیر پوهولو سره سره خالدی ته طلاق ورکی یعنی بائن طلاق یی ورکی اودا طلاق نامه یی ولیکله اوزمور څخه یی دستخط واخیستی اوحواله یی کړه، دادواړه شاهدان ددی ځای اکثره علماء غیر معتبر تصور کوی، ځکه چی حافظ محمد شفیع شل کاله مخکی قید سوی وو، خو اوس دده حالت ښه دی اومحمد علی په بازار کی ناست وی درزی توب کوی که څه هم متشرع سپری دی، اویوشاهد زبانی هم شاهی ادا کوی خو په وخت دشاهی دده ربیره دشرعی اندازې څخه کوچنی وه، دا پوښتني لرو:

۱. اول داچی داطلاق واقع سو اوکه نه؟

۲. داچی داشاهدان شرعاً معتبر دی اوکه نه؟

۳. داچی زید خالدہ په قبضه کی اخیستی سی اوکه نه؟

۴. داچی دزید دپاره تجدید دنکاح ضروری دی اوکه نه؟

جواب: بائن طلاق په دی صورت کی شرعاً ثابت دی، دوه سپری عادل لمونځ گزاره په دی باره کی کافی دی (۱)، ددریم شاهد ربیره که غیر مشروع ده نو دده شاهی معتبره نه ده خو دیوه شاهد سزا کیدل اوبیا دتوبی څخه وروسته نیک کیدل دارکم په بازار کی دکان ددرزیتوب کول دشاهی دپاره مانع نه دی. کذا فی کتب الفقه (۲)، نوچی کله داثابته سوه چی بائن طلاق په دی صورت کی پرخالدہ باندي واقع سو نو دزید دعوی ددخول دزوجیت باطله ده اوکه ښځه راضی وی نونکاح تازه کولی سی. فقط

(۱) ونصابها لیغرها من الحقوق سواء كان الحق مالا اوغيره کنکاح وطلاق ووكالة الخ رجلان الخ اورجل وامرتان الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج ۴ ص ۵۱۵. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰). ظفیر
(۲) والفاسق اذا تاناب لاتقبل شهادته مالم يمض عليه زمان يظهر عليه اثر التوبة (ردالمحتار باب القبول وعدمه ج ۴ ص ۵۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۳) ان صاحب الصناعة الدینة کازبال والحائک مقبول الشهادة واذاکان عدالا فی الصحيح (ایضاً ج ۴ ص ۵۲۴. ج ۵ ص ۴۷۵). ظفیر

خاوند کہ دطلاقو اقرار وکری نوطلاق کیری: سوال: (۷۹۱) یوی نبخی بیان وکی چی زما خاوند ماته زبانی طلاق راکریدی اودوه دری مسلمانان وایی چی دی سپی زموږ په مخکی نبخی ته دطلاق ورکولو اقرار کریدی اوبنخی چی کله دخاوند څخه پوښتنه وکړه، نوده دطلاقو څخه انکار وکی نو په دی صورت کی که بنخه دیوجومات دامام سره دعدی څخه وروسته نکاح وکړی نو په امام پسی لمونځ جائز دی اوکه نه؟

جواب: دطلاقو داقرار په کولو سره هم طلاق کیری نوکه دوه مسلمانان لمونځ گزاره پرهیزگاره شاهدی داقرار دطلاقو کوی نوبنخه شرعاً طلاقه سوه اودعدی څخه وروسته دبل سپی سره نکاح کولی سی، اوانکار دخاوند معتبر نه دی، ولوقیل له طلقت امراتک فقال نعم اوبلی بالهجاء طلقت الخ (درمختار) (۱) وفيه ایضا ولونکحها قبل امس وقع الان لان الانشاء فی الماضي انشاء فی الحال الخ، نوچی کله طلاق واقع سو نو وروسته دعدی څخه دابنخه چی دچا سره هم نکاح وکړی صحیح ده په مذکور امام هیخ الزام نسته اوپه ده پسی لمونځ صحیح دی.

په مسئله صورت کی طلاق سوی دی اوکه نه؟ سوال: (۷۹۲) زید خپله لور سلمه چی دشپږو اوو میاشتو وه بکر ته په نکاح کړه ددی څخه وروسته دزید او دده دمنکوحی په مینځ کی جگړه راغله چی دهغه په بناء دزید منکوحی خپله نابالغه لور سلمه واخیسته او دمور او دیپلار کره ولاړه چی شپاړس اولس کاله هلته اوسیدله چی کله سلمه بالغه سوه نوبکر دسلمه نیکه ته دواده درخواست وکی نودوی دنکاح څخه انکار وکی نوبکر په ذریعه دعدالت کاروایی وکړه اودنکاح په ثبوت کی یی شهادتونه راوړل اوزید هم نکاح کول ومنل چی په دی باندي مجستریټ فیصله په حق دبکر وکړه بیا سلمه اپیل وکی په هغه کی بکر داوویل چی که دسلمه نیکه حلفیه څه ولیکی نوزه به په هغه کاربند یم دسلمه نیکه قرآنکریم لوړکی اوبیان یی وکی چی دبکر اودسلمه په مابین کی هیخ نکاح نسته، په دی باندي عدالت فیصله وکړه اوس به آیا دبکر په دی کار بندکیدو لفظ طلاق کنایی وی اوکه نه؟ او سلمه اوس نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: دسلمه نابالغی نکاح چی کمه ددی پلار کړی وه صحیح ده، اودبکر په دی لفظ دکار بندکیدو سره طلاق نه کیری، لانه لیس من الفاظ صریح الطلاق ولا من کنایاته، قال فی الشامی واراد بما اللفظ اوما یقوم مقامه من الکناية المستبينة والاشارة المفهومة (الی ان قال) لان رکن الطلاق اللفظ اوما یقوم مقامه الخ (۲). فقط

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۹. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷. ظفیر

دطلاق معنی نه پیژنی خو ددی لفظ دوپلو شاهی ادا کوی نوبه دی سره به طلاق ثابت وی:

سوال: (۷۹۳) آیا که یوشاهد دطلاقو تعریف نه سی بیان کولی او وواپی چی زه دانه پیژنم چی طلاق څه ته وایی خو داشاهد دزید ددی قول شاهی ادا کپی چی زما په مخکی زید هندی ته دری واره دا وویل چی ما تاته طلاق درکی نو دوقوع دطلاقو دپاره داسی شاهی به کافی وی او که نه؟ بیانات دشاهدانو هریوه لکه قیدارخان او تولاخان چی قریبان دی دبنخی، استفتاء کونکی دی؟

جواب: داسی شاهی دثبوت دطلاقو دپاره کافی ده او طلاق به واقع وی. فقط

دکوروالی څخه دنا امیدي په وخت طلاق نه ورکول څنگه دی؟ سوال: (۷۹۴) دبنخی او

خاوند په مینخ کی خفگان دزړه دی دکوروالی امید ختم سویدی، بنخه طلاق غواپی خاوند طلاق نه ورکوی نودده گناه کیری او که نه؟

جواب: په داسی صورت کی خاوند په طلاق نه ورکولو سره گنهگاری پی (۱). فقط

دیوازی والی طلاق واقع کیری: سوال: (۷۹۵) زید خپلی بنخی ته په کوته کی یوازی

طلاق ورکی او وی ویل زما سره دی څه تعلق پاته نه سو بیا وروسته دخلگو په مخکی یی ددی ذکر وکی نو طلاق کله واقع سو او عده به دکله څخه شمار وی؟

جواب: طلاق هم هغه وخت واقع سو چی کم وخت زید په یوازی والی کی طلاق ورکی او عده به هم ددغه وخت څخه شمار وی. فقط

دنابالغ خاوند بنخه بل واده نه سی کولی: سوال: (۷۹۶) دزید واده دده اکا په کوچنی

والی کی کپی وو دزید منکوحه دیوکال راهیسی بالغه ده دزید دبالغ کیدو اوس هم تر دوه دری کاله پوری څه امید نسته دزید اکا یی نه ازادوی بالغه منکوحه بغیر دخاوند اودده داکا دازادولو او طلاق څخه دوهمه نکاح کولی سی او که نه؟

جواب: که دزید اکا دزید دطرفه طلاق ورکپی هم، نو دا معتبرنه دی طلاق به واقع نه وی

اونه دزید نابالغه طلاق واقع کیدی سی نو په دی صورت کی بالغه منکوحه نکاح ثانی نه سی کولی کما ورد فی الحدیث: الطلاق لمن اخذ الساق (۲). فقط

نکاح وسوه لیکن خاوند نه ډوډی او خرچه ورکړه او نه یی حقوق دخاوند والی ادا کړل نوڅه

حکم دی؟ سوال: (۷۹۷) دیوی انجلی نکاح یی دیو سپی سره وکړه لیکن اوس انجلی

دمور اودپلار پرکور ده، خاوند هغی ته نه نان او نفقه ورکوی اونه صحبت سویدی نودنه

(۱) ویجب لو فات الامساک بالمعروف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۸۷۲. ط. س.

ج ۳ ص ۲۲۹. ظفیر

(۲) ابن ماجه کتاب الطلاق. ظفیر

خلوت اوصحبت سره نکاح ماته سوه اوکه نه؟ اودوهمه نکاح دهغی انجلی صحیح ده اوکه نه؟

جواب: مخکی نکاح دهغی انجلی صحیح سوه، او دخلوت یا صحبت په نه کیدلو سره نکاح نه ماتیرې ترکمه پوری چی داوونی خاوند څخه طلاق وانه خلی اوعدہ تیره نه سی نو دوهمه نکاح صحیح نه ده. فقط

دقسم خوړل که دوهمه نکاح وکړم نوهغه حرامه ده: سوال: (۷۹۸) زید قسم واخستی چی که چیری ما دهندی څخه ماسوا بله نکاح وکړه نوهغه بی بی پرما حرامه ده اوس که چیری زید دوهمه نکاح وکړی نوڅه حکم دی؟
جواب: پردوهمه منکوحه به طلاق واقع سی (۱).

دا ویل چی ددنیا تمامی بنځی زما میندی دی: سوال: (۷۹۹) زید وویل چی ددنیا ټولی بنځی زما میندی (مورانی) دی نو اوس زید دیوی بنځی سره نکاح کولی سی اوکه نه؟
جواب: دا قول خطا دی دکمی بنځی سره چی وغواری نونکاح کولی سی. فقط
دمطلقې سره جماع: سوال: (۸۰۰) زید دطلاق سوی بنځی سره جماع کوی اوزید دجومات امام دی نو په ده پسی لمونځ کول درست دی اوکه نه؟

جواب: داسی سپری امام جوړول حرام دی اویه ده پسی لمونځ کول مکروه تحریمی دی (۲).
په حاله کی دجماع شرط والی: سوال: (۸۰۱) بغیر ددوهم خاوند دجماع څخه، مطلقه داوول خاوند دپاره حلالیدلی سی اوکه نه؟

جواب: بغیردوهم خاوند دجماع څخه مطلقه ثلاثه داوول خاوند دپاره نسی حلالیدلی. (۳)
دا ویل چی که فلانی کار وکړم نو زما پرې بی باندی طلاق: سوال: (۸۰۲) زید قسم واخستی چی که فلانی کار وکړم نو زما پرې بی باندی دری طلاقه دی اوس زید هغه کار وکی نو دده پر بی بی باندی طلاق واقع سو اوکه نه؟
جواب: په دی صورت کی دری طلاقه دده پر بنځی باندی واقع سوه (۴).

دخاوندڅخه دا اقرار نامه لیکل چی بغیراجازته به بله نکاح نه کومه: سوال: (۸۰۳) په بنگال

(۱) وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۵). ظفیر

(۲) ویکره امامة عبد واعرابی و فاسق مختصر (درمختار باب الامامة ج ۱ ص ۵۵۹). ظفیر
(۳) وان كان الطلاق ثلاثا في الحرة او ثنتين في الامة لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم يطلقها الخ هدايه ج ۲ ص ۳۷۸). ظفیر

(۴) وتنحل الیمین اذا وجد الشرط مرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظفیر

کی دستور دی چی دواہہ هلك ماسوا دمہر خخہ یو کاغذ پہ نوم دعهده نامہ رجسٹر سوی اخلی چی پہ دی کی خلور شرطونہ وی چی یو شرط دادی چی بغیر داجازتہ خخہ بہ دوہم وادہ نہ کومہ اوکہ بی وکرم نوطلاق بہ وی اودا شرط د، فانکحوا مطاب لکم من النساء مثنی وثلث وربیع، مخالف دی اوکہ نہ؟ اوبعض وخت داعهده نامہ مخکی دعهده خخہ ہم رجسٹر کیری ددی خہ حکم دی؟

جواب: مسئلہ مستفسرہ دادہ چی پہ، فانکحوا مطاب لکم من النساء مثنی وثلث وربیع (۱)، کی امر دوجوب لپارہ نہ دی بالاتفاق امر داباحت دی، چی کہ چیری وکری نو جائز دہ، نوکہ چیری دانجلی اولیاء ددی وجہ خخہ چی ددوہمی نکاح کولو پہ صورت کی بہ خاوند عدل ونہ کپی اوزمورہ انجلی تہ بہ تکلیف ورسیری، داسی شرط وکری نوخہ حرج نہ معلومی، خو داقاعدہ مقررول بنہ نہ دی یعنی واقع بہ سی اوقبل ازعهده چی ترخو پوری تحقق دشرط اووقوع دجزاء ضروری دی یعنی طلاق بہ واقع سی، مخکی دعهده خخہ ترخو پوری چی اضافت الی العہدہ پیدانہ سی نواقرار ہریو معتبریدی نہ سی لیکن کم صورت چی پہ سوال کی درج دی، چی ددوہمی بنخی طلاق بی بی اولنی دنکاح خخہ پہ وروستہ بانندی معلق کپیدی نو پہ دی کی قبل العہدہ اوبعد العہدہ برابر دی، کہ چیری وروستہ دنکاح دبی بی اولنی ہغہ سپری ددوہمی بنخی سرہ نکاح وکری نوپر دوہمی بنخی بانندی طلاق واقع کیری (۲).

دگونگی طلاق خخہ واقع کیری؟ سوال: (۸۰۴) زید گونگی، روند اوکون دی ددہ پلار پہ وخت دبلوغ ددہ کی ددہ عہدہ دیوی بنخی سرہ کپی وو ایجاب اوقبول دزید دطرف خخہ ددہ پلار کپی وو، تریوی زمانی پوری پہ اشارہ وغیرہ بانندی پوهیدی، اوس د (۵) (۲) کالو خخہ راپہ دی خوا پہ اشارہ بالکل نہ پوهیری، ددہ بنخہ جلا والی غواری، دجلا والی خہ صورت دی؟

جواب: دگونگی طلاق پہ اشارہ سرہ واقع کیری یعنی کمہ اشارہ چی دطلاق اوجلا کیدو لپارہ معہودہ او معلومہ وی کہ چیری دی دا اشارہ وکپی نو طلاق واقع کیری اوکہ چیری گونگی لیکل پیژنی نوپہ لیکلو سرہ طلاق واقع کیری پہ دی صورت کی پہ بلی اشاری سرہ طلاق نہ واقع کیری کذا فی الدرالمختار والشامی (۳) اوکہ چیری نہ خہ

(۱) سورة النساء رکوع (۱). ظفیر

(۲) وتنحل اليمين اذا وجد الشرط مرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج ۲ ص ۲۸۸. ج ۳ ص ۳۵۲). ظ

(۳) ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل الخ او اخرس باشارته المعهودة فانها تكون كعبارة الناطق استحسانا (در مختار) وفي التتارخانية من الينابيع ويقع طلاق الاخرس بالاشارة يريد به الخ فان كان الاخرس لا يكتب وكان =

اشارہ دطلاقو هغه کولی سی اونه خه لیکلی سی نو بیا دطلاق دواقع کیدلو خه صورت نسته اونکاح ثانی کول دده دبی بی بغیر دطلاق خخه صحیح نه دی. فقط

بسخه دطلاقو دعویٰ کوی اوخاوند انکار کوی نوخه به کوی؟ سوال: (۸۰۵) که چیری بسخه مدعیه ددرو طلاقو وی اوخاوند دطلاقو خخه انکار کوی نو دطلاقو دثبوت خه صورت کیدلی سی؟ آیا دشاهدانوپه شاهی سره طلاق ثابتیری اوکه نه؟ اودشاهدانوپه شاهی سره دطلاقو ثبوت به خنکه وی؟ اودطلاقو دثبوت دپاره تحریری طلاق کیدل خو ضروری نه دی؟ که چیری زبانی طلاق ورکری نو دشریعت مطهره حکم خه دی؟ اوبسخه دنان او نفقه دعویٰ کوی دا دعویٰ دطلاقو ددعویٰ سره منافی ده اوکه نه؟ بینوا وتوجروا!

جواب: په کم صورت کی چی بسخه دعویٰ دطلاقو ورکری اوخاوند منکروی دطلاقو خخه نو دوه شاهدان عادلان مسلمانان یعنی لمونخ گذار پرهیزگار دفسق اودفجور خخه دخان ژغورونکو په شاهی سره طلاق ثابتیری او داهم ضروری ده چی دواپه شاهدان به په خپل مینخ کی متفق اللفظ والمعنی شاهی ادا کوی، دشاهدانو اختلاف دلته هم موجب درد دشهادت دی په درمختار کی دی: ولزم فی الكل الخ لفظ اشهد بقولها والعدالة لوجوبه الخ وايضا في الدر المختار وكذا تجب مطابقة الشهاداتین لفظا ومعنی الخ (۱)، نوپه صورت مسئوله کی اویه واقعه مذکوره کی که چیری دوه شاهدان مسلمانان عادلان بغیر دا اختلاف دبیان خخه دطلاقو شاهی ادا کری نو شرعاً طلاق ثابت دی اویه صورت دثبوت ددرو طلاقه، علاقه دنکاح، مابین الزوجین منقطع ده او واضحه دی وی چی دطلاقو دوقوع دپاره شرعاً دلیکلو ضرورت نسته خاوند که چیری زبانی طلاق ورکری او په تحریر کی بی رانه ولی بیا هم طلاق واقع سو، اودبسخی دنان اونفقه دعویٰ طلاقو ته مضر نه ده. فقط

دخاوند دشریعت دپایبند نه کیدلو په وجه سره نکاح نه سی فسخه کیدلی: سوال: (۸۰۶)

دیوی انجلی نکاح بی دیو سړی سره کړی وه مگر خاوند اودده کور والا بدینه دی، یعنی دلمانخه روژی پایبند نه دی اوداودس ماتی دپاره زنانه دخنگل طرف ته حی نوپه داسی صورت کی ددی انجلی نکاح فسخه کیدی سی اوکه نه؟ اوانجلی دمهر پیدا کولو مستحقه ده اوکه نه؟ اوکه چیری دمهر په عوض کی طلاق وغواړی نو جائز ده اوکه نه؟

جواب: نکاح وسوه اوس بغیر دطلاق ورکولو دخاوند خخه نکاح نه سی فسخ کیدی که

= له اشاره تعرف فی طلاقه ونکاحه وشرائه وبيعه فهو جائز الخ (ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۴. ط. س.

ج ۳ ص ۲۳۵). ظفیر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج ۴ ص ۵۳۸، ۵۱۶. ط. س. ج ۳ ص ۴۲۲. ظفیر

چیری انجلی دځاوند او دده دکور والاوو دبی دینی په وجه هلته تلل نه غواړی نوڅنگه چی کیدی سی دځاوند څخه دی طلاق واخلی نوکه چیری دمهر په عوض کی هغه طلاق ورکړی نو داسی دی وکړی اوکه چیری صحبت سوی وی نومهر پوره واجب دی (۱). فقط

دمعلق طلاق څخه دځان خلاصولو تدبیر: سوال: (۸۰۷) زید په حالت دغصه کی خپل پلار ته چی ضعیف العمر دی دا وویل چی که چیری ماستا خدمت په خپلو لاسونو سره وکی نو زما بنځی ته دری طلاقه، لیکن زید دخپل دی قول څخه زیات پښیمانه دی اودپلار خدمت کول غواړی دزید څخه ماسوا دده دپلار څوک دخدمت کولو نسته خو دخدمت کولو سره ددرو طلاقو خطر ده، نوکه چیری په خدمت کولو سره دده پری بی بانندی دری طلاقه نه واقع کیږی، نوزید خدمت کولو ته تیار دی.

جواب: دپلار خدمت کول واجب اوضروری دی، اوداهم ضروری ده چی په خدمت کولو سره دده پربنځی دری طلاقه واقع کیږی نو ددری طلاقه څخه دپچ کیدو تدبیر داکیدی سی چی دې بنځی ته دی یو طلاق رجعی ورکول سی او عده یعنی دری حیض دی پوره کړی نوتردی پوری چی په عده پوره کیدو بانندی هغه بنځه دځاوند دنکاح څخه خارجه اوجلا کیږی نوپه دی وخت کی دی دپلار خدمت وکړی قسم به پوره سی اودری طلاقه به واقع نه سی ځکه چی دغه بنځه په دی وخت کی محل دطلاقو نه ده، بیا دی نکاح ددی بنځی سره ددوو شاهدانو په مخکی په لږ څه مهرسره مثلا لس درهمه یعنی دوی نیمی دری روپو سره وکړی په دی تدبیر سره دحلالی ضرورت نسته اوبیا دی دهمیشه دپاره دپلار خدمت کوی طلاق نه واقع کیږی ځکه چی هغه تعلیق اوقسم په یو وار کی ختمیږی هکذا فی الدرالمختار وغیره (۲).

بغیر دعذر څخه په شاهی کی تاخیر: سوال: (۸۰۸) زید هندی ته طلاق ورکی ددی سره یی کوروالی کوی، دوه هلکان هم پیدا سوه، اوس دوه کسان شاهی ورکوی چی زید هندی ته طلاق مغلظ ورکیدی په دی صورت کی څه حکم دی؟

جواب: دطلاقو شاهد که چیری بلاعذر په شاهی ورکولو کی تاخیر وکړی نوفاسق کیږی او ددوی په شاهی سره طلاق نه ثابتیږی (۳). فقط

* * *

(۱) ومن سمی مهرا عشرة فما زاد فعليه المسمى ان دخل بها او مات عنها (هدایه ج ۲ ص ۳۰۴). ظفیر
(۲) وتنحل اذا وجد الشرط مرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج ۲ ص ۲۸۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۲). ظ
(۳) ومتى اخر شاهد الحسبة شهادته بلا عذر فسق فترده الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج ۴ ص ۵۱۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۲۳). ظفیر

اتم باب

دطلاق رجعی سره متعلق احکام او مسائل

دووو طلاقو څخه وروسته په عده کې په هم بستری سره رجوع کیری: سوال: (۸۰۶) یوسری خپلی بنځی ته دوه واری طلاق ورکي، اوبیا هغه دواړه بنځه او خاوند په یوځای کې اوسیری بیا څو ورځی بیرته رانگی جماع یی وکړی او کنبښستی، اوس دا وفرمایاست چی هغه وطی کول رجعت سو او که تجدید دنکاح ضرورت دی؟

جواب: دوه طلاق هم رجعی دی یعنی وروسته ددووو طلاقو رجعی څخه په عده کې رجعت صحیح دی نو په دی صورت کې رجوع صحیح سوه او هم بستری کول دخاوند په عده کې دارجوع ده اوس ددوباره رجوع کولو او یا دنکاح کولو ضرورت پاته نه سو، هغه بنځه په دستور سره په نکاح کې ده او دده بنځه (۱) ده. فقط

دووو صریحو طلاقو څخه وروسته بی بی: سوال: (۸۱۰) یوسری خپلی بنځی ته دوه صریح طلاقه ورکړه اوس هغه دا راگرځولی سی او که نه؟

جواب: ددووو صریحو طلاقو څخه وروسته دعدی دننه بغير دنکاح څخه دا راگرځولی سی او دعدی څخه وروسته دنکاح دتجدید ضرورت دی (۲) اودطلاقو عده دری حیضه (۳) دی هکذا فی کتب الفقهه قال الله تعالی الطلاق مرتان ای التطلق الذی یراجع بعده مرتان ای اثنان فامساک ای فعلیکم امساکهن بعده بان ترجعوهن الخ، جلالین (۴).

په غصه کې یی دوه واره وویل طلاق می ورکي، طلاق می ورکي څه حکم دی؟ سوال: (۸۱۱) که چیری بکر په غصه کې خپلی بی بی هندی ته وویل چی ماطلاق درکي ما طلاق درکي آیا هنده طلاقه سوه او که نه؟ او که چیری طلاق واقع سو نوکم؟ اودنکاح دتجدید ضرورت سته او که نه؟

جواب: په دی صورت کې دبکر پر زوجه مسماة هنده بانندی دوه طلاق رجعی واقع سوه او په عده کې دننه رجوع صحیح ده اوبعد العدت دوباره نکاح کولی سی (۵) هکذا فی کتب الفقه.

(۱) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك اولم ترض الخ والرجعة ان يقول راجعتك الخ او يطاها او يقبلها ويلمسها بشهوة الخ (هدایه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳). ظفیر

(۲) واذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك اولم ترض كذافي الهداية (عالمگیری مصری باب الرجعة ج ۱ ص ۴۲۸) واذا كان الطلاق باثنا دون الثلاث فله ان يتزوجها فی العدة وبعد انقضائها (ایضاً ج ۱ ص ۴۳۱). ظفیر

(۳) وهی فی حق حرة الخ تحييض لطلاق الخ بعد الدخول حقيقة او حکما الخ ثلاث حیض کوامل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴). ظفیر

(۴) تفسیر جلالین سورة البقره ص : ۱۲۰. ظفیر

پہ نکاح کی اوسیرہ یا طلاق واخله، ددی پہ جواب کی بنھی وویل طلاق اخلم نوخه حکم

دی؟ سوال: (۸۱۲) عمر خپلی منکوحی ته وویل که ته غواری نوزما په نکاح کی اوسیرہ اوکه غواری نو طلاق واخله تاته اختیار دی، منکوحی وویل چی طلاق اخلم، نوپه دی صورت کی طلاق بائن واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی هم طلاق رجعی واقع سو، کما فی الدرالمختار امرک بیدک فی تطليقة او اختیاری تطليقة فاختارت نفسها طلقت رجعية الخ (۱).

پرچه لیکل په طلاق ورکولو سره کم طلاق واقع کیږی؟ سوال: (۸۱۳) یوسړی خپلی بنھی ته یو کاغذ ولیکی او ورپی کی چی په هغه کی دامضمون وو چی ماخپلی بنھی ته طلاق ورکی نوپه دی صورت کی کم قسم طلاق واقع کیږی؟ اوخه حکم دی؟

جواب: په لیکلو سره هم طلاق واقع کیږی، په کاغذ کی چی کم مضمون خاوند لیکلی دی نو په دی سره یو طلاق رجعی دده پر بنھی باندی واقع سو، دعدی دننه رجوع په دی کی صحیح ده یعنی بغیر دنکاح دخاوند خخه دا راگزولی سی او بندولی سی، قال فی الدر المختار يقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح الخ واحدة رجعية الخ (۲).

مور دینه طلاق ورکوو، په دی وبلو سره طلاق رجعی واقع سو: سوال: (۸۱۴) زید په لاندي ډول فقری لیکلی دی: صباته دی جرگی ته معلومه وی چی مور ډدی انجلی خخه تنگ سوی یو، تاسو زموږ کالی وغیره چی خه ډدی سره دی ډدی خخه واخلی اوزموږ مور او پلار ته یی ولیږی موږ دانه ساتو، ډدی مور او پلار وایی که زموږ انجلی ته جواب ورکی نو اوس موږ پخپله طلاق ورکوو، نو په دی صورت کی کم قسم طلاق واقع سو؟

جواب: په دی صورت کی یو طلاق رجعی دده پر بنه واقع سوی دی حکه چی طلاق صرف په دی لفظ سره واقع سوی دی اوس موږ پخپله طلاق ورکوو نورخه لفظ دطلاقو په دی مضمون کی نسته، لهذا په دی لفظ سره یو طلاق رجعی واقع سو (۳).

دنن خخه دا طلاقه وگنهی نو دا کم قسم طلاق سو: سوال: (۸۱۵) زید دخپلی بنھی خخه خفه سو او دیوی محلی بنه ته مخاطب سو او دخپلی بنھی په نسبت یی وویل چی دنن خخه هغه طلاقه وگنهی، دوهمه داچی دنن خخه که چیری موږ ډدی سره دبنه والی تعلق

(۵) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها (هدايه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳).

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب تفويض الطلاق ج ۲ ص ۲۲۱، ط. س. ج ۳ ص ۳۲۳. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۰، ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفیر

(۳) صريحه ما لم يستعمل الا فيه الخ كطلقتك وانت طالق الخ يقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح

الخ واحدة رجعية (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۰ - ۵۹۲، ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷).

وساتی نودخپلی لورسره به زناکوم، په دی صورت کی کم قسم طلاق واقع سو؟ او دوباره نکاح کیدی سی او که نه؟

جواب: په دی صورت کی دزید پربنځی یو طلاق رجعی واقع سو اودوهمه جمله چی: دنن څخه که چیری مور ددی سره دبنځوالی تعلق وساتی الخ، داخطا دی نویه عده کی رجوع صحیح ده اوبعد العدت نکاح جدید کیدلی سی، اوڅه کفار په دی کی نسته (۱). فقط

یوطلاق یی ورکی اومتعدو خلکو ته یی وویل چی طلاق می ورکی نوڅو طلاقه واقع سو؟

سوال: (۸۱۶) زید په خپلی خسرگنی کی داکا دبنځی او وریندار په مخکی وویل چی بنځی ته ووايه چی مور طلاق درکی بیایی داخنی مخ ته وویل چی مور ستاسو خورته طلاق ورکی اوبیا یی دباندی په خلگو کی وویل چی مور طلاق ورکی اوڅلورم سړی ته یی هم دا وویل خو دادری واره چی داوول وار څخه وروسته دطلاقو تکرار یی وکی دا محض په غرض داطلاع اوداخبار یی ویلی وو اوددی سره تجدد اوتعدد دطلاقو مراد نه وو اوس چی څه حکم وی ویی فرمایاست!

جواب: که چیری دزید نیت په دوباره اوسه باره وغیره سره خبر ورکول وو دطلاق اول نو دده پربنځی صرف یو طلاق رجعی واقع سو (۲) او حکم ددی دادی چی دعدی دننه رجوع بلا نکاح صحیح ده او وروسته دعدی څخه نکاح جدید بلا حلاله کیدی سی. فقط

شراب یی وچنبل اودوه طلاق یی ورکړل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۸۱۷) یوسړی شراب وچنبل اوپه حالت دنشه اوغصه کی یی خپلی بنځی ته دوه طلاق ورکړل نو طلاق بائن واقع سو او که نه؟

جواب: په یویا دوه طلاق صریح سره طلاق رجعی واقع کیږی بائنه کیږی (۳) نه، اودشرابو په نشه کی طلاق واقع کیږی. (وفی التتارخانیة طلاق السكران واقع اذا سکر من الخمر او النبیذ، ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۴، ظفیر). فقط

دوه طلاقه یی ورکړل اورجوع یی وکړه اوس څلور کاله وروسته یی بیا طلاق ورکی نوڅه

حکم دی؟ سوال: (۸۱۸) دیوی بنځی داخیال دی چی دری څلور کاله موده وسوه چی دیتنه

(۱) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك اولم ترض الخ واذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (هداياه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳ - ۳۷۸).

(۲) واذا قال انت طالق ثم قيل له ما قلت فقال قد طلقته او قلت هي طالق فهي طالق واحدة لانه جواب (رد المحتار باب الصريح ج ۲ ص ۲۳۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۳). ظفیر

(۳) صريحه ما لم يستعمل الا فيه الخ كطلقتك وانت طالق الخ ويقع بها الخ واحدة رجعية وان نوى خلافها من البائن الخ اولم ينوى شيئا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۱. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷). ظفیر

ددی خاوند دوه طلاق ورکړیدی اوددعدی په مینځ کی بی رجوع کړی وه اوس دری خلور کاله وروسته بی یو طلاق بل ورکی، نو دا وروسته ورکول سوی طلاق دنورو طلاقو سره پیوست کیدلی سی اوکه نه؟

جواب: دمطلقى دعدي څخه وروسته که چیري بیایي دینه طلاق ورکی نوهغه دمخکی طلاق سره نه سی پیوست کیدی، ځکه چی دطلاق دلاحق کیدلو په شرطونو کی داده چی په عده کی دننه مکرر طلاق ورکړی په درمختار کی دی، الصریح یلحق الصریح ویلحق البائن بشرط العدة قوله بشرط العدة هذا الشرط لابد منه فی جمیع صور اللحاق الخ شامی (۱)

دروغو زوم جورسو چاچی طلاق ورکړیدی دده پرخپله ښځه طلاق واقع کیری: سوال:

(۸۱۹) عمر دزید زوم دی زید د عمر څخه دڅه دښمنی په وجه بکر خپل جعلی زوم جوړ کی بغیر ددی څخه چی په واقع کی زید دخپلی لور نکاح دبکر سره کړی وی، په عدالت کی دحاکم په مخکی دا خبره ښکاره کړه چی دابکر زما زوم دی حالانکی واقعه ددی خلاف ده، نوجعلی زوم دحاکم په مخکی وویل چی زه خپلی ښځی ته طلاق ورکوم، او دجعلی زوم په نکاح کی اصلاً یوه ښځه ده نو دا طلاق او طلاقنامه بی چی دحاکم په مخکی ولیکله نو دده دنفس الامر بی بی په حق کی معتبردی اوکه نه؟ او دبکر حقیقی بی بی به مطلقه وی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دبکر پرواقعی بی بی باندي طلاق واقع کیری، قال فی الدر المختار باب الصریح صریحه مالم يستعمل الا فيه فطلقتك الخ ويقع بها واحدة رجعية وان نوى خلافها (۲) الخ وقال عليه السلام ثلث جدهن جد وهزلهن جد وعد عليه السلام منهن الطلاق (۳).

مور دینه برابر طلاق ورکوو، دایي ولیکل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۸۲۰) یوسړی خپل خسر

ته دا ولیکل چی ستاسو لور زموږ دمور او پلار سره برابر تکرار کوی، موږ دینه برابر طلاق ورکوو، په دی صورت کی دده په ښځی طلاق واقع کیری اوکه نه؟ بل څه صورت دده په زوجیت کی دپاته کیدلو سته اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی ددی سړی پر ښځی په الفاظ مذکوره فی السؤال سره چی (موږ دینه برابر طلاق ورکوو) یو طلاق واقع سو اود اطلاق رجعی دی اوددی حکم دادی چی په عده کی دننه خاوند دیتی رجوع کولی سی او وروسته دعدي څخه جدیده نکاح بغیر

(۱) ایضا باب الکنايات ج ۲ ص ۲۴۵. ظفیر

(۲) الدر المختار علی هامش رد المحتار باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۰. ط.س. ج ۳ ص ۲۴۷. ظفیر

(۳) مشکوة باب الطلاق. ظفیر

دحلالیٰ خُخه صحیح ده، قال الله تعالى الطلاق مرتان فامساک بمعروف اوتسریح باحسان (۱)، یعنی طلاق رجعی دوه طلاقه دی اوبیا خاوند ته اختیار دی چی دا وساتی په خیر سره اویا بی پریردی په خیر سره یعنی چی ضرر رسول بی مقصود نه وی. فقط

دیوه طلاق خُخه وروسته دوباره نکاح به څنگه وی؟ سوال: (۸۲۱) یوسری خپلی بنځی ته یووار طلاق ورکوی که طلاق واقع سی نو دوباره نکاح څنگه کیدی سی؟

جواب: دده پر بنځی یو طلاق رجعی واقع سو که چیری عده پوره نه سوه نو خاوند دیته بغیر دنکاح خُخه بیا رجوع کولی سی او که چیری عده پوره سوی وی نو دوباره نکاح کولی سی (۲).

په طلاق رجعی کی په مچولو سره رجوع کیری: سوال: (۸۲۲) که چیری په صورت مسئوله کی پرځای دقول مذکور زید داویلی وی، چی کله دپیری مودی خُخه زمور اوستاسی په مینځ کی خاص تعلق نه وی نو دطلاقو څو موده سوی وه بیا طلاق څه غواړی نو په دی صورت کی څه حکم دی؟ آیا طلاق واقع سو او که نه؟ نو که طلاق رجعی وی نو که چیری زید دهندی په شهوت سره بوسه (مچ) واخلی نو رجوع به صحیح وی او که نه؟

جواب: کله چی معلومه سوه چی داصورت یعنی په دوهم صورت کی طلاق رجعی واقع سو نو په عده کی په شهوت سره په مچولو سره رجوع صحیح سوه په درمختار کی دی، وبکل ما یوجب حرمة المصاهرة الخ وفي الشامي قال فی البحر ودخل الوطی وتقبیل (۳) بشهوة الخ.

ماطلاق ورکی، په دي وبلو سره طلاق رجعی واقع سو په عده کی رجوع کیری: سوال: (۸۲۳) زید خپلی بنځی ته یووار دا ویل چی ما تاته طلاق درکی نو په دی صورت کی څنگه طلاق واقع سو اوددی درجوع څه صورت دی؟

جواب: که چیری منکوحه دده مدخوله ده نو داطلاق رجعی سو په عده کی رجوع بلا نکاح صحیح ده. فقط

په عده کی رجوع صحیح ده: سوال: (۸۲۴) یوسری یووار خپلی بنځی ته طلاق ورکی اوس عده لس دولس ورځی وقفه ده نورجوع صحیح ده او که نه؟ لفظ دادی، طلاق قطعی می ورکی.

(۱) سورة البقره رکوع: ۲۹. ظفیر

(۲) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية الخ فله ان يراجعها في عدتها الخ واذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (عالمگیری مصری باب الرجعة ص ۴۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۲). ظفیر

(۳) ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۲۹. ط. س. ج ۳ ص ۳۹۹. ظفیر

جواب: پہ دی صورت کی کہ چیری خاوند صرف یو طلاق ورکری دی نوپہ عدہ کی رجوع کول صحیح دی یعنی بلا نکاح یی گرزولی سی (۱) خاوند دا وویل چی ماخپلی بی بی تہ رجوع وکرہ (۲) اودقطعی لفظ دیقینی پہ معنی کی دی پہ دی سرہ طلاق بائن نہ کیبری۔
پہ طلاق بائن کی رجوع نستہ: سوال: (۸۲۵) پہ طلاق بائن کی رجوع کول صحیح دی او کہ نہ؟

جواب: پہ طلاق بائن کی رجوع کول بغیر دنکاح خخہ صحیح نہ دی البتہ کہ طلاق بائن یو یادوہ وہ او دری نہ وہ نودعدی دننه او وروستہ دعدی خخہ نکاح جدید بغیر دحلالی خخہ صحیح دہ او کہ دری طلاقہ بائن یی ورکری وی نوبغیر دحلالی خخہ نکاح صحیح نہ دہ۔ (۳) فقط

ماطلاق ورکریدی پہ دی وبلو سرہ طلاق رجعی واقع کیبری: سوال: (۸۲۲) زید خپل خسر بکر تہ یو خط ولیکی چی زبیدی خپلی دوہمی کونڈی لور تہ اطلاع ورکریہ چہ ہندی تہ ما یعنی زید طلاق ورکریدی زبیدی دزید سرہ نکاح وکرہ زبیدی انکار وکی حالانکی زید ہندی تہ خہ خبر نہ دی لیبرلی لیکن ہندی تہ پہ اوریدو را اوریدو سرہ ددی خبری علم وسو اوپہ دری میاشتو کی دننه زبیدہ زید تہ راغلہ او اوس دزید سرہ اوسیری، زید دہندی سرہ دوبارہ نکاح ونہ کرہ نو پہ دی صورت کی ہندی تہ طلاق واقع سو او کہ نہ؟ کہ طلاق واقع سو نو درخصت خہ صورت دی؟

جواب: پہ دی صورت کی پرنہندی بانڈی یو طلاق رجعی واقع سو، نوپہ عدہ کی دننه دننه زید بلا نکاح ہندی تہ رجوع کولی سی اورجوع دادہ چی دعدی دننه وواپی چی ماخپلی بی بی تہ رجوع وکرہ (۴) اودمطلق عدی دری حیضہ دہ۔ فقط

دیو دوہ صریحی طلاق خخہ وروستہ رجوع صحیح دہ او دنکاح جدید ضرورت نستہ: سوال: (۸۲۷) زید دہندی سرہ نکاح وکرہ تریوہ کالہ پوری دہندی اودزید کور اباد وو، بیا زید ناجورہ سو اودزندگی ہیخکله امید نہ وو، دزید وروپو پہ حالت دناجوہری دزید خخہ

(۱) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك اولم ترض (الی قوله) والرجعة ان راجعتك اوراجعت امراتی الخ (هدایہ باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳). ظفیر

(۲) ایضاً ج ۲ ص ۳۷۳. ظفیر

(۳) واذا كان الطلاق بائنا دون الثلث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (الی قوله) وان كان الطلاق ثلاثا الخ لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نکاح صحیحاً ویدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدایہ ج ۲ ص ۳۷۸).

(۴) اذا طلق الرجعی امراته تطليقة رجعية او تطليقة فله ان يراجعها في عدتها رضيته بذلك اولم ترض الخ والرجعية ان يقول راجعتك اوراجعت امراتی الخ اویطأها اویثبتھا لا ویلمسھا بشهوة (هدایہ باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳). ظفیر

جبراً طلاق واخیستی قبل دمعیاد (عدہ تیریدلو خخه) زید ہندی تہ بیا رجوع وکړہ آیا رجوع صحیح ده او که نه دنکاح دتجدیدولو ضرورت سته؟

جواب: که طلاق یودوه صریحی زید اخیستی وی بیا خو دعدی دننه چی زید رجوع وکړہ نوهغه صحیح سوه او هنده بدستور دده بنخه ده دنکاح جدید ضرورت نه سته (۱) او که دزید خخه بی دری طلاقه اخیستی وی نوبیا رجوع کول صحیح نه دی اوبغیر دحلالی دهندې سره دزید نکاح نه سی کیدی. فقط

که پته خوله نه سوی، په دی ویلو سره کم طلاق واقع کیږی؟ سوال: (۸۲۸) دبنخی او خاوند پخپل مینخ کی جگړه وه سپری دیوی بنخی طرف ته مخاطب سو اووی ویل چی که چیری پته خوله نه سوی نو تاته طلاق دی نوپه دی وار هم پته خوله نه سوه، بیا په دریم وار سپری وویل چی که چیری پته خوله نه سوی نو تاته طلاق دی نوپه دی دریم وار کی بنخه بالکل پته خوله سوه، په دی صورت کی طلاق واقع سو، او خاوند دطلاقو مالک سو، او خاوند ته اختیار دبیرته لیری کولو سته او که نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق رجعی وسو، حکم چی تر دوه طلاق صریح پوری رجعی وی، کما قال الله تعالی الطلاق مرتان (۲). ای الطلاق الرجعی اثنان، نوپه عدہ کی دننه خاوند دامطلقه بیرته په نکاح کولی سی او وروسته بی له نکاح جدید دا دوباره کول صحیح نه دی البته په نکاح جدید سره بی واپس کولی سی، هکذا فی الدرالمختار (۳)، او خاوند په دی صورت کی دیوبل طلاق مالک پاته سو، نوکه چیری مخکی دانقضاء دعدی خخه یو طلاق بل ورکړی نودری طلاقه به واقع سی بیابه بغیر دحلالی خخه ددی سره نکاح صحیح نه وی کما بین فی کتب الفقه. فقط

په: یو طلاق په دوو طلاقو کی، ویلو سره دوه طلاق واقع کیږی: سوال: (۸۲۹) یوسپری خپلی بنخی ته وویل تاته یو طلاق دوه طلاقه ته کور ته ولاړه سه، یوسپری طالق ته وویل چی یو طلاق دی ولی باقی وساتی، نوهغه جواب ورکی چی هغه یو طلاق ترزندگی پوری به نه ورکوم بعضی عالمان وایی چی پربنخه باندي دری طلاقه واقع دی حکم چی یو طلاق دوه طلاقه جمله دری طلاقه سوه اوبعض وایی چی دوه طلاقه رجعی واقع سوه حکم چی دعطف مفقود اودسکوت معدوم دواړو په مینخ کی انفصال نسته نوپه دی صورت کی شرعاً څه حکم دی؟

(۱) ایضا. ظفیر

(۲) سورة البقره. ظفیر

(۳) حواله بی وار وار تیره سویده. ظفیر

جواب: کله چی نیت دځاوند دیو او ددوو دجمع کولو نه وی نویه دی صورت کی دده پر بنځی بانندی دوه طلاق رجعی واقع سوه لکه چی څنگه دځاوند دجواب څخه هم معلومیږی (۱).

طلاق می ورکی ورکی په دي ویلو سره یو طلاق واقع سو: سوال: (۸۳۰) دخالد دژی څخه دغصی په حالت کی دخپلی خوانبی په دروازه کی دا الفاظ ووتل دزید لور جمال النساء ته می طلاق ورکی ورکی لیکن دبنځی نوم جمال جهان دی لیکن ولدیت صحیح دی آیا په غلط نوم دبنځی سره طلاق واقع سو او که نه؟ ورکړی، ورکړی، ورکړی تکرار دپاره دلفظ دطلاق اول دپاره دی او که دطلاق ثلاثه و دپاره؟

جواب: په داسی غلطی سره طلاق دده پر بنځی واقع کیږی، او ورکړی، ورکړی، ورکړی، تکرار د تاکید دطلاق سابق دی لهذا په دی صورت کی یو طلاق رجعی به وی (۲). فقط

یو طلاق یی ورکی کله چی یی راوسته نو رجوع وسوه، دبل سره ددی نکاح صحیح نه ده:

سوال: (۸۳۱) عمر په دهوکی سره په زید شراب وچنبل اودڅو سړیانو په مدد سره یی په زور سره دزید دخولې څخه دطلاقو الفاظ وایستل لیکن زید وایی چی ماهندی ته صرف یو وار طلاق ورکړیدی، دحالت صحیح کیدلو څخه وروسته څه موده په دواړو کی تعلق دزوجیت قائم سو، زید دکسب معاش دپاره بابر ته ولاړی، او عمر جبراً دده دبنځی سره نکاح وکړه او هغه یی دخپل ځان سره وساتله نو په دی صورت کی شرعاً څه حکم دی؟

جواب: هغه بنځه دزید منکوحه ده ځکه چی زید هندی ته یو طلاق ورکړی وو او بیا کله چی هغه یی په مثل دمنکوحی وساتله نور رجوع صحیح سوه اونکاح قائمه پاته سوه نود عمر نکاح ددی سره صحیح نه سوه. فقط

طلاق نامه یی ولیکله اوه ورځی وروسته یی بچی پیداسو نو اوس رجوع نه سی کیدی: سوال:

(۸۳۲) زید خپلی حاملی بنځی ته ددی په وینا طلاق نامه ولیکله مگر دری طلاقه یی ونه لیکل اونه هغه دری واره په ژبی سره طلاق ورکی، دطلاق ورکولو څخه پنځلس ورځی وروسته دزید او دده دبنځی دوباره میلان وسو، زید دی ته نان اونفقه ورکول شروع کړل وروسته دطلاق نامی څخه په اووه اته ورځوکی انجلی پیداسوه، آیا زید مسلمان مذکور

(۱) وبواحدة فی ثنتین واحدة الخ وان نوى واحدة وثنتین فثلاث وفى غیر الموطوءة واحدة كواحدة وثنتین وان نوى مع الثنتین فثلاث مطلقاً (درمختار) فان الواو للجمع الخ فصح ان یراد به معنى الواو (ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۲۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۲۱). ظفیر

(۲) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتین فله ان یراجعها فى عدتها الخ والرجعة ان یقول راجعتك الخ او یطأها او یقبلتها او یلمسها بشهوة (هدایه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳). ظفیر

بسخہ پہ یو ډول په خپل کورکی ساتلی سی اوکه نه؟

جواب: که چیري دری واره طلاق ونه لیکي اونه زبانی دری طلاقه ورکی نویه دی صورت کی دعدی دننه رجوع بلا نکاح صحیح سوه، مگر کله چی په وخت دطلاق هغه بسخه حامله وه، نوده ددی وضع دحمل وو، اوکله چی بچی پیداسو نوده ددی ختمه سوه،^(۱) نوکه خاوند دبچی دپیدا کیدو څخه مخکی دینته رجوع نه وه کړی نو اوس بلانکاح رجوع نه سی کولی خو البته نکاح جدیده بلا حلالی کولی سی کذا فی کتب الفقہ.^(۲) فقط

دعدي دننه په رجوع نه کولو سره بانه سوه دنکاح تجدید کول به وی: سوال: (۸۳۳) زید خپلی بسخی ته طلاق رجعی ورکی بیایی رجوع کول وغوښتل خو بسخه راضی نه سوه تر دی پوری چی څلور پنځه میاشتی تیری سوی اوعده پوره سوه، اوس زید بسخی ته رجوع کولی سی اوکه نه؟

جواب: په طلاق رجعی کی د خاوند رجوع په عده کی دننه صحیح ده خپلی بسخی ته او په دی کی د بسخی درضامندی ضرورت نسته بدون درضاء او اجازت د بسخی څخه هم خاوند دینته دعدی دننه رجوع کولی سی خو که چیري خاوند دعدی دننه خپلی بسخی ته رجوع ونه کړه خو په دی پوه سو چی رجوع یی ونه کړه چی بلا رضاء مندی د بسخی رجوع کول صحیح نه دی نو دعدی څخه وروسته هغه بسخه بانه سوه اوس بغير دنکاح جدید څخه دهغه بیرته کول صحیح نه دی اونکاح جدید د بسخی په رضا مندی سره کیدی سی.^(۳)

په طلاق رجعی کی دعدي دننه په جماع سره رجوع کول کیدی سی: سوال: (۸۳۴) زید په سلسله د تکرار خپلی بسخی هندي ته دوه واره وویل چی ماتاته طلاق درکی ددی څخه وروسته په قریب زمانه کی چی تعداد دورځو ورته یاد نه وو، د جگړی په ختمیدو سره زید دخپلی بسخی سره هم بستری وکړه، نویه داسی حالت کی الفاظ د طلاق باطل سوه، اوبسخه به په دستور سره منکوحه متصوروی، اوفعل دهمبستری به حلال وی اوکه حرام؟

جواب: په دی صورت کی طلاق رجعی وسو، لهذا که په عده کی زید ددی سره وطی وکړی نو دا رجوع صحیح سوه او هغه په دستور سره دزید بسخه سوه، لیکن شرط دادی چی زید دعدي دننه یعنی تر طلاق وروسته ددری حیضه پوره کولو څخه مخکی صحبت

(۱) وفي حق الحامل الخ وضع جميع حملها (درمختار) ای بلا تقدیر بمدة سواء ولدت بعد الطلاق او الموت بیوم او اقل الخ (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۱). ظفیر
(۲) و (۳) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها الخ رضيت بذلك اولم ترض (هدايه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳) واذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها في العدة ويعد انقضا لها (عالمگیری مصري باب الرجعة ج ۱ ص ۴۳۱. ط. ماجدية ج ۱ ص ۴۴۲). ظفیر

کری وی (۱). فقط

یوطلاق یی ورکری بیایی دخبر ورکولو په طور دینه خو واره تکرار کری نوخومره طلاق واقع

سول: سوال: (۸۳۵) یوسری په غصه کی وویل چی زه خپلی بنخی ته طلاق ورکوم ددی خخه وروسته هغه دخپل کور طرف ته ولاړی، خلگو منعه کری هغه وویل چی ما ولی منع کوی ماخو طلاق ورکری دی، ددی خخه وروسته دی خپل کور ته ولاړی او خپلی بنخی ته یی وویل چی ته ولاړه سه، دیوی پردی بنخی په پوښتنی بنخی وویل: چی ولی ولاړه سم، هغه خاوند وویل چی ما ددیرو سریانو په مخکی طلاق ورکړیدی هغه سړی وایی چی وروسته الفاظ ما دخبر ورکولو اوبنولو دپاره ویلی دی نه ددوباره طلاق ورکولو دپاره، نوپه دی جملو سره طلاق رجعی وسو اوکه طلاق مغلظ؟

جواب: په دی صورت کی کله چی سړی مذکور دوهم اودریم وار دطلاق لفظ داوول طلاق دخبر ورکولو په غرض سره ویلی وی، اودجدید طلاق ورکولو په نیت سره یی نه دی ویلی نو پردی بنخی یوطلاق رجعی واقع سو په دی کی دعدی دننه رجوع بلانکاح جدید صحیح ده او وروسته ترعدی په نکاح جدید سره رجوع کولی سی. کذافی الدر المختار (۲).

دووو طلاقو خخه وروسته یی رجوع وکړه بیا کله چی یی دریم طلاق ورکری نو اوس هغه

مغلظه سوه: سوال: (۸۳۲) زید هندی ته یوطلاق رجعی ورکی رجعت یی وکی دعدی دننه بیا خو میاشتی وروسته یوبل طلاق رجعی یی ورکی ددی خخه یی هم رجعت وکی بیاخو میاشتی وروسته یی یوبل طلاق رجعی ورکی په دی صورت کی دری طلاقه دزید پر بنخی هنده بانندی واقع سوه اوکه رجعی؟

جواب: په دی صورت کی دده بنخه مطلقه ثلثه سوه، یعنی په درو طلاقوسره بائنه مغلظه سوه اوس بدون حلاله اولنی خاوند ددی سره نکاح نه سی کولی (۳).

که چیری نن شپه رانغله نوطلاق بیا رانغله نو رجعی طلاق به واقع سی: سوال: (۷۳۷) (۱)

که چیری یوه بنخه بغیر دخپل خاوند درضامندی اوداجازت خخه دخپل مور کورته ولاړه سی، او دهغی زوج یوخل دا وویای چی که چیری نن شپه کورته رانغله نو دی ته طلاق دی او سره له رابللو بنخه رانغله نوپه دی سره پر بنخی بانندی کم قسم طلاق واقع سو؟

(۱) والرجعة ان يقول راجعتك الخ او يطاها او يقبلها او يلمسها بشهوة (هداياه باب الرجعة ج ۲ ص ۲۷۳). ظفیر

(۲) حواله تیره سویده. ظفیر

(۳) الطلاق مرتان فامسك بمعروف اوتسريح باحسان الخ فان طلقها فلا تحل له حتى تنكح زوجا غيره (سورة البقرة ركوع: ۲۸) لاينكح مطلقة من نكاح صحيح نافذ بها ای بالثلاث الخ حتى يطاها غيره الخ بنكاح نافذ الخ وتمضى عدة الثانی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۴۰۹). ظفیر

(۲) کہ طلاق رجعی ثابت سی نوپہ رجوع کولو کی دہنخی اوددی دمور اوپلار خہ اختیار دی؟

(۳) کہ سہی رجوع کول غواہی او ہنخہ یا ددی مور او پلار رضا نہ وی نوخہ حکم دی؟ یہ رجوع کولو کی دہنخی موجودیدل ضروری دی او کہ نہ؟ وروستہ تر رجوع ددوارو یو خای کیدل ضروری دی او کہ نہ؟

(۴) چي کله دہنخی له لوري دطلاق دشرط دنه پوره کولو له امله طلاق واقع سي نو دطلاق ذمہ واری پر ہنخی دہ او کہ پر زوج؟ او دمہر حکم خہ دی؟

جواب: (۱-۳) پہ دہی صورت کی یوازی یو طلاق رجعی پر ہنخی واقع سو، ددی حکم دا دی چي پہ عدہ کی دننہ زوج بی له رضامندی دہنخی او بی له رضامندی ددی دمور او پلار خخہ رجوع کولی سی یعنی چي پہ ژبہ دا وواہی چي ما دہی تہ رجوع وکړہ او ددستور موافق می ہغہ خپلہ ہنخہ جوړہ کړہ دہنخی دخوہنی ضرورت نسته اونہ ہم دیو خای والی او کوروالی ضرورت ستہ، یوازی پہ ژبہ باندي پہ ویلو سرہ چي ما خپلی ہنخی تہ رجوع وکړہ، رجوع صحیح کیږي اونکاح باقی پاتہ کیږي، پہ درمختار کی دی: وتصح بنحو راجعتک الخ وان ابت الخ . (۱)

(۴) پہ دہی صورت کی ہنخی ہغہ کار وکی چي له امله یی طلاق واقع سو .

دہنخی پہ حالت کی یی طلاق ورکړی پہ هوہن باندي دراتلو خخہ وروستہ یی رجوع وکړہ، نو خہ حکم دی؟ سوال: (۸۳۸) یو سہی دہنخی پہ حالت کی دیو دوو خلگو پہ تیر ایستلو سرہ خپلی زوجی تہ طلاق ورکی، پہ هوہن باندي دراتلو خخہ وروستہ ہغہ پہ دوہمہ ورخ رجوع وکړہ، پہ دہی صورت کی طلاق واقع سو او کہ نہ؟ او رجوع کول یی صحیح سوہ او کہ نہ؟

جواب: دہنخی پہ حالت کی شرعاً طلاق واقع کیږي، درمختار، لیکن کہ چیری ہغہ یو یا دوہ طلاقہ صریح ورکړي وی او درې طلاقہ یی نہ وی ورکړي نو وروستہ تر هوہنبار کیدلو او وروستہ تر نشہ تللو دزوج رجوع کول صحیح دی، او وروستہ تر رجوع کولو ہم ہغہ ہنخہ ددستور موافق ددہ ہنخہ دہ او نکاح یی قائمہ دہ: قال اللہ تعالیٰ: الطلاق مرتان ای الطلاق الرجعی اثنان وقال فی الدرالمختار وتصح بنحو راجعتک الخ ای لم یطلق بائناً الخ وفي الشامي قلت هو ای شروط الرجعة ان یکون الطلاق ثلاثاً الخ (۲).

یوطلاق دوہ طلاق می ورکړہ، پہ دہی ویلو سرہ خوطلاقہ کیږی چي کله یی نیت درجوع وی؟

(۱) الدر المختار علی ہامش ردالمختار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۲۸ - ۷۳۰ . ط . س . ج ۳ ص ۳۹۸ - ۴۰۰ . ظفیر

(۲) ردالمختار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۰ . ط . س . ج ۳ ص ۲۹۸ - ۴۰۰ . ظفیر

سوال: (۸۳۹) یوسری په حالت دغصه کی خپلی بنځی ته وویل یو طلاق دوه طلاقه می ورکړه اونیت یی درجوع وو، خو داچی بنځی ته زجر وسی نوپه دی سره دوه طلاقه واقع سوه اوکه دری؟ اورجوع کیدی سی اوکه نه؟ اوکه مثلا بنځی ته په لفظ دخطاب سره ووايي چی تاته می طلاق درکی یایی په صیغه دغائب سره وویل نو په خطاب اوپه عدم خطاب سره څه فرق سته اوکه نه؟

جواب: په اصل کی په دی لفظ سره چي یو طلاق دوه طلاقه می درکړه دری طلاقه دده پر بنځی واقع سو، کما يفهم من قول صاحب الدرالمختار وان نوی واحدة وثلثین فثلث لو مدخولة بها وفي غير الموطوءة واحدة وثلثین لانه لم یبق للثنتین محل الخ (۱)، یعنی په غیر مدخوله کی په یو طلاق ویلو سره بانه کیږی او ددوو دپاره بنځه محل پاته نه سوه ددی سره پیوست کیږی که چیري مدخوله وه نودری طلاقه واقع کیږی لیکن که چیري خاوند نیت داضراب اوداعراض وی یعنی داچی یونه بلکی دوه طلاقه می ورکړه یعنی یو اول اویو بل طلاق می ورکړی نو دیانته دده دانیت به معتبر سی اودوه طلاقه به واقع سی اورجوع په عده کی صحیح کیږی او ددواړو صورتونو حکم یودی.

دطلاق څخه وروسته رجوع جائز ده او وروسته دعدي څخه نکاح: سوال: (۸۴۰) دمسمی عظیم الله بنځه مسماة وحیدن یوه ورځ بلا اجازته دخاوند څخه دیوی علاقایی بنځی نکاح ته چی ددی دکوچنی والی ملگری وه اوددی هم قومه وه تللی وه اویوه شپه ددی سره پاته سوه اوبیا سهار کله چی خپل ځای ته راغله نودکورنی خلگو چی ددی بنځی او ددی دخاوند مخالف اوددی برخلاف وه هغوی مسماة وحیدن ددی دملگری مسماة رسوان دخاوند سره تهمتی کړه چی دهغه څخه وروسته نهمه میاشتی دوحیدن هلك پیدا سو، لیکن ددی تهمت څخه وروسته مسماة وحیدن خپل ځای ته رانغله نوحیض یی راغی لکه څنگه چی دکور اودمحلې بنځو ته اوپخپله دعظیم الله څخه معلومه سوه، همدارنگه عظیم الله دهغه دتهماتونو څه اثر قبول نه کړی اودبنځی سره یی تعلق ددستور موافق وساتی ددی څخه وروسته عظیم الله کلکته ته ولاړی، کله چی دکورنی خلگو دده پلار اوکور والا زیات تنگ کړه نوهغوی عظیم الله ته خط ولیکی چی دهغه په جواب کی هغه دکلکته څخه دا الفاظ ولیکل اووی لیږل چی مور خپلی بنځی مسماة وحیدن ته طلاق ورکړی، لیکن ددی باوجود مسماة وحیدن دده په نکاح کی ده او دفریقینو زړه صفا دی، ددی څخه وروسته ددی یوه بله انجلی هم پیدا سوه، مگر دکورنی خلگو تر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۲۰۳. ط.س. ج ۳ ص ۲۲۱. ظفیر

اوسہ پوری ددہ پلار وغیرہ دخاندان خخہ خارج کریدی چی طلاقہ سوی بنخہ عظیم اللہ ولی پہ خپل کور کی ساتلی دہ، پہ دے اپہ خہ حکم دی؟

جواب: عظیم اللہ کہ چیری خپلی بنخی وحیدن تہ صرف یو طلاق ورکری وی لکہ خنکھ چی یی پہ خپل خط کی لیکلی دی نویہ دی صورت کی دعدی دننہ رجوع کول بدون دنکاح خخہ صحیح دی، او وروستہ دعدی خخہ نکاح جدید بلا حلالہ کیدی سی نو کہ چیری عظیم اللہ پہ عدہ کی دننہ خپلی بنخی تہ رجوع وکرہ نوددہ نکاح قائمہ دہ (۱) او دخاندان دخلگو داظم دی چی بی وجہ عظیم اللہ اوددہ پلار تنگوی اودخاندان خخہ یی باسی اهل خاندان تہ داسی معاملہ ہیخکلہ شرعاً جائز نہ دہ او اول ہم تہمت لگول پر مسماة وحیدن شرعاً معصیت اوگناہ وہ، اوددی خخہ توبہ کنبل پہ کاردی.

داستفتاء مخکی جواب راغی چی طلاق نہ دی یوخی ورسره اوسیدہ خو میاشتی وروستہ

جواب ورکول سو چی طلاق اوسو دمنخینی مودی خہ حکم دی؟ سوال: (۸۴۱) زید یو استفتاء پہ بارہ دطلاقو کی ددوو علماء دین پہ خدمت کی ولیرلہ، پہ مخکی جواب کی دا وہ چی طلاق واقع نہ سو چنانچی زید فوراً خپلی بنخی تہ رجوع وکرہ ددی خخہ وروستہ دوہم جواب ورکول سو چی زید تہ اونہ بنوول سو پہ دی دوران کی دزید بی بی حاملہ سوہ اوہلک پیدا سو نو پہ دی صورت کی خہ حکم دی؟

جواب: دمخکی فتویٰ خخہ وروستہ چی کمہ رجوع یی وکرہ اووطی وسوہ اوحمل یی ونیوی اوہلک پیدا سو، داتول دمستفتی پہ حق کی جائز سوہ اوہلک ثابت النسب سو حکمہ چی دمائلو پہ حق کی فتویٰ دمفتی حجت وی، ددی خخہ وروستہ چی کلہ دا تحقیق وسو نو چی مخکی فتویٰ غلطہ وہ اودوہمہ فتویٰ ددی خلاف معلومہ سوہ نو کم فعل مخکنی چی وسو نوہغہ حلال پاتہ سو اوہلک ہم ثابت النسب پاتہ سو لکہ خنکھ چی دموطوئہ بالشبہہ حکم دی (۲)، اوپہ آئندہ کی بہ ددہ خخہ جلاوی اوکم حکم چی دطلاقو ثلثہ وو دی ہغہ بہ جاری وی یعنی بدون دحلالی خخہ بہ ہغہ سہری ددی مطلقی ثلاثہ سرہ نکاح نہ کوی اودابہ حلالہ نہ گنی. فقط

دطلاقو خخہ وروستہ بنخہ منع کولی سی اوکہ نہ؟ سوال: (۲۴۲) یو سہری خپلی بنخی تہ طلاق ورکری اودعدی خخہ وروستہ دا مطلقہ بیا اخیستل غواری نو آیا ہغہ سہری ددی مطلقی سرہ نکاح کولی سی؟

(۱) والرجعة ان يقول راجعتك الخ اويطاها اويقبلها اويلمسها بشهوة (هدايہ باب الرجعة ج ۲ ص ۲۷۳). ظفیر
(۲) وعدة المنكوحه نكاحا فاسداً فلا عدة في باطل وكذا موقوف قبل الاجازة لكن الصواب ثبوت العدة والنسب والموطوءة بشبهة الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

جواب: کہ چیری یویا دوه طلاق یی ورکری وی نو ددی سره دوباره نکاح کولی سی۔ فقط **دعدی خخه وروسته بلا نکاح ساتل خخه دی؟ سوال:** (۸۴۳) کہ چیری دغه سپی همدغه دول بنخه خپل کورته بوزی نوددی دنس خخه پیدا سوی اولاد ته ولد الحرام ویلی سی؟ او ددی دجائیداد وارث به وی اوکه نه؟

جواب: کہ چیری بلانکاح ددی خخه اولادوی نوهغه به ولد الزناء وی اووارث دده دترکه به نه وی۔ فقط

دووو طلاقو رجعی خخه وروسته چی رجوع وکری نو اوس ددریم طلاق خخه وروسته رجوع نسی کولی: سوال: (۸۴۴) زید خپلی بنخی ته طلاق رجعی ورکری اورجوع یی بنکاره کره بیا په دوهم وار یی طلاق رجعی ورکری اورجوع یی وکره ددی خخه وروسته یی په دریم وار هم طلاق رجعی ورکری نو وروسته ددریم طلاق مذکورہ خخه رجوع جائز ده اوکه نه حلالی ته محتاج دی او هغه نور مخکنی طلاقونه په سبب درجوع حکم دعدم لری اوکه حکم دوجود؟ چی په وجه دهغه مغلظه ثلثه ثابت سویدی حلالی ته محتاج سو، په تقدیر دهغه چی ټول سابقه طلاق په سبب درجوع به ساقط سی، نو داعبارت دمتونو خه معنی لری چی: یحرم الزوج الثانی ما دون الثلث۔

جواب: مسئله همدا ده چی دوهم خاوند مخکنی طلاق ختموی اوبغیر دزوج ثانی خخه ټول طلاق سابقه نه ختمیږی نو په صورت (۱) مسئلہ کی سپی دطلاقو ثلثه و ته بغیر دحلاله بنخه دده پرده بانندی نه حلالیږی، کما قال الله تعالی الطلاق مرتان (الی قوله) فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجاً غیره (۲)، الآیة۔ فقط

خاوند وویل چی ما طلاق ورکی هغه زما مور ده، نوکم ډول طلاق واقع سو: سوال: (۸۴۵) بکر خپلی بنخی ته دا وویل چی ما طلاق درکی دنن خخه هغه زما مورده نوپه دی صورت کی پرهندی بانندی کم طلاق واقع سو؟

جواب: په دی صورت کی دبکر پربنخی بانندی یو طلاق واقع سو اوپه عده کی رجوع بدون دنکاح خخه صحیح ده او وروسته دعدی خخه نکاح جدید کولی سی اودحلالی ضرورت نسته، کما قال الله تعالی الطلاق مرتان فامساک بمعروف اوتسریح (۳) باحسان الآیة، او دمور په ویلو سره بلا حرف التشبیه طلاق یا ظهار نه کیږی، وان لایینو او حذف

(۱) والزواج الثانی یهدم بالدخول فلولم یدخل لم یهدم اتفاقاً ما دون الثلاث ایضا ای کما یهدم اجماعاً لانه اذا هدم الثلاث فمادونها اولی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۴۲۔ طس۔ ج ۳ ص ۴۱۸)۔

(۲) سورة البقره رکوع: ۲۹۔ ظفیر

(۳) سورة البقره رکوع: ۲۹۔ ظفیر

الكاف لغا، (۱) درمختار.

بڻهي ته بي وليکل چي تاته مي طلاق شرعي درکري نوجوع کول صحيح دي اوکڻ نه؟

سوال: (۸۳۲) يوسري خپلي بڻهي ته طلاق نامه وليکله چي ماتاته طلاق شرعي درکري دي نو په دي صورت کي رجوع صحيح ده اوکڻ نه؟

جواب: په دي صورت کي يو طلاق دده پربڻهي واقع سو اوپه عده کي دننه ديتنه رجوع کولي سي (۲). فقط

دطلاق څخه وروسته چي بڻه خاوند بوزي نو اوسيدلي سي اوکڻ نه؟ سوال: (۷۴۷) زيد

خپلي بڻهي هندي ته طلاق ورکي، وروسته دواړه غواړي چي بيا ميلان وکړي، نو په دي صورت کي دزيد نکاح بيا دهندي سره کيدي سي اوکڻ نه؟ اوکڻ چيري نکاح نه سي کيدي نو داهم شرعاً ناجائزه چي دواړه دي په يوکور کي اوسيري، اوخپل وخت تيرول دخپل بالغ بچي سره کولي سي اوکڻ نه؟ چي کم معاملات دبڻهي اودخاوند په مينځ کي کيري نو ددي سره بي څه تعلق نسته.

جواب: که چيري زيد يادوه طلاقه صريحي ورکړي وي نو ددي حکم دادی چي دعدي دننه بلا نکاح رجوع صحيح ده او وروسته دعدي څخه نکاح کولي سي، اوکڻ چيري دري طلاقه بي ورکړي وي نو دحلالی څخه بغير زيد ددي سره نکاح نه سي کولي (۳) اوپه حالت دعدم نکاح دواړه يوځای پاته کيدل که چيري دپردي سره وي او اولاد موجود وي نوپه ضرورت کي څه حرج نسته، کذا في الدر المختار عن شيخ الاسلام رحمته الله عليه وغيره (۴). فقط

بڻهي ته بي وويل چي يو طلاق دوه طلاقه مي درکړه نو څو طلاقه واقع سوه؟ سوال: (۸۴۸)

يوسري دتبي په حالت کي دخوسريو اودبڻهو په مخکي خپلي بڻهي ته وويل چي اخښي ته مي يو طلاق دوه طلاق ورکړل، لکه چي هغه خلگ داشاهدي ادا کوي اودوهم يوشاهد

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۷۹۴ باب الظهار. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر
(۲) ومحلہ المنکوحۃ الخ طلقه رجعية فقط فی طهر لاوطی فیہ وترکها حتی تمضی عدتها الخ فعلم ان الاول سنی
(۳) الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۴، ط. س. ج ۳ ص ۲۳۰ - ۲۳۱. ظفیر
(۴) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها فی عدتها رضيت بذلك اولم ترض لقوله تعالى فامسكوهن بمعروف من غير فصل الخ واذا كان الطلاق بائن دون الثلث فله ان يتزوجها فی العدة وبعد انقضاءها الخ وان كان الطلاق ثلثا فی الحرة او ثنتين فی الامه لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نکاحا صحيح ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هداياه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳ و ج ۲ ص ۳۷۸). ظفیر
(۵) وسئل شيخ الاسلام عن زوجين افترقا ولكل منهما ستون سنة وبينهما اولاد تتعذر عليهما مفارقتهم فيسكنان في بيتهم ولا يجتمعان في فراش ولا يلتقيان التقاء الأزواج هل لهما ذلك قال نعم واقره المصنف (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۵۵، ط. س. ج ۳ ص ۵۳۸). ظفیر

وایي چي ددوو طلاقو څخه وروسته يي دبائن لفظ هم ووايه په دی صورت کی څه حکم دی؟ په دی یومفتی صاحب ددوو طلاقو رجعی فتویٰ ورکړیده چي دهغه نقل هم سته یو صاحب دجواب مذکور تغلیط کړی او طلاق بائن یی ثابت کړیدی نو ددی متعلق څه حکم دی؟

جواب: کله چي دی سپی خپلی بنځی ته بنکنځل وکړه او طلاق یی ورکړیدی نودده په بنځی باندی طلاق واقع سویدی اودشاهدانو دبیان موافق دده پر بنځی دوه طلاق رجعی واقع سوه دعدی دننه په دی کی رجوع صحیح ده اودیو شاهد طلاق بائن ویل معتبر نه دی، نو جواب دمجیب صحیح دی او دتغلیط کولو والا تغلیط غلط دی. فقط

په لاندینی صورت کی څه حکم دی؟ سوال: (۸۴۹) زید دخپلی کږې رایي په وجه سره په خپلی بنځی هنده باندی ناراضه دی دهندی پلار زید ته وایي چي یاخو زما دلور سره په ښه سلوک اوسیره اویا هغی ته طلاق ورکړه نو دزید اودهندی دپلار په مینځ کی جگړه جوړیږی او هنده دپلار کور ته راځی، زید دطلاقنامه اخیستلو دپاره منډه کړه او وایي چي طلاق نامه واخله زه یې درکوم، خلگ هغه نیسی، دوهمه ورځ زید دکالو او زیوراتو مطالبه کوی، هنده ددری څلورو میاشتو راهیسی بیله ده، آیپه دی صورت کی پرهندی باندی طلاق رجعی واقع سو او عده سویده نوڅه به کوی، په دی صورت کی که چیري هنده خلع کول غواړی نوڅه واجب راځی؟

ب: دچاچی ددرو میاشتو دحمل په صورت کی اسقاط یا اجواتی وینه ضربه وغیره دکرنک په شکل کی په رحم کی موجوده وی نوپه مسائل عده کی څه حکم لری؟

جواب: دغصی په حالت کی خالد قسم واخیستی چي که چیري دانر غوايي په دولس (۱۲) روپی خرڅ کړم نوزما بنځه دی طلاقه وی دوهمه ورځ یی داغوايي په اتلس ۱۸ روپی خرڅ کړی، دخالد منکوحه غیر مدخوله نابالغه په دی صورت کی څه حکم لری؟

جواب: په دی صورت کی به یو طلاق رجعی واقع سی اودعدی څخه وروسته رجوع صحیح نه ده البته نکاح جدید بغیر دحلالی څخه کولی سی (۱) او خلع په طلاق رجعی کی دعدی دننه کولی سی او وروسته دعدی څخه خلع نه سی کولی. فقط

ب: اوپه حمل کی چي ترڅو پوری چي بعض اعضاء ښکاره نه وی نو ترهغه وخته پوری ددی په سقوط سره عده پوره کیدی نسی اوا حکام دولدیت نه سی ورکول کیدی (۲)، په

(۱) وان كانت الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (هدايه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۳).

(۲) وفي حق الحامل الخ وضع جميع حملها لان الحمل اسم لجميع مافي البطن وفي البحر خروج اكثر الولد كالكل الخ (درمختار) قوله لان الحمل علة لتقدير لفظ الجميع فلو ولدت وفي بطنها اخر تنقضي العدة بالاخر =

درمختار کی بی ویلی دی چی ظہور دخلقت داعضاؤ وروستہ د (۱۲۰) ورخو خخہ وی چی خلور میاشتی وی داو تحقیق ددی پہ کتابونو دفعہ کی دی (۱). فقط ج: پہ دی صورت کی دخالد بنخہ مطلقہ نہ سوه لعدم وجود الشرط. فقط

کله چی دریم طلاق یاد نہ وو نرجوع صحیح ده: سوال: (۸۵۰) دزید دوی بیبیانی دی پہ وجہ دتکرار پہ حالت دغصہ کی زید پہ یوہ جلسہ کی دواپو تہ طلاق ورکری او زید تہ دوه وارہ طلاق ورکول بنہ یاد وہ، لیکن دریم وار طلاق ورکول ورته یاد نہ دی لیکن دواپی بیبیانی بی وایی چی زید دباندی ولاپی پہ دریم وار بی طلاق ورکری اومور واوریدی پہ دی صورت کی رجوع صحیح ده اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی کہ چیری زید تہ ددوو طلاقو اقرار دی نو طلاق بلا شبہہ واقع دی، او ددریم کہ چیری زید اقرار کوی نو دریم طلاق ہم واقع سو اوپہ دی حالت کی رجوع کول جائز نہ دی اوبغیر دحلالی خخہ زید ددی سرہ نکاح ہم نہ سی کولی اوکہ چیری زید تہ ددریم طلاق اقرار نستہ نوصرف ددواپو بنخو پہ ویلو سرہ دریم طلاق نہ ثابتیری اوپہ شبہ سرہ ہم طلاق نہ ثابتیری پہ دی حالت کی رجوع کول دعدی دننہ بغیر دنکاح جدید خخہ صحیح دی لقولہ تعالیٰ الطلاق مرتان (۲)، یعنی طلاق رجعی دوه طلاقہ دی.

چی کله دریم طلاق ورکول خاوند تہ یاد نہ وی: سوال: (۸۵۱) یوسپی خپلی بنخی تہ طلاق ورکری اوپرے بی بنودہ، خہ مودہ دری یا خلور کالہ وروستہ بی بیا ددی سرہ نکاح وکرہ اوکورته بی راوستہ نوبعضو اهل علمو اعتراض وکی چی کہ چیری دری طلاقہ بی ورکری وی نو دانکاح صحیح نہ ده چی دهغه پہ جواب کی هغه سپی وایی چی چونکی زیاتہ مودہ تیرہ سویدہ ددی دپارہ ماتہ یاد نہ دی راغلی چی دوه طلاقہ می ورکری دی اوکہ دری، نوددی متعلق خہ حکم دی؟

جواب: اقول وبالله التوفیق پہ دی صورت کی ددی سپی پربنخی طلاق رجعی واقع سو او دعدی دننہ بدون حلالی نکاح جدید دخاوند اولنی سرہ صحیح ده او وروستہ دعدی خخہ نکاح جدید بغیر دحلالی خخہ صحیح ده اوعدہ دطلاقو دری حیضہ دی اوپہ صورت

= واذا اسقطت سقطا ان استبان بعض خلقه انقضت به العدة لانه ولد والا فلا (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۱). ردالمحتار

(۱) وقالوا بيباح اسقاط الولد قبل اربعة اشهر (درمختار) هل بيباح الاسقاط بعد الحمل نعم بيباح ما لم تتعلق منه شي ولن يكون ذلك الا بعد مائة وعشرين يوما (ردالمحتار باب نکاح الرقيق مطلب في حكم اسقاط الحمل ج ۲ ص ۵۲۲ ط. س. ج ۳ ص ۱۷۲). ظفیر

(۲) سورة البقرة ركوع: ۲۹. ظفیر

مسئولہ کی چونکی عدہ تیرہ سویدی لہذا خاوند اول ددی سرہ دوبارہ نکاح کولی سی یہ درمختار کی دی: ولوشک اطلق واحدة او اکثر بنی (۱) علی الاقل الخ، لیکن دشامی درایی رجحان دې طرف ته دی چي په صورت مسئولہ کي احتیاطاً ددرو طلاقو حکم ورکول کیري (۲)، اوبغیر دحلالی څخه داوول خاوند سره نکاح کول صحیح کول نه دی په کار. فقط

نهم باب

دخلع متعلق احکام او مسائل

فارغ خطی دخلع معنی ده او ددی سره طلاق بائن واقع کیری: سوال: (۸۵۲) که چیري چا خپلی بنځی ته ته دا وویل چی ما تاته فارغ خطی درکړه نو په دی سره شرعاً طلاق رجعی کیری او که نه بائن؟

جواب: لفظ دفارغ خطی دمباراة ترجمه یا ددی هم معنی دی اودا الفاظ دخلع نه دی چی قبول والی یې پر بنځی باندي موقوف دی اوپه دی کی طلاق بائن واقع کیری لکه چی څنگه په درمختار باب الخلع کی دی: هو ازالة ملك النکاح المتوقفه علی قبولها بلفظ الخلع او ما فی معناه لیدخل لفظ المبارة فانه مسقط (۳) الخ وحکمه ان الواقع به الخ طلاق بائن قوله ان الواقع به ای بالخلع ولو بلفظ البیع والمباراة بحر شامی (۴)، او که چیري لفظ دفارغ خطی استعمال صرف په طلاقو کی وي نو بیا هم په دی لفظ سره طلاق بائن واقع کیری ځکه چی دا لفظ په جداوالی اوقطع تعلق باندي دلالت کوی چی په طلاق بائن کی وی. فقط

دخاوند سره دنه جوړیدو په صورت کی خلع کول ښه دی: سوال: (۸۵۳) دیوی بنځی خاوند نه نان او نفقه ورکوی اونه مهر ورکوی اودمهر ډگری هم عدالت کړی وه مگر په وجه دمفلسی وصول نه سوه، اوس هغه ښځه مجبوره سوه داغواړی چی عدالت ته چاره جویی ددې خبری وکړی چی دمهر معجل په عوض کی خلع وکړي او دخاوند سره څه تعلق پاته نه سی.

جواب: په صورت دناموافقته زوجینوته دانښه ده چی خلع وسی لیکن په خلع کی رضامندی

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۲۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳. ظفیر
(۲) وعن الامام الثاني اذا كان لا يدرى اثلاث ام اقل يتجرى وان استويا عمل باشد ذلك عليه الخ ولعله لانه يعمل باحتیاط خصوصاً فی باب الفروج (ردالمحتار باب ج ۲ ص ۲۲۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳). ظفیر
(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۲ - ۷۲۷. ط. س. ج ۳ ص ۴۳۹ - ۴۴۱. ظفیر
(۴) وگوری: ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۰. ظفیر

دزوجینو ضروری ده بنسخته په خپله غواړی او په خلع راضی ده سپری هم راضی کول په کار دی که چیرې هغه په عوض دمهر خلع وکړی نو خلع به وسی او بنسخته به دده دقید دنکاح څخه به ووزی، نو خاوند پوه کول په کار دی یاپه ذریعه دحاکمانو دی مجبوره سی چی هغه خلع وکړی (۱). فقط

په ذریعه دخلع طلاق حاصلول جائز دی: سوال: (۸۵۴) یوسپری خپله بنسخته ډیره مجبوره کړیده او بد معاش سپری دی او نه نان اونفقه ورکوی نه خبر گیری کوی نوداسی بنسختی ته طلاق اخیستل په طور دخلع پکار دی او که نه؟ که هغه په دی هم طلاق ورته کړی نو حاکم وقت ته دا ووايي او جبراً طلاق اخیستلی سی او که نه؟

جواب: دحنفی مذهب موافق په دی صورت کی بغیر دطلاق ورکولو دخاوند جلاوالی نه سی کیدلی البته خلع کیدلی سی، دخلع صورت دادی چی بنسخته مثلاً مهر معاف کړی او خاوند طلاق ورکړی، او حاکم وقت که جبراً دخاوند څخه طلاق واخلی نو داصورت هم کیدلی سی طلاق به واقع سی، ځکه چی داحنافو په نزد په اکراه سره به هم طلاق واقع سی کما صرح به الفقهاء کذا فی الدرالمختار (۲). فقط

دطلاق بائن څخه وروسته خلع صحیح نه ده: سوال: (۸۵۵) دطلاق بائن څخه وروسته که چیرې بی خلع وکړه نو صحیح به وی او که نه؟ اودا خلع به دریم طلاق وی او که نه؟

جواب: په کتب دفتحه کی تصریح ده چی، لا یلحق البائن البائن (۳). نو فلهدا دطلاق بائن څخه وروسته به خلع صحیح نه وی اوددی سره به طلاق نه واقع کیږی، وفی الدرالمختار خرج به الخلع فی النکاح الفاسد وبعد البینونة، والردة فانه لغو کذا فی الشامی (۴).

دخلع څخه وروسته تیره سوی نان اونفقه باقی نه پاته کیږی: سوال: (۸۵۶) یوی بنسختی منکوحی دخپل خاوند څخه په عوض دمهر شرعی بالمقطع تریو سر گامینبی کم مالیت واخیستی او په خپلی رضامندی سره یی خلع وکړه او گامینبه یی واخیسته اودخپل دخور دخاوند سره ولاړه اوس بنسخته مذکوره په ملاتړ دمخالفینو پر خاوند باندی په عدالت

(۱) واذا تشاق الزوجان وخافا ان لایقیما حدود الله فلا یاس بان تفتدی نفسها منه بمال یخلعها به الخ فاذا فعل ذلك وقع بالخلع تطلیقة بانت ولزمها المال الخ (هدایه باب الخلع ج ۲ ص ۳۸۳) وتجب الطلاق لو فات الامساک بالمعروف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب ج ۲ ص ۵۷۲، ط.س. ج ۳ ص ۲۲۹). ظفیر

(۲) ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل الخ ولوعیدا او مکرها فان طلاقه صحیح (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۹، ط.س. ج ۳ ص ۲۳۵) واذا تشاق الزوجان وخافا ان لایقیما حدود الله فلا یاس ان تفتدی نفسها منه بمال یخلعها به (هدایه باب الخلع ج ۲ ص ۳۸۳). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج ۲ ص ۲۴۲، ط.س. ج ۳ ص ۳۰۸. ظفیر

(۴) ایضا باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۲. ظفیر

کی دنان اودنفقی دعویٰ دہ اوخاوند پھ وجہ دخلع کیدلو دنان اونفقہ ورکولو خخہ قطعی انکاری دی نوپہ دی صورت کی شرعاً خہ حکم دی؟

جواب: پھ درمختار کی دی، ویسقط الخلع الخ والمباراة کل حق ثابت وقتها لکل منھما علی الآخر مما یتعلق بذلك النکاح الخ الا نفقة العدة وسکناھا فلا یسقطان الا اذا نص علیھا الخ (۱)، ددی عبارت خخہ واضحہ سوہ چی دبنخی دعویٰ دگذشتہ زمانی دنفقی صحیح نہ دہ حکمہ چی پھ خلع سرہ تیرہ سوی نفقہ ساقطیری اوپہ صورت مسئلہ کی خلع صحیح دہ لھذا نفقہ ہم ساقطہ دہ، البتہ دعویٰ نفقہ بی لہ تصریح کولو نہ ساقطیری نوپہ صورت مسئلہ کی بنخہ دعویٰ دنفقی دعویٰ کولی سی او دتیری سوی زمانی دنکاح دحالت دنفقی دعویٰ نہ سی کولی. فقط

دخاوند درضاء خخہ خلاف خلع نستہ: سوال: (۸۵۷) یوسری خپلی بنخی تہ قسم قسم تکلیفونہ ورکوی اوداسی ناجائز خواہش لری چی پھ ہغہ سرہ غریبہ بنخہ پھ ہرحال انکاری دہ، حتی چی پھ حالت دحیض کی مقاربت غواپی چی پھ ہغہ سرہ ہغہ انکار کوی نوپہ دی وجہ بانندی ہغہ سختہ وہی اوتکوی، نو ددغو وجوہاتو دوجہ خخہ بنخہ دخاوند کورتنہ تلل نہ غواپی اوخاوند طلاق ہم نہ ورکوی اوس ددی انکار کول دخاوند دکور تللو خخہ بی خایہ دی اوکہ نہ پرخپل خای؟ نوکہ چیری خاوند طلاق نہ ورکوی نو پھ حاکم وقت سرہ خلع کولی سی اوکہ نہ؟ کہ چیری خلع کولی سی نودمہر ددین دعویٰ کولی سی اوکہ نہ؟

جواب: دبنخی دخپل خاوند کورتنہ نہ تلل پھ وجہ دبی خایہ تکلیف وررسولو اوناجائزو حرکتونو جائز اوبا موقع دی، لیکن خلع بغیر درضامندی دخاوند خخہ نسی کیدی او دخلع خخہ وروستہ مہر وغیرہ ساقطیری. فقط

جبراً پھ خلع سرہ ہم طلاق بائن واقع کیری: سوال: (۸۵۸) د عمر دنابالغی لور ہندہ دزید سرہ نکاح وسوہ لہ ورخی وروستہ عمر دخپلی نابالغی لور دزوج زید سرہ خلع کول وغوبستل، خوزید انکار وکی لیکن عمر اوخو کسانو پھ زید جبراً خلع وکپہ اودایی ولیکل چی ما دھندہ نابالغہ منکوحہ لور د عمر سرہ خلع وکپہ اوماتہ بی دمہر دین معاف کپی نوپہ دی صورت کی خلع وسوہ اوکہ نہ؟

جواب: قال فی الدرالمختار خلع الاب صغیرة بمالھا اومہرھا طلقت فی الاصح ولم یلزم المال الخ ای لا علیھا ولا علی الاب الخ (۲)، شامی ج ۲ ص ۵۲۸، حاصل ددی دا دی چی

(۱) الدر المختار علی ہامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۷ - ۷۷۸، ط.س. ج ۳ ص ۴۵۲. ظفیر
(۲) واذا تشاق الزوجا وخافا ان لا یقیما حدود اللہ فلا یاس بان تفتدی نفسھا بمال یخلعھا بہ الخ فاذا فعل ذلك =

کہ پلار دصغیری دطرف خخه پہ عوض ددی دمال یا ددی دمہر کی یی خلع وکړه نو په دی باندی به طلاق بائن واقع سی او مال به پرهیچا لازم رانه سی او مہر نه ساقطیږی، نو داجواب ددی مسئلی دی. فقط

دبڼخی خخه په زبردستی سره دزرو روپو په اقرار سړی خلع وکړه، نوخه حکم دی؟ سوال:

(۸۵۹) زید دخپلی منکوحه ہندہ سره په مبلغ دزرو روپو باندی خلع وکړه هرڅومره چی ہندہ په ښکاره طور باندی دروپیو دورکولو خخه انکار وکی خو زید ہندی ته دتحدیر او تخویف سره اقرار دروپیو وکی نوپه موجب دشریعت نکاح باطلہ ده اوپه تقدیر دانفکاک دنکاح سره روپی پرنہندہ باندی واجب الاداء دی اوکہ نہ؟

جواب: په دی صورت کی خلع صحیح ده اوپر دبڼخی یوطلاق بائن واقع سو اودبڼخی پر ذمہ باندی زر روپی لازمی نہ دی په درمختار کی دی: اکرهہا الزوج علیہ تطلق بلامال لان الرضا شرط للزوم المال وسقوطه (۱)، اوپه ردالمختار کی دی، قوله علیہ ای علی الخلع منح ای علی ان تقول له خالعی وفي البحر علی القبول ای اذا كان هو المبتدی بقوله خالعتک فافهم قوله تطلق ای بائنا ان کان بلفظ الخلع ورجعی ان کان بلفظ الطلاق علی مال کما مر ویاتی، قوله شرط للزوم المال ای علیہا وهو البذل المذكور فی الخلع قوله وسقوطه ای عن الزوج وهو المهر الذی علیہ (۲)، او دبڼخی مہر چی دخاوند پرذمہ دی ساقط به سی، په درمختار کی دی، ویسقط الخلع الخ والمباراة الخ کل حق الخ لكل منهما علی الآخر مما یتعلق بذالك النکاح (۳). فقط

فارغ خطی دکمو اسبابو پر بنیاد حاصلول صحیح دی: سوال: (۸۶۰) دبڼخه دخپل خاوند خخه

په کمو کمو وجوهو سره شرعاً فارغ خطی حاصلولی سی؟

جواب: کله چی موافقت نه وی اودیو بل حقوق اداء نه سی نوجائز ده چی دخاوند خخه طلاق واخلی که هغه بلا معاوضی داخیستلو خخه طلاق نه ورکوی نوخه معاوضه دی ورکړی اوطلاق دی واخلی یادی خلع وکړی اودده خخه دی خپل ځان خلاص کړی بغير دخل او یا دطلاق خخه دبڼخه دده دنکاح خخه وتلی نه سی اوقصور که چیری دسړی وی نوسړی ته څه معاوضه اخیستل مکروه دی (۴).

= وقع بالخلع تطلیقة بائنة الخ والمباراة كالخلع کلاهما یسقطان کل حق لكل واحد من الزوجین علی الآخر مما یتعلق بالنکاح عند ابی حنیفة (هدایه باب الخلع ج ۲ ص ۳۸۳ - ۳۸۷). ظفیر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الخلع ج ۲ ص ۷۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۲. ظفیر

(۲) ردالمختار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۲. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۲. ظفیر

(۴) ولا یاس به عند الحاجة للشقاق بعدم الوفاق بما یصلح للمهر الخ وکره تحریمه اخذ شیء الخ ان نشز وان نشزت =

دخلع کاغذ دفریقینو پہ مرضی سره ولیکل سو نو خلع وسوه، اوددی پہ خپرولو سره خلع نه

ختمیری: سوال: (۸۲۱) دزوجینوپه خپل مینخ کی دناچاقی له امله په دواړوکی داگفتگو وسوه چی اوس په مورب کی څه صورت دگذاری اواتفاق په خپل مینخ کی نسته، خاوند وویل چی طلاق نامه لیکو اوبنخی وویل چی زه دمهر دمعافی کاغذ لیکم چنانچی دواړو دا کاغذات ولیکل، ددی دلیکلو څخه وروسته دخواوند مشر ورور راغی ده ته دواړو واقعه بیان کړه چی په مورب دواړو کی داتفاق اودگذران صورت نه وو، نوددی وجه مورب په خپل مینخ کی خلاصون کړیدی، دخواوند مشر ورور دی دواړو ته بد رد وویل او ددواړو څخه یی کاغذ څیری کی نوآیا په دی صورت کی خلع وسوه اوکه نه؟ اوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دبنخی او دخواوند په خپل مینخ کی خلع وسوه اودخلع طلاق بائن وی اوکله چی تحریر دخلع دطرفینو څخه وسو اودخواوند دطلاقو کاغذ ولیکی اوبنخی دمهر دمعافی کاغذ ولیکی اودمشر ورور دخواوند مخ ته یی داتقریر وکی چی زمورب خاوند اوبنخی په مابین کی دگذاری څه صورت نه وو نولهذا مورب خلاصون وکی نوخلع پوره سوه اوطلاق بائن پربنخی باندی واقع سو اومهر ساقط سو (۱) بیا دمشر ورور دخواوند په بد رد ویلو سره که هغه ددواړو کاغذ څیری کړی نو ددی څه اثر دخلع پرجائز کیدو باندی نه پریوزی اودخلع نه باطلیری حاصل داچی مذکوره بنخه دخواوند دنکاح څخه خارجه سوه اوطلاقه سویده دعدی په تیریدو سره هغه دوهمه نکاح کولی سی هکذا فی کتب الفقه. فقط

خلع دخواوند درضامندی څخه بغیر نسی کیدی: سوال: (۸۲۲) دزید زوجه یعنی منکوحه که دزید څخه په وجه دتکلیف دنان اونفقه یاپه وهلو اوتکولو څخه بلا ضرورت یاطبعاً ناراضه اومتنفره وی اوپه هیڅ شان سره دزید په نکاح کی پاته کیدل نه غواړی چی خپل مهر معاف کړی طلاق غواړی اودخواوند ددی سره دضد دوجه څخه طلاق نه ورکوی او ایذاء رسانی په عمل کی راولی، نو په داسی صورت کی دغه منکوحه بنخه شرعاً دنکاح دقید څخه ازادی حاصلولی سی اوکه نه؟ اودبنخی اولاد چی دصاحب دزید څخه په عمر

= لا (درمختار) قوله للشقاق ای لوجود الشقاق وهو الاختلاف والتخاصم وفي القهستانی عن الشرح الطحاوی السنة اذا وقع بین الزوجین اختلاف ان یجتمع اهلهم لیسألوا بینهما فان لم یصلحا جاز الطلاق والخلع اه (ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۷. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۱). ظفیر

(۱) کتب الطلاق ان مستبینا علی نحو لوح وقع ان نوب وقیل مطلقاً (درمختار) المراد به فی الموضوعین نوب اولم ینو الخ ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقراراً بالطلاق وان لم یکتب (ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲) وحکمہ ان الواقع به الخ وبالطلاق الصریح علی مال طلاق بائن (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۰. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۲). ظفیر

دیو نیم کال وو هغه به زید ته حواله کول کیری اوکھ نه بنھی ته؟
جواب: داصورت دخلع دی چی بنه خپل مهر معاف کړی اوخاوند طلاق ورکړی، په داسی حالت کی چی په خپل مینخ کی په بنه او خاوند کی نفرت دی داضروری ده چی خلع وسی خوکه خلع وی اوکھ طلاق دخاوند درضامندی څخه بغیر څه نسی کیدی او شرعاً داسی څه صورت نسته چی بغیر دطلاق ورکولو څخه خاوند یابغیر دخلع کولو سره بنه دده دنکاح څخه ووزی نوچی په هره طریقہ سره وی خاوند به مجبوره کړی چی خلع وکړی او یا طلاق ورکړی اوکھ خاوند دا نه منی نوپه ذریعه دحاکم دی داسی وکړی یعنی حاکم دی خاوند مجبوره کړی چی یا خو هغه نان اونفقه ورکړی اودبنھی خبرگیری دی وکړی اوکھ نه وی نوخلع دی وکړی اویادی طلاق ورکړی هکذا فی کتبه الفقه (۱).

دخاوند دقبلولو څخه وروسته خلع کیری: سوال: (۸۲۳) یوه بنه دخلع خاوند دسختیا په وجه دخاوند څخه تقریباً دیوولسو کالو څخه جلاده، خاوند ته ددی دنان اودنفقی هیڅ څه فائده نسته اوبنه دخلع مور اودپلار په کور کی اوسیری هغی خپل خاوند راوبولی په مخ کی ددوو شاهدانو بی دا الفاظ وویل چی زه په عوض د، اتو سوو ۸۰۰ روپو دخلع مهر دین چی ستا پرذمه واجب الاداء دی ستا سره خلع کوم دنن تاریخ څخه زما ستا سره څه تعلق نسته اودعدی دایامو ستا سره څه تعلق نسته اودعدی دایامو څخه وروسته ماته اختیار دی چی خپله نکاح ددوهم سړی سره وکړم، خاوند دا الفاظ په پوره طور باندی واوریدل اوپه غور بی دیته وکتل، بار بار بی ددوی څخه پوښتنه وکړه چی اوس تاته خو به زما څخه څه دعوی نه وی نوبنھی جواب ورکی چی نه اوس زماڅه تعلق ستاسره سته اونه څه دعوی به وی خاوند چی دا واوریدل نوخپل ځای ته چی تقریباً دولس قوسه دی ولاړی، نو آیا داخلع وسوه اوکھ نه؟ اودعدی دایامو څخه وروسته بنه دبل چاسره نکاح کولی سی اوکھ نه؟

جواب: دخاوند قبلول دخلع په سوال کی ذکر نه دی اوصرف داویل دخاوند چی اوس به تاته څه دعوی خو به زما څخه نه وی نوداتمهد وودقبلولو نوکه چیری ددی څخه وروسته خاوند په دی مجلس کی داویلی وی چی ماقبوله کړه یاماته منظوره ده نوخلع به پوره سوی وی، نو صرف په دومره بیان سره چی په سوال کی ذکر دی خلع ونه سوه او بنھی ته دوهمه نکاح کول صحیح نه دی، کمافی الدرالمختار قوله فصح رجوعها قبل قبوله ای اذا كان الابتداء منها بان قالت اختلعت نفسي منك بكذا فلها ان ترجع عنه قبل

(۱) ویجب ای الطلاق لوفات الامساک بالمعروف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۲۹). ظفیر

قبول الزوج وبيطل بقيامها عن المجلس وبقيامه ايضا ولايتوقف على ما وراء المجلس بان كان الزوج غائبا حتى لو بلغه وقبل لم يصح (١) الخ. فقط

بغير دطلاق اودخلع خخه دوهمه نكاح جائز نه ده: سوال: (۸۲۴) زيد خپلی نبخی هنده ته ددولسو کالو خخه راپه دی خوا نان نفقه اوجامه نه ورکوی، اونه په خلع باندي رضا مندی ظاهروی نه طلاق ورکوی هنده دمال او نفقه دعوه په عدالت کی وکړه هغه خارج سوه، هنده غواړی چی خلع وسی اوکه نه وی نو طلاق دی ورکول سی ددی دپاره چی دوهمه نكاح وکړی؟

جواب: دزيد خخه دي يا طلاق واخلي يادي خلع وکړی، بدون ددی هنده دده دنكاح خخه نسی خارجیدی اودوهمه نكاح دهندی به صحيح نه وی (٢).

خلع بغير دځاوند درضامندی نسی کیدی: سوال: (۸۲۵) خالد چی دهندی ځاوند دی دځاوند والی دنه کیدو په وجه سره دهندی سره په بی رحمی طریقی سره دزندگی په میدان کی مخ ته راځی اوددنیوی شرم په وجه سره طلاق هم نه ورکوی نوکه په داسی حالت کی که هنده دعویٰ دخلع وکړی نوددوهم ځاوند سره نكاح کولی سی اوکه نه؟ او دمهر دپیدا کولو مستحقه ده اوکه نه؟

جواب: طلاق اوخلع بغير درضاء دځاوند خخه نسی کیدی (٣) نوکه چيري ځاوند طلاق ورکړی يا خلع وکړی نو په هرو دواړو صورتونو کی وروسته دانقضاء دعدی خخه هنده دبل سړی سره عقد ثانی کولی سی اوکه چيري ځاوند وطی کړی وی نوپوره مهر لازمیري (٤) لیکن په خلع کی مهر ساقطیري (٥).

نابالغه دولی په ذریعه خلع کولی سی: سوال: (۸۲۶) هنده نابالغه په ولایت دخپل پلار عمر دخپل ځاوند سره چی بالغ دی په معافی دمهر سره خلع کول غواړی داصورت دخلع جائز دی اوکه نه؟ اودځاوند دذمی خخه مهر ساقطیري اوکه نه؟

(١) ردالمحتار باب الخلع ج ٢ ص ٧٢٩. ط. س. ج ٣ ص ٤٤٢. ظفیر

(٢) واما نكاح منكوحة الغير ومعتدته الی قوله لم یقل احد بجوازه فلم ینعقد اصلا (ایضا باب العدة ج ٢ ص ٨٣٥. ط. س. ج ٣ ص ٥١٢). ظفیر

(٣) الحدیث ابن ماجه الطلاق لمن اخذ بالساق (درمختار) كناية عن ملك المتعة (ردالمحتار كتاب الطلاق جواب: ٢ ص ٥٨٥). ظفیر

(٤) ویتأكد المهر عند وطی اوخلوة صحت من الزوج (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المهر ج ٢ ص ٤٥٤. ط. س. ج ٣ ص ١١٨). ظفیر

(٥) وسقط الخلع الخ كل حق لكل منهما علی الاخر مما یتعلق بذلك النكاح (درمختار) قوله كل حق شمل المهر والنفقة المفروضة الخ (ردالمحتار باب الخلع ج ٢ ص ٧٧٧. ط. س. ج ٣ ص ٥٤٢). ظفیر

جواب: مذکورہ خلع شرعاً جائز دہ اودخاوند دذمه خخه مهر ساقطیری، ویسقط الخلع والمباراة الخ کل حق لكل منهما علی الآخر مما یتعلق بذلك النکاح الخ درمختار ملخصاً (۱). فقط

دنابالغ خاوند سره دخلع خه صورت نسته: سوال: (۷۲۷) دهندي نابالغی عقد دبکر نابالغہ سره وسو خو هنده اوس بالغه سوه اوبکر نابالغ دی نوهنده دده سره خلع کولی سی اوکه نه؟ اوبکر طلاق ورکولی سی اوکه نه؟ که چیری نه سی نو دده ولی طلاق ورکولی سی اوکه نه؟ اوخلع کولی سی اوکه نه؟

جواب: دنابالغ طلاق اوخلع دواړه باطل دی نه هغه طلاق ورکولی سی او نه هغه خلع کولی سی او نه دده ولی دده دطرف خخه طلاق ورکولی سی او نه خلع کولی سی نوکه چیری بعد البلوغ بکر وغواړی نو خلع دی وکړی اویا دی طلاق ورکړی، قبل دبلوغ خخه دبکر هیخ هم نه سی کیدی (۲). فقط

دولی داجازی خخه بغير خلع: سوال: (۸۲۸) وفي ردالمحتار باب الخلع قوله وكذا الكبيرة الخ ای اذا خلعتها ابوها بلا اذنها فانه لايلزمها المال بالاولی لانه كالاجنبی فی حقها وفي الفصولین اذا ضمنه الاب والاجنبی وقع الخلع ثم اجازت نفذ علیها وبرئ الزوج من المهر والا ترجع به علی الزوج والزوج علی المخالغ وان لم یضمن توقف الخلع علی اجازتها فان اجازت جاز وبرئ الزوج عن المهر والا لم یجز، قال فی الذخیره ولا تطلق وقال غیره ینبغی ان تطلق لانه معلق بالقبول وقد وجد الخ ای یقول المخالغ، وفي البزازیة وان لم یضمن توقف علی قبولها فی حق المال قال هذا دلیل علی ان الطلاق واقع وقیل لایقع الا باجازتها الخ انتهی (۳)، یعنی که چیری بغير داجازت خخه پلار دبالغی په عوض دمهر دکبیری دخاوند سره خلع وکړی نو طلاق واقع کبیری اوکه نه؟ په ذخیره اوپه نورو کتابونو دفقہ کی دی چی طلاق نه واقع کبیری اوپه بزازیه کی واقع کیدل دطلاقو ذکر دی نو فتویٰ به په کم قول ورکول سی یعنی په وقوع د طلاق او که په

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۷، خلع الاب صغیرته بمالها اومهرها طلقت فی الاصح كما لو قبلت هی وهی ممیزة ولم یلزم المال لانه تبرع (درمختار) قوله لم یلزم المال ای لاعلیها (لاعلی الاب علی قول ابن سلمه وعنه یلزمه وان لم یضمن، جامع الفصولین اما اذاضمنه فلا کلام فی لزومه علیه (ایضا باب الخلع ج ۲ ص ۷۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۷). ظفیر

(۲) لایقع طلاق المولی علی امرأة عبده الخ والصبی ولومراها او اجازة بعد البلوغ (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲)، وشرطه ای الخلع كالطلاق (درمختار) وهواهلیة الزوج (ایضا باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۱). ظفیر

(۳) وگوری ردالمحتار باب الخلع مطلب فی خلع الصغیرة ج ۲ ص ۷۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۷. ظفیر

عدم وقوع طلاق؟

جواب: واقع کیدل دطلاقو په دی صورت کی بنه دی، کما قال فی موضع آخر حاصله انه فی الصغیرة لایلزم المال مع وقوع الطلاق (۱) شامی قوله طلقت فی الاصح وقیل لاتطلق لانه معلق بلزوم المال وقد عدم ووجه الاصح انه معلق بقبول الاب وقد وجد بزایه (۲)، ردالمحتار ج ۲ ص ۵۲۸ فقط.

پلار خلع وکره اوخاوند طلاق ورکی مکر بنخی قبول نه کی، نوخه حکم دی؟ سوال: (۸۶۹)
که چیری دبنخی پلار خپل زوم ته ووايي چی زه تا لره هغه هغه کالی اوزیورات چی تا ورکړیدی تاته هغه بیرته درکړم بلکی یونیم سل روپی به نوری هم تاته درکړم ته زما لور ته طلاق ورکړه نوپلار دبنخی مذکوره زیورات اویونیم سل روپی زوم ته حواله کړی، زوم وویل چی زه دفلانی لور ته درې طلاقه ورکوم نو په دی صورت کی طلاق بلاقبول دبنخی واقع کیږی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو اودا طلاق په مال سره دی اوبائن دی اوقبول دبنخی شرط دپاره دوقوع دطلاق نه دی، کما مر فی المسئلة الاولى فان خلعتها الاب علی مال ضامن له ای ملتزما لا کفیلا لعدم وجوب المال علیها صح والمال علیه کالخلع من الاجنبی فالاب اولی (درمختار) قوله کالخلع من الاجنبی ای الفضولی وحاصل الأمر فیه أنه إذا خاطب الزوج فإن أضاف البديل إلى نفسه علی وجه یفید ضمانه له أو ملکه إیاه کاخلعها بألف علی أو علی أني ضامن أو علی ألفي هذه أو علی عبدي هذا ففعل صح والبديل علیه شامی (۳).

دمهر په عوض کی خلع سویده نو خاوند ورکول سوی مهر بیرته اخیستی سی؟ سوال: (۸۷۰)
که چیری بنخه قبول دخلع په بدل دمهر کی وکړی نو ددغه باقی مهر به پردی قرض وی اوکه نه؟ اوخاوند دخلع څخه مخکی چی بعض مهر ورکړی دی خپلی بنخی ته نو رجوع کولی سی اوکه نه؟ اوددی لاندینی عبارت څه مراد دی: قال الشامی ناقلا عن البحر قال وقد ظهر لی ان محل البرأة ما اذا خالعتها بعد دفع المعجل فانها براء عن المعجل وبراء هو عن المؤجل ولذا قال فی المحيط الصحیح انه يسقط المهر وماقبضت المرأة فهو لها وما بقى فی ذمته يسقط (۴) الخ قال فی الفتاویٰ الخیریه لایرجع به ای بالمقبوض علی الصحیح.

(۱) ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۸۳. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۷. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب الخلع مطلب فی خلع الصغیرة ج ۲ ص ۷۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۷. ظفیر

(۳) ایضا مطلب فی خلع الفضولی ج ۲ ص ۷۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۸. ظفیر

(۴) ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۸۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۹. ظفیر

جواب: هغه عبارت چي شامي دبحر خخه نقل کريدي نوهمدغه ركم صحيح دي او هغه دمهر خه حصه چي دخلع خخه يي مخکي بنهي ته ورکريده نورد کول به نه کوي او هغه حصه دمهر چي پرذمه دخواند باقي ده هغه ساقطه سوه، نومعلومه سوه چي دخلع خخه وروسته پرذمه دخواند هيخ شي باقي نه دي پاته، که چيري وغواړي نو هغه به هبه شمارل کيري او که چيري يي موانع درجوع نه کړه پيدا نورجوع کولي سي (۱). فقط

په خلع کي يي چي طلاق ورکي نو په دي سره کم يو طلاق واقع سو؟ سوال: (۸۷۱) عطاء محمد دخپلي بنهي مسماة په جمی سره په عوض دپنځوسو روپو زرو په مهر سره خلع وکړه اومذکوري مسماة ته يي طلاق ورکي، نو په دي صورت کي کم قسم طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي طلاق بائن پرمسماة جمی چي دعطاء محمد بنهي ده. واقع سوي دي (۲).

پريردم دي هرچيري چي زړه دي غواړي ولاړه سه، په دي ويلو سره طلاق بائن واقع کيري:

سوال: (۸۷۲) يوسړي دخپلي بنهي خخه مال واخيستي اوفارغ خطي يي وليکله چي په هغه کي دا الفاظ درج دي چي زه مسماة فلاني پريردم اوچي کم خاي ددي زړه غواړي ولاړه دي سي، نو طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: که چيري خاوند په نيت دطلاقو دا الفاظ ويلى وي نو طلاق بائن واقع سو، او چونکي خاوندی په دي فارغ خطي باندي مال اخيستي نو ددي دپاره وقوع دطلاق اغلب ده نو که چيري خاوند دامنه کړي نو دوباره دي نکاح وکړي (۳).

که چيري بنهي جلا والي غواړي نوخه کول په کاردي؟ سوال: (۸۷۳) يو سړي پرخپله بنهي باندي ظلم اوزياتي وکي بنهي ملک (خان) ته راغله اوفرياد يي وکي چي زموږ په مينغ

(۱) قال الزوج خالعتك فقبلت المرأة ولم يذكر ما تطلقت لوجود الايجاب والقبول وبرى عن المهر الموجل لو كان عليه والا لم يكن شيئاً ردت عليه ما ساق اليها من المهر المعجل لما مر انه معاضة (درمختار) قال في البحر وظاهر اول العبارة ان المهر اذا كان مقبوضا فلا رجوع له وصريح آخرها الرجوع وبه صرح في الخانية فحينئذ لم يبرأ كل منهما عن صاحبه وقد ظهر لي ان محل البراءة ما اذا خالعتها بعد دفع المعجل فانها تبرأ عن المعجل ويبرأها عن الموجل ولذا قال في المحيط الصحيح انه يسقط المهر ما قبضت المرأة فهو لها وما بقى في ذمته يسقط اهـ (ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۸۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۹). ظفير

(۲) وقع طلاق بائن في الخلع رجعي في غيره (درمختار) قوله بائن في الخلع لانه من الكنايات الدالة على قطع الوصلة فكان الواقع به بائنا (ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۲). ظفير

(۳) فاذا فعل ذلك وقع بالخلع تطلقه بائنة ولزمها المال لقوله ﷺ الخلع تطلقه بائنة ولانه يحتمل الطلاق حتى صار من الكنايات والواقع بالكنايات بائن (هداياه باب الخلع ج ۲ ص). ظفير

کی جلاوالی او قطع تعلق و کرہ نوپہ دی صورت کی خہ حکم دی؟ ددی قسم فیصلی پہ شان یوہ فیصلہ دخور نبی کریم ﷺ پہ زمانہ کی ہم سویدہ اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی پہ رضا مندی دخواست او دہنخی خلع کیدی سی او خلع درسول اللہ ﷺ پہ زمانہ کی ہم سویدہ او دخلع خہ ماسوا بل خہ صورت دفیصلی نستہ (۱).

دچا خہہ چی روپی واخلی او دخواست خہہ یی خلع حاصل کرہ ددی سرہ نکاح جائز دہ:

سوال: (۸۷۴) ہندی تہ زید ددی دپارہ روپی ورکری چی ہغہ دخپل خاوند سرہ خلع وکری پردی بناء باندی ہندی دزید خہہ روپی واخلستی او خلع یی وکرہ او عدہ یی تیرہ کرہ دزید سرہ یی نکاح وکرہ، نونکاح وسوہ اوکہ نہ؟

جواب: نکاح وسوہ شرطونہ دصحت دنکاح پیدا سوہ، فان خالعهہ الاب علی مال ضامنہ لہ ای ملتزما فلا لعدم وجوب المال علیہا صح والمال علیہ کالخلع مع انه اذا خاطب الزوج فان اضاف البدل الی نفسه علی وجه یفید ضمانہ لہ او ملکہ ایاہ کان خلعہا بالف علی الخ ففعل صح (۲). نوکلہ چی پردی سہی دخپل طرف خہہ مال ورکی دخواست سرہ خلع کولی سی بلا امر او قبول دزوجہی نوکلہ چی ہنخہ پہ خپلہ داسی وکری چی دبل سہی خہہ مال واخلی دخپل خاوند سرہ خلع وکری پہ درجہ اولی سرہ صحیح دہ اوکلہ چی خلع صحیح سوہ او خلع طلاق دی نو بعد انقضاء العده نکاح صحیح سوہ.

خاوند تہ پہ عوض دخلع کی خومرہ رقم اخیستل جائز دی: سوال: (۸۷۵) ہنخہ دزید

غوہستونکی دخلع دہ خاوند تہ خومرہ اندازہ رقم اخیستل جائز دی؟

جواب: فقہاؤ پہ دی بارہ کی داتفصیل کریدی کہ چیری قصور دخواست دی او نافرمانی ددہ دطرفہ خہہ دہ نوپہ خلع کی دہ تہ دہنخی خہہ مال اخیستل حرام دی اوکہ چیری نافرمانی دہنخی لہ طرفہ دہ نوصحیح دہ، بیا دا اختلاف دی چی دورکول سوی خہہ زیات اخیستل صحیح دی اوکہ نہ؟ صحیح دادہ چی جائز دی مگر خلاف اولی دہ، وکرہ تحریمہ اخذ شیء ان نشز وان نشزت لا ولو منه نشوز ایضا ولو باکثر مما اعطاها علی الاوجه فتح وصح الشمنی کراہة الزیادة تعبیر الملتقی لابس بہ یفید انها تنزیہیة وبہ یحصل التوفیق (۳).

(۱) عن ابن عباس ان امراة ثابت بن قیس اتت النبی ﷺ فقالت یا رسول اللہ ثابت بن قیس ما اعتب علیہ فی خلق ولادین ولکن اکره الکفر فی الاسلام فقال رسول اللہ ﷺ اتردین علیہ حدیقة قال نعم قال رسول اللہ ﷺ اقبل الحدیقة فطلقها تطلیقة رواہ البخاری، وعن نافع عن مولاة لصیفة بنت ابی عبید انها اختلعت من زوجها بکل شیء لها رواہ مالک (مشکوٰۃ باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴). ظفیر

(۲) وگوری ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۸۳. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۵. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۱. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۵. ظفیر

دخاوند دمنظور ولو خخه بغیر قاضی خلع نہ سی کولی: سوال: (۸۷۲) عمر ته په څه جرم کی دیارلس میاشتی قید و سو قاضی دده بنځه را وبلله دخلع حکم یی وکی بغیر دعلم او اجازت دخاوند خخه خلع کیدی سی اوکه نه؟
جواب: نه سی کیدی (۱).

دطلاقو کاغذ چی کله دخاوند په مرضی ولیکی نو طلاق واقع کیری اوس ددی دواپسی څه فائده نسته: سوال: (۸۷۷) دهندي پلار دهندي واده دزیدسره وکی دوه دری کاله وروسته دهندي اودزید په مینځ کی نا اتفاقی پیدا سوه اوهنده دخپل پلار کره راغله چی دهغه څوارلس کاله وسوه چی په دی موده کی زید دهندي دنان او دنفقی څه خبر نه دی اخیستی، اوڅلور میاشتی موده وسوه چی هندی کوشش وکی چی یاماته طلاق راکړه او یاما وساته خوزید دساتلو څخه انکار وکی اووی ویل چی که چیری هنده مهر معاف کړی نوزه به ورته طلاق ورکړم، چنانچی هندي پرکاغذ باندي ولیکله چی که زما خاوند طلاق راکړی نوزه مهر معاف کوم اودمهر څخه دست برداره کیرم، اوزیدهم طلاق ولیکی اودهندي کاغذ یی واخیستی، اوس چی کم خلگ په مینځ کی وه نو ددوی په خپل مینځ کی جگړه وسوه هغوی دزید کاغذ زید ته بیرته ورکی، اودهندي کاغذ یی دزید څخه واخیستی اوهندي ته یی بیرته ورکی نوپه دی صورت کی پرهندي باندي طلاق واقع سو او هغه دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی پرهنده باندي طلاق واقع سو اومهر معاف سو ځکه چی دا دخلع صورت دی اودکاغذ په واپس کولو سره طلاق نه سی واپس کیدی. قال الله ﷻ ثلث جد هن جد وهزلهن جد الحدیث (۲).

دبنځی درضاء څخه بغیر خلع نه کیری: سوال: (۸۷۸) دزبیدی خاوند دادکور څخه وایسته چی دهغه څلور کاله وسوه، په دی مینځ کی دزبیدی دخاوند کورته دلیرلو خبری اتری کیدلی مگر دزبیدی میریزی ورور دزبیدی داجازته بغیر ددی دخاوند څخه دری طلاقه واخیستل اودمهر څخه یی دمنع دعوی ولیکله نو آیا طلاق واقع سو اوکه نه؟
جواب: په غیر درضاء دبنځی څخه خلع نه سی کیدی یعنی نه مهر ساقطیری اونه طلاق واقع کیری نودمذکوری بنځی ورور چی بلا اجازته دمسمات څخه ددی دمهر دمنع دعوی ورکړه نو هغه صحیح نه سوه دخاوند دطرف څخه دری طلاقه چی دمهر پر معافی موقوف

(۱) هو ازالة ملك النكاح الخ المتوقفة على قبولها الخ وشرط كالطلاق (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۳۹ - ۴۴۰). ظفیر
 (۲) مشکوة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفیر

وہ نو ہغہ ہم واقع نہ سوہ (۱). فقط

دخلع صورت او پہ دی سرہ دمہر معافی: سوال: (۸۷۹) خاوند کہ چیری بنہی تہ طلاق ورکری یا خلع وکری نومہر ساقطیری او کہ نہ او کہ بہ بی ورکوی؟ دخلع خہ صورت دی؟
جواب: کہ چیری خلع وکری خاوند او بنہی نومہر ساقطیری او کہ خلع بی ونہ کپہ او داسی طلاق بی ورکی نو بیامہر نہ ساقطیری او دخلع صورت دادی چی بنہی مہر معاف کری او خاوند طلاق ورکری او یا سری دا وواپی چی ماستا سرہ خلع وکپہ پہ عوض دمہر یا صرف دا وواپی چی ما ستا سرہ خلع وکپہ او بنہی بی قبول کری (۲) پہ درمختار کی دی، ویسقط الخلع والمباراة کل حق لكل منهما علی الآخر (۳) الخ.

صرف پہ ارادہ بنکارہ گولو سرہ نہ خلع کیری اونہ طلاق واقع کیری: سوال: (۸۸۰) بالا نومی سری پہ یوہ خبرہ بانندی خپلہ بنہی ووهلہ بنہی دبیری دوجہ خخہ پتہ سوہ نو خاوند خلگ راجمع کرل، دنہی سرہ بی خلع پہ عوض دمبلغ ددوو سوو روپو مقرر کپہ او یو ستامپ بی واخیستی مگر بلہ ورخ بی پہ وجہ دزیات چلبازی کاغذ ونہ لیکی، نو پہ دی صورت کی ددہ پر بنہی طلاق واقع سو او کہ نہ؟ او کہ بالا سری پر خپلی بنہی دزنا تہمت ہم ولگوی نو خہ حکم دی؟

جواب: پہ دی صورت کی دمسمی بالا پر بنہی طلاق نہ واقع کیری خکہ چی دخلع ارادہ بی دہ او ددی تکمیل ونہ سو او مخکی بی چی ویلی وہ نو ہغہ صریح لفظ نہ دی (۴) او دنیت نہ کیدل دارادی دخلع خخہ بنکارہ دی او پہ تہمت لگولو سرہ نکاح نہ ماتیری.

چی روپی بی واخیستی اووی ویل چی زما دفلانی سرہ ہیخ تعلق نستہ نو خلع وسوہ: سوال: (۸۸۱) یوسری دبل دمنکوحی سرہ نکاح وکپہ نوناکح دعوی وکپہ او پیش حاکم پہ دی طریقہ سرہ صلح وکپہ چی مدعی دوہ نیم سوہ روپی واخیستی اووی ویل چی اوس زما دمسماء غلام فاطمہ سرہ خہ تعلق نستہ نو داصورت دخلع دی؟ او طلاق واقع سو او کہ نہ؟
جواب: داصورت دخلع دی او ددہ پر بنہی طلاق بائن واقع سو، قال فی الدرالمختار باب

(۱) الخلع هو ازالة ملك النكاح المتوقفة علی قبولها (درمختار) قوله علی قبولها ای المرأة قال فی البحر ولابد من القبول منها حیث كان علی مال او كان بلفظ خالعتك او اختلعي اهـ (ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۳۹ - ۴۴۰). ظفیر

(۲) والخلع يكون بلفظ البيع والشراء والطلاق والمباراة كبعت نفسك او طلاقك او طلقتك علی كذا او بارتك ای فارقتك وقبلت المرأة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۰. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۳). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۲. ظفیر

(۴) الخلع هو ازالة ملك النكاح المتوقفة علی قبولها بلفظ الخلع او مافی معناه (الدرالمختار علی هامش رد المحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۷. ط. س. ج ۳ ص ۴۳۹ - ۴۴۱). ظفیر

الخلع هو ازالة ملك النكاح بلفظ الخلع او ما في معناه الخ ليدخل لفظ المباراة فانه مسقط وسيجيئ الخ ملخصاً (١). فقط

په خلع ليکلو سره خلع کيری: سوال: (۸۸۲) دښځی اودخاوند په مينځ کی دابتداء څخه مخالفت وو په غرض دتصفيي سره يوڅو کسان جمع سوه اودا فيصله يی مقرره کړه ددی خاوند وويل چي کم مکان دمسمامة په نوم دی نو ددغه څخه دی دست برداری وکړی او ددی په عوض کی دی مبلغ دوه سوه روپي واخلي اوزما ددوهمی ښځی په نوم دی هغه مکان وليکی نوزه به دیته طلاقنامه يا ضابطه وليکم نودښځی اودخاوند په مينځ کی دا معامله فيصله سوه اودواړو ستامپ وليکی، ښځی دمکان څخه دست برداری وليکله او خاوند طلاقنامه وليکله صرف رجستري باقی پاته سويده او رجستري يی ونه کړله، نو په دی صورت کی ښځه دوهمه نکاح کولی سی او که نه؟

جواب: کله چي خاوند طلاقنامه وليکله اوښځی دمکان څخه دست برداری وليکله نو دا خلع شرعاً مکمله سوه که څه هم په وجه ددهوکی دخاوند رجستري ونه سوه. رجستري کيدل شرعاً ضروری نه دی نو په دی صورت کی هغه ښځه طلاقه سوه اودعدی څخه وروسته دوهمه نکاح شرعاً صحيح ده (٢). فقط

روپي يی واخيستی اوطلاق يی ورکی نوطلاق بائن واقع سو: سوال: (۸۸۳) يوه واده سوی ښځه يوسړی دهوکه کړه او بویی تلله، نوخاوندپه دی باندي دعوه وکړه، نوخلگو دخاوند دپاره دده دبیونکو څخه څلور سوه روپي واخيستی اوراضی نامه يی وليکله نو داکار جائز دی او که نه؟

جواب: ددی سړی چي دچا ښځه وه که چيري يی څلور سوه روپي واخيستی اوطلاق يی ورکی نو دا طلاق علی المال دی اودا شرعاً جائز دی گویا خاوند روپي واخيستی اوطلاق يی ورکی نو دا طلاق علی المال دی لکه څنگه چي په خلع کی کيری نو هغه سړی چي چا روپي اولنی خاوند ته ورکړی اوطلاق يی ورڅخه واخيستی ده ته په کاردی چي دعدي څخه وروسته نکاح وکړی (٣).

بلا رضامندی دخاوند څخه جبراً خلع جائز نه ده: سوال: (۸۸۴) کله چي خاوند دښځی خبر

(١) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۷. ط. س. ج ۳ ص ۴۳۹، ۴۴۱. ظفیر
(٢) الخلع هو ازالة ملك النكاح المتوقفة علی قبولها بلفظ الخلع او ما في معناه الخ وقوله لها انت طالق بالف او علی الف وقبلت فی مجلسها لزم ان تكن مكرهة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۷ و ج ۲ ص ۷۷۵. ط. س. ج ۳ ص ۴۳۹) وقع الطلاق بائن فی الخلع (ايضا ج ۲ ص ۷۷۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۴). ظفیر
(٣) وحكمه ان الواقع به ولو بلا مال وبالطلاق علی مال طلاق بائن (ايضا ج ۲ ص ۷۷۰. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۴). ظ

گیری پہ حسب دحیثیت سره کوی اویہ خلع کولو باندی راضی نہ وی نو بنسخہ پہ ذریعہ دعدالت جبراً خلع کولی سی اوکے نہ؟

جواب: پہ خلع کی دہسخی اودخاوند درضا او داجازی ضرورت دی بلا رضا دخاوند خخہ خلع نہ سی کیدی اوبسخی تہ داجائز نہ دی چی دخاوند دنان اونفقہ ورکولو پہ صورت کی پہ ہغہ جبراً خلع وکری (۱).

دفیصلی خخہ مخکی صلح بنہ دہ: سوال: (۸۸۵) پہ دعوه دخلع کولو باندی مخکی دفیصلی خخہ پہ بنسخہ اودخاوند کی مصالحت کول خنگہ دی؟

جواب: دانہ دی حکے چی باری تعالیٰ فرمائی: والصلح خیر (۲)، یعنی صلح کول بنہ دی. **چی چل وکری اوبسخہ بوزی نو خنگہ دی؟** سوال: (۸۸۲) کہ خاوند بنسخی تہ دا ووی پی چی زما مور وفات سوه اوبویی حی اویہ حقیقت کی مور نہ وی وفات سوی نو داجائز دی اوکے نہ؟ اوخلع کولو تہ داعذر دہسخی کافی کیدی سی اوکے نہ؟

جواب: خاوند تہ دخپلی بنسخی دبیولو حق حاصل دی لیکن دروغ ویلو تہ دبیولو لپارہ ضرورت نستہ او ددی دروغو گناہ بہ پہ خاوند باندی وی اوددی خخہ دی توبہ او استغفار وکری او دعذر دپارہ دہسخی دخلع کولو نسی کیدی.

دخاوند درضا خخہ ماسوا دخلع پہ ڊگری سره خلع نہ کیری: سوال: (۸۸۷) کلہ چی دہسخی دطرف خخہ درخواست دطلاقو پرتیریدلو باندی خاوند نان اونفقہ ورکول اوحقوق دزوجیت ادا کول قبلوی نو پہ داسی صورت کی ہم بنسخہ دخلع کولو مستحق کیدی او دعدالت پہ ڊگری خلع کولی سی اوکے نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی بنسخہ خلع نہ سی کولی او دعدالت خخہ ڊگری دخلع بی درضا دخاوند خخہ نسی کیدی اوکے چیری وسی نوهغہ بہ شرعاً صحیح نہ وی (۳).

پہ خلع باندی بنسخہ خاوند نسی مجبورولی: سوال: (۸۸۸) ہندہ دخپل خاوند کورته تلل نہ خوبسوی یعنی ددہ خخہ خوشحالہ نہ دہ نوزید پہ خلع اویا پہ طلاق مجبورولی سی اوکے نہ؟

جواب: نہ بی سی مجبورولی کہ چیری ہغہ غواپی نو طلاق اودخلع کولی سی حکے چی دطلاقو اختیار شریعت خاوند تہ ورکیدی، قال اللہ ﷻ الطلاق لمن اخذ بالساق (۱).

(۱) واذا تشاق الزوجان الخ فلا باس بان تفتدی نفسها منه بمال یخلعها به فاذا فعل ذلك وقع بالخلع تطليقة بائنتہ ولزمها المال (ہدایہ باب الخلع ج ۲ ص ۳۸۰) دخلع او دطلاق حق صرف خاوند تہ ورکول سویدی. ظفیر

(۲) سورة النساء رکوع: ۱۹. ظفیر

(۳) ددی وجہ چی داحق دخاوند دی بل سپی دا نہ سی استعمالولی. ظفیر

دمقدمی په دوران کی خلع کیدی سی: سوال: (۸۸۹) یوه ښځه دخپل خاوند دظلمونو کولو اودندان اودنفقی دنه ورکولو څخه تنگه سوه نو دخپل خاوند په اجازه دخپل پلار کره ولاړه، خاوند په مقابله دښځی په عدالت دیوانی کی دښځی دطلب فریاد وکی، ښځی داجواب ورکی چی خاوند می ظالم دی نان اونفقه نه راکوی نو ددی وجه دي خلع وکړی مدعی داعذر وکی چی دښځی دطلب په فریاد کی خلع نه سی کیدی نو ښځی ته دخلع جلا فریاد کول په کاردی؟

جواب: خلع په شریعت کی دیته وایي چی ښځه خپل حق مهر وغیره معاف کړی اوخاوند طلاق ورکړی یادا ووايي چی مایه عوض دمهر کی خلع وکړه نو داپه هر وخت اویه هر حالت کی صحیح ده چی دزوجې دطلبی مقدمی په دوران کی هم کیدی سی داوینا دخاوند غلطه ده چی دزوجې دطلبی په فریاد کی خلع نه سی کیدی اویه خلع سره طلاق بائن واقع کیږی پر ښځی باندي. کذافی الدرالمختار (۲).

دری واره په فارغ خطی سره هم یوطلاق بائن واقع کیږی: سوال: (۸۹۰) که چیري یو سړی خپلی ښځی ته په عوض دمعافی دمهر کی فارغ خطی ورکړه اودری واره یی وویل چی مافارغ خطی ورکړه نو په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟ که چیري واقع سوی وی نوخومره طلاق واقع سو؟

جواب: دښځی دطرف څخه دمهر معافی په عوض کی دخاوند فارغ خطی ورکول په شان دمبارات اودخلع دی مگر دومره فرق دی چی خلع په وجه دعرف په طلاق کی صریح سو او دفارغ خطی لفظ داسی نه دی، ددی وجه په لفظ دخلع کی صرف دخلع دلفظ په استعمالولو سره طلاق بائن واقع کیږی برابره خبره ده چی دطلاقو نیت وکړی اوکه ویی نه کړی اودخلع دلفظ څخه په علاوه کی که نیت یی دطلاقو کړی وی نوطلاق بائن به واقع سی اوکه چیري نیت یی نه وی کړی نو نه واقع کیږی مگر چیري چی لفظ دفارغ خطی په طلاقو کی عرف وی نو داهم په شان دخلع به صریح سی. په هرحال په صورت دعدم عرف لفظ دفارغ خطی که چیري په نیت دطلاقو یی ویلی وی نوپه دی صورت کی یوطلاق بائن واقع کیږی اودفارغ خطی په دری واره ویلو سره دری طلاقه نه واقع کیږی ځکه چی په یو وار ویلو سره هغه بائنه سوه اودطلاق بائن څخه وروسته دوهم طلاق بائن نه واقع کیږی، قال فی الدرالمختار (باب الخلع) الا ان المشائخ قالوا لا تشتترط النية

(۱) وگوری الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۵. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۲. ظفیر
(۲) الخلع ازالة ملك النكاح المتوقفة علی قبولها بلفظ الخلع او ما فی معناه فانه مسقط ولا باس به عند الحاجة بما یصلح للمهر الخ (ایضا باب الخلع ج ۲ ص ۷۲۲-۷۲۷. ط. س. ج ۳ ص ۴۳۹، ۴۴۱). ظفیر

ههنا الخ درمختار (۱)، قال الشامي قوله ههنا اي في لفظ الخلع وفي البحر عن البزازية فلو كانت المباراة ايضا كذلك اي غلب استعمالها في الطلاق لن تحتاج الى النية وان كانت من الكنايات والا تبقى النية مشروطة فيها وفي سائر الكنايات على الاصل (۲).

دخلع خخه وروسته هم عده ضروري ده: سوال: (۸۹۱) كه چيري دخلع والا بنسخه بي دعدي

خخه ددوهم سپي سره نكاح و كړي نو دانكاح په نزد دشرع جائز ده او كه نه؟

جواب: په نيمه عده كې نكاح نه كيږي دطلاقو په عده كې نكاح باطله ده او دده قول چي په دې كې عده نسته غلط دي (۳).

دخلع او دعدي سره متعلق احاديث مباركه: سوال: (۸۹۲) په نسايي وغيره كې چي په باب

الخلع وعدة المختلعة كې كم حديث واحد وارد دي يا لكه په ترمذي شريف ابوداود شريف كې: بحیضة، لفظ وارد دي نو دا حديث په بنكاره دامام صاحب دمستلي خلاف معلوميري نوهغه حديث چي په هغه كې صراحة، ثلث حيض، راغلي دي نو تطبيق ددواړو رواياتو وليكي، زما ديوغير مقلد سره په دې باره كې خبري سوي وي نو ددي لپاره معلومات حاصلول غواړو!

جواب: دثابت بن قيس بي بي چي كله دخپل خاوند سره خلع كول وغوښتل اوپه دې

ارادي سره دنبي كريم ﷺ په خدمت كې حاضره سوه نو بيا نبي كريم ﷺ ثابت بن قيس ته وفرمايل، اقبل الحديقة وطلقها تطليقة، رواه البخاري. (۴) په دې باندې علامه قاري ليكلي دي چي فرمايي: وفيه دليل على ان الخلع طلاق لافسخ الخ (۵) نو چي ددي حديث دبخاري خخه چي دخلع طلاق كيدل ثابت سوه نو دعدي فيصله دنص قطعي خخه پخپله سويده چي، قال الله تعالى والمطلقت يتربصن بانفسهن ثلثة قروء، الآية (۶). فقط

چي مهر معاف كړي نوخلع كول صحيح دي: سوال: (۸۹۳) زيد خپلي بنسخي هندي ته خرڅ

او خوراك هم نه وركوي اوطلاق هم نه وركوي نو كه چيري زيد ته ددير رقم لالچ وركوي

او خلع وكړي او ددي دارقم په قرض دمهر كې مجراء كړي نو دابه جائز وي او كه نه؟

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۱. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۵. ظفير

(۲) ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۱. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۵. ظفير

(۳) العدة هي تربص يلزم المرأة عند زوال النكاح وركنها حرمت ثابتة بها لحرمة تزوج وخروج وهي في حق حرة تحيض لطلاق ولو رجعي اوفسخ بجميع اسبابه بعد الدخول حقيقة او حكما ثلاث حيض كوامل (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۳). ظفير

(۴) مشكوة باب الخلع والطلاق ص ۳۸۲. ظفير

(۵) عمدة القاري شرح البخاري. ظفير

(۶) سورة البقرة ركوع: ۲۸. ظفير

جواب: دخلع متعلق چي کم صورت په سوال کی ذکر دی نو داجائز دی، پر یو رقم مقررہ باندی دخلع کولو څخه وروسته دمهر په دین کی دامجرا کیدلی سی، بیا دوهم صورت دجلاوالی دادی چي ښځه دی قاضی ته دنه ادائیگی دنفقی درخواست ورکړی داقاضی دی شافعی المذهب نه وی چي دهغه په مذهب کی دنه اداء کولو دنفقی په وجه سره تفریق کیدی سی جداوالی وکړی، داقضاء دحنفی په حق کی جائز ده اوهم نافذه ده دا صورت که چیري اسلامی ریاست ته ولاړسی نو په اسانتیا سره کیدی سی: ولا یفرق بینهما بعجزه عنها الخ وجوزه الشافعی الخ ولوقضی به حنفی لم ینفذ نعم لو امر شافعا فقضی به نفذ الخ درمختار باب النفقة (۱).

روپی یی واخیستی اوطلاق یی ورکی نو په طلاق بائن سره ښځه دده څخه جلاسه: سوال:

(۸۹۴) زید دخپلی ښځی سره هیڅ کله همبسترنه سو نودخو معززو مسلمانانو په مخکی یی وویل چي زه دښځه نه ساتم اودا پرما طلاقه ده اوحرآمه ده عمر زید ته وویل چي یو نیم سل روپی زه تاته درکوم په طور دخلع نوزید وویل چي زه یی قبلوم اودا ښځه پر ما طلاقه ده اوحرآمه ده، نو په دی صورت کی هنده مطلقه ثلثه سوه اوکه نه؟ اوبکر ته خلع ورکول لازمی دی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دده په ښځی طلاق بائن واقع سو اوبکر ته مذکورہ روپی ورکول لازمی دی په درمختار کی دی، فان قالها الاب علی مال ضامن له الخ صح والمال علیه کالخلع من الاجنبی الخ وفی الشامی قوله کالخلع من الاجنبی ای الفضولی وحاصل الامر فیه انه اذا خاطب الزوج فان اضاف البذل الی نفسه علی وجه یفید ضمانه له اوملکه ایاه کان خلعه بالف علی اوعلی انی ضامن او علی الفی هذه اوعبدی هذا ففعل صح والبذل (۲) علیه الخ شامی.

دجرگی په ذریعه خلع صحیح ده: سوال: (۸۹۵) خلاصه دسوال داده چي امیر حسن دخپلی ښځی خبر گیری نه کوله، اخر جرگی دامیر حسن اودده دښځی یی اقرار نامه ددی امر ولیکله چي څه فیصله جرگی وکړه نوهغه به فریقینو ته منظور وی، ددی څخه وروسته جرگی دا فیصله وکړه چي موږ دمريم نومي ښځی مهر دوه سوه روپی او په وجه دقرار نامه لس روپی ماهانه ټول رقم امیر حسن ته معاف کی اوامیر حسن ښځه مریم ازاده کړه، نوشرا مسماء مریم ازاده سوه اوکه نه؟ اودا ازادی په طریقہ دخلع ده یاپه طریقہ دطلاق؟

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۵۸. ظفیر

جواب: په دی صورت کی مسماء مریم ازاده سوه او طلاق بائن پردې واقع سو اودا ازادی په طریقه دخلع او په طریقه دطلاقو علی المال سوه او خلع هم عند الحنفیة طلاق دی لکه څنگه چی په درمختار باب الخلع کی دی چی: وحکمہ ان الواقع به ولو بلا مال وبالطلاق الصریح علی مال طلاق بائن الخ (۱). فقط

قسم باب

باب الايلاء

قسم اخیستل چی تر څلورو میاشتو پوری به ښځی ته نه نژدی کیرمه

قسم یی واخستی چی تر څلورو میاشتو پوری به تاته نه نژدی کیرمه، نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۸۹۲) که چیری خاوند داقسم واخستی چی زه به تاته نه نژدی کیرمه څلور میاشتی نوپه دی قسم سره کم قسم طلاق واقع کیری؟

جواب: دامستله دایلاء ده چی په هدایه وغیره کی درج ده، ددی صورت دادی چی خاوند داقسم واخلی چی تر څلورو میاشتو پوری به تاته نه نژدی کیرمه نو ددی عربی الفاظ دا دی چی: والله لا اقربك اربعة اشهر فهو مول لقوله تعالى للذين يؤلون من نساءهم تربص اربعة اشهر فان فآءوا فان الله غفور رحيم وان عزموا الطلاق فان الله سمیع علیم (۲). نو که چیری خاوند داقسم کړی وی چی والله زه به تاته نه نژدی کیرم تر څلورو میاشتو پوری اوبیا تر څلورو میاشتو پوری نژدی نه سو نو بی شکه دده پرنښځی باندي طلاق بائن واقع کیری (۳)، نو دادی په خپله پردی باندي غور وکی چی آیا خاوند واقعی داسی قسم کړیدی په ژبه باندي او که نه؟

یوولسم باب

دلغان متعلق احکام اومسائل

بغير دشرطونو دپیدا کولو څخه لعان نه کیری: سوال: (۸۹۷) مسماء نور زوجه دکمال نجار دا ښکاره کړه چی پرما باندي زما خاوند تهمت دزنا لگوی چی ته دفلانی سپری سره زنا کوی اوماته په دی وخت کی حمل دخپل خاوند څخه نه دی او خاوند می وایي چی دا حمل زما څخه نه دی، دی ناحقه تهمت ددروغو پرما باندي لگوی، تردی پوری چی دخپل ورور مسمی فتاح نجار سره تهمت لگوی، لیکن نجار دښکاره کړه چی مانه پر خپله

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۰. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۴. ظفیر

(۲) هدایه باب الايلاء ج ۲ ص ۲۷۲. ظفیر

(۳) فان وطئها فی الاربعة الاشهر حنث فی یمینه ولزمه الکفارة ویسقط الايلاء وان لم یقربها مضت اربعة اشهر بانث منه بتطليقة (هدایه باب الايلاء ج ۲ ص ۳۷۷). ظفیر

منکوحه مسماة نور باندي دزنا تهمت لگولی دی اونه ما دحمل خخه انکار کړیدی، دا دخپل پلار په وینا ځی، البته چی په چا شک دی نوزه خپلی منکوحی ته وایم چی ددوی سره کنبښستل ولاړیدل پریږده مگر هغه دانه منی، داشک دی نو په دی صورت کی لعان ثابت دی اوکه نه؟ یومولوی صاحب په دی باندي حکم دلعان فرمایلی دی، نو آیا دافتویٰ صحیح اوناغده سوه اوکه نه؟

جواب: حکم دلعان په دی صورت کی پرحالت موجوده بی دتحقیق دشرائطو دلعان خخه کول صحیح نه دی او حکم دجداوالی نافذ نه دی، اوکه چافتویٰ ورکړیده نوهغه صحیح نه ده اوپه هغه عمل کول نه دی په کار کما بین فی کتب الفقه (۱).

خاوند پربښی تهمت ولگوی اوس بنځه جداوالی غواری نوځه حکم دی؟ سوال: (۸۹۸) زید پرخپله بنځه هنده دزنا تهمت ولگوی اوس هنده جلاوالی غواری نو په دی صورت کی مسلمان حاکم لعان کولی سی اوکه نه؟

جواب: دلته دلعان حکم نه دی اونه جداوالی کیدی سی لکه څرنګه چی په درمختار کی دی: فمن قذف بصریح الزناء فی دار الاسلام زوجته (۲) الخ. فقط

نکاح خوان چی کم لعان وکی اوجلا والی یی وکی نوهغه صحیح نه دی؟ سوال: (۸۹۹) زید دخپلی بنځی د عمر سره تهمت ولگوی اودواړو قسمونه وکړل اولعان یی وکی اوقاضی نکاح خوان په دواړو کی جداوالی وکی نو په دی صورت کی لعان صحیح سو اوکه نه؟ او جداوالی اوسو اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی، فمن قذف بصریح الزنا فی دار الاسلام زوجته الخ فی الشامی قوله فی دار الاسلام اخرج دار الحرب لانقطاع الولاية (۳)، نوددی روایت خخه معلومه سوه چی په مسئوله صورت کی لعان صحیح نه سو اوجداوالی ونه سو.

دخاوند په قسم کولو اوتهمت لگولو سره اودبنځی په لعنت کولو سره طلاق اولعان ونه سو:

سوال: (۹۰۰) زید پرخپله بنځی دخلور وارو خخه زیات دزنا تهمت ولگوی اودخلورو یا ددی خخه دزیاتو سریانو په مخکی یی ددی اعاده وکړه اوقسم یی وکړی اووی ویل او ددی دیوکال خخه زیات وخت تیر سو او ددی خخه مخکی هم هنده او ددی بچیان چی

(۱) وسبیه قذف الرجل زوجته قذفا یوجب الحد فی الاجنبیة الخ فمن قذف بصریح الزنا فی دار الاسلام زوجة الحیة بنکاح صحیح (درمختار) قوله فی دار الاسلام اخرج دار الحرب لانقطاع الولاية (ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۵ - ۸۰۶ ط. س. ج ۳ ص ۴۸۳). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۶. قوله فی دار الاسلام اخرج دار الحرب لانقطاع الولاية (ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۶ ط. س. ج ۳ ص ۴۸۴). ظفیر

(۳) ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۶ ط. س. ج ۳ ص ۴۸۴. ظفیر

دزید صلیبی اولاد دی تردیری کمی مودی پوری زید ددوی دخوراک اودچنباک ذمه دار پاته سو، حالانکی دواده شپارس کاله موده تیره سوه چی دهندي اوددی دبچیانو ذمه دار دهندي مور اوپلار دی نو په داسی حالت کی لعان واقع سو اوکه نه؟ حالانکی زید پرهنده باندی اوهندی په زید باندی دیوڅو کسانو په مخکی لعنت وکی!

جواب: په دی صورت کی لعان اوطلاق نه ثابتیری ځکه چی دلعان شرائط په دی وخت کی نسته، اوکله چی لعان په دی زمانه کی اوپه دی ملک کی ثابت نه دی، په وجه دمفقود والی ددی دشرائطو، نوکه چیری په خپله بنځی اوخاوند لعان وکی نوپه دی سره جداوالی نه کیږی اوطلاق نه واقع کیږی اوپیر خاوند به ددی دتہمت لگولو مؤاخذه وی، اوپه دنیا کی په دی وخت کی په دی باندی څه حکم مرتب نه دی، په شامی باب اللعان کی دی، ویشرط ایضا کون القذف بصریح الزنا کونه فی دار الاسلام الخ وفیه (۱) ایضا قوله فی دار الاسلام اخرج دار الحرب الخ وفیه ایضا وهو انه لاتقع الفرقة بنفس اللعان قبل تفريق الحاكم الخ (۲)، نوهنده په دی صورت کی په دستور سره دزید بنځه ده نو ده ته دی دا وویل سی چی یا طلاق ورکړه او یا حقوق دزوجیت نان او نفقه اداء کړه ځکه چی، قال الله تعالی فامساک بمعروف او تسریح باحسان (۳). فقط

په هندوستان کی لعان اوددی دوجه څخه دجلاوالی څه صورت نسته: سوال: (۹۰۱) زید پر خپله بنځی دزنا تہمت ولگوی، نوکه چیری سړی په خپله بنځه دزنا تہمت ولگوی او بنځی انکار وکی اوسړی شاهد پیش نه کی چی دهغه دتحقیق دپاره ثالثی وکړی، په ثالثی کی دزنا تہمت ثابت سو، نو په دی کی دلعان حکم دی او که نه؟ نو چی قاضی نسته نو دجداوالی به څه صورت وی؟

جواب: دلعان دپاره چونکی دار الاسلام کیدل هم شرط دی کما صرح به فی کتب الفقه، نو ددی وجه څخه په دی ملک کی دلعان څه صورت نسته نو چی کله لعان نسته نو جدا والی به هم نه وی (۴).

صرف دیو سړی اودیوی بنځی په کتلو سره زنا نه ثابتیری اودلته لعان هم نسته: سوال: (۹۰۲) دزید دوی بنځی دی هنده اوخالده زید اوخالده دواړو هنده په حالت دزنا کی په زیر اوپه زیر په خپلو سترگو ولیدله نو زنا ثابتته ده اوکه نه؟ اودطلاق ورکولو څخه وروسته

(۱) ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۸۴. ظفیر

(۲) ایضا ج ۲ ص ۸۱۰. ط. س. ج ۳ ص ۴۸۴. ظفیر

(۳) سورة البقرة رکوع: ۲۹. ظفیر

(۴) قوله فی دار الاسلام اخرج دار الحرب (ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۸۴). ظفیر

دمهر دین حق ورکول لازم دی اوکھ نہ اوزید ددی سره لعان وکری اوکھ نہ بلاللعان دی طلاق ورکری؟

جواب: زید اودده دبنخی خالدہ پہ بیان سره پرنندی به دزنا ثبوت نہ وی او پہ وجه ددار الاسلام نہ کیدو لعان به ہم نہ راخی اومهر به وروسته ترطلاقو واجب الاداء وی.

دوو شاهدانو پہ شاہدی سره دخواند تہمت لکول ثابتیری: سوال: (۹۰۳) ہندہ پہ خپل خاوند زید بانڈی دعوہ دلعان وکری سره ددی خخہ چی ہغہ پاکہ اوبا عصمتہ دہ زید انکار وکی، ہندی دوہ شاہدان پیش کری چی پایبند دروژی اودلمانخہ دی نو داشاہدان به عادلان منل کیری اوکھ نہ؟

جواب: دلعان دپارہ دار الاسلام کیدل شرط دی، پہ شامی کی دی، ویشرط ایضا کون القذف بصریح الزنا وکونہ فی دار الاسلام الخ (۱)، فلہذا پہ دی ملک خو لعان نستہ، البتہ کہ چیری پہ دار الاسلام کی کہ چیری خاوند خپلی بنخی تہ بنکارہ تہمت دزنا وغیرہ ولگوی نو لعان واجبیری، فمن قذف بصریح الزنا فی دار الاسلام زوجته الخ لاعن الخ (۲)، اوکلہ چی پہ دوو عادلو شاہدان سره دخواند تہمت ثابت سی نو دخواند انکار به معتبرنہ وی اوپہ دی صورت کی به دوارہ شاہدان دمذکورہ بنخی عادلان منل کیری.

دہمت لکولو سزا: سوال: (۹۰۴) کہ چیری یوسری ددروغو قسم واخستی پر خپلی منکوحہ بنخی بانڈی بی کمہ چی نہاتہ پاک لمنی او باعصمتہ دہ، شرارۃ دبی عصمتی تہمت ولگوی، نو نکاح به باقی وی اوکھ فسخ سوہ؟

جواب: پرخپلی منکوحی بانڈی دزنا پہ تہمت لگولو سره نکاح نہ ماتیری، لیکن خاوند به حد قذف یعنی اتیا (۸۰) دوری به وهل کیری کہ چیری حکومت اسلامی وی نوددہ شہادت به مردود وی پہ درمختار کی دی چی: ویعد الحر اوالعبد الخ قاذف المسلم الحر البالغ العاقل العفیف من فعل الزنا الخ بصریح الزنا (درمختار) ولا القاذف فی دار الحرب. شامی (۳).

پہ ہندوستان کی دلعان پہ ذریعہ فسخ دنکاح نستہ: سوال: (۹۰۵) زید پرخپلی بنخی ہندہ بانڈی تہمت ولگوی چی زما دبنخی ہندی دعمر سره ناجائز تعلق دی او عمر شو وارہ دہندی دبطن خخہ حمل ساقط کریدی ہندی چی داخبرہ واوریدہ نو دجج صاحب سرہ بی دعوہ وکری چی لعان وکری اوزمانکاح فسخ کری زید دیوٹ دی، نوپہ دی صورت کی لعان

(۱) الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۵. ط.س. ج ۳ ص ۴۸۴. ظفیر

(۲) ایضاً ج ۲ ص ۸۰۲. ط.س. ج ۳ ص ۴۸۴. ظفیر

(۳) وگوری ردالمحتار باب حد القذف ج ۳ ص ۲۳۱. ط.س. ج ۳ ص ۴۵. ظفیر

وسو اوکھ نہ؟

جواب: شرعاً پہ حالت موجودہ کی دلغان حکم نستہ اونکاح فسخ نہ سوہ اوہندہ دوہمہ نکاح نہ سی کولی (۱). فقط

دولسم باب

دظہار متعلق احکام او مسائل

پہ نیت دطلاقو دا ویل چی تہ زما دخور پہ شان یی نوپہ دی سرہ طلاق بائن واقع سویدی:

سوال: (۹۰۶) زید خپلی بنہی تہ پہ حالت دغصہ کی پہ نیت دطلاقو وویل چی تہ پہ شان زما دلور اوپہ شان دخور یی نو پہ دی صورت کی ددہ پر بنہی کم طلاق واقع سو، نوکھ چیری بائن طلاق واقع سوی وی نو مخکی دوضع دحمل خخہ داوونی خاوند سرہ نکاح کول یی صحیح دی اوکھ نہ؟

جواب: کہ چیری پہ دی الفاظو کی دزید نیت دطلاقو وو لکھ خنکھ چی دسوال خخہ بنکارہ دہ نویو طلاق بائن ددہ پر بنہی واقع سو، اونکاح پہ عدہ کی یعنی مخکی دوضع دحمل خخہ ددی دخواوند زید سرہ صحیح دہ (۲)، وان نوی بانٹ علی مثل امی اوکامی الخ براً اوظہاراً اوطلاقاً صحت نیتہ ووقع ما نواہ لانه کنایۃ (۳). درمختار. فقط

ما تحت ویل یی غوبتل مگر دژی خخہ یی ووتل تہ زما مور یی خہ حکم دی؟ سوال: (۹۰۷)

یوسری خپلی بنہی تہ داویل غوبتل چی تہ زما ماتحت یی، نو پہ وجہ دغلطی ددہ دژی خخہ ووتل چی تہ زما مور یی نو پہ دی صورت کی خہ حکم دی؟

جواب: پہ دی صورت کی نہ طلاق سنتہ اونہ ظہار، او ددوی نکاح باقی دہ مگر داسی ویل مکروہ دی اوبیا دی داسی لفظ نہ وایی، پہ درمختار کی دی چی: والا ینو شیئاً او حذف الکاف لغا (درمختار) قوله او حذف الکاف بان قال انت امی شامی (۴) ج ۲ ص ۵۷۷، ویکرہ قوله انت (الی) یا بنتی یا اختی ونحوہ، درمختار (۵) صفحہ مذکورہ شامی ج ۲. فقط

پہ غصہ کی یی پہ نیت دطلاقو وویل چی تہ پہ شان زما دلوری نوپہ دی سرہ طلاق بائن واقع

(۱) فمن قذف بصريح الزناء في دار الاسلام زوجته نکاح صحیح العقیفة عن الزناء الخ لاعن (درمختار) قوله فی دار الاسلام اخرج دار الحرب لا تقطاع الولاية (ردالمحتار باب اللعان ج ۲ ص ۸۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۸۴). ظفیر

(۲) وینکح مبائنة بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۰۹). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظہار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۴) وگوری ردالمحتار باب الظہار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظہار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۱. ظفیر

کیری: سوال: (۹۰۸) زید خپلی بنځی ته په حالت دغصه کی په نیت دطلاقو وایی چی ته په شان زما دلور یی اوته په شان زما دخور یی نو په دی صورت کی کم طلاق واقع سو اودزید بنځه حامله هم ده، نوبغیر دوضع دحمل څخه دزید نکاح ددغه بنځی سره جائز ده اوکه نه؟ اوزید دطلاق ورکولو څخه دری څلور ورځی وروسته نکاح وکړه نو دا نکاح صحیح ده اوکه نه؟

جواب: که چیری په نیت دطلاقو زید خپلی بنځی ته دا الفاظ ویلی وی چی ته په شان زما دلور یی اوپه شان زما دخور یی نویو طلاق بائن دده پر بنځی باندی واقع سو اوپر بنځی باندی عده واجب ده، عده ددی وضع دحمل ده، اودزید نکاح ددی سره په عده کی دننه یعنی دوضع دحمل څخه مخکی هم صحیح ده، او وروسته نکاح چی زید دری څلور ورځی دطلاقو څخه وروسته کړیده صحیح سو (۱) په درمختار کی دی چی: وان نوی بانث علی مثل امی او کامی وکذا لو حذف علی برا اوظهار اوطلاقاً صحت نیته ووقع ما نواه لانه کنایة الخ (۲). فقط

که چیری ستاسره همبستر سوم نو دمور سره به یم په دی ویلو سره طلاق واقع نه سو: سوال:

(۹۰۹) زید په غصه کی راغی خپلی بنځی ته یی وویل که چیری دنن څخه ما ستاسره هم بستری وکړه نو دخپلی مور سره به می فلانکی کار کړی وی مگر دده نیت نه دپربینوولو وو اوونه دطلاق ورکولو، نو آیا نکاح قائمه پاته سو اوکه نه؟ اوددی سړی دپاره څه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی نکاح باقی ده اوطلاق اوظهار اوایلاء هیڅ هم ونه سو: وان نوی بانث علی مثل امی او کامی وکذا لو حذف علی براً اوظهاراً اوطلاقاً صحت نیته ووقع مانواه لانه کنایة اولاینو شیئا او حذف الکاف لغا الخ (۳)، وفی کتاب الایمان منه وان فعله فعلیه غضبه الخ او هو زان او سارق الخ لایکون قسماً (۴) الخ، درمختار.

که چیری ستاسره خبری وکړم نو دخپلی خور سره به خبری کوم په دی وینا سره طلاق نه

واقع کیری: سوال: (۹۱۰) زید خپلی بنځی هندی ته وویل چی ته ماته مهر معاف کړه هندی انکار وکی، نوزید په غصی سره وویل چی که دنن څخه ما ستاسره خبری وکړی نو

(۱) وینکح مبانة بمادون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۹). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمختار کتاب الایمان ج ۳ ص ۷۸. ط. س. ج ۳ ص ۷۲۱. ظفیر

دخپلی خور سره به خبري کوم، چي دافقره زید په خپلي ژبي سره اداء کړه، نو ايا دنکاح پرقائم پاته کيدو يانه پاته کيدو باندی خو کم اثر نه لری؟ اودزید دهندي سره کوروالی صحیح دی اوکه نه؟

جواب: په دی لفظ سره طلاق نه واقع کیږی اوپه نکاح کی څه فرق هم نه راځی اونزدیکت اوجماع کول صحیح (۱) دی. فقط

که ستاسره می جماع وکړه نو دهور سره به یی کوم ددی جملی دیولو څه حکم دی؟ سوال:

(۹۱۱) زید خپلی بنځی ته وویل چي که چیري زه ستاسره کوروالی وکړم نو دخپلی مور سره به یی وکړم، نو په دی صورت کی څه کفاره ده؟

جواب: دا لفظ چي خاوند وویلی نو دا دظهار لفظ نه دی په دی کی څه کفاره نسته لکه څنگه چي په عالمگیری کی دی چي: وان وطئتک وطئت امی لا شیء علیه الخ کذا فی غایة السراجی عالمگیری (۲).

بنځی ته یی وویل که ستا سره صحبت وکړم نو دهور سره به یی وکړم نوطلاق واقع سو اوکه

نه؟ سوال: (۹۱۲) زید خپلی منکوحی ته دغصی په حالت کی داسی وویل چي که چیري ستاسره صحبت وکړم نو دخپلی مور سره به یی وکړم اوبیایي وروسته وویل چي ستاسره پریوتل اوخبری کول هم حرام دی نو په دی صورت کی څه حکم دی؟

جواب: خپلی منکوحی ته په دا الفاظ ویلو سره چي که چیري ستا سره صحبت وکړم نو دخپلی مور سره به یی وکړم په دی سره طلاق واقع نه سو، لیکن لفظ دحرام چي کله خاوند وروسته وویلی نوکه چیري په دی کی یی نیت دطلاقو وی نو یوطلاق بائن په دی سره واقع سو (۳) نوی نکاح په عده کی او وروسته دعدی څخه کولی سی.

بنځی ته یی خور وویل نو څه حکم دی؟ سوال: (۹۱۳) زید خپلی بنځی ته وویل چي ته

زما خور یی دده بنځی منکوحه وویل چي زه خو ستا بی بی منکوحه یم ته ماته خور ولی وایي، زید جواب ورکی چي تابه خور جوړه کړم او اوسیري به، اوس دواړو دطلاقو دخطرې دوجهی څخه جدایی ساتلی ده، اوهم بستری یی ونه کړله، نو په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په در مختار کی دي چي داسی ویل خپلی منکوحی ته مکروه دی خو په دي سره

(۱) وان لم ینو شیئا او حذف الکاف لغا (ایضا باب الظهار ج ۲ ص ۷۳۸). ظفیر

(۲) عالمگیری کشوری ج ۲ ص ۵۲۲ باب الظهار، ط. س. ج ۳ ص ۵۰۷. ظفیر

(۳) وان کان الحرام فی الاصل کنایة یقع بها البائن الخ ولا شیء من الکناية یقع به الطلاق بلا نية او دلالة الحال كما صرح به البدائع (ردالمحتار باب الکنايات ج ۲ ص ۲۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۹). ظفیر

طلاق نہ واقع کیری اوپہ نکاح کی خہ فرق ہم نہ راحی اوخاوند ته په کار دی چی داخله منکوحه وگنی اودبیا دپاره دی داسی الفاظ نہ وایی چی عبارت ددرمختار دادی: اولاً ینوی شیئا او حذف الکاف (بان قال انت امی لغا وتعین الادنی ای البر یعنی الکرامۃ ویکره قوله انت امی ویا بنتی ویا اختی، درمختار (۱). فقط

کہ ستا سره تعلق وساتم نو دمور خور سره به یی ساتم ددی وبلو خہ حکم دی؟ سوال: (۹۱۴)

یوسری په غصه کی خپلی بسخی ته دا کلمات وویل چی کہ زه ستا سره خہ تعلق وساتم نو دخپلی مور او خور سره به یی ساتم، اودا ویل چی ته زما دمور اودخور برابر یی، بیا ددی خخه وروسته یی وویل چی تاته طلاق دی تاته طلاق دی، چی داتول الفاظ یی په یوخی کی وویل، نو یو صورت ددوی دمیلان کیدی سی اوکه نه؟

جواب: په لفظ دمثل راوړلو اودنه راوړلو کی فقهاؤ فرق کړیدی نوبناء پردغه بانندی اوله جمله یعنی داکه چیری ستا سره تعلق وساتم نو دخپلی مور او خور سره به یی ساتم لغوه دی، اودوهمه جمله چی ته زما دمور خور برابر یی نو په دی کی دنیت اعتبار دی نوکه دظهار نیت یی وی نو ظهار دی اوکه دطلاق نیت یی وی نو طلاق دی اوکه چیری په احترام اوپه بزرگی کی یی تشبیه مرادوی نونه ظهار دی اونه طلاق خو په دی چی دالفظ کنایه دی اوپه کنایاتو کی په دلالت حالی کی بلانیت هم دوقوع دطلاقو حکم کیری ددی وجه دا موقعه چی چونکی دطلاقو ده نو ددی وجه یو طلاق بائن په دی الفاظو سره واقع سو، اوبیا په دوباره لفظ دطلاق سره دوه طلاق واقع سول، نو دده پر بسخی په دی صورت کی دری طلاقه واقع سوه اوبغیر دحلالی خخه ددی سره نکاح کول جائز نه دی، قال فی الدرالمختار وإن نوى بأنت علي مثل أمي أو كأمي وكذا لو حذف علي، خانية، برا أو ظهاراً أو طلاقاً صحت نيته ووقع ما نواه لأنه كناية وإلا ینو شیئا أو حذف الکاف لغا وتعین الأدنی ای البر یعنی الکرامۃ الخ وفي الشامی قوله لانه كناية ای من كنیات الظهار والطلاق ای ان قال الخ وینبغی ان لا یصدق قضاء فی ارادة البر اذا كان فی حال المشاجرة وذكر الطلاق الخ (۲). فقط

په دی وبلو سره چی که ستا خواته راغی نو دمور خواته به راسی طلاق نه کیری: سوال:

(۹۱۵) یوسری دغصی په حالت کی خپلی بسخی ته وویل چی کہ زه ستا خواته راغلم نو دخپلی مور خواته به خم ددی قسم کولو خخه یوخوا ساعتته وروسته بسخه اوخاوند یو خای سول، نو ددی قسم خه حکم دی، همدارنگه دده بسخه حائضه وه خو چی دکمی شپي

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۲) وگوری ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

چی دا واقعہ وہ نو ددی خخہ مخکی تریوہ ورخ پوره وینہ نہ وہ راغلی اوموده دحیض ہم ختمہ سوی وہ لیکن بنخی غسل نہ وو کپی اودغسل خخہ مخکی دواپہ ہم بستر سوہ؟

جواب: پہ عالمگیری کی دی چی: ولو قال ان وطئتك وطئت امی فلا شیء علیه الخ (۱)، یعنی کہ چیری یو سپری خپلی بنخی تہ دا وواپی چی کہ چیری زہ ستاسرہ صحبت وکرم نو دخپلی مور سرہ بہ صحبت کوم نوپہ دی سرہ ہیخ نہ کیری یعنی ظہار اوطلاق ہیخ ہم نہ کیری نو معلومہ سوہ چی پہ دی صورت کی ددی پربنخی طلاق واقع نہ سو، او دحیض دمودی دختمیدلو خخہ وروستہ دوطی پہ جواز اوعدم جواز کی داتفصیل دی چی کہ چیری زیاتہ مودہ دحیض لس ورخی پوره سوی وہ نو دغسل خخہ مخکی وطی جائز اوصحیح دہ اوکہ چیری دعادت سابقہ موافق مثلاً پہ شپریا اوہ ورخو کی حیض منقطع سو نو پہ دی کی دجواز دوطی دپارہ داشرط دی چی وروستہ دانقطاع دحیض خخہ دومرہ مودہ تیرہ سی چی پہ دی کی غسل اودجامو اغوستل اوتکبیر تحریمہ دلمانخہ وسی، نو چی کله یوہ ورخ دانقطاع دحیض خخہ وروستہ تیرہ سوہ نو وطی صحیح دی (۲). فقط

دظہار دکفاری داداء کولو خخہ بغیر دبنخی سرہ ہمبستری کول: سوال: (۹۱۲) دظہار خخہ وروستہ دکفاری داداء کولو خخہ بغیر صحبت وکپی نو ددی نسبت خہ حکم دی؟

جواب: پہ درمختار کی دی: فان وطی قبلہ تاب واستغفر وکفر للظہار فقط الخ (۳). یعنی کہ چیری مظاہر دکفاری ورکولو خخہ مخکی وطی وکپی نو هغه دی توبہ اواستغفار وکپی اوصرف کفارہ دظہار دی ادا کپی. فقط

دبنخی سرہ پی ظہار وکی او بیایی دری طلاقہ ورکول بیایی حلالہ وکپہ، نو ددی خخہ وروستہ ہم کفارہ لازمہ دہ: سوال: (۹۱۷) یوسری خپلی بنخی تہ وویل چی تہ زما دمور او دخور برابر پی، بیا لس منتہ وروستہ پی دری طلاقہ مذکورہ بنخی تہ ورکول، نو اوس دوبارہ داسپی نکاح ددی بنخی سرہ کولی سی، آیا داصورت دنکاح دصحت دپارہ کیدی سی چی دخاوند دکشر ورور سرہ دبنخی نکاح وکپی او هغه وروستہ ددخول خخہ طلاق ورکپی او وروستہ دعدی دتیرولو خخہ اولنی خاوند ددی سرہ نکاح وکپی، نو کہ

(۱) عالمگیری کشوری ج ۲ ص ۵۲۲ باب الظہار. ط. س. ج ۲ ص ۵۰۷. ظفیر

(۲) واذا انقطع دم الحيض لاقل من عشرة ايام لم تحل وطئها حتى تغتسل الخ ولولم تغتسل ومضى عليها ادنى وقت الصلوة بقدر ان تقدر على الاغتسال والتحریمة حل وطئها لان الصلوة صارت دینا فی ذمتها فطهرت حکما (هدایہ باب الحيض ج ۱ ص ۳۹). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظہار ج ۲ ص ۷۹۳. ط. س. ج ۳ ص ۴۶۹. ظفیر

چیري داصورت صحیح وی نو ددوباره نکاح کولو څخه وروسته حکم دظهار باقی دی اوکه نه؟

جواب: که چیري دالفظ خاوند په نیت دظهار ویلی وو چی ته زما دمور اودخور برابر یی نو وروسته دحلالی دطلقات ثلثه و څخه چی مخکی خاوند ددی سره نکاح وکړی نو حکم دظهار به باقی وی یعنی دظهار دکفاری داداء کولو څخه بغیر ددی سره صحبت نه سی کولی ځکه چی په درمختار کی دی، فیحرم وطؤها علیه ودواعیه الخ حتی یکفر وان عادت الیه بملك یمین اوبعد زوج اخر الخ، په شامی کی دی چی، قوله وان عادت الیه الخ قال فی النهر افاد بالغایه ای بقوله حتی یکفر انه لو طلقها ثلاثا ثم عادت الیه تعود بالظهار الخ (۱) ص ۵۷۲ جلد ثانی شامی وفی، الدرالمختار ایضا وان نوی بانث علی مثل امی الخ برأ اوظهاراً اوطلاقاً صحت نیته الخ (۲)، او دمطلقه ثلثه سره ددوباره دنکاح دجواز صورت چی په سوال کی لیکلی دی هغه صحیح دی مگر دا ضرور ده چی داوونی خاوند دورور سره دنکاح څخه وروسته دعدی تیریدلو څخه دی وکړی. فقط

بښی ته په مور، خور، لور ویلو سره طلاق نه کیری: سوال: (۹۱۸) خاوند ټوله شپه بښی ته لور، خور، مور وایه اوبښی خاوند ته پلار، ورور، اکا وایه، نو په دی صورت کی پر دغه بښی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع نه سو، کمافی الدرالمختار لو حذف الکاف لغا (۳)، مگر داسی ویل مکروه دی اوائنده دی داسی نه وایی. فقط

ماته دمور برابر حرام وگنلی په دی ویلو سره طلاق واقع کیری اوکه ظهار؟ سوال: (۹۱۹) یوسری خپلی بښی ته دا وویل چی ماته دمور برابر حرام وگنلی، نو په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه ظهار؟

جواب: دخاوند دالفظ چی ماته دمور برابر حرام وگنلی، ددی الفاظو څخه دی چی په هغه کی دظهار اودطلاق نیت ددواړو صحیح دی، اوکه چیري دهیخ هم نیت نه وی نو کم از کم ظهار ضرور ثابتیږی په عام طور سره خلگ دظهار څخه ناخبره وی هغه چی کله داسی الفاظ استعمالوی په یقین سره دطلاق او همیشه جداوالی او دپریښولو نیت یی وی نو په صورت مسئوله کی چی کله دخاوند دنیت حال معلوم نه دی نو دظاهری عرف په لحاظ سره داحکم کیدی سی چی دده بښه مطلقه بائنه سوه اودعدی تیروولو څخه

(۱) وگوری ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص ۸۹۲-۸۹۳. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۷۲۸. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

وروسته هغه دوهمه نکاح کولی سی، په درمختار کی دی چی: وبانت علی حرام کامی صح ما نواه من ظهار او طلاق الخ وان لم ینو ثبت الادنی وهو الظهار الخ فقط والله تعالی اعلم (۱).

بښی ته دخور برابر ویلو څه اثر دی؟ سوال: (۹۲۰) یوسری خپلی بښی ته دخور برابر وویل خو په دی ویلو سره یی څه نیت نه وو، نو شرعی حکم څه دی؟

جواب: کله چی دویلو والا څه نیت نه وو نو کلام دده خطا دی طلاق وغیره به هیڅ واقع نه سی، کما فی الدرالمختار اولاً ینو شیئا او حذف الکاف لغا الخ (۲). فقط

دواده مخکی بښی ته دخور په برابر ویلو سره څه گناه نسته؟ سوال: (۹۲۱) یوسری چی دهغه بښه نسته خپلی بښی ته دخور برابر وویل نو اوس ده ته په نکاح کولو کی یاد نکاح څخه وروسته خوبه څه گناه نه وی؟

جواب: دا کلام دده خطا دی او دنکاح څخه وروسته طلاق وغیره هیڅ نه کیږی. فقط
بښی ته وویای چی انا بیرته راسه نویه دی سره خوبه طلاق نه کیږی؟ سوال: (۹۲۲) دهندې دچا سره جنگ وو، ددی خاوند زید په غصه کی وویل چی انا بیرته راسه چپ سه، نو پر هنده باندي خو په دغه الفاظو ویلو طلاق واقع نه سو؟

جواب: په درمختار اوشامی کی دی چی په داسی لفظ بلا حرف تشبیه ویلو سره طلاق وغیره هیڅ نسته او هغه لفظ خطا کیږی، عبارت ددرمختار دادی چی: والا ینو شیئا او حذف الکاف لغا (۳). فقط

بښی ته یی وویل چی که چیری ماستا سره واده وکی نو دخپلی لور سره به می گری وی نو څه حکم دی؟ سوال: (۹۲۳) یوسری خپلی بښی په وجه دبد چلنی په غصه کی راغی او وی ویل چی که چیری ماستا سره واده وکی نو زه به دخپلی لور سره یا دمور سره واده کوم، نو په دی صورت کی نکاح باقی ده او که نه؟

جواب: په دی الفاظو سره طلاق نه واقع کیږی اونکاح باقی ده کذا فی العالمگیریه (۴).
تابه دخور برابر گنمه په دی ویلو سره طلاق واقع سو او که نه؟ سوال: (۹۲۴) بکر خپلی بښی ته وویل چی ما اوریدلی دی چی ستا څه ناجائز تعلق د عمر سره دی نو ترهغه وخته

(۱) ایضا. ط. س. ج. ۳ ص. ۴۷۰. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج. ۳ ص ۳۷۰. ظفیر

(۳) ایضا. ظفیر

(۴) وان قال لم اتزوجك ونوی به الطلاق لایقع الطلاق بالاجماع کذا فی البدائع (عالمگیری کشوری کنایات ج ۲ ص ۳۹۳) وان قال ان وطنتک وطنت امی فلا شیء علیه (عالمگیری کشوری الظهار ج ۲ ص ۵۲۲. ط. س. ج. ۳ ص ۵۰۷). ظفیر

پوری چی زہ ددی تحقیق ونہ کرمہ نو تابه دخور برابر گنہمہ نو پہ دی صورت کی دبکر پربنخی طلاق واقع سو اوکھ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی دبکر بنخی پربکر حرامہ نہ سوہ اوپہ دی باندی طلاق واقع نہ سو کذا یظہر من الکتب (۱).

خاوند ته یی وویل چی ته زما دورور غوندی یی نوطلاق واقع سو اوکھ نہ؟ سوال: (۹۲۵)

دزید بنخی دخیل خاوند تمثیل دخیل حقیقی ورور سرہ وکی یعنی دایی وویل چی ته زما دحقیقی ورور غوندی یی نوپہ دی صورت کی بنسخہ دنکاح خخہ خارجیری اوکھ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی نکاح قائمہ ده اودبنخی پہ دې ویلو سرہ ہیخ واقع نہ سوہ خو پہ شامی کی یی لیکلی دی چی کہ چیری خاوند بنخی ته مور خور بلا حرف التشبیه وواپی نودا مکروه دی، لیکن طلاق یاظهار پہ دی صورت کی ہم نہ کیری (۲) نو ددی پہ بناء دبنخی مذکورہ الفاظ ویل ہم بنہ نہ دی. فقط

پہ غصہ کی یی بنخی ته وویل چی ته زما مور یی پہ پوبنتنی یی وویل چی زما دهیخ خہ نیت

نه وو: سوال: (۹۲۶) زید خپلی بنخی ته پہ حالت دغیظ اوغضب کی دا وویل چی ته زما موریی، دزید خخہ یی معلومات وکی چی ستا ددی لفظ خخہ خہ نیت وو نو ده دا جواب ورکی چی پہ غصہ کی می ویلی وہ اوہیخ نیت می ہم نہ وو پہ دی صورت طلاق واقع سو اوکھ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی طلاق واقع نہ سو اونہ ظہار وسو مگر دبیا دپارہ دی داویل نہ کوی حکم مکروه دی پہ درمختار کی دی، والا ینو شیئا او حذف الکاف لغا (درمختار) ویکرہ قولہ انت امی الخ (۳).

بنخی ته یی وویل کہ چیری ستاسرہ جماع وگرم نو دمور اوخو رسرہ به یی وگرم پہ دی

صورت کی خہ حکم دی؟ سوال: (۹۲۷) زید خپلی منکوحی ته پہ حالت دجنگ کی او

دغصہ کی وویل چی کہ چیری ماستا سرہ جماع وکرہ نو گواکی دخپلی مور خور سرہ به یی کومہ نو پہ داسی صورت کی طلاق واقع کیری اوکھ ظہار؟

جواب: پہ عالمگیریہ کی دی، ولو قال ان وطئتک وطئت امی فلاشیء علیہ (۱)، نو ددی عبارت خخہ معلومہ سوہ چی پہ صورت مسئلہ کی طلاق او یا ظہار ہیخ خہ ونہ سوہ.

(۱) ویکرہ قولہ انت امی ویا ابنتی ویا اختی ونحوہ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۷۹۴ باب

الظہار ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۲) ایضا. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۷۹۴ باب الظہار. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

بغير نیت دطلاقو خخه بنخی ته خور ووايي نو خه حکم دی؟ سوال: (۹۲۸) که چيري يو سپری خپلی بنخی ته خور ووايي نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوکه چيري يی نیت دطلاقو نه وو نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که چيري يو سپری خپلی بنخی ته خور يامور ووايي نو پربنخی دده طلاق نه واقع کيږي او همدارنگه ظاهر هم نه کيږي نو دغه رکم ويل يعنی بنخی ته مور يا خور ويل مکروه دی، قال فی الدرالمختار والاينوى شيئاً او حذف الكاف لغا الخ ويكره قوله انت امى ويا بنتى ويا اختى ونحوه وقال فى الشامى فقد صرحوا بان قوله لزوجته يا اخية مكروه وفيه حديث رواه ابوداود ان رسول الله ﷺ سمع رجلاً يقول لامرأته يا اخية فكره ذلك ونهى عنه (١)، نو ددی روایت اوحدیث خخه بنکاره ده چی په صورت مذکوره کی په سوال کی نه طلاق کيږي اونه ظاهر، خو دا قول مکروه دی لکه خه رکم چی مخکی تیر سو. فقط

که ستاکورته داخل سوم نو دخپلی مور سره به بدفعلى کوم داويل لغوه دی: سوال: (۹۲۹) که چيري يو سپری خپلی بنخی ته ووايي چی دازما خور ده نوپه دی ظاهر کيږي اوکه نه؟ اويا داووايي چی که چيري ستا کور ته داخل سومه نو دخپلی مور سره به بدفعلى کوم نو ددی خه حکم دی؟

جواب: که چيري خوک خپلی بنخی ته ووايي چی دازما خور ده بغير دحرف دتشبيهه خخه نو دا لغوه دی اونه ظاهر دی اونه طلاق، کذا فی الدرالمختار، اوکه چيري دايبی وويل خپلی بنخی ته چی که چيري زه ستا کورته داخل سوم نو دخپلی مور سره به بدفعلى کوم نو داهم لغوه دی نه ظهاردی اونه طلاق، کما هو ظاهر من تعريف الظهار والاينو شيئاً او حذف الكاف لغا قال الشامى فى تحت قوله او حذف الكاف بان قال انت امى الخ وقال الشامى والذى فى الفتح وفى انت امى لا يكون مظاهراً (الى ان قال) فعلم انه لا بد فى كونه ظهاراً من التصريح باداة التشبيه شرعاً اه شامى وقال فى الدرالمختار فى تعريفه وشرعاً تشبيه المسلم زوجة الى قوله بمحرم عليه تايبداً الخ (٢).

ديارلسم باب

دنامرد، مجنون، متعنت اودنورو عيبونو والا په وجه سره دنکاح دتفريق اودفسخ احکام اومسائل

دنامرده سره هم نکاح کيږي او بغير دطلاقو خخه دوهمه نکاح جائز نه ده: سوال: (۹۳۰) ديو

(١) عالمکيري کشوری الباب التاسع فى الظهار ج ٢ ص ٥٢٢، ط. ماجدية ج ١ ص ٥٠٧. ظفير

(٢) وگوري ردالمحتار باب الظهار ج ٢ ص ٧٩٤. ط. س. ج ٣ ص ٤٧٠. ظفير

(٣) ايضاً. ظفير

سہی نکاح پہ حالت دبلوغ کی دیوی انجلی سرہ وویل سوہ، ددی خخہ وروستہ معلومہ سوہ چی ہلک نامرد دی اوحق دزوجیت نہ سی اداء کولی، نو اوس دواہہ یو نیم کال سوی دی چی تراوسہ پوری دمرد والی خہ علامات ظاہر نہ سوہ، نو سوال دادی چی دا نکاح جائزہ اوکہ نہ؟ اوہلک طلاق ہم نہ ورکوی، نو اوس شریعت خہ حکم ورکوی؟

جواب: خاوند کہ چیری نامرد دی نونکاح منعقدہ سویدہ نو چونکی پہ دی زمانہ کی شرائط دفسخ متحقق نہ دی نو چی ترکمہ پوری خاوند طلاق ورنہ کپی نو جداوالی بہ نہ کیری اوبنخی تہ بہ دوہمہ نکاح کول جائز نہ وی (۱) (اوس علماؤ پہ اتفاق سرہ دفسخ صورت را ایستلی دی، پہ شرعی جرگہ کی دی دعویہ دائرہ سی او یا پہ دار القضاء کی۔ ظفیر۔ فقط۔

دنامرد دبنخی دوہمہ نکاح بغیر دطلاقو خخہ نسی کیدی: سوال: (۹۳۱) دیوی نابالغی انجلی عقد ددی مور اوپلار وکی، وروستہ دبلوغ خخہ انجلی خپل خاوند نامرد پیدا کپی، ہر خومرہ چی بی علاج اومعالجہ وکپہ نو ڈاکترانو جواب ورکی چی داتندرست کیدی نسی، تردری خلورو کالو پوری بی علاج وکی خو خہ فائدہ ونہ سوہ نو پہ ذکر سوی صورت کی ددغہ بنخی دوہمہ نکاح بغیر دطلاقو خخہ کیدی سی اوکہ نہ؟

جواب: قال فی الدرالمختار والا بانن بالتفریق من القاضی ان ابی طلاقها بطلبها الخ (۲) وفیہ ایضا ولاعبرة بتاجیل غیر قاضی البلد الخ (۳)، نو ددی خخہ واضحہ سوہ چی پہ صورت مسئلہ کی چونکی تاجیل اوتفریق دقاضی شرعی پہ ذریعہ ونسو نو ددی وجہ خخہ نکاح ختمہ نہ سوہ اوبلا طلاقہ داوونی خاوند اوبدون انقضاء العدت خخہ دی بنخی تہ دوہمہ نکاح کول جائز نہ دی۔ فقط۔

دنامرد بنخہ بہ دوہمہ نکاح خنکہ کوی؟ سوال: (۹۳۲) وجدت زوجها عینا فصبرت معه مدة كثيرة وهو يعالج مرضه فلم يبرأ من مرضه وهي لاتستطيع الصبر وتطلب منه الفرقة فما ذا يفعل في هذا الملك (الدولة) لعدم القاضي وان قال الزوج المذكور لامرأته والله لا اقربها يعني الزوجة حتى اشفى من مرض العنة فهل يكون هذا ايلاء ام لا؟

جواب: قال فی الدرالمختار فان وطی مرة فیہا والابانت بالتفریق من القاضی (۴) وقال قبیلہ ولاعبرة بتاجیل

(۱) اذا وجدت المرأة زوجها محبوبا الخ فرق الحاكم بطلبها الخ بينهما (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العنین وغیرہ ج ۳ ص ۸۱۲۔ ط. س. ج ۳ ص ۴۹۴) پہ دی زمانہ کی دتفریق خہ صورت دی نو ددی دپارہ وگوری الحیلۃ الناجزۃ للتہانوی، او کتاب الفسخ والتفریق للرحمانی۔ ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العنین وغیرہ ج ۳ ص ۸۱۹۔ ط. س. ج ۳ ص ۴۹۸۔ ظفیر

=

(۳) ایضاً ج ۳ ص ۸۱۸۔ ط. س. ج ۳ ص ۴۹۸۔ ظفیر

غير القاضي الخ (۱) فعلم انه لا يتصور التفريق في صورة عدم القاضي وانما يحصل التفريق بالطلاق من الزوج او الخلع، وبقوله لا اقربها حتى اشفى من العنة لا يكون مولياً لانه يمكن ان يشفى قبل مدة الايلاء ويطأها كما قال في الدرالمختار او قال وهو بالبصرة والله لا ادخل مكة وهي بها لا يكون مولياً لانه يمكنه ان يخرجها منها فطأها (درمختار) اي في المدة من غير شيء يلزمه الخ شامى (۲)، جلد ثانی ص ۵۵۰. فقط

په نابالغ والي کی دیو نامرد سره نکاح وسوه نو اوس خه وکړی؟ سوال: (۴۳۳) دزید نکاح دیوی نابالغه سره وسوه په دی وخت کی انجلی راضی وه اودیتنه دا علم نه وو چی زید نامرد دی دزید مور اوپلار ډیر علاجونه وکړه خو خه فائده ونه سوه دنکاح دوه کاله سوي دی اوس انجلی ډیره پښیمانه ده اوازادی غواړی، نو دزید خخه دازادی اخیستلو ضرورت دی اوکه نه؟ اوکه چیري زید ازادی ورنه کړی نو خه وکړی؟

جواب: دزید سره یی نکاح سویده خو په دی شرط چی دانجلی نکاح ددی ولی کړی وی، اوس که چیري طلاق ورکړی نو دمطلقى نکاح به صحیح سی اوبغیر دطلاق ورکولو خخه دوهمه نکاح صحیح نه ده دزید خخه به طلاق واخلی نوکه چیري هغه طلاق ورکړی نو طلاق به واقع سی (۳). فقط

دنامرد سره نکاح جائز ده اودجدا والي دپاره قاضي ته درخواست کول په کاردی: سوال:

(۹۳۴) که چیري دیوی انجلی نکاح دیو نامرد هلك سره وسی او هلك پیداسی نامردوی اویا وروسته دوطی خخه نامرد سوی وی نوپه دواړو صورتونو کی نکاح صحیح ده اوکه نه؟ نوکه چیري صحیح سوه نو اوس کله چی بالکل نامرد اولاً علاج ثابت سو نو دده دښخی دپاره شرعا خه حکم دی؟ چی کله خاوند په رضاء سره طلاق نه ورکوی؟

جواب: که چیري خاوند داول خخه نامرد وو یا وروسته دنکاح خخه نامرد سو نو په دواړو صورتونو کی نکاح صحیح سوه لیکن په دوهم صورت کی چی کله خاوند وروسته دنکاح خخه نامرد سویدی اوجماع یی کړیده نوښخی ته هیخ اختیار دفسخ دنکاح نسته او په مخکنی صورت کی کله چی خاوند اول نامرد دی اووطی یی بالکل ونه کړی نو ښخی ته دادعوی رسیدی سی چی خاوند فریاد وکړی اودعوی وکړی اوقاضی دی په دی دعوی باندی خاوند ته یو کال مهلت په غرض دعلاج ورکړی نوکه چیري روغ سو اوپر ووطی قادر سو نو ډیره ښه ده، کنې که ښخه جداوالی غواړی نوقاضی دی جداوالی وکړی

(۴) وگوری حواله سابقه ج ۳ ص ۸۱۹. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۸. ظفیر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العین وغیره ج ۳ ص ۸۱۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۷. ظفیر

(۲) وگوری ردالمحتار للشامی باب الايلاء ج ۲ ص ۷۵۷. ط. س. ج ۳ ص ۴۲۹. ظفیر

(۳) ويقع طلاق كل زوج اذا كان عاقلاً بالغاً (هدایه كتاب الطلاق ج ۲ ص ۳۳۷. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۵. ظفیر

او بغیر دتاجیل اوجدا والی دقاضی خخه به وروستوالی اوجدا والی نه کیری کذافی الدر المختار (۱)، مگر په دی زمانه کی قاضی نستہ نو خاوند ته به دطلاقو وواپی نوکه چیری هغه طلاق ورکړی نو جداوالی به وسی اوښخی ته به دوهمه نکاح کول جائز سی اوکه چیری خاوند طلاق ورنه کړی نو دجداوالی خه صورت نستہ (۲). فقط

دعینې ښځه که چیری په خپله فسخ وکړی نو هغه ته به دیوکال دمودی مهلت ورکوی اوکه

نه؟ سوال: (۹۳۵) دیونابالغ هلك نکاح په ولایت دده دا کا دیوی انجلی سره سویده دبلوغ خخه وروسته هغه هلك فاتر العقل او عینین ثابت سو اوپخپله هغه دخپل عینین کیدو اقرار کوونکی دی او حکیمانو او ډاکترانو هم دی لاعلاج ثابت کړیدی هرڅومره کلونه چی هغوی یی دواپی وکړه خو هغه ته خه فائده ونه سوه نو انجلی چونکی عاقله اوبالغه ده اویو نیم کال په خپل کورکی ناسته ده نو هغه جداوالی غواړی دخاوند دعینین کیدو خخه علاوه ددماغ گډوډ والی هم ورته سته اودښخی دنان اودنفقی برداشت هم نسی کولی، مگر سره دمطالبی جداوالی خاوند محض دضد او سرکښی دوجه خخه دطلاقو خخه انکار کوی، حالانکی دده اکا هم په جداوالی راضی دی خاوند دانښځه ډیره په تنگوالی اوپه سختیوکی اچولی ده نو ددغه وجه خخه که دصاحبینو په قول چی (ظاهر الروایة او مفتی به دی) عمل وکړی او خپله نکاح فسخ کړی نو شرعاً جائز دی اوکه نه؟ قال فی مجمع الانهرج اول ص ۴۲۲ وعنهما انها كما اختارت نفسها تقع الفرقة باختيارها وظاهر الرواية كما في المضمرة، وفي ردالمحتار جلد ثانی ص ۲۴۷ وقيل يكفي اختيارها نفسها ولا يحتاج الى القضاء كخيار العتق قيل وهو الاصح كذا في غاية البيان وجعل في المجمع الاول قول الامام والثاني قولهما نهر وفي البدائع عن شرح مختصر الطحاوي ان الثاني ظاهر الرواية ثم قال وذكر في بعض المواضع ان ما ذكر في ظاهر الرواية قولهما الخ، نوکه دصاحبینو په قول عمل وکړی اوښخی ته فسخ کول دنکاح صحیح وی نو آیا په صورت موجوده کی به دتاخیر دمیعاد دیوکال ضرورت به وی اوکه نه؟ ترڅو کالو پوری خاوند دوا کړیده او دده عینین والی معلوم سوی دی اوپه خپله هم اقرار کوونکی دی، نو دنکاح دفسخ دپاره هغه اوبدوالی دزمانی اوعلاج کول، اویقینی

(۱) ولو وجدته عیننا هو من لا یصل النساء لمرض الخ اجل سنة لاشتمالها علی الفصول الاربعة قمریة بالاهلة فان وطی مرة فیها والا بانث بالتفریق من القاضی ان ابی طلاقها یطلبها الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العینین وغیره ج ۳ ص ۸۱۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۲ - ۴۹۸). ظفیر

(۲) وروسته علماؤ دمسلمانانو جرگه دقاضی قائم مقام منله ده او هغه جرگه به دقاضی فرائض سرته رسوی دتفصیل دپاره وگوری الحیلة الناجزه للتهانوی، اودلته په بهار او اریسه کی ترامارت اسلامی لاندی قاضی مقرر دی.

والی دمرض به کافی وی اوکھ نہ دنوی تاخیر ضرورت به وی؟ کہ چیری ضرورت وی نو حسب روایات فقہیہ بدون قاضی تاخیر نسی کیدی، قال فی الوقایہ اجلہ الحاکم وفی مجمع الانہر ولاعبرة لتاجیل غیر الحاکم کائنا من کان آھ وفی درر المنتقی ولاعبرة بتاجیل غیرہ آھ وفی الدرالمختار ولاعبرة بتاجیل غیر قاضی البلدة آھ وكذا فی رد المحتار وغیرہ، اوقاضی شرعی دلتہ مفقود دی نو دصاحبینو پہ قول کہ عمل وکری نو دفسخ کولو کم صورت کیدی سی؟

۲۸. پہ فتاویٰ خیریہ جلد ثانی ص ۱۲ کی دی، سئل فی العین اذا جعل بینہ وبين زوجته محکمین فاجلوه سنة مضت هل لهم ان یفرقوا بینہما اذا طلبت ام لا؟ اجاب: نعم، یصح التحکیم فی مسئلة العین لانه لیس بحد ولا قود ولا دية علی العاقلة ولهم ان یفرقوا بطلب الزوجة، والله اعلم، ددی فتویٰ خخہ معلومیبری چی دحکم پہ ذریعہ سرہ تاجیل او تفریق اسان اوممکن دی کہ چیری دخواند عین کیدل ثابت سی اوزید پہ خپلہ اقرار کوونکی دی اوحکیم ڈاکٹر ہم وایی اودوا یی ہم ڊیر کلونہ کپیدہ نوکہ چیری حکم بغیر دتاجیل جدید خخہ نکاح کپیدہ نو دافسخ به کافی وی اوکھ نہ؟ آیا بغیر دتاجیل جدید خخہ فسخ جائز نہ ده؟

۳۸. کہ چیری دعین خاوند خخہ ددی مضمون وکالت نامہ ولیکل سی چی زما نسخہ مسماة فلانکی چی دفلانکی لور ده چی زما پہ نکاح کی ده زما دمرض دوجه خخہ جدا والی غواپی نو ددی دپارہ پہ دی معاملہ کی ددی جگری پہ فیصلہ کولو کی زہ فلانی سپی وکیل مقرر کومہ اودنن خخہ یوکال دپارہ فلانی سپی تہ ٲول اختیار ورکوم نو چی زما دمذکورہ نسخی پہ ہکلہ چی خنکہ فیصلہ کوی ماتہ منظورہ ده اودکال دننہ ماتہ دوکیل دلیری کولو اختیار نستہ بلکی چی کلہ یی زہ معزول کرم نوزما وکیل دی وروستہ ددی تحریر خخہ کہ چیری وکیل دعین نسخہ پہ دی مجلس کی یا وروستہ تر مجلس مخکی دعزل خخہ طلاق بائن یو یا دوه یادری ورکپی نو طلاق به واقع سی اوکھ نہ؟ پہ فتاویٰ قاضی خان جلد ثانی ص ۵۲۳ کی دی چی: ولو قال وکلتک فی جمیع أمور التي یجوز بها التوکیل كانت الوكالة عامة تتناول البیاعات والاجارات والأنکحة وکل شیء وعن محمد لو قال هو وکيلي فی کل شیء جائز وضعته کان وکیلا فی البیاعات والهبات والاجارات وعن ابي حنیفة رحمہ الله انه یكون وکیلا فی المعاوضات دون الهبة والعناق وقال مولانا رضی الله عنه وهذا کله اذا لم یکن فی حال مذاکرة الطلاق فان کان فی حال مذاکرة الطلاق یكون وکیلا بالطلاق اھ وفی الدرالمختار جلد ثانی ص ۵۲۸ و اذا قال لرجل ذالک ای قال له طلقه امرأتی اوقال لها طلقی ضرکتک لم یتقید بالمجلس

لانه توکیل فله الرجوع الا اذا زاد کلما عزلتک فانت وکیل الخ.

جواب: ۱- ۲. دعامو کتابونو او دقواعدو دفعه خخه جداوالی دقاضی کیدل په دی کی ضروری دی اوهمدغه معلومیږی، په درمختار کی دی: وشرط للکل القضاء الا ثمانیه (۱)، بیایې تفریق په وجه دعینین کیدو په دی کی شمار کړی چی په هغه کی قضاء دقاضی شرط ده، اوهم دارکم په درمختار باب العینین کی دی چی: والا بانث بالتفریق من القاضی لانها فرقة قبل الدخول الخ (۲). قوله من القاضی ان ابی طلاقها ای ان ابی الزوج لانه وجب علیه التسریح بالاحسان حین عجز عن الامساک بالمعروف فاذا امتنع کان ظالما فتاب عنه واضیف فعله الخ (۳) ددی خخه وروسته یی په قیل سره یی عدم احتیاج دقضاء بیان کی، اوکه چیری دتفریق لپاره یی قضاء شرط نه سی نو بیا هم دتاجیل دپاره قضاء ضروری ده اودا تاجیل به جدید وی اول معالجه اودوایی کول دی اوپه تاجیل کی به شمار نه (۴) وی اوکه چیری حکم قائم مقام دقاضی په دی موقع کی وسی لکه خه رکم چی دبعضو کتابونو خخه بنکاره ده اوبعضو فقهاؤ ددی انکار کړیدی، نو دحکم تفریق فی الحال کول صحیح نه دی بلکی وروسته دتاجیل جدید خخه هغه تفریق کولی سی.

۳. په بنکاره ددی تحریر غرض دادی چی داوکیل حکم جوړول منظور دی چی هغه په تفریق اوپه تاجیل کی چی خه حکم کوی نو هغه ماته منظور دی نوچی دکمو خلگو په نزد دتاجیل حکم معتبردی نو ددوی دقول مطابق حکم به دا کول کیږی چی که خاوند لره یی که چیری دیوکال مهلت ورکی او هغه بنه نه سو نو په طلب دبنخی دی تفریق وکړی لیکن حکم هلته چی بنخه هم دغه رکم دوی ته اختیار ورکړی (۵) اوپه بنکاره داوکالت نه دی لکه خنګه چی دسیاق اودسباق دروایت خخه معلومیږی. فقط

کله چی نامرد خاوند بنخی ته طلاق ورنه کړی نو بنخه به خه کوی؟ سوال: (۹۳۲) دیوی شپارس کلنی انجلی نکاح دزید پنخه ویشته کلن سره وسوه وروسته دخلوت خخه معلومه سوه چی خاوند نامرددی اوپه طلاق ورکولو نه راضی کیږی نو په دی صورت کی بنخی ته جداوالی دنامرد خاوند خخه خه رکم کیدی سی؟

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب الخ. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب العینین ج ۲ ص ۸۱۹ - ۸۲۰. ظفیر

(۳) ردالمختار باب العینین وغیره ج ۲ ص ۸۲۰. ظفیر

(۴) ولو وجدته عیننا الخ اجل سنة الخ فان وطی مرة فبها والا بانث بالتفریق (الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب العینین ج ۲ ص ۸۱۸). ظفیر

(۵) ولا عبرة بتاجیل غیر قاضی البلدة (درمختار) فلا یعتبر تاجیل المرأة ولا تاجیل غیرها ولا یعتبر تاجیل غیر الحاكم کائنا من کان وظاهره ولو محکما تامل (ردالمختار باب العینین وغیره ج ۲ ص ۸۱۸). ظفیر

جواب: کله چی قاضی شرعی موجود نه وی لکه څه رکم چی په دی زمانه کی ده نو ماسوا ددی څخه چی خاوند طلاق ورکړی نوری څه لاری دجدایی په دی زمانه کی نسته ځکه چی تاجیل اوتفریق چی کم دقاضی شرط دی هغه مفقود دی (اوس په دی زمانه کی دعلماؤ په اتفاق سره جماعت المسلمین اودار القضاء قائمی سویدی نو ددی په ذریعه دی کار روایی وکړی نو تفریق حاصلیدلی سی (۱). ظفیر)

بڼځه پرزنا مجبوره کولو باندی چی خاوند یی نامرد دی بڼځه څه وکړی: سوال: (۹۳۷) زید عنین دی اودده بڼځه طلاق غواړی اودی طلاق نه ورکوی اوبڼځه پر زنا باندی مجبوروی اوحواله ورته یی کوی او هغوی دی ته خوراک هم ورکوی نو په داسی حالت کی دده بڼځه بغیر دطلاقو څخه دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه او هغه مسلمان دی اوکه نه؟

جواب: هغه سپری چی داسی دبی حیایی کار کوی نودغه فاسق اودیوث دی مگر منکوحه دده بغیر دطلاقو دده دنکاح څخه نه خارجیری او دوهمه نکاح ددی به صحیح نه وی او هغه په دی کار کافر نه سو (په ذریعه ددار القضاء اودشرعی جرگی سره دی داسی نکاح فسخ کړی اودداسی خاوند څخه دی نجات حاصل کړی په هندوستان کی ځای پرځای دار القضاء اوشرعی جرگی قائمی سویدی (۲). ظفیر)

نامرد چی کله دعلاج څخه وروسته قادرسی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۹۳۸) زمانبڼځه وروسته دواده څخه ترڅه موده پوری زما سره وه، په دې موده کی می روزانه دکوروالی کوشش کوی لیکن په وجه دکمزوری دقوت باه پر بڼځی باندی قادر نه سوم نو دبڼځی په استغاثه سره یومولوی صاحب ماته یوکال مهلت راکړی په دی شرط چی که چیری په کال کی هم وروسته دعلاج څخه زه روغ سومه نو بڼځه به زما په زوجیت کی وی کنې نو طلاق به واقع سی، لیکن دیوکال څخه وروسته مولوی صاحب ماته نوپس راکړی چی بڼځه ستا دزوجیت څخه وتلی ده اوزه په دی وخت کی پر کوروالی باندی قادر سوی یم لیکن بڼځه زما سره نه لیری اودا وایی چی پردی باندی طلاق واقع سو.

جواب: حکم شرعی دادی چی خاوند ته وروسته دمهلت ورکولوڅخه به یوکال کتل کیری چی هغه پرکوروالی قادر دی اوکه نه؟ نوکه چیری قادروی نوتفریق به نه کوی اوکه چیری بیایی هم قدرت نه وو اوبڼځه تفریق غواړی نو بیا قاضی یاحکم تفریق کولی سی نو چی کمه فیصله ددی مولوی صاحب ده هغه غلطه ده اوحکم شرعی دانه دی او دده په وینا سره تفریق نه کیری اوبڼځه ددستورموافق دخاوند په نکاح کی ده، ولو وجدته عنینا فان

(۱) و (۲) دتفصیل دپاره وگوری کتاب الفسخ والتفریق، او، الحلیة الناجزة. ظفیر

وطی مرة فبها والا بانث بالتفریق من القاضی الخ بطلبها الخ (۱). فقط
دجذامی سره دده بنخه نه اوسیری، نو تفریق کیدی سی اوکه نه؟ سوال: (۹۳۹) زید جذامی
 سویدی دده بنخه هنده وتبستیده او عمر ته تللی ده اودزید سره تلل نه خوبنوی اوزید
 دطلاق ورکولو څخه منکردي نوکه دامام شافعی په مسلك عمل وکړی نو په دواړو کی
 تفریق کیدی سی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی یی لیکلی دی چی داحنافو په علماؤ کی دامام محمد هم دا
 مذهب دی چی په دی صورت کی حکم دتفریق کولی سی، وخالف الائمة الثلاثة فی
 الخمسة مطلقا ومحمد فی الثلاثة الاول بالزوج ولوقضى بالرد صح (۲). فقط

دنان او دنفقی نه ورکولو په صورت کی جدا والی نسی کیدی: سوال: (۹۴۰) یوسړی خپله
 بنخه داوو اتو کاله څخه خپل ځای ته نه بیایی اونه ورته طلاق ورکوی اونه دنفقی څه
 انتظام کوی، نو انجلی دوهمه نکاح کول غواړی شرعاً یی کولی سی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی چی، ولایفرق بینهما بعجزه عنها بانواعها الثلاثة الخ، اوپه
 شامی کی دی، قوله بانواعها الخ وهی مأکول وملبوس ومسکن، ددی روایت څخه
 معلومه سوه چی که چیري خاوند بنخی ته نان اونفقه ورکړی اوحقوق دزوجیت نه اداء
 کوی نوپه دی سره په بنخی اوخاوندکی جداوالی نسی کیدی، البته خاوند به مجبورولی
 سی چی یاطلاق ورکړی اویاحقوق دزوجیت اداء کړی، بغير دطلاق ورکولو دخواوند څخه
 ددی انجلی دوهمه نکاح جائز اوصحیح نه ده البته دبعضو ائمه وو مذهب په دی صورت
 کی په وجه دضرورت دتفریق کولو دی، نوکه چیري قاضی حنفی خپل نائب داسی سړی
 جوړ کړی چی دهغه مذهب دجداوالی دی اوهغه تفریق وکړی نو بیا قاضی حنفی دانافذه
 کولی سی، قال فی غرر الا ذکار ثم اعلم ان مشائخنا استحسنا ان ینصب القاضي
 الحنفي نائباً ممن مذهبه التفریق بینهما اذا كان الزوج حاضراً وابی عن الطلاق لان رفع
 الحاجة الدائمة لا یتیسر بالاستدانة اذ الظاهر انها لا تجد من یقرضها وغنی الزوج مالا
 امر متوهم فالتفریق ضروري اذا طلبته الخ (۳)، (اوس علماء احنافو هم ددار القضاء او
 دجماعت المسلمین په ذریعه دتفریق اجازه ورکړیده، وگوری الحيلة الناجزة للتهانوی.
 ظفیر). فقط

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العینین وغیره ج ۲ ص ۸۱۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۲. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب العینین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة مطلب فی فسخ النکاح بالعجز عن النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط.

س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

دمتعت خاوند سره دامام شافعی په مسلک تفریق کیدلی سی: سوال: (۹۴۱) دهندي نکاح دزید سره سویده شپارس کاله وسوه چی تراوسه پوری دخپل پلار اودمور په کورکی ده نو تراوسه پوری زید داخپل کور ته را ونه بلله اونه بی نان او نفقه ورکړه اونه طلاق ورکوی، هنده ناجوره ده اودطبیبانو رایه داده چی بغیر دنکاح څخه ختمیدل دمرض اسان نه دی نوکه چیري واده ونه سو نو دهلاکت خطر ده نو دوهمه نکاح دهندي جائزه اوکه نه؟

جواب: اصل مذهب داحنافو په دی باره کی دادی چی بغیر دخواوند دطلاقوڅخه جداوالی نه سی کیدی لکه چی څنگه په درمختار کی دی: ولا یفرق بینها بعجزه عنها بانواعها الثلاثة ولا بعدم ایفائه لوغائبا حقها وجوزه الشافعی باعسار الزوج وبتضررها بغیبة ولو قضی به حنفی لم ینفد نعم لو امر شافعیاً فقضی به نفذ اذا لم یرتش الأمر والمأمور (۱)، او په هدایه کی دی چی، ومن اعسر بنفقة زوجة لم یفرق بینهما ویقال لها استدینی علیه وقال الشافعی یفرق لانه عجز عن الامساک بالمعروف فینبوب القاضی نیابه فی التفریق الخ (۲)، ددی څخه معلومه سوه چی حنفی مذهب په دی صورت کی دتفریق نه دی لیکن دضرورت په وجه که چیري دامام شافعی دمذهب موافق فتویٰ ورکول سی اودقاضی شافعی څخه تفریق وسی نو صحیح ده، کذافی الشامی.

دلیونی ښځه څه وکړی؟ سوال: (۹۴۲) زید په کوچنی انجلی په ولایت ددی دپلار نکاح وکړه اودپلار په کور کی پاته سوه مخکی ددی څخه چی منکوحه بلوغ ته ورسیري زید لیونی سو اوس چی منکوحه بلوغ ته رسیدلی ده نوزید هغی ته هیڅکله متوجه نه دی او دمجامعت دکار څخه معطل دی نو تفریق دزید اودښځی په مینځ کی اودوهمه نکاح کول جائز دی اوکه نه؟

جواب: قال فی الدرالمختار ولا یتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر ولو فاحشا کجنون وجذام وبرص الخ (۳) وقال الشامی قوله ولا یتخیر الخ ای لیس لواحد من الزوجین خیار فسخ النکاح بعیب الآخر عند ابی حنیفة وابی یوسف الخ (۴)، نومعلومه سوه چی مذهب دامام ابوحنیفة رضی الله عنه عدم تفریق دی په صورت مذکوره کی اوعدم جواز دی په نکاح ثانی کی. فقط

(۱) ایضا. ظفیر

(۲) هدایه باب النفقة ج ۲ ص ۴۱۲. ظفیر

(۳) الدرالمختار باب العینین وغیره ج ۱ ص ۲۵۴. ظفیر

(۴) ردالمحتار باب العینین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

دلیونی دبنخی دپاره جداوالی دی اوکده نه؟ ددی په دوهم مذهب عمل کول په دی سلسله

کی څنگه دی؟ سوال: (۹۴۳) دهغه بنخی چی خاوند یی لیونی سویدی نو بغیر دتفرقه دقاضی شرعی اوپه شرط دنه کیدلو دقاضی شرعی بی حکم دحاکم دوقت څخه فسخ دنکاح کیږی اوکده نه؟ په دی بلادو کی چی قاضی شرعی عدیم الوجود دی نو حکم دانگریزی حاکم قائم مقام دقاضی شرعی کیدی سی اوکده نه؟ اوحنفی لره عمل په بل مذهب روا دی اوکده نه؟

جواب: قال فی الدرالمختار ولایتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر ولو فاحشاً کجنون وجذام وبرص الخ (۱)، نو تفریق په مینخ دمجنون اودده په بنخی کی عند الحنفیة علی المذهب الصحیح الراجح صحیح نه دی اوکده چیری قاضی حنفی وی هغه لره هم نه روا کیږی چی تفریق ددوی په مینخ کی وکړی، نو په صورت دنه کیدلو دقاضی په هیڅ وجه جداوالی صحیح نه دی او حاکمان دوخت په حکم کی دقاضی شرعی نه دی، البته حکم مسلمان دفریقینو به په حکم دقاضی کی وی لیکن دطرفه دمجنون داهم متصوره نه ده البته که چیری قاضی شافعی المذهب وی دمثال په طور او هغه حکم دفسخ وکړی نو صحیح ده اوحنفیانو لره په دی صورت کی په بل مذهب بانندی عمل کول صحیح (۲) نه دی (دحالاتو څخه دمجبورتیا په اساس علماؤ احنافو هم دجداوالی صورت را ایستلی دی او ددی اجازه یی ورکړیده ددی دپاره وگوری کتاب الفسخ والتفریق لمولانا الرحمانی، او یا الحیلة الناجزة للتهانوی. ظفیر). فقط

خاوند چی کله خبر وانه اخلی نو بنخه دجداوالی دپاره څه وکړی؟ سوال: (۹۴۴) دیوی

بنخی نکاح دعبد الحی سره وسوه وروسته دنکاح څخه معلومه سوه چی ددی خاوند سخت لوفر او عیش پرست دی نو څو ورځی وروسته هغه خپلی منکوحی ته تکلیف رسوی تردی پوری چی نان او نفقه یی بنده کړه اودکور څخه یی وایسته دڅلورو کالو څخه دمور اودپلار په کور کی ده اودگذاری یی څه صورت نسته نو په دی صورت کی دبنخی اودخاوند په مینخ کی تفریق کیدی سی اوکده نه؟

جواب: په داسی صورت کی خاوند حقوق دزوجیت نه اداء کوی، اونفقه نه ورکوی نو ده ته لازمه ده چی بنخی ته طلاق ورکړی نو دی دی مجبوره کړل سی اوزور دی بانندی وسی

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۲) اوس علماؤ یوه بله لاره را ایستلی ده ددی دپاره وگوری الحیلة الناجزة للتهانوی، ظفیر

چی پہ یوڊول سره هغې ته طلاق ورکړي (۱)، بغير دطلاقو څخه عند الاحناف وغيره دنه ورکولو په وجه سره دبنځي اودخاوند په مينځ کې جداوالی نسی کیدی کذافی الدر المختار (۲) (وروسته علماؤ دتفریق صورت را ایستلی دی چی دقاضی شریعت یادشرعی جرگی په ذریعه کیدی سی، دتفصیل دپاره وگوری الحیلة الناجزة للتهانوی، بحث زوجة متعنت. ظفیر. فقط.

چی خاوند دبدو طریقو والا وی اودبنځی حقوق نه اداء کوی نو بنځه جلا کیدی سی اوکه نه؟

سوال: (۹۴۵) زید ډمی گډوی اوشراب چنبی او حقوق دزوجیت نه اداء کوی اونان اونفقه نه ورکوی اوبله بنځه غیر منکوحه ساتی نو په داسی حالت کی دزید بنځه دزید څخه جلا کیدی سی اوکه نه؟

جواب: قال فی الدرالمختار ولا یفرق بینهما بعجزه عنها بانواعها الثلاثة ولا بعدم ایفائه لو غائباً حقها الخ (۳)، نو ددی روایت څخه معلومه سوه چی دنان اونفقی دنه ورکولو په صورت کی دبنځی اودخاوند په مينځ کې تفریق نسی کیدی، دغه رکم په نورو امورو کی هم عند الحنفیة دتفریق حکم نسته البته په داسی حالت کی په ناموافقت اوپه خوف او خطری کی ضروری ده چی څنگه هم کیدی سی دخاوند څخه دی طلاق واخلی نو وروسته دطلاقو اودعدی تیریدلو څخه به دوهمه نکاح ددی صحیح وی بغير دطلاقو څخه دخاوند اول څخه دوهمه نکاح درسته نه ده (۴) (اوس علماؤ دمتعنت څخه دجدا والی شکل را ایستلی دی ددی دپاره وگوری الحیلة الناجزة للتهانوی. ظفیر)

دنان او نفقی نه ورکولو والا خاوند سره نکاح به فسخ وی اوکه نه؟ سوال: (۹۴۶) یوسړی خپلی بنځی ته نان او نفقه نه ورکوی اونه ددی مهر ادا کوی چی معجل وو نو په داسی

(۱) ویجب ای الطلاق لو فات الامساک بمعروف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۲۹). ظفیر

(۲) ولا یفرق بینهما بعجزه عنها بانواعها الثلاثة ولا بعدم ایفائه لو غائباً حقها ولوموسرا وجوزه الشافعی باعسار الزوج بتضررها بغیبتہ ولو قضی به حنفی لم ینفذ نعم لو امر شافعیاً فقضی به نفذ (درمختار) قوله بانواعها الثلاثة وهي ما کول وملبوس ومسکن (ردالمحتار باب النفقة مطلب فی فسخ النکاح بالعجز عن النفقة اوبالغیبة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰) لیکن که چیری ددی په گناه کی دمبتلا کیدو خطره وی یا دنفقی څه صورت نه وي نوپه دی صورت کی دزوجی ترمتعنت لاندی دفسخ دنکاح څه صورت راوتلی سی، وروسته علماؤ دا صورت را ایستلی دی، وگوری الحیلة الناجزة للتهانوی. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة مطلب فی فسخ النکاح بالعجز عن النفقة اوبالغیبة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰). ظفیر

(۴) اما نکاح منکوحه الغیر الخ فلم یقل احد بجوازه ولم یعتقد اصلاً (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

صورت کی حاکم نکاح فسخ کولی سی اوکھ نہ؟ پہ شرح الوقایہ کی بی لیکلی دی چی پہ صورت مرقومہ کی پہ حکم دحاکم نکاح فسخ کیدی سی.

جواب: پہ شامی کی چی معتبر کتاب دفعہ دی پہ دی کی بی لیکلی دی چی: وقوله ولو قضی بالرد صح ای لوقضی بہ حاکم یراه الخ صح (۱)، اوپہ درمختار کی دی، ولوقضی بہ حنفی لم ینفذ الخ (۲)، ددی مجموعہ روایاتو خخہ معلومہ سوہ چی دحاکم خخہ مراد ہغہ حاکم دی چی دہغہ مذہب دفسخ دنکاح پہ حالت مذکورہ کی وی حنفی حاکم مراد نہ دی حاصل دادی چی دحنفیہ و پہ نزد پہ دی صورت کی نکاح نسی کیدی، وفی الدر المختار ولا یفرق بینہما لعجزہ عنہا ولا بعدم ایفائہ لو غائبًا حقہا الخ (۳). فقط

تنبیہ: نن صبا پہ ضرورت شدیدہ سرہ پہ دے مسئلہ کی دمالکیہ و پرمذہب فتویٰ ورکریدہ چی دہغہ تفصیل پہ الحیلۃ الناجزہ کی مذکورہ دی ہغہ وگوری. (مرتب)

کم خاوند چی دوطی پہ خای لواطت وکری نو دبنخی نکاح فسخ کیدی سی اوکھ نہ؟ سوال:

(۹۴۷) یوسری دخیلی بنخی سرہ پہ خای دوطی لواطت کوی اوددی خخہ نہ منع کیری نو پہ داسی صورت کی ددی انجلی نکاح فسخ کیدی سی اوکھ نہ؟

جواب: پہ دی صورت خاوند یر سخت اوگنہگار اوفاسق دی اوپہ حدیث پاک کی پر داسی سری بانندی لعنت وارد سویدی، لیکن ددی وجہ حاکم پہ دوی کی تفریق نہ سی کولی البتہ خاوندتہ بہ تنبیہ ورکری چی ددی خخہ توبہ وکاپی اوکھ نہ نودی دی مجبورہ سی چی طلاق ورکری اویا خلع وکری اوبنخی تہ پہ دی حالت مذکورہ کی خاوندتہ قریب تلل نہ دی پہ کار بلکی یادی خاوند توبہ وکاپی اوددی فعل خخہ دی منع سی اویادی طلاق ورکری اویا دی خلع وکری (فقہاؤ داسی خاوند تہ چی پر وطی بانندی قادر نہ وی او دلواطت عادی وی نو دعنین پہ حکم کی بی حساب کریدی اوکم صورت چی دعنین خخہ دغارپی دخلاصون دی نو ددہ خخہ ہم کیدی سی. (ددی دپارہ وگوری کتاب الفقہ علی المذاهب الاربعہ. ظفیر)

خاوند چی ترشلو کالو پوری قید سی نو بنخی نکاح فسخ کولی سی اوکھ نہ؟ سوال: (۹۴۸)

زید تہ پہ یوہ مقدمہ کی شل کالہ قید وسو نو ددہ بنخی بغیر دطلاقو خخہ دوہم عقد کولی سی اوکھ نہ؟

(۱) ردالمحتار باب العنین وغیرہ ج ۲ ص ۹۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة مطلب فی فسخ النکاح بالعجز عن النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط.

س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

(۳) ایضا. ظفیر

جواب: دڄاوند ٻه شل ڪالهه قيد يا زيات اوڪم سره نڪاح نه سي فسخ ڪيدي لهذا ٻه دي صورت ڪي ترڪمي پوري چي ڄاوند طلاق ورنه ڪڀي اوددي عده تيره نه سي نو تردي وخته پوري دي بنهي ته ددوهم سڀي سره نڪاح ڪول جائز نه دي.

چي ڄاوند دديرشو ڪلونو پوري قيد سو اوبنهي صبر نسي ڪولي نو نڪاح فسخ ڪيدي سي؟

سوال: (۹۴۹) زيد ته ٻه ڇه جرم ڪي ديش ڪالهه قيد ورڪول سو چي دري ڪالهه تيرسوه او اوه ويشت ڪالهه باقي دي دده بنهي وايي چي زه دومره اوڀده موده بلاڄاونده صبر نه سم ڪولي اوزما نڪاح فسخ ڪڀي لڪه چي مقدمه ٻه عدالت ڪي دائره ده زيد وايي چي زما دوه بچيان دي يوهلڪ پنهي ڪلن اوانجلي دري ڪلنه موجوددي ددي پرورش به ڄوڪ ڪوي نان اونفقه بنهي ته اوددي بچيانو ته به ڄوڪ ورڪوي لهذا طلاق ورڪول او جدا ڪول زه نه غواڙم دزيد دنهي ٻلار وايي چي دزيد ڄوڪ حقيقي ورور نسته، ليري خپلوان دي، نه دزيد سره ڇه سراي مملوڪ سته چي ٻه هغه ڪي يوازي ڀاته سي، اوديو قريب دار ٻه ڪورڪي چي ڀاته ڪيدل اوساتل غواڙي نو پرده اطمنان نسته اودبي عزتي گمان غالب دي ٻه حالت موجوده ڪي حڪم شرعي ڇه دي، چي جبرا نڪاح فسخ ڪيدي سي اوڪه نه؟

جواب: اصل مذهب داڄنافو ٻه دي صورت ڪي دادي چي نڪاح فسخ ڪيدي نه سي اوبغير دطلاق ورڪولو دڄاوند ڄهه دوهمه نڪاح ددي بنهي صحيح نه ده، ڪمافي الدر المختار ولايفرق بينهما بعجزه عنها ولابعدم ايافته لوغائبا حقها الخ (۱)، (درمختار) ليڪن بعض نور علماء ٻه داسي صورت ڪي فسخ دنڪاح جائز وايي اوحنفي ته ٻه وخت دضرورت ڪي ٻه دي باندي عمل ڪول صحيح دي، اوبنه هم داده چي دامذهب دتفريق اودفسخ دنڪاح باندي عمل وسي اوٻه دي سره دي فسخ وڪڀي، قال في الدرالمختار وجوزه للشافعي باعسار الزوج وبتضررها بغيبته ولو قضى به حنفي لم ينفذ حكمه نعم لو امر شافعيًا فقضى به نفذ اذا لم يرتش الأمر والمأمور بحر درمختار (۲)، اوٻه شامي ڪي دي چي: والحاصل أن عند الشافعي إذا أعسر الزوج بالنفقة فلها الفسخ وكذا إذا غاب وتعدت تحصيلها منه على ما اختاره كثيرون منهم لكن الأصح المعتمد عندهم أن لا فسخ ما دام موسرا الخ شامي (۳) ج ۲ ص ۶۵۶. وفيه بعد اسطر: قال في غرر الأذكار: ثم اعلم أن مشايخنا استحسبوا أن ينصب القاضي الحنفي نائباً ممن مذهبه التفريق بينهما إذا كان الزوج حاضراً وأبى عن الطلاق لأن رفع الحاجة الدائمة لا يتيسر

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفير

(۲) ايضاً ج ۲ ص ۹۰۳-۹۰۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفير

(۳) ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفير

بالاستدانة إذ الظاهر أنها لا تجد من يفرضها وغنى الزوج مآلاً أمر متوهم فالنفريق ضروري إذا طلبته وإن كان غالباً لا يفرق لأن عجزه غير معلوم حال غيبته الخ ونقل في البحر اختلاف المشايخ وأن الصحيح كما في الذخيرة عدم النفاذ لظهور مجازفة الشهود الخ والحاصل أن التفريق بالعجز عن النفقة جائز عند الشافعي حال حضرة الزوج وكذا حال غيبته مطلقاً أو ما لم تشهد بينة بإعساره الآن كما علمت مما نقلناه عن التحفة والحالة الأولى جعلها مشايخنا حكماً مجتهداً فيه فينفذ فيه القضاء دون الثانية الخ الى ان قال: نعم يصح الثاني لمذهب أحمد كما ذكر في كتب مذهبه وعليه يحمل ما في فتاوى قارئ الهداية حيث سأل عن غاب زوجها ولم يترك لها نفقة فأجاب: إذا أقامت بينة على ذلك وطلبت فسخ النكاح من قاض يراه ففسخ نفذ وهو قضاء على الغائب وفي نفاذ القضاء على الغائب روايتان عندنا فعلى القول بنفاذه يسوغ للحنفي أن يزوجه من الغير بعد العدة بعد العدة (١) الخ شامی ج ۲ ص ۶۵۶، نو بنكاره سوه چي روايات په دی باره کی نهایت مختلف او گډوډ دی لیکن د ضرورت په موقع حنفی ته گنجائش دی چي تفريق وکړي او د عدی څخه وروسته د دوهمی نکاح د جواز فتویٰ ورکړي. فقط

چي خاوند هميشه مريض وي نو د بنځي نکاح فسخ کيدی سی او که نه؟ سوال: (۹۵۰) يوه بنځه دنکاح څخه وروسته دخاوند سره څه موده وه وروسته ددی څخه په خاوند کی ناسور وسو ددوه دری کالو څخه هغه زخم ښه کيږي او په يوه مياشت کی بيا تازه سی وينه اوزوی (نوونه) ورڅخه جاری کيږي، او خاوند نامردنه دی لیکن د طاقت دکموالی په وجه همبستری نسی کولی او که کوی يې نو په ډير تکليف سره يې کوی، او خاوند جامه ځای، نان نفقه، خوراک وغيره ټول ورکولو ته تياردی، مگر بنځه په خپله خوشحالی سره دنکاح فسخ کول غواړي او دمهر عوض هم ددی په قبضه کی دی او هغه دورکولو څخه انکار کوی، نو د بنځي په خوشحالی سره نکاح فسخ کيدی سی او که نه؟

جواب: په درمختار کی دی، ويسقط حقها بمره ويجب ديانه احياناً الخ (٢)، نو ديووار وطی څخه وروسته د بنځي حق ساقطیږي په دی معنی سره چي هغه د فسخ دنکاح دعویٰ دخاوند دعین کيدلو په وجه نه سی کولی نو چي په صورت مسئوله کی کله چي خاوند عنین نه دی او وطی سویدی ولو مرة نو بنځي ته حق نسته چي نکاح فسخ کړي لیکن که چيري خاوند وغواړي طلاق دی ورکړي او یا دی د بنځي څخه مال واخلي په عوض دمهر

(١) ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳ - ۹۰۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

(٢) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب القسم ج ۲ ص ط. س. ج ۳ ص ۲۰۲. ظفیر

کی دی خلع وکری (علماء دہنخی دوجہ دخشیت دوقوع فی الزنا گنجائش پیدا کړیدی چی دتفصیل دپاره وگوری الحلیة الناجزة او کتاب الفسخ والتفریق. ظفیر)

دمتعت بنخه دانگریزی عدالت په ذریعہ فسخ کولی سی اوکہ نه؟ سوال: (۹۵۱) دمسماء ساحرہ بالغی خاوند دی ته نان او نفقہ نه ورکوی اونه طلاق ورکوی او نه بی په کور کی ساتی په داسی حالت کی بنخه مذکورہ دحاکم انگریزی مجازی خخه خلع یافسخ دنکاح کولی سی اوکہ نه؟

جواب: بغیر دطلاق ورکولو دخاوند خخه خه صورت دفسخ دنکاح اول اوددوهمی نکاح دجائز والی نستہ، البتہ کہ چیری حاکم یاخوک دوهم سپری په زبردستی سرہ دخاوند خخه طلاق واخلی یاخلع وکری نو طلاق به واقع سی.

دبد چلنہ خاوند بنخه خه وکری؟ سوال: (۹۵۲) دیوی انجلی خاوند بد چلند دی اودی انجلی خپل کور ته نه رابولی اونه طلاق ورکوی نو دانجلی نکاح په بل حای کیدی سی اوکہ نه؟

جواب: په دی صورت کی چی ترکمہ پوری چی ددی انجلی خاوند طلاق ورنہ کړی اوعده تیرہ نسی نو تردی وخته پوری ددی انجلی بل حای نکاح کول شرعاً صحیح نه دی (دار القضاء اوشرعی جرگی ددی ډول مصائبو خخه بنخه خلاصولی سی، (۱) ظفیر). فقط

دمجنوم بی بی فسخ کولی سی اوکہ نه؟ سوال: (۹۵۳) زید ته دجذام مرض سویدی دده بنخه ہندہ دده خخه سخته کرکہ کوی اودزید کور ته تلل نه غواړی اوانکار کوی نو شرعاً په زید اوپه ہندہ کی جداوالی کیدی سی اوکہ نه؟

جواب: په کتابونو دفقہ کی دی چی دامام ابو حنیفہ رحمہ اللہ په مذهب کی کہ چیری خاوند ته جذام یابل کم مرض لگیدلی وی نو دده بنخه دده دنکاح خخه نسی جلا کیدی اوبنخی ته اختیار دنکاح دفسخ کولو نستہ، نو په داسی حالت کی چی بنخه هلته تلل نه غواړی نو ددی خاوند ته دی دا وویل سی چی هغه طلاق ورکړی نو وروستہ دطلاق اودعدی تیریدلو خخه دده بنخه دوهمہ نکاح کولی سی، بغیر دطلاقو خخه دجدایی خه صورت نستہ، قال فی الدرالمختار ولا یتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر ولو فاحشا کجنون وجذام الخ (۲) (لیکن امام محمد رحمہ اللہ اجازه ورکړیده (۳) اوپردی بی فتویٰ ورکړیده (۴)، ظفیر). فقط

(۱) وگوری الحلیة الناجزة للتهانوی او کتاب الفسخ والتفریق للرحمانی. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العینین وغیرہ ج ۲ ص ۸۲۲. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۳) وخالف الائمة الثلاثة فی الخمسة مطلقاً ومحمد فی الثلاثة الاول لو بالزوج كما يفهم من البحر وغيره (رد =

دبئی کابل ته په هجرت کولو سره نکاح نه فسخ کیږي: سوال: (۹۵۴) ښځه منکوحه چې اراده دهجرت په طرف دکابل لری مگر خاوند دهغه اجازه نه ورکوی، نوددی هجرت جائز دی اوکه نه؟ اوپه حالت دهجرت کی نکاح دهغې فسخ کیدی سی اوکه نه؟
جواب: هجرت دهغه ښځی روا دی اونکاح نه فسخ کیږی.

په نه پیژندگلوی دجذامی سره نکاح وسوه نو دفسخ دپاره څه وکړی؟ سوال: (۹۵۵) دیوی انجلی نابالغی نکاح دجذامی سړی سره چې په نه پیژندگلوی سره په دھوکه کی راغلل ددی مور اوپلار وکړه، اورخصت تراوسه پوری نه دی سوی وروسته دنکاح کیدلو څخه ددی سړی دمرضه څخه خبر سو، په داسی صورت کی نکاح جائز ده اوکه نه؟ که جائز ده نو دباقاعده جداوالی څه صورت دی؟

جواب: په درمختار کی دی چی، ولایتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر لوفاحشا کجنون وجذام وبرص الخ وفی الشامی قوله ولایتخیر الخ ای لیس لواحد من الزوجین خیار فسخ النکاح بعیب فی الاخر عند ابی حنیفة وابی یوسف الخ (۱)، نو معلومه سوه چی په دی صورت کی نکاح صحیح سوه اوموافق دقول دشیخینو چی صحیح دی ښځی ته اختیار دفسخ دنکاح نسته البته که چیری خاوند طلاق ورکړی نو جداوالی کیدی سی، نوکه چیری جداوالی کوی نو دخاوند څخه طلاق اخیستل په کاردی. (امام محمد رحمته الله) په دې صورت کی په قول دفسخ قائل ددی دپاره وگوری کتاب الفسخ والتفريق للرحمانی، ظفیر. فقط

نان او نفقه چی کله خاوند نه ورکوی نوښځه څه وکړی؟ سوال: (۹۵۶) یوسړی خپلی ښځی ته نان او نفقه نه ورکوی نو ښځه دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟
جواب: ترڅو پوری چی خاوند طلاق ورنه کړی نو ښځه دده دنکاح څخه نه سی وتلی او دوهمه نکاح به صحیح نه وی نو چی په هره طریقو وی نو دخاوند څخه دی طلاق واخلی (او یا دی په دار القضاء کی مقدمه دائره کړی اونکاح دی فسخ کړی. ظفیر).

دچا خاوند ته چی دقید سزا وسوه نو هغه به څه کوی؟ سوال: (۹۵۷) زید ته په ځمار کولو سره پنځه کاله قید وسو نو دده دښځی دپاره دنفقې څه صورت نسته نوهغه دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی چی هرڅنگه وی دزید څخه دی طلاق واخلی اوکه نه نو بیا دی

= المحتار باب العین وغیره ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۴) تفصیل دپاره وگوری: الحیلة الناجزة للتهانوی او کتاب الفسخ والتفريق للرحمانی. ظفیر

(۱) ردالمحتار باب العین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

اسلامی ریاست ته ولاړسی او بنځه دی د قاضی سره د جدا والی درخواست ورکړی قاضی که شافعی وی او که مالکی المذهب ددې قاضی په ذریعه تفریق کولی سی، ځکه چې دامام ابو حنیفه رضی الله عنه په نزد د عدم ادائیگی د نفقه په صورت کی تفریق نسته، لیکن په کتبو د فقه کی د تصریح ده چې که چیري حنفی قاضی شافعی قاضی ته حکم وکی نو ددی قضاء به د بنځی په حق کی نافذه سی، نعم لوامر شافعیاً نفذ قضائه الخ، درمختار (۱). فقط

خاوند چی کله په سوزاک اواتشک کی اخته وی نو بنځه نکاح فسخ کولی سی او که نه؟

سوال: (۹۵۸) دزید اود هندی واده ددواړو دنبالغی په حالت کی سوی وو، بیا وروسته د بلوغ څخه هنده عبادت گزاره اویا بنده دروژی اود لمانځه سوه اوزید شرابی اوزنا کار اوسخت لوپر جوړسو نو په وجه دلوپروالی یوه پیسه یی نه گتله، اویه اتشگی اویه سوزاک مرض کی اخته دی، اوزید نه طلاق ورکوی اونه خلع کوی نو دا خبره خو په اهل علم بانندی ښکاره ده چې علی مافی عامة کتب الفقه زموږ دامام محمد رضی الله عنه په نزد دخاوند لیونتوب، ابرص والی، جذام، جنون، طبق په شان دمقطوع الذکر فرمایلی دی وبه ناخذ، نوپه درو عیوبو کی په یو عیب کی د بنځی دپاره ددې په اختیارولو بانندی فتویٰ سویده اویه درمختار کی دی، ولوقضی بالرد صح یعنی که چیري په پنځو عیبونو کی په څه وجه سره مالکی یا شافعی یا حنبلی قاضی نکاح فسخ کړی نو دده حکم به صحیح وی نو که چیري هنده د سخت ناچاری او دمجبوری په حالت کی زوج مفقود دمستلی په شان دعالم مالکی څخه او که چیري دا حنفی د علماؤ څخه ماسوا د بل مذهب والا عالم نه وی نو که هلته دیو حنفی عالم په ذریعه خپله نکاح فسخ کړی نو جائزده او که نه؟

جواب: اقول وباللہ التوفیق علامه شامی اول دفتح القدير څخه دانقل کړیدی، وقد تکفل فی الفتح برد ما استدل به الائمة الثلاثة ومحمد بما لامزید علیه، چی په هغه سره ضعیف والی دقول دامام محمد رضی الله عنه ثابت سو، اوپر عبارت ددرمختار چی، ولوقضی بالرد صح، بانندی یې دالیکلی دی چی (ای لو قضی به حاکم یراه) نو معلومه سوه چی مراد حاکم شافعی یا مالکی یا حنبلی دی، حنفی حاکم اوقاضی ته حکم دفسخ کولو صحیح نه دی نوپه هغه ځای کی چی عالم حنفی چی هغه قاضی هم نه دی هلته خو بیخي حکم دفسخ نسته. (په موجوده حالاتو کی علماؤ دجماعة المسلمین، شرعی جرگی اوددار

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۳۰۹. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

القضاء په ذریعہ دفسخ پرصورت باندی فتویٰ ورکریده په دی سلسله کی دحضرت تھانوی کتاب الحیلة الناجزه، اودمولانا عبد الصمد رحمانی کتاب الفسخ والتفریق وگوری. ظفیر. فقط

تر لسو کالو پوری چی دهنه خاوند خبر نه دی اخیستی نو دده بنخه به خه وکری؟ سوال:

(۹۵۹) یوسری دلسو کالو خخه دخپلی منکوحی خبر نه دی اخیستی او لیری تلی دی اونفقه یی ورنه کړه په دی صورت کی دطلاق دنه ورکولو په صورت کی ددوهمی نکاح خه صورت سته دبنخی دپاره اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دبنخی دخلاصون دپاره صورت دادی چی ددی دخواوند خخه دی طلاق واخلی وروسته دطلاقو اودعدی تیرولو خخه بنخه دوهمه نکاح کولی سی بغیر ددی خخه خه صورت جدایی نسی کیدی (داخواوند تنگوونکی دی، اودخلاصی صورت یی دادی چی په شرعی جرگه کی یاچیری چی قاضی دشریعت دی نو هلته دی درخواست ورکری اودخلاصون دی حاصل کړی دتفصیل دپاره وگوری الحیلة الناجزه للتهانوی اویا کتاب الفسخ والتفریق از مولانا رحمانی. ظفیر. فقط

نان او نفقه چی خاوند نه ورکوی نو بنخه دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟ سوال: (۹۶۰) یو

سری دخپلی بنخی قطعاً خبرگیری دنان نفقی اودجامی وغیره نه کوی اونه حقوق دزوجیت اداء کوی تردی پوری چی دخطونو جواب هم نه ورکوی بنخی یی دپاره دخرچی غوښتلو ډیر جوابونه ولیبرل اودنورو اشیاءو دغوښتلو دا یی هم ولیبرل خو دینته یی مطلق توجه نسته نوپه داسی حالت کی بنخی ته دوهمه نکاح کول حلال دی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی چی ولایفرق بینهما بعجزه عنها الخ ولابعدم ایفائه حقها الخ الی ان قال ولو قضی به حنفی لم ینفذ الخ نعم لو امر شافعیاً فقضی به نفذ الخ وفی رد المحتار نائبا ممن مذهبه التفریق بینهما اذا کان الزوج حاضرا اوابی عن الطلاق (۱) الخ ج ۲ ص ۲۵۹ شامی، نو ددی روایاتو خخه واضحه سوه چی که داحنافو مذهب په دی صورت کی دتفریق نه دی البته دبل امام په نزد چی تفریق وی نو په دی صورت کی صحیح دی نو ددی مذهب حاکم یاقاضی تفریق کولی سی، که چیری خاوند دطلاق ورکولو خخه انکار وکړی اوداحنافو مذهب دادی چی په هره طریقہ وی خاوند ته دی دا ووايي چی دی بنخی ته دی طلاق ورکړی یا ددی خبرگیری دنان اودنفقی کوه، اوکه نه وی نو قاضی حنفی نه بلکی ددوهم مذهب والا قاضی چی دهنه مذهب دتفریق دی خپل

(۱) ردالمحتار باب النفقة مطلب فی فسخ النکاح بالعجز عن النفقة اوبالغیبة ج ۲ ص ۹۰۳. ط.س. ج ۳ ص ۵۹۰.

نائب دی جوہ کړی هغه دي دتفریق حکم وکړی (۱). فقط

دخاوند دزیاتی په صورت کی بنځه دفسخ دنکاح دپاره څه وکړی؟ سوال: (۹۲۱) دهندي

سره ددی خاوند زید او نور قریبان دخاوند په بد سلوکی سره مخ کیږی او وخت په وخت وهل او ټکول کوی، اوزید او دده خپلوان یعنی مور او پلار هنده دخپل ځای څخه جبراً په بی عزتی سره بی پردی کړه او وپې ایستله نو آیا هندی ته په ذریعه دعالت دنکاح دفسخ کولو اختیار سته او که نه؟ او په صورت ددعوه کی اعاده دحقوقو دبنځی او دخاوند دهندي دعذر مذکور په وجه مدعی ته دتللو څخه انکار کولی سی؟

جواب: دنکاح دفسخ کولو اختیار بنځی ته سته، خو په ذریعه دعالت وغیره خاوند په دی مجبوریدی سی چی یا خو دا په ښه ډول سره وساتی او حقوق یی ادا کړی او یا طلاق ورکړی، غرض داچی بغیر دطلاق ورکولو دخاوند څخه په دی صورت کی څه تفرق نسی کیدلی او که چیری دخاوند دطرفه څخه دا دعوه وی چی دهندي لخوا څخه ترکمه وخته پوری دده کور اباد وی نو دخاوند دطرفه څخه ددی اطمینان نه وی چی هغه په آئنده کی هندی ته دضرر رسولو او بی عزتی کولو څخه ډډه وکړی، نو په دی صورت کی دخاوند پرذمه واجب ده چی هندی ته دوالدینو په کورکی په پاته کیدلو سره نفقه ورکړی، ځکه چی په دی صورت کی هنده پخپله دخاوند دکور څخه نافرمانه سوی او وتلی نه ده بلکه هغه په بی عزتی سره جبراً ایستل سویده په درمختار کی دی: دکمو بنځو نفقه چی ساقطیږی ددوی په بیان کی یی ذکر کړیدی چی: وخارجه من بیته بغیر حق وهی الناشزة حتی تعود ولو بعد سفره خلافا للشافعی والقول لها فی عدم النشوز بینهما الخ (۲)، نو واضحه سوه چی په صورت مذکوره کی هنده پخپله دخاوند دکور څخه نافرمانه سوی نه ده وتل سوی بلکی هغه ایستل سویده، نوڅه وجه دسقوط دنفقی نسته.

بنځه وایي چی زما خاوند نر بنځی دی ددی دبل سره نکاح کول څنگه دی؟ سوال: (۹۲۲)

دیوسپی نکاح دیوی بنځی سره په حالت دنابالغی کی سوی وه وروسته دبلوغ څخه بنځی دعوی وکړه چی سپی نر بنځی دی، نومعلومه سوه چی دسپی اندام مخصوصه دوه نیم انچه به وی نو دا بنځه ددوهم سپی سره نکاح کولی سی او که نه دطلاقو ضرورت به وی؟

جواب: په درمختار کی دی چی: ولوقصیراً لایمکنه ادخاله داخل الفرج فلیس لها الفرقة بحر وفيه نظر الخ وفي الشامي قوله وفيه نظر اشار الى ما قاله الشرنبلالي في شرحه

(۱) ددی دپاره وگوری الحيلة الناجزة للتهانوی بحث زوجة متعنت. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۸۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۵۷۷. ظفیر

علی الوهبانیة الخ قتل لکن لم ینفرد به صاحب القنیة بل نقله فی الفتح والبحر عن المحيط الخ (۱)، حاصل دادی چی موافق دسوال دصورت نکاح منعقدہ سوہ اوددی وجہ خخہ پہ دوی کی تفریق نسی کیدی، البتہ کہ چیری خاوند طلاق ورکری یادی دده خخہ پہ خہ طریقہ سرہ طلاق واخلی نو بیا دوہمہ نکاح ددغہ بنسخی دبل سپی سرہ جائز دہ.

شافعی المذہب بنسخہ دنان او دنفقی دنہ ورکولو پہ وجہ سرہ تفریق کولی سی: سوال: (۹۲۳)

زید اوہندہ شافعی دی او د عقد ۹ نہہ کالہ وسوہ چی زید نان اونفقہ ورنہ کرہ نو آیا ہندہ دزید خخہ پہ مذہب دامام شافعی خلاص والی حاصلولی سی اوکہ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی ہندہ موافق دمذہب دامام شافعی تفریق کولی سی کما فی الہدایہ وقال الشافعی یفرق لانه عجز عن الامساک بالمعروف فینونب القاضی منابہ فی التفریق الخ (۲). فقط

دنان او نفقی دنہ رسیدلو پہ وجہ تفریق: سوال: (۹۲۴) خلاصہ دسوال دادہ چی دہندی

وادہ دزید سرہ وسو چی دہغہ اتلس کالہ مودہ وسوہ، زید پہ دغہ مودہ کی ہندی تہ نہ یوہ پیسہ دنان اونفقہ ورکری اونہ بی خیل خان تہ راوبللہ اونہ بی حقوق دزوجیت اداکرہ اونہ ہغہ ہندی تہ طلاق ورکوی نو دیومذہب پہ وجہ سرہ داسی بنسخہ بغیر دطلاقو خخہ دخاوند دوہم عقد کولی سی اوکہ نہ؟

جواب: پہ داسی حالت کی پہ کتابونو دفقہ کی بی لیکلی دی چی دشافعی المذہب قاضی خخہ دی تفریق وکری پہ درمختار کی دی: نعم لو امر شافعیاً بقضی بہ نفاذ الخ (۳). فقط

دنان او دنفقی دنہ ورکولو پہ صورت کی تفریق کولی سی اوکہ نہ؟ سوال: (۹۲۵) دہندی

نکاح دخالد سرہ سویدہ ڀیرہ مودہ وسوہ، لیکن تردی وختہ پوری خالد ہندی تہ نفقہ نہ ورکوی اوتکلیف رسانی بی وکری، نوخہ مودہ وسوہ چی خالد پہ سرکاری خزانہ کی غلا وکری او ولاری پت سو نو اوس ہندہ ددوہم سپی سرہ نکاح کولی سی اوکہ نہ؟

جواب: ولا یفرق بینہما بعجزہ بانواعہا الثلاثة ولا بعدم ایفائہ لو غائباً حقہا ولو موسراً وجوزہ الشافعی باعسار الزوج وبتضررہا بغیبة ولو قضی بہ حنفی لم ینفذ الخ (۴)، ددی روایت خخہ معلومہ سوہ چی داحنافو پہ مذہب کی دخاوند دنفقی پہ نہ ورکولو سرہ او زوجیت دحقوقو پہ نہ اداء سرہ اودخاوند پہ غائبیدلو سرہ دنسخی اودخاوند پہ مینغ کی

(۱) وگوری ردالمحتار باب العین وغیرہ ج ۲ ص ۸۱۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۴. ظفیر

(۲) وگوری ہدایہ باب النفقة ج ۲ ص ۴۱۲. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ظفیر

(۴) الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

تفریق نسبی اونیسی ته دوهمه نکاح کول جائز نه دی اوامام شافعی دخواند دغریب کیدلو په وجه سره اودخواند دغائبیدلو په صورت کی تفریق جائز فرمایلی دی نو له دې امله ته دقاضی یا حاکم شافعی المذهب په وسیله باندي له تفریق کولو څخه وروسته نکاح کولی سی، (۱) او قاضی یا حاکم حنفی المذهب تفریق نه سی کولی. فقط

خاوند که روند سی نوبځه نه سی جدا کیدی: سوال: (۹۲۲) دیوسری په حالت دنابالغی کی نکاح وسوه بیا هلك روند سو مخکی بنا اوکتونکی اونظریی روغ وو، نو اوس دده ناوی غواړی چی خاوند پریږدم، څه حکم دی؟

جواب: په درمختار کی دی چی: ولا یتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر ولو فاحشاً کجنون وجذام الخ، اوپه شامی کی دی چی، قوله ولا یتخیر الخ ای لیس لواحد من الزوجین خيار فسخ النکاح بعیب فی الآخر عند ابی حنیفة الخ بناءً (۲)، نو په صورت مسئوله کی ناوی ته دخواند دپوند کیدلو په وجه سره دا اختیار نسته چی هغه دانکاح فسخ کړی اودا روند خاوند پریږدی اودوهم خاوند وکړی.

دنامرد بځه څه وکړی؟ سوال: (۹۲۷) دیوی باکره انجلی نکاح وسوه اوڅو واره دا انجلی خاوند ته ولاړه راغله او اوس هغه بالغه ده او وایی چی داسری دبنځی دکار نه دی یعنی نامرد دی لکه څنگه چی دبنځی اودخواند په مینځ کی همبستری کیری نو دده څخه کله هم ونه سوه او هغه سړی طلاق هم نه ورکوی نوچی څه دشریعت حکم وی هغه تحریر کړی اودلته څه قاضی هم نسته؟

جواب: دخواند په نامرد والی سره نکاح نه باطلیری بغیر دخواند دطلاق ورکولو څخه څه صورت دجدایی په دی وخت کی نسته (۳).

دنامرد دبنځی نان او نفقه اومهر: سوال: (۹۲۸) یو هلك اوانجلی نابالغ دی اودعقد یی شپږ کاله وسوه انجلی اوس بالغه ده خو دهلك متعلق مشهوره ده چی هغه نامرد او معذور دی، په دی موده کی انجلی دخپلی خسرگنی کره هم وه، نوکه چیری سړی طلاق ورکړی نو مهر به اداء کول ضروري وی اوکه نه؟ اودشپږو کالو نفقه به ادا کوی اوکه نه؟

جواب: بغیر دطلاقو څخه بځه دده دنکاح څخه جلا کیدی نه سی، او که خاوند دخلوت

(۱) نعم لو امر شافعیاً ففضی به نفذ (ایضا). ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

(۲) وگوری ردالمحتار باب العینین وغیره ج ۲ ص ۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۳) په ذریعه دمسلمان حاکم یاپه بهار کی په ذریعه دقاضی دامارت شرعیه اوپه نورو ځایونو کی دمسلمان حاکم نه کیدلو په صورت کی په ذریعه دمسلمانانو دجرگی دنامرد خاوند څخه نجات حاصلیدی سی دتفصیل دپاره وگوری الحیلة الناجزة للتهانوی. ظفیر

کیدلو ڄڻه وروسته طلاق ورکڻي نو مهر به پوره لازم سي، والخلوة الخ كالوطى فيما يحيى ولو كان الزوج محبوبا او عينا او خصيا (۱) الخ درمختار، اودتيري زمانى نفقه به ساقطه سي، والنفقة لا تصير دينا الا بالقضاء او الرضاء الخ درمختار (۲). فقط

جواب: (ببهاهم دمخکني سوال نمبر ۹۲۸ تکراراً) ستاسو دمستلى جواب هم هغه دى چي مخکي وليکل سو دا قيد دنکاح داسي دروند قيد دى چي دخاوند په قبضه کي ددى خلاصوالى اينسولوى سويدي نو دخاوند څڅه په زور سره وي اوکه په خوشحالى سره وي طلاق دي واخلى وروسته دطلاق اودعدى دتيريدلو څڅه چي درى حيضه دى دوهمه نکاح به يي جائزه سي او طلاق که چيري دخاوند څڅه په زور سره هم واخلى نو واقع کيږي نو خاوند دى مجبوره کړي چي څنگه هم کيدى سي طلاق دي ورکړي (۳). فقط

دمعذور او دکډوډو حواسو والا بنځه څه وکړي؟ سوال: (۹۲۹) زما دخور واده په کم عمرى کي سوي وو، ددى خاوند گډوډ حواسو والا دى اودواړي پښى يي بيکاره سوي دى، او اوس انجلى بالغه ده اوخاوند ددى قابل نه دى او نه خاوند دخپل گډوډ حواسي په وجه طلاق ورکولى سي، دانجلى دوهمه نکاح جائزه ده اوکه نه؟

جواب: په کتابونو دفقہ کي ليکلى دى چي خاوند که چيري دکډوډو حواسو والاوو او معذور او مريض وو نو دده بنځه دده دنکاح څڅه نسي جلا کيدى ليکن که چيري دده بد حواسي حد دليونتوب ته نه وه رسيدلى، صرف سفيه يعنى کم عقل وو نودده طلاق واقع کيږي اوکه چيري مجنون يامعتوه يعنى ديوانه وي نو بيا دده طلاق هم نه واقع کيږي په داسي حالت کي مجبوري ده، په درمختارکي دى: ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل ولو عبداً او مکرها الخ اوهازلا اوسفيتها خفيف العقل اوسکران الخ اي لايقع طلاق المولى على امرأة عبده والمجنون والصبي والمعتوه من العته وهو اختلال فى العقل الخ (۴).

دنامرد ديو کال مهلت څڅه وروسته تفريق کولى سي؟ سوال: (۹۷۰) يوسړى دخپلى نابالغى لور نکاح ديوه هلك سره کړى وه اوڅلور سوه روپي يي واخيستى او هلك نامرد ووتى نو بنځى دده دنامردى اعلان وکي، دعلاج مهلت ورکول سو خو دعلاج سره څه فائده ونه سوه نو بنځه مجبوره سوه دوهمه نکاح کول غواړي نو دا نکاح چي کمى روپي

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۲۷ - ۴۲۸. ط. س. ج ۳ ص ۱۱۴. ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۴. ظفير

(۳) که چيري په هيڅ ډول سره طلاق ورته کړى نو دقاضى يامسلمان حاکم، يا مسلمانى جرگى مخ ته دى مقدمه پيش کړي نو دشرعى قوانينو مطابق آزادى حاصلولى سي دتفصيل دپاره وگورئ: الحيلة الناجزة للتهانوى. ظفير

(۴) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۵. ظفير

یہ اخیستی دی وسوہ اوکھ نہ؟ کہ چیری نکاح صحیح سوہ نو دنامرد بنسخہ بغیر دطلاقہ جدا کیدی سی، اودوہمہ نکاح کولی سی اوکھ نہ؟

جواب: پہ دی صورت کی نکاح صحیح سوہ مگر چی کمی روپی بی اخیستی دی کہ چیری پہ طریقہ دمہر معجل وی نو دبنسخی مملوک دی اوکھ چیری پلار دخپل خان دپارہ اخیستی دی نو روپی اخیستل دلور نکاح کول ناجائز اورشوت دی بیرتہ ورکول یی پہ کار دی (۱) بغیر دطلاقو دخواند خہ صورت دجدایی پہ دے زمانہ کی نستہ خکھ چی دقاضی شرعی خخہ ماسوا نہ خوک مهلت ورکولی سی اونه تفریق کولی سی اوقاضی شرعی پہ دی زمانہ کی نستہ (۲) نو بغیر دخواند دطلاقو اوبغیر دعدی تیریدلو خخہ بنسخہ دوہمہ نکاح نسی کولی پہ درمختار کی دی: ولا عبرة بتاجیل غیر قاضی البلدة الخ (۳)،

گم خواند چی تر ډیری مودی پوری دبنسخی خبر گیری نہ کوی هغه بنسخہ خہ وگری؟ سوال:

(۹۷۱) یوسری ددولسو کالو خخہ خپلہ منکوحہ پریبنوولہ اوافریقی تہ ولاړی اوهیخ قسم خبرگیری یی نہ کولہ اونه بنسخہ خپل خان تہ رابولی اونه پخپلہ راخی نو پہ دی صورت کی بنسخی تہ اختیار ددوہمی نکاح کولو ستہ اوکھ نہ؟ اوبنسخہ نکاح فسخ کولی سی اوکھ نہ؟

جواب: اقول وباللہ التوفیق مذهب داحنافو پہ دی بارہ کی دادی چی خواند دعدم خبر گیری پہ وجہ سرہ اودنفقی دنہ ورکولو پہ وجہ سرہ اودنورو حقوقو دزوجیت دنہ اداء کولو پہ وجہ سرہ بنسخی تہ دااختیار نستہ چی خپلہ نکاح فسخ کری اودوہمہ نکاح وکری دنکاح فسخ کول اوطلاق ورکول ددواړو اختیار خواند تہ ورکول سوی دی نہ بنسخو تہ، وفي الحدیث، الطلاق لمن اخذ الساق (۴)، داصحیح دہ چی سپری تہ داسی کول حرام دی چی نہ خبر گیری کوی اونه طلاق ورکوی، لقولہ تعالیٰ فامسکوهن بمعروف او سرحوهن بمعروف ولاتمسکوهن ضرار لتعتدوا (۵)، لیکن ددی آیت مطلب دانہ دی چی کہ چیری خواند داسی وکری نو بنسخہ دی خپلہ نکاح فسخ کری اوطلاق دی واخلی البتہ

(۱) اخذ اهل المرأة شيئاً عند التسليم فلزوج ان يسترده لانه رشوة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۵۰۳ ط. س. ج ۳ ص ۱۵۲). ظفیر

(۲) ددیوبند اودسهارنپور علماء دحالاتو خخہ مجبورہ سوہ نو لارہ یی پیدا کړیده ددی دتفصیل دپارہ ملاحظہ کری، الحيلة الناجزة للتهانوی، اویہ بهار کی پہ ذریعہ دامارت شرعیہ اویہ نورو صوبوکی دمسلمان حاکم نہ کیدلو پہ صورت کی پہ ذریعہ دمسلمانانو دجرگی شرعی کار روایی پہ عمل کی راوستلی سی. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب العنین وغیره ج ۲ ص ۸۱۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۷. ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمختار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲. ظفیر

(۵) سورة البقره رکوع: ۲۹. ظفیر

کہ چیری دداسی حاکم اوقاضی مخ تہ دامعاملہ وپانڈی کپری چی دہغہ مذهب دتفریق وی نوہغہ تفریق کولی سی پہ درمختار کی دی چی: ولایفرق بینہما بعجزہ عنہا بانواعہا الثلاثة ولا بعدم ایفائہ حقہا لوغائب الخ (۱)، وفی الشامی وعلیہ یحمل ما فی فتاویٰ قارئ الہدایۃ حیث سأل عمّن غاب زوجها ولم یترک لہا نفقۃ فأجاب إذا أقامت بینۃ علی ذلك وطلبت فسخ النکاح من قاض یراہ ففسخ نفذ وهو قضاء علی الغائب وفی نفاذ القضاء علی الغائب روایتان عندنا فعلی القول بنفاذہ یسوغ للحنفی أن یرزجہا من الغیر بعد العدة الخ (۲). فقط

دنامرد دہسخی جداوالی پہ ذریعہ دحکم: سوال: (۹۷۲) دنامرد سرہ چی پہ لاعلمی کی بی دکی ہسخی نکاح وکرہ او وروستہ دنکاح خخہ پہ معلومولو بانڈی سپری پہ طلاق ورکولو بانڈی مجبورہ سی اوہغہ سپری پہ طلاق ورکولو بانڈی رضامند نہ وی نو ددی ہسخی نکاح ددوہم سپری سرہ جائز کیدی سی اوکہ نہ؟

جواب: نکاح وسوہ، نو اول بہ خاوند تہ وویل سی چی طلاق ورکپہ، اوکہ نہ نوپہ دی زمانہ کی بیا دتفریق صورت دادی چی یوحکم مقرر کپری اودا دی دعویٰ وکپری چی زہ ددی نامرد پہ نکاح کی پاتہ کیدل نہ غوارم نو پہ دی بانڈی بہ خاوند تہ یوکال مہلت دعالج دپارہ ورکول سی کہ ہغہ ہنہ نہ سو اوقابل دجماع نہ سو نو دہسخی پہ وینا بہ ہغہ حکم ددوارو تفریق وکپری اونکاح بہ فسخ کپری وروستہ دفسخ خخہ ہسخہ بہ عدہ دطلاقو پورہ کپری دوہمہ نکاح کولی سی کما فی الدرالمختار ولو وجدته عنینا الخ اجل سنة الخ (۳)، اوپہ شامی کی بی پہ بارہ کی دحکم دجواز جوړولو تامل ہم کپیدی (۴) ہنہ دادہ چی پہ ہر ډول وی دخاوند خخہ دی طلاق واخلی. فقط

کلہ چی دنامرد خاوند ہیخکلہ وطی نہ وی کپری نو ددہ دہسخی حکم: سوال: (۹۷۳) دیوی ہسخی خاوند نامرد دی اویووار بی ہم دجماع خہ نوبت نہ دی راغلی اونہ ہسخی تہ نان او نفقہ ورکوی اونہ طلاق ورکوی، نو پہ دی صورت کی پہ مذهب حنفی کی دنامرد خاوند دزوجیت اوددہ دجال خخہ دخلاصیدو خہ صورت دی؟

جواب: پہ دی صورت کی داحنافو دمذهب موافق دتفریق صورت دادی چی قاضی یا حاکم شرعی دہسخی پہ طلب کولو خاوند تہ یوکال مہلت دعالج دپارہ ورکپری نوکہ پہ دغہ

(۱) ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

(۲) ایضاً ج ۲ ص ۹۰۳ - ۹۰۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار باب العینین وغیرہ ج ۲ ص ۸۱۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۶. ظفیر

(۴) ولا یعتبر تاجیل غیر الحاکم کائنا من کان فتح وظاہرہ ولو محکماً تامل (ردالمحتار باب العینین وغیرہ ج ۲ ص ۸۱۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۶). ظفیر

موده کی ده ته څه نفع ونه سوه نو دښځی په طلب به حاکم شرعی تفریق وکړی (۱) اوس په دی وخت کی دا خو نه سی کیدی، لهذا ماسوا دځاوند دطلاقو بل کم صورت دجدایی نسته کذا فی کتب الفقه (۲). فقط

دچا ځاوند چی فضول خرچه وی او حقوق دزوجیت نه ادا کوی نو ددی حکم: سوال: (۹۷۴)

زید دخپلی ښځی هنده ټول کالی وغیره په فضول خرچی خرڅ کړل، زید شرابی، دهوکه باز ځمار بازدی اوخپلی ښځی ته دلس یوولس کالو څخه نان نفقه نه ورکوی اونه حقوق دزوجیت ادا کوی، نوپه دی صورت کی شرعاً دنکاح دفسخ کولو حکم سته اوکه نه؟

جواب: داحنافو په نزد بغیر دطلاقو ورکولو دځاوند څخه څه صورت دهندي دجدایی نسته اوبغیر دطلاقو دځاوند څخه په دی صورت کی دښځی اودځاوند په مینځ کی تفریق نه سی کیدی اونکاح نه سی فسخ کیدی، کما فی الدرالمختار لا یفرق بینهما بعجزه بانواعها الثلاثة ولا بعدم ایفائه حقها الخ (۳). فقط

کم ځاوند چی داحکامو شرعیه وو مخالف وی نو دهغه څخه دنجات (خلاصون) صورت: سوال:

(۹۷۵) دهندي ځاوند زید دشپرو کالو څخه لوفر دی اودیوی بازاری ښځی سره پروت دی داحکامو شرعیه وو اودپردی سخت مخالف دی نه دهندي خواته راځی اونه دیته خرچه ورکوی، اودطلاق ورکولو څخه انکار کوی، هنده دده کورته تلل نه غواړی او دوهمه نکاح کول غواړی نو په دی صورت کی دهندي دوهمه نکاح صحیح ده اوکه نه؟

جواب: هررکم چی وی نو دځاوند څخه دی طلاق واخلی ځکه چی په موجوده حالت کی دهندي ورلیږل هم مناسب نه دی اوبغیر دطلاقو اوبغیر دعدي تیریدلو هندی ته دوهمه نکاح کول هم شرعاً صحیح نه دی (۴).

په رضامندی کی دمسلمانانو سره دمقرر قاضی فیصله جائز ده: سوال: (۹۷۲) دلته په قومی

عدالت کی یودرخواست تیر سوی دی چی په هغه کی دمدعیه بیان دی چی ددی ځاوند

(۱) ولو وجدته عینا الخ اجل سنة الخ فان وطی مرة فیها والا بانث بالتفریق من القاضی ان ابی طلاقها (الدر المختار علی هامش ردالمختار باب العینین وغیره ج ۲ ص ۸۱۸. ط. س. ج ۳ ص ۴۹۲). ظفیر

(۲) چیری چی قاضی یا شرعی حاکم دحکومت دطرفه څخه نه وي، هلته دمسلمانانو شرعی جرگه ددوی قائم مقام او ځای ناستی جوړیدی سی او دهغی جرگې فیصله به بیا نافذه وي. وگوری: الحیلة الناجزة، همدا ډول دارالقضا هم تفریق کولای سی. وگوری: کتاب الفسخ والتفریق. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳، حضرت تهانوی رحمه الله په الحیلة الناجزة کی دعلماء په اتفاق سره دداسی ځاوندانو څخه دخلاصون صورت په ذریعه دشرعی جرگې یا قاضی لیکلی دی دغه ډول حضرت مولانا عبدالصمد رحمانی په کتاب الفسخ والتفریق کی دتفریق جواز ثابت کړیدی. ظفیر

(۴) داسی سړی تنګونکی دی اوپه ذریعه دقاضی یا په کوشش دجرگې سره نکاح فسخ کیدی سی ددی دپاره وگوری الحیلة الناجزة او کتاب الفسخ والتفریق. ظفیر

داتو کالو څخه داپریښی ده اودنان نفقی مطلق فکر نه کوی، نه ددی خبری امیددی چی په ویلو اوریدو سره راضی سی خپله ښځه دخپل ځان سره وساتی یا دی په جدایی کی ددی دخوراک او دکپرو ذمه وار سی، نو په دی صورت کی دعذالت دطرف څخه څه فیصله وکړی؟ مدعا علیه په طلاق ورکولو باندی تیار نه دی اومدعیه د موجوده طرز زندگی څخه په تنگ راغله په یوډول سره دبی تعلقی حاصلولو خواهشمند ده، دمدعی متعلق دلته دمدعیه دراتلوڅخه ډیری ورځی مخکی مدعا علیه دلمونځ کولو اودجومات ته دراتلو څخه یې انکار کوی اوپر لمونځ کوونکو یې لعنت کوی، په دې جرم کی دده سره جماعت قطع تعلق کړیدی.

جواب: دعبارت دتاتارخانیه وغیره څخه چی علامه شامی نقل کړیدی، دامعلومیری چی په رضامندگی دمسلمانانو سره چی کم قاضی مقرر کیږی دی په فصل خصومات کی په حکم دقاضی شرعی کی دی (۱) البته صاحب دفتح القدیر په دی کی تحقیق کړیدی چی اول والی مسلمان مقرر کړی بیا هغه والی به قاضی مقرر کړی (۲) په دی کی شک نسته چی دا دپوره اطمینان دنفس خبره ده کما قال صاحب النهر، ددی څخه وروسته دادی چی عند الحنفیة قاضی حنفی په صورت مسئوله کی تفریق نه سی کولی لیکن دبعضو ائمه و مذهب دتفریق دی لهذا مسئله مجتهد فیها سوه نو په داسی حالت کی که چیری قاضی مجتهد وی نو عند البعض دده حکم دخپل مذهب خلاف نافذ کیدلی سی لیکن اصح اوبه داده چی نه نافذ کیږی اوکه چیری قاضی مجتهد نه وی لکه څنگه چی اوس که چیری قاضی وی نو هغه به هم داسی وی نو دده حکم په خلاف دخپل مذهب به په هیڅ حال کی نه سی نافذ کیدی: کما فی الشامی فاما المقلد فانما وراه لیحکم بمذهب ابی حنیفة فلا یملك المخالفة الخ ج ۴ ص ۳۳۵، کتاب القضاء، داحقر په خیال کی داده چی کله قاضی مجتهد نه دی نوپه مسائل مجتهد فیهاکی هم دده قضاء په خلاف دمذهب نافذ به نه وی. (۳) فقط

دظالم خاوند څخه دخلاصون صورت: سوال: (۹۷۷) زید خپلی ښځی ته نان نفقه نه ورکوی اونه طلاق ورکوی نو اوس هنده څه وکړی؟

(۱) و(۲) و(۳) ددی دپاره وگورئ: الحیلة الناجزة للتهانوي چی په هغه کی یې دبل مسلك دمجتهد دمستلو مطابق علماؤ دهند دتفریق کولو اجازت ورکړیدی. ظفیر

سوال: عند الحنفية دي زيد مجبوره سی چی یا هغی ته نفقه ورکری اوکە نه نو طلاق دی ورکری بغیر دزید دطلاقو خخه تفریق نه سی کیدی، کذا فی الدرالمختار (۱).

چی گم خاوند دبنخی خانی دبنمن وی نو دده سره اوسیدل مناسب نه دی: سوال: (۹۷۸)

زما خاوند زما خخه دیوی مودی خخه سخت ناراض اوروح غوبنتونکی دی، دوی حملی بی پرماکری دی یوه حمله دتویک اودوهمه حملة دچاقو دپوزی راپریکولو نیت بی وکی، نو چونکی ماته دخپل خان خطرە ده، ددی وجه زه دده دنکاح خخه جلاکیدل غوارم؟

جواب: دداسی خاوند سره لیبرل دبنخی نه دی پکار ترهغه وخته پوری چی دا دهغه دطرفه خخه مطمئننه نه وی لیکن دده دنکاح خخه بغیر دطلاقه جلاکیدل نسی، لیکن که چیری عدالت جبراً دخاوند خخه طلاق واخلی بیابه طلاق واقع سی (۲). فقط

ددیون خاوند سره دبنخی اوسیدل مناسب نه دی: سوال: (۹۷۹) یوه بنخه هنده په اسلام

مشرفه سوه، اویو سړی نوی مسلمان ددی سره بی نکاح وکړه لیکن هغه بنخه په بدفعلی اوکسب کولو باندی مجبوره کوی، په داسی حالت کی بنخی ته خه کول په کاردی که چیری خاوند ضداً طلاق نه ورکوی نو بنخه دوهمه نکاح کولی سی اوکە نه؟ او دخاوند خخه جداوالی کیدی سی اوکە نه؟

جواب: کله چی هغه سړی داسی شریر النفس او ظالم اوبدکار دی چی په سوال کی مذکور دی اوسائله پرمعصیت مجبوره کوی نو په حالت مذکوره کی دده سره نه دی اوسیدل په کار اوشریعت بی نه مجبوره کوی دداسی ظالم اوفاسق سره پر اوسیدلو باندی، البته بدون دده طلاق ورکولو نکاح ماتول اودبلی نکاح دجواز خه صورت نسته نو چی هر رکم وی په ذریعه دحاکمانو وغیره دی پر ده باندی زور واچوی اوجبر دی وکړی دده خخه دی طلاق واخلی نو دطلاق اوعدی تیریدو خخه وروسته بی دوهمه نکاح صحیح ده (۳).

دچا خاوند چی بد اخلاقه وی نو دده سره دده بنخه نه لیبرل درست دی: سوال: (۹۸۰) دیوی

مسمامة بیان دی چی زما خاوند ظالم دی اوجا بردی او هغه زماسره داکوی چی په یوه شپه کی دری څلور واره همبستری وکړه چی دهغه په وجه ماته نهایت درجه تکلیف وی او په

(۱) ولا یفرق بینهما بعجزه عنها بانواعها الثلاثة ولا بعدم ایفائه حقها ولو موسرا وجوزه الشافعی باعسار الزوج وبتضررها بغیبة ولو قضی به حنفی لم ینفذ نعم لوامر شافعیاً فقضی به نفذ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰) اوس زمور علماء دجواز فتویٰ ورکړیده ددی دپاره وگوری الحیلة الناجزة للتهانوی. ظفیر

(۲) دار القضاء اوس دهندوستان په ډیرو ښارونو کی قائمه سویده ددی په ذریعه تفریق کیدی سی، وگوری الحیلة الناجزة او کتاب الفسخ والتفریق. ظفیر

(۳) ایضا. ظفیر

ایام حیض کی ہم نہ منع کیجی، اوپہ انکار کولو باندی چارہ را وباسی اووہی می اوزما سرہ لواطت ہم کوی، خو وارہ ہغہ خپل ذکر زما پہ خولہ کی داخل کپی اوانزال پی وکی پہ داسی حالت کی کہ چیری دہنخی مذکورہ مور اوپلار ہنخہ دخواند سرہ نہ لیبری نو گنہگار خو بہ نہ وی؟

جواب: پہ داسی حالت کی دانجلی مور اوپلار دی خپلہ لور دخواند کور تہ نہ لیبری اوپہ نہ لیبرلو سرہ ہغوی گنہگار نہ دی بلکی خنگہ چی کیدی سی نو دخواند خخہ دی طلاق واخلی۔

دظالم خاوند خخہ دخلاصون صورت ونبیاست: سوال: (۹۸۱) دلته دامرض عام خپور سوی دی چی خاوند دنکاح خخہ خہ مودہ وروستہ بی لہ وجہ شرعی خخہ خپلہ ہنخہ وھی مور او پلار تہ پی رسوی او خبرگیری پی نہ کوی انجلی چی خوانہ سی نو خامخا بل خای تعلق پیدا کوی چی ډیرہ دشرم اودبی حیایی خبرہ دہ تاسی برای مہربانی پہ دی بارہ کی خہ لارہ دشریعت ونبیاست، تردی چی کلہ انجلی والاتہ نوبت ورسیری نوہغوی بہ دوہم عقد دانجلی پہ بل خای کی وکپی اوہغہ بہ حلالہ طیبہ سی؟

جواب: پہ شریعت غراء کی پی دخلاصون صورت پہ داسی حالت کی دا ہنویلی دی چی کہ چیری خاوند پہ خہ ډول خبر گیری دخپلی ہنخی نہ کوی اونفقہ نہ ورکوی او ددی حقوق دزوجیت نہ اداء کوی نو خاوند تہ بہ وویل سی چی ہغہ خپلی منکوحی تہ طلاق ورکپی بلکی دی بہ مجبورہ سی چی یاہغہ حسن معاشرت اختیار کپی کنہ نو طلاق دی ورکپی، کما قال اللہ تعالیٰ فامساک بمعروف اوتسریح باحسان الایہ (۱)، چی خاوند تہ لازم دی چی یایی پہ ہنہ شان سرہ وساتی او یایی پہ ہنہ طریقہ سرہ پریردی او کہ چیری خاوند غائب سی چی ددہ ہیخ درک نہ لگیری اوہغہ بالکل مفقود الخبر سی نوددہ ہنخی لہ پی داصورت دخلاصون ایبسی دی چی خلور کالہ بہ انتظار کوی اوبیابہ عدہ دوفات ۱۰ لس ورخی اوخلور میاشتی پورہ کپی نوبیا بہ دوہمہ نکاح وکپی دا دامام مالک رحمۃ اللہ علیہ مذهب دی اواحنافو ہم پہ دی باندی فتویٰ ورکپیدہ کذافی الشامی (۲)۔

چی جذام والا خپل مرض پت کپی اونکاح وکپی بیا وروستہ ہنکارہ سی نونکاح فسخ کیدی

سی: سوال: (۹۸۲) زید پہ مرض قبیحہ متوارث دجذام اودبرص اسود وغیرہ امراضو کی اختہ وو، اودہ پہ یو قسم قبیح او مکر سرہ پہ نیت ددو کہ ورکولو باندی پت وساتی

(۱) سورة البقرہ رکوع: ۲۹. ظفیر

(۲) قوله خلافا لمالك فان عنده تعتد زوجته المفقود عدة الوفاة بعدمضى اربع سنين الخ قال في البرازية الفتوى في زماننا على قول مالك (ردالمحتار للشامی كتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵). ظفیر

اودھوکه یی ورکړه اوخپله نکاح یی دهندي سره وکړه مگر اوس هنده په خپل کور کي ده اوخلوت صحیحه هم نه وو سوی چی دزید مذکور ټول فریب بنکاره سو نو په دی سبب هنده اوددی ولی نکاح فسخ کړه نو په دی صورت کی هنده دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: که چیری زید خپل مرض مذکور پت وساتی، اوهنده او ددی ولی دزید دمرض مذکور څخه بی خبره وه اونکاح یی وکړه نو په دی صورت کی نکاح دهندي دزید سره صحیح سوه خو هنده اوددی ولی ته اختیار دفسخ په قول مفتی به نسته، ولا یتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر ولوفاحشا کجنون وجذام وبرص الخ (۱)، اوپه دی کی دامام محمد خلاف دی مگر مفتی به قول دشیحینو دی اوکه چیری زید دھوکه ورکړه اودایی وویل چی په ماکی څه مرض قبیح لکه جذام برص وغیره نسته اوهنده اوددی ولی یی مطمئن کړه اودهندي ولی په دی بناء باندی یعنی په زید کی یی مرض مذکور نه وو پیژندلی اونکاح یی وکړه اوبیا ددی خلاف بنکاره سوه نو په دی صورت کی هندي او ددی ولی ته اختیار دفسخ دنکاح نسته، نوکله چی دهندي ولی ددی نکاح فسخ کړه نو هغه نکاح فسخ سوه اوهنده ته په بل ځای کی دنکاح کولو اختیار دی، کما فی الدر المختار لو تزوجته علی انه حر اوسنی اوقادر علی المهر والنفقة فبان بخلافه اوعلی انه فلان بن فلان فاذا هو لقيط او ابن زنا کان لها الخيار الخ (۲) ج ۲ ص ۵۹۷ شامی. فقط

کم سړی چی خپلی بښی ته تکلیف رسوی نو هغه څه وکړی؟ سوال: (۹۸۳) خلاصه دسوال داده چی یوسړی خپلی بښی ته ډیر تکلیف رسوی، اونان نفقه نه ورکوی بلکی دنان او دنفقی په غوښتلو کی یی دا الفاظ وویل زموږ څه مطلب نسته چی څه ددی زړه غواړی نو هغه دی وکړی، نو په دی صورت کی انجلی څه طرز عمل اختیار کړی اوانجلی دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی چی څنگه هم کیدی سی دځاوند څخه دی طلاق واخلی او په ځاوند باندی فرض ده چی فوراً طلاق ورکړی چی کله هغه امساک بالمعروف نسی کولی نوتسریح باحسان لازمی ده، قال الله تعالی فامساک بمعروف اوتسریح باحسان (۳)، اوس که چیری هغه ددی څخه وروسته هم طلاق ورکولو ته تیار نه سو نو بیادی مسلم ریاست ته ولاړه سی دبښی دطرف څخه دی قاضی ته درخواست ورکول سی او هغه قاضی یو

(۱) ایضا باب العین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۲) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العین ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۳) سورة البقره رکوع: ۲۹. ظفیر

شافعی المذهب قاضی پکار دی چی دنان اودنفقی دنه ادا کولو په صورت کی تفریق کولی سی تفریق به وکړی اودا قضاء به دښخی په حق کی نافذه سی (۱) او ددی څخه وروسته بیا دینته دنکاح ثانی اختیار دی اوکه چیری دا الفاظ چی زموږ څه مطلب اوڅه کار نسته خاوند په نیت دطلاق ویلی وی اویایی په مذاکره دطلاقو کی ویلی وی نو په دی الفاظو سره طلاق بائن دده پرنښخی واقع سو نو ددی څخه وروسته ددوهم سپری سره ددی نکاح جائز ده. فقط

دلیونی ښځه څه وکړی؟ سوال: (۹۸۴) دیوی لس کلنی انجلی نکاح دانجلی ولی دیو شپارسو اوولسو کالو ځوان سره وکړه دنکاح څخه دوه کاله وروسته ځوان ناجوره سو او لیونی سو دځوان وارثانو پوره څلور کاله یونانی اوداکتری معالجه دخپل حیثیت مطابق وکړه لیکن ځوان ته څه آرام ونه سو نو مجبوره سول اودی یی دلیونو شفاخانی ته ولیبری ددوه دوه نیم کالو څخه په پاگل خانی کی داخل دی او تراوسه پوری حالت خراب دی اوس دانجلی څه وارث اوخبر اخیستونکی نسته نو اوس انجلی په خپله خپله نکاح دچا سره کولی سی اوکه نه؟

جواب: دا حنفو دمذهب موافق ددی انجلی دنکاح ثانی دجواز دپاره کم صورت نسته (۲) ځکه چی دلیونی ښځه دده دنکاح څخه نه حاکم جلا کولی سی اونه پخپله دلیونی طلاق معتبر دی البته وروسته دمرگ ددیوانه څخه چی عده دوفات پوره کړی بیا دده ښځه نکاح ثانی کولی سی قال فی الدرالمختار ولایتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر ولو فاحشا کجنون وجذام وبرص الخ (۳). فقط

دلیونی دطرف څخه ولی یا قاضی طلاق ورکولی سی اوکه نه؟ سوال: (۹۸۵) ولی جائز یا قاضی محتسب دمهجور په شان دمجنون اودفاتر العقل زوجة شرعی ته طلاق ورکولی سی اوکه نه؟ خصوصا چی کله خلوت صحیحه هم نه وی سوی؟

جواب: دمجنون طلاق نه واقع کیبری اودده ولی یا قاضی هم دده دطرف څخه طلاق نه سی ورکولی لحدیث ابن ماجه الطلاق لمن اخذ الساق درمختار (۴).

(۱) وجوزه الشافعی باعسار الزوج ویتضررها بغیبه ولو قضی به حنفی لم ینفذ نعم لوامر شافعیاً فقضی به نفذ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰). ظفیر

(۲) په دی زمانه کی ددیری مجبوری په وجه په دی مسئله کی دامام مالک اودامام محمد ﷺ دمذهب موافق حکم دجواز دفسخ یی ورکیدی چی ددی تفصیل په الحیلة الناجزة کی ذکر سویدی، وخالف الائمة الثلاثة فی الخمسة مطلقاً ومحمد فی الثلاثة الاول والجنون والجدام والبرص لوبالزوج کما یفهم من البحر وغیره (رد المحتار باب العین ج ۲ ص ۸۲۲). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر =

دمجنون بنسخه جداوالی اختیارولی سی اوکے نہ؟ سوال: (۹۸۲) دمجنون بنسخه دده خخه جلا کیدی سی؟ اوپہ دوی کی پہ خپل مینخ کی تفریق کیدی سی اوکے نہ؟ البتہ دامام ابو حنیفہ رحمہ اللہ علیہ دمذهب موافق!

جواب: دامام ابوحنیفہ رضی اللہ عنہ دمذهب موافق چی مفتی بہ دی دمجنون بنسخه دده خخه نسی جداکیدی، فی الدرالمختار ولایتخیر احد الزوجین بعین فی الاخر ولوفاحشا کجنون وجذام وبرص (۱)، اوپہ شامی کی دامام محمد ﷺ اودائمہ ثلاثہ و خلاف نقل کرییدی، وقد تکفل فی الفتح برد ما استدل به الائمة الثلاثة ومحمد بما لامزید علیہ (۲).

دمجنون بنسخه چی هغی ته دزنا خطرہ ده او دنان او نفقی سامان هم نسته دوهم واده کولی

سی اوکے نہ؟ سوال: (۹۸۷) یوسری مجنون سو اودده بنسخه خوانه ده او دزنا بیرہ کوی او ددی دگذاری خه صورت نسته نو آیا هغه نکاح فسخ سوه اوکے نہ؟ اودجنون خه موده معلومه ده اوکے نہ؟ اوکے پہ دوهم مذهب باندی عمل وکری نونکاح فسخ کولی سی اوکے نہ؟ اوکے چیری فسخه کولی یی سی نو دچاپه مذهب؟ او ددی خه دلیل دی؟

جواب: پہ دی صورت کی داحنافو پہ نزد دمجنون دبنسخی نکاح فسخ نه سوه، او دوهمه نکاح ددی صحیح نه ده، دامام محمد اوائمه ثلاثہ و پہ دی کی خلاف دی، لیکن فقهاؤ پہ دی باره کی حنفی ته اجازه نه ده ورکری دنورو ائمه و او دامام محمد ﷺ پہ مذهب باندی دعمل کولو. کذا فی الشامی (۳). فقط

کم مجنون چی په پاگل خانه کی دی نو دده بنسخه خه وکری؟ سوال: (۹۸۸) یوسری

مجنون سو اوپہ حالت دجنون کی یی یوسری مری، حاکم دی دارالمجانین ته لیبرلی دی چی دهغه کلونه سویدی لیکن اوس هم دهغه مجنونانه حالت دی نو دده دبنسخی دپاره دخلاصون خه صورت دی حکم چی دپنه دنان او نفقی حاصلول ډیر تکلیف دی نو دی ته دنکاح دفسخ کولو اختیار سته اوکے نہ؟

جواب: دامام صاحب مفتی بہ مذهب موافق دمجنون بنسخی ته دنکاح دفسخ کولو اختیار

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۵. ط.س. ج ۳ ص ۲۴۲. په اوسنی دورکی ډیری مجبوری په وجه سره دامام مالک اودامام محمد ﷺ دمذهب پربناء دفسخ حکم ورکول سویدی دتفصیل دپاره وگوری الحیلة الناجزة للتهانوی. ظفیر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب العنین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط.س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۲) ردالمختار باب العنین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط.س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۳) حضرت تهانوی رحمہ اللہ پہ خپله زمانه کی دتمام علماء هند په اتفاق سره دائمه ثلاثه اودامام محمد ﷺ پرفول چی فسخ دنکاح ده فتویٰ ورکریده دتفصیل دپاره وگوری الحیلة الناجزه. وخالف محمد فی الثلاثة الاول لو بالزوج كما يفهم من البحر وغیره (ردالمختار باب العنین ج ۲ ص ۸۲۲. ط.س. ج ۳ ص ۵۰۱). ظفیر

نسته دامام محمد امام شافعی رحمۃ اللہ علیہ وغیرہ پہ نزد دفسخ دنکاح اختیار ستہ، کذا فی الدرالمختار نوکہ چیری ٹوک شافعی المذهب تہ رجوع وکری اونکاح فسخ کری نو صحیح (۱) دہ شامی.

دمجنون اودده دولی طلاق نہ سی واقع کیدی: سوال: (۹۸۹) دمجنون طلاق واقع کیدی

سی اوکہ نہ؟ کہ چیری نہ سی کیدی نو دده ولی طلاق ورکولی سی اوکہ نہ؟

جواب: پہ مشکوٰۃ شریف کی پہ باب الخلع والطلاق کی دا حدیث دی، وعن علی قال قال رسول الله ﷺ رفع القلم عن ثلثة عن النائم حتى یستيقظ وعن الصبی حتى یبلغ وعن المعتوه حتى یعقل رواه الترمذی (۲)، ددی حدیث ٹخہ معلومہ سوہ چی دنابالغ او دمجنون طلاق نہ واقع کیری نو دولی طلاق ہم نہ واقع کیری، لحدیث ابن ماجہ الطلاق لمن اخذ الساق (۳). فقط

ہغہ مجنون چی کلہ ورتہ ہوش راخی نو دده بنسخہ ٹخہ وکری؟ سوال: (۹۹۰) سپری مجنون

دی اوبنسخہ بی حوانہ دہ دمجنون مور او ورونہ دمجنون دبنسخی کفایت نہ کوی چی پر ہوش وو نو دده یو بچی ہم پیدا سو، خومجنون دپنٹو کالو دمودی ٹخہ پہ خراب حالت کی دی مگر کلہ ناکلہ دیوٹو منتیو دپارہ پہ ہوش کی راخی مگر دبنسخی کفایت بالکل نہ سی کولی، نوپہ داسی صورت کی چی مور، ورونہ چی ددی بنسخی دپرورش ٹخہ انکار کوی نو اوس دبنسخی دپارہ ٹخہ حکم دی؟

جواب: دمجنون سپری دبنسخی پہ بارہ کی پہ درمختار کی دی چی دامام ابوحنیفہ اوامام ابی یوسف رحمۃ اللہ علیہ پہ نزد دده بنسخی تہ اختیار دفسخ دنکاح ستہ اوامام محمد اختیار ورکیدی لیکن علامہ شامی ویلی دی چی پہ فتح القدیر کی بی دامام محمد قول رد کریدی، نو بنہ قول دشیخینو دی چی تفریق نہ سی کیدی، ولایتخیر احد الزوجین بعیب فی الاخر ولو فاحشا کجنون وجذام وبرص ورتق وقرن وخالف الائمة الثلاثة فی الخمسة مطلقا ومحمد فی الثلاثة الاول لو بالزوج الخ، پہ شامی کی دی، قوله الخ وفيه ايضا وقد تكفل فی الفتح برد ما استدل به الائمة الثلاثة ومحمد بما لامزيد عليه (۴). فقط

(۱) ولا یفرق بینہما بعجزہ عنہا بانواعها الثلاثة ولا بعدم ایفائہ حقہا وجوزہ الشافعی باعسار الزوج وبتضررها بغیبة ولوقضی بہ حنفی لم ینفذ نعم لو امر شافعیاً فقضی بہ نفذ (الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۰۳، ط. س. ج ۳ ص ۵۹۰). ظفیر

(۲) مشکوٰۃ باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲، لایقع طلاق المولی علی امرأۃ عبده لحدیث ابن ماجہ الطلاق لمن اخذ الساق والصبی ولو مراہقا واجازہ بعد البلوغ (ایضا. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲). ظفیر

چی مجنونی بنھی ته یی طلاق ورگی نو څه حکم دی؟ سوال: (۹۹۱) بنځه مجنونه ده او

سپری روغ دی اوبنځی ته یی طلاق ورگی نو څه حکم دی؟

جواب: که چیری بنځه مجنونه ده اوسپری مجنون نه دی بلکی عاقل بالغ دی نو دده طلاق واقع کیږی، ویقع طلاق کل زوج عاقل بالغ الخ (۱). فقط

چی کم لیونی کله بنه لیونی وی نو که چیری دصحت په حالت کی طلاق ورگری نو څه حکم

دی: سوال: (۹۹۲) دیوی انجلی یوولس کاله دواده وسوه چی خلوت صحیحه هم نه دی

سوی چی ددی دځاوند دماغ خراب سو دارنگه دری څلور ورخی بنه اولس پنځلس ورخی لیونی وی، نو چی په کم وخت کی چی ځاوند بنه وو نو ده خپلی بنځی ته طلاق ورگری نو طلاق واقع سو او که نه؟ اوس دمذکوره انجلی عمر اوولس کاله دی اوبغیر دعدی یی دوهمه نکاح کړیده نو دا جائز ده او که نه؟

جواب: که چیری په حالت د هوش کی هغه بالکل بنه کیږی څه خلل دماغی ده ته نه پاته کیږی نو ددی حالت طلاق دده واقع کیږی، کمافی الشامی وجعله الزیلعی فی حال افاقته کالعاقل والمتبادر منه انه کالعاقل البالغ الخ وماذکره الزیلعی علی ما اذاکان تام العقل (۲) نو په صورت ثانی کی نکاح صحیح ده، قال الله تعالی: ثم طلقتموهن من قبل ان تمسوهن فمالکم علیهن من عدة تعتدونها فمتعهن وسرحوهن سراحا جمیلا (۳).

دلیونی دبنځی دپاره دامام محمد په مذهب عمل څنگه دی؟ سوال: (۹۹۳) یو سپری دیوانه سو نو دده ځوانی بنځی لره دامام محمد په مذهب عمل کول اونکاح کول دوهمه صحیح دی او که نه؟

جواب: اقول وبالله التوفیق قال فی الدرالمختار ولایتخیر احد الزوجین بعیب فی الآخر ولوفاحشا کجنون وجذام وبرص الخ وخالف الائمة الثلاثة فی الخمسة مطلقا ومحمد فی الثلاثة الاول لو بالزوج ولوقضی بالرد صح فتح وفي الشامی قوله ولو قضی بالرد صح ای لوقضی به حاکم یراه فافاد انه مما یسوغ فیہ الاجتهاد الخ وقال قبیلہ وقد تکفل فی الفتح برد ما استدل به الائمة الثلاثة ومحمد بما لامزید علیه (۴)، ددی څخه معلومه سوه چی دامام محمد قول په دی باره کی مفتی به نه دی البته که قاضی یا حاکم فسخ وکړی نو نافذه به سی لانه مما یسوغ فیہ الاجتهاد.

(۴) وگوری ردالمختار باب للشامی باب العین وغیره ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمختار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۵. ظفیر

(۲) ردالمختار کتاب الحجر ج ۵ ص ۱۴۴. ط. س. ج ۳ ص ۱۴۴. ظفیر

(۳) سورة الاحزاب رکوع: ۶. ظفیر

(۴) وگوری ردالمختار باب العین ج ۲ ص ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۱. ظفیر

هغه مجنون چی هغه ته یوه یا دوی ورځی هوش راسی نو دده طلاق واقع کیږی: سوال:

(۹۹۴) دهندي خاوند زید لیونی دی دهندي دگذاری تیرولو دوخت څه ذریعه نسته نو هنده مذکوره دده څخه طلاق غواړی اودزید حالت دادی چی کله کله گهنټه یانیمه گهنټه یاورځ دوی ورځی په هوش کی راځی نوپه داسی وخت کی دزید طلاق واقع کیږی اوکه نه؟
جواب: زید چی په کم وخت کی په هوش کی وی که چیری بالکل تام العقل اوهوښیار وی نو په دی حالت کی که چیری هغه طلاق ورکړی نو طلاق یی واقع کیږی اوکه چیری په دی وخت کی هم کامل العقل نه وی نو دده طلاق نه واقع کیږی اوپه حالت دلیونتوب کی هم طلاق نه واقع کیږی، قال فی الشامی فیحترز به عن یفیک احیانا ای یزول عنه ما به بالکلیة وهذا کالعقل البالغ فی تلك الحالة وهو محمل کلام الزیلعی (۱). فقط

چی پنځلس ورځی روغ وی اوپنځلس ورځی لیونی نو چی په حالت دصحت کی طلاق ورکړی

نو کیږی اوکه نه؟ سوال: (۹۹۵) زید ددرو کالو څخه لیونی سوی دی اوپه پاگل خانه کی دده علاج کیږی په قول دډاکتر دده په دی وخت کی داسی حالت سویدی چی پنځلس ورځی دده طبیعت صحیح اودرست وی اوپه ښه اوبدکار په ښه شان سره فرق کوی کله چی په داسی حالت کی څوک خپلوان دده سره وویني نو دتولو خپلوانو پوښتنه ورڅخه کوی اوپنځلس ورځی طبیعت دده خراب وی دښو اودبدو کارونو تمیز نه سی کولی نوکه چیری په حالت دهوش کی که چیری هغه تام العقل وی نو طلاق دده صحیح دی اوکه نه؟
(۲) دزید منکوحه مسکینه اوغریبه ده څوک پوښتنه کوونکی یی نسته، لهادامام محمد رحمته الله په قول باندي په عمل کولو سره تفریق کولی سی اوکه نه؟

جواب: په حالت دهوښیارتیا کی که هغه کامل العقل گرځی نو دهغه طلاق صحیح دی، کما حقه الکمال قال فی الشامی جلد خامس کتاب الحجر عن یفیک احیانا ای یزول عنه ما به بالکلیة وهذا کالعقل البالغ فی تلك الحالة (۲). شامی جلد خامس کتاب الحجر.

(۲) علامه شامی په دی موقع باندي وویل: وقد تکفل فی الفتح برد ما استدل به الائمة الثلاثة ومحمد بما لا مزید علیه (۳)، نومعلومه سوه چی په موجب دقول دامام محمد فتویٰ ورکول صحیح نه دی او تفریق به صحیح نه وی، اصل مذهب دادی چی په دی زمانه کی دنزاکت او دقاضی شرعی دنه کیدلو په وجه سره دښځو پرمظلومیت نظر وکی ددی زمانی علماؤ دامام مالک پرمذهب دتفریق اجازه ورکړیده چی دهغه دپاره څه شرائط

(۱) ردالمحتار کتاب الحجر ج ۵ ص ۱۲۴، ط. س. ج ۳ ص ۱۴۴. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الحجر ج ۵ ص ۱۲۴، ط. س. ج ۳ ص ۱۴۴. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب العین ج ۲ ص ۸۲۲، ط. س. ج ۳ ص ۱۰۵. ظفیر

ضروری دی۔ (دایہول شرائط واحکام یی پہ الحیلة الناجزة للحیلة العاجزة (۱) کی ضبط کپی دی دادی وکتل سی۔ مرتب) فقط

داسی ہلک چی دہغہ حواس روغ نہ دی او وینا نہ سی کولی نوہغہ بہ طلاق خنکہ ورکوی؟

سوال: (۹۹۲) دیوہ ہلک نکاح پہ پنخہ شپہر کلنی د عمر کی وسوہ اوس ہغہ بالغ دی مگر داوول خنکہ ددہ ہوش اوحواس روغ نہ وہ نہ ہغہ خبری کولی سی اونہ ددین دنیا خنکہ خبر دی نو ددہ دطلاقو خہ صورت کیدی سی؟ اودطلاقو عدت بہ یی وی اوکہ نہ؟

جواب: کہ چیری داہلک لیونی وی اوددہ ہوش اوحواس صحیح نہ وی دہنہ اودبدو تميز نہ سی کولی نو دامام محمد دمذہب موافق قاضی پہ دوی کی تفریق کولی سی او ددی خنکہ وروستہ ہغہ ہنخہ دوہمہ نکاح کولی سی اوکہ چیری وطی اوحلوت صحیح ہم تر اوسہ پوری ونہ سو نوبیا عدہ ہم نستہ، قال محمد ان کان المجنون حادثاً یؤجلہ سنۃ کالعنة وان کان مطبقاً فهو کالجب وبہ ناخذ کذا فی الحاوی (۲) القدسی عالمگیریۃ وفی الدرالمختا واذا وجدت المرأة زوجها محبوبا الخ فرق بینہما فی الحال لعدم فائدة التاجیل (۳) الخ فقط

دجذام والا ہنخہ تفریق کولی سی: سوال: (۹۹۷) دولی محمد وادہ دکریما سرہ وسو چی

شپہر کالہ یی وسوہ، ترددرو کالو پوری ہنخہ دخاوند سرہ وہ وروستہ ددرو کالو خنکہ خاوند تہ آثار دوینی دخرابی ہنکارہ سوہ او اوس دہ تہ مرض دجذام ہنہ ہنکارہ سو، نو ہنخہ جداوالی غواپی ددی دپارہ چی دوہم عقد وکپی، خہ حکم دی؟

جواب: پہ درمختار کی دی چی دامام ابوحنیفہ رحمۃ اللہ علیہ دمذہب موافق پہ مرض دجذام او برص وغیرہ کی تفریق نہ کیری اوبنخی تہ بہ دوہمہ نکاح کول جائزہ وی خو امام محمد رحمۃ اللہ علیہ فرمایلی دی چی دجذام او دبرص پہ صورت کی کہ چیری خاوند طلاق ورنہ کپی نو حاکم تفریق کولی سی نو اولنی خاوند تہ بہ وویل سی چی ہغہ طلاق ورکپی اوکہ ہغہ طلاق نہ ورکوی نو پہ حاکم شرعی سرہ بہ تفریق وکپی (۴) (دلائل مخکی ہم ددر مختار خنکہ نقل سویدی۔ ظفیر) فقط

خاوند تہ چی دجذام ناجوری وی نو ہنخی تہ خیار فرقت حاصل دی: سوال: (۹۹۸) زید تہ

(۱) دتفصیل دپارہ وگوری: الحیلة الناجزة للتهانوي وكتاب الفسخ والتفريق للرحماني. ظفیر

(۲) عالمگیری باب العینین ج ۱ ص ۵۲۲. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار ط. س. ج ۳ ص ۴۹۴. ظفیر

(۴) واذا کان بالزوج جنون او برص او جذام فلا خیار لها عند ابی حنیفۃ وابی یوسف وقال محمد لها الخیار دفعا للضرر عنها کما فی الجب والعنة (ہدایہ باب العینین ج ۲ ص ۳۹۸ - ۳۹۹). ظفیر

جذام لگیدلی دی، ددی وجہ دده نبخہ زینب خلع غواری مگر خاوند مذکور بی پرینبول نہ غواری نو جدایی دیارہ خہ صورت اختیار کری؟

جواب: دجذام اودبرص او دلیونتوب پہ وجہ سرہ دامام محمد دمذهب موافق نبخی تہ خیار فرقت حاصل دی اوہغہ دخیل خاوند خخہ جداوالی حاصلولی سی یعنی ددی دا حق ستہ چی ہغہ دشرعی قاضی وغیرہ سرہ دتفریق درخواست وکری، نو پہ صورت مسئلہ کی کلہ چی دخلع اودطلاق وغیرہ خہ صورت نستہ نو دامام محمد پہ مذهب عمل کولی سی، واذا کان بالزوج جنون اوبرص او جذام فلاخیار لها عند ابی حنیفہ وابی یوسف وقال محمد لها الخیار دفعا للضرر (۱) عنها الخ ہدایہ، قال محمدان کان الجنون حادثا یؤجلہ سنۃ کالعنۃ ثم یخیر المرأۃ الخ وان کان مطبقا فهو کالجب وبہ ناخذ حاوی القدسی۔ عالمگیریہ (۲)۔ فقط

خوارسم باب

دمفقود الخبر دبنخی سرہ متعلق احکام او مسائل

دمفقود دبنخی پہ ہکلہ دامام مالک فتویٰ او داحنافو عمل: سوال: (۹۹۹) یوجواب را

ورسیدی چی دہغہ مضمون دادی: دمفقود بنخی تہ خلور کالہ وروستہ دعدہ دوفات لس ورخی اوخلور میاشتی دیورہ کیدو خخہ وروستہ نکاح صحیح دہ اوکہ چیری خاوند راسی نوہغہ نبخہ بہ دہ تہ ورکول کیری اوکم اولاد چی ددوہم خاوند خخہ سوی وی نو ہغہ بہ دہ تہ ورکول سی۔ فی الشامی باب المفقود۔

کہ چیری اولنی خاوند راسی نو دمالکیہ وو پہ دی کی دوه قوله دی یودا دی چی ہغہ بہ داوونی خاوند سرہ حی اودوہمہ نکاح بہ فسخہ گنیل کیری، دوہمہ داچی نکاح دوہمہ سبب دفسخ دنکاح اول دہ نودغہ نبخہ بہ ددوہم خاوند سرہ وی او اول تہ بہ خہ حق باقی پاتہ نہ سی اودجمہورو مالکیہ وو پہ نزد ہم دا قول معتبردی اوہم مفتی بہ دی، دمولانا عبد الحی صاحب رحمۃ اللہ علیہ دفتاویٰ خخہ، پہ دی کی اوستاسو پہ جواب کی تطبیق خہ دی؟ اوکہ چیری اولنی خاوند تہ ورکول سی نودہ تہ بہ دنکاح خہ ضرورت وی اوکہ نہ؟ او دوہم خاوند تہ طلاق ورکول اوبنخی تہ دعدی تیروول بہ وی اوکہ نہ؟ او ددوہم خاوند پر ذمہ بہ مہر لازم وی اوکہ نہ؟

جواب: پہ شامی جلد ثالث باب المفقود کی دی: لکن لوعاد حیا بعد الحکم بموت اقرانہ قال الطحاوی الظاہر انہ کالمیت اذا احی والمرتد اذا اسلم فالباقی فی ید ورثتہ لہ ولا

(۱) وگوری ہدایہ باب العنین وغیرہ ج ۲ ص ۳۹۸ - ۳۹۹۔ ظفیر

(۲) وگوری عالمگیری باب العنین ج ۱ ص ۵۲۲ ماجدیہ۔ ظفیر

یطلب بما ذهب قال ثم بعد رقمه رأیت المرحوم ابا السعود نقله عن الشيخ شاهین ونقل ان زوجه له والاولاد للثانی (۱)، ددی عبارت خخه کم مطلب چی احقر لیکلی وو نو هغه ښکاره دی او عبد الحی مرحوم په سبب دنه کتلو ددی حکم په ښکاره قواعدو سره حکم لیکلی دی ځکه چی قاعده مشهوره داده چی دکم امام مذهب اختیار کړه سی نو ددی متعلق دهغه دشرائطو پایبندی به کول کیږی سی چونکی دا حادثه اومستله بیله ده نو ددی وجه په دی کی دخپل مذهب موافق عمل کول اوفق دی او دلفظ د: زوجه له، خخه په خپله ښکاره ده چی دنکاح جدید اول خاوندته ضرورت نسته اودوهم خاوندته دطلاقو حاجت نسته، اویه صورت دوطی کی به عده لازمیری لکه خنکه چی په موطوئه بالشبهه کی عده لازمیری او ددوهم خاوند پرذمه وروسته دوطی خخه مهر مثل لازمیری. فقط

دچا خاوند چی دلسو کالو خخه مفقود وی هغه به دامام مالک په فتویٰ عمل وکړی: سوال:
(۱۰۰۰) دمسماء بی بی وزیرو دخاوند لس کاله وسوه چی لادرکه دی نو دده ښځه وزیرو دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: کله چی واقعی مهدی حسن خاوند دمسماء وزیرو دلسو کالو دمودی خخه مفقود الخبر دی، نو موافق دمذهب دامام مالک رحمته الله علیه پرکم چی حنفي علماء هم فتویٰ ورکړیده اوس مسماء وزیرو دوهمه نکاح کولی سی، کذا فی الشامی قوله خلافا لمالك فان عنده تعتد زوجة المفقود عدة الوفات بعد مضي اربع سنين الخ (۲). فقط

دشپیتو کالو سړی داوو کالو خخه غائب دی نودی به ژوندي گڼل کیږی اوکه مړ: سوال:
(۱۰۰۱) کم سړی چی داوو کالو خخه ورك دی اودده عمر اندازة شپيته کاله دی نودی به ژوندي شمیرل کیږی اوکه مړ؟ اوکه مړ گڼل کیږی نو دکله خخه؟

جواب: په کتابونو دفقو وغیره کی دی چی اصل مذهب دامام ابوحنیفه دادی چی ترکم وخته پوری دده اقران یعنی هم عمر مړه نه سی نو ترهغه وخته پوری به هغه سړی مفقود الخبر ژوندي گڼل کیږی، دده مال به دده پروارثانو نه تقسیمیری، بیا فقهاؤ دهم عمرو دوفات کیدلو زمانه محدوده کړیده بعضو فرمایلی دی چی یوسل اوشل کاله اوبعضو سل کاله، بعضو نوی ۹۰ اومتاخرینو په شپيته ۲۰ یا اویا ۷۰ کاله عمر کیدلو باندی دمرگ دمفقود حکم کړیدی اوزیاتو فقهاؤ پرنوی ۹۰ کاله باندی فتویٰ ورکړیده، واختاره فی الکثرة وهو الاوفق هدايه (۳) وعلیه الفتویٰ ذخیره شامی وقد قال فی النظم المعروف:

(۱) ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

(۲) ایضا ج ۳ ص.....، ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵. ظفیر

(۳) هدايه کتاب المفقود ج ۲ ص ۵۸۲. پوره عبارت دادی: واذا تم له مائة وعشرون سنة من يوم ولد حکمنا =

مال مفقودرا معطل دان

تا نو سال از ولادت آن

نو ددی قول مفتیٰ به موافق چي په کم وخت کی دسړي مفقود الخبر عمر نوی کاله وسی نو ده ته به حکم دمرگ ورکړي اودده میراث به په موجوده وارثانو تقسم سی، یعنی چي کم وارثان په دی وخت کی موجود دی دوی ته به ورکول سی او کم چي دده څخه مخکی مړه سویدی نو هغه به محروم وی، کما فی الدرالمختار ویقسم ماله بین ورثته الآن الخ درمختار ای حین حکم بموته لا من مات قبل ذلك الوقت شامی (۱). فقط

دخاوند ددوو کالو او داوو میاشتیو دغائبیدو څخه وروسته چي کمه نکاح وسوه نو هغه صحیح

نه ده: سوال: (۱۰۰۲) زید ددوو کالو او داوو میاشتیو څخه مفقود الخبر وو، دده دښخی وارثانو دزید دښخی دوهمه نکاح دوه کاله او اوه میاشتی وروسته دعمر سره وکړه، پر ۲۵ د شعبان سنه ۱۳۴۰هـ کی عقد ثانی وسو او په ۲۹ دمحررم سنه ۱۳۴۲هـ کی زید مفقود الخبر صحیح سالم بیرته راغی نو هغه ښځه به ده ته ورکول کیږي او که نه؟

جواب: دزید دښخی دوهمه نکاح چي دخاوند اول دمفقود کیدلو څخه دوه کاله او اوه میاشتی وروسته وسوه نو دیوه مذهب سره هم صحیح او موافق نه سوه (۲) او کله چي زید بیرته راغی نو هغه ښځه به ده ته ورکول کیږي اونکاح ددی دزید سره قائمه ده ځکه چي دنکاح دفسخ څه وجه پیدانه سوه، کذا فی عامة کتب الفقه. فقط

نوجوانه ښځه چي دهغه خاوند غائب دی نو څه وکړي؟ سوال: (۱۰۰۳) یوسړي دخلورو کالو څخه مفقود الخبر دی دده منکوحی ته ډیر ضروریات دنکاح ثانی طرف ته رابلونکی دی نوی ځوانه ده دارتکاب دممنوع شرعی بیره ده، نفقه، کسوت، سکني دخاوند دطرفه نه ورکول کیږي نو په داسی حالت دضرورت کی شرعا ښځی ته په بل ځای کی نکاح کول جائز دی او که نه؟

جواب: په دی مسئله کی دصحابه اوتابعینو او ائمه مذهب ترمینځ ډیر لوی اختلاف دی حضرت عمر رضی الله عنه اویولوی جماعت دصحابه کرامو قائل دی چي زوجه دمفقودته ترخلورو کالو پوری انتظار کول په کاردی ددی څخه وروسته چي عده دوفات یی ختمه سی نو دوهمه نکاح کولی سی بعضو پردی باندي دعوی داجماع دصحابه و هم کړیده اودا قول

= بموته وفي ظاهر المذهب بقدر بموت الاقران وفي المروى عن ابى يوسف بمائة سنة وقدره بعضهم تسعين الخ والافق ان يقدر بتسعين واذا حکم بموته اعتدت المرأة عدة الوفاة من ذلك الوقت (ايضا). ظفیر

(۱) ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۸. ظفیر

(۲) اذا غاب الرجس فلم يعرف له موضع ولم يعلم احی هو ام میت نصب القاضی من يحفظ ماله الخ ولا يفرق بينه وبين امراته وقال مالك اذا مضى اربع سنين يفرق القاضی بينه وبين امرأة (هدايه كتاب المفقود ج ۲ ص ۵۸۴).

علاوه دحضرت عمر رضی اللہ عنہ خخه په یوروایت کی دحضرت عثمان رضی اللہ عنہ اوحضرت علی رضی اللہ عنہ طرف ته هم منسوب دی (زرقانی) اودا قول دامام مالک هم دی صحابه په شان دحضرت ابن مسعود رضی اللہ عنہ اودحضرت علی رضی اللہ عنہ دنورو روایاتو په بناء دافرمايي چي دمفقود بنحی ته ترهغه وخته پوری انتظار کول په کاردی چي ترکم وخته پوری دمفقود خاوند مرگ بنکاره کی اومحقق سی اودا قول حضرت امام ابو حنیفه رضی اللہ عنہ خو بن کړیدی لکه چي په دی کی دفقهاؤ حنیفه وولاندینی اقوال مشهور دی:

(۱) دمفقود داقرانو (همزولو) ترمه کیدلو پوری به مفقود ژوندی گنل کیږي.

(۲) تر نوی ۹۰ کالو پوری به ژوندی متصور کیږي.

(۳) تر سلو کالو پوری.

(۴) تر یوسل او شلو کالو پوری به دمفقود دمرگ حکم نه سی کیدی.

(۵) دقاضی پر رایه باندي مفوضه ده، کم وخت چي قاضی ته په دی کی مصلحت په نظر راغی ترهغه وخته به دمفقود دمرگ حکم کول کیږي، چي دهغه حاصل دادی چي خه موده معلومه دی مقرر نه سی لکه خه رکم چي دامام ابوحنیفه رضی اللہ عنہ عام مسلك دادی چي دمبتلی به پر رایه باندي تفویض کوی نو همداسی به دلته اختیار سی، کما فی البحر واختار شمس الاثمه ان لا یقدر (بشيء لانه الیق بطریق الفقه لان نصب المقادیر بالرأی لا تكون وفي الهدایه انه الاقیس وفوضه بعضهم الی القاضی فای وقت رأی المصلحة حکم بموته قال الشارح وهو المختار بحر ج ۵ ص ۱۷۸، اوصاحب دقنیه داقول دامام ابوحنیفه رضی اللہ عنہ روایت تسلیموی، کما قال عن نافع عن ابی حنیفه ان مدة الفقد مفوض الی رأی القاضی فی حکم بما اوی الیه اجتهاده فیقسم ماله حیثئذ بین الاحیاء من ورثته، قنیة ص ۱۸۰، اودامام زیلعی مختار هم داده، صاحب دبحر دینابیع خخه په نقل کولو سره داقول ظاهر روایت تسلیموی لکه چي په شامی کی دی، قوله واختار الزیلعی تفویضه للامام قال فی الفتح فای وقت رأی المصلحة حکم بموته قال فی النهر وفي الینابیع قیل یفوض الی رأی القاضی ولاتقدیر فییه فی ظاهر الروایة وفي القنیة جعل هذا روایة عن الامام آه اودصاحب دبحر مختار هم داقول معلومیږي، ددی وجه چي دنورو اقوالو داخیارولو والا په متعلق استعجاب ظاهر وی اولیکي چي: والعجب من المشائخ کیف یختارون خلاف ظاهر المذهب مع انه واجب الاتباع علی مقلدی ابی حنیفه والامام محمد لم یعتبر السنین وانما اعتبره المتقدمون بعده وقال الصدر الشهيد فی شرحه ما قال محمد احوط کما فی التتارخانية ولقد صدق من قال کثرة المقالات تؤذن بکثرة الجهالات ومن الغریب ما نقله فی التتارخانية انه مقدر بثمانین سنة وعلیه الفتوی بحر ج ۵ ص ۱۷۸.

خلاصہ دادہ چي تريوي مودي معلومي پوري داننظار کولو حکم چي داخانو دمذهب
 خخه ثابتيري هغه په حقيقت کي دائمه حنفيه و خخه منقول نه دي بلکي دائمه وو قول دا
 دي چي کله په آثار او قرائنو سره دده دمرگ غالب گمان وسي نو په هغه وخت کي به
 دمفقود دمرگ حکم کول کييري لکه چي په بعضو خايونو کي په لر خه مودي تيريديو
 باندي دمرگ دحکم په ورکولو باندي قائل دي: کما في الشامي نقلاً عن الزيلعي وقال
 الزيلعي لانه يختلف باختلاف البلاد وكذا غلبة الظن تختلف باختلاف الاشخاص فان
 الملك العظيم اذا انقطع خبره يغلب على الظن في ادنى مدة انه قدمات آه (۱)، ددي خخه
 وروسته صاحب دشامي پخپله فرمايي: ومقتضاه انه يجتهد ويحكم بالقرائن الظاهرة
 الدالة على موته وعلى هذا يبتنى (۲). فقط

دمفقود الخبر بنخه داوول خاوند دراتللو خخه وروسته به ده ته ورکول کييري: سوال: (۱۰۰۴)

دزيد مفقود الخبر بنخه دزيد تراوردي مودي پوري داننظار خخه وروسته خپله دوهمه
 نکاح وکړه داوردي مودي خخه وروسته مفقود الخبر بيرته راغي او ده دعوه وکړه چي دا
 زما بنخه ده، اوخلور کاله يي مفقود الخبر کيدل بسکاره کړل، ددوهم خاوند خخه دده
 دبنخي بچي پيدا سوي اوس دامعلومات غوښتونکي يو چي هغه بنخه به دزيد گنيل کييري،
 اوبچي به دچا په نسبت کي داخل وي؟

جواب: په شامي کي تصريح ده که چيري مفقود الخبر بيرته راسي نو دده بنخه هم ده ته
 ورکول کييري اوددوهم خاوند خخه به جلاسي او اولاد ددوهم خاوند دي شامي (۳) ج ۳،
 فقط والله اعلم.

دمفقود الخبر بنخي دوهم واده وکي بيا اول خاوند راغي مگر هغه ساتل نه غواړي، خه حکم

دي؟ سوال: (۱۰۰۵) دمفقود بنخي دوهمه نکاح وکړه، نو ددوهمي نکاح خخه وروسته
 اولني خاوند راغي نو اوس دوهمه نکاح صحيح اوجائز پاته سوه اوکه نه؟ که چيري وي
 نو خه کول په کاردي؟ خکه چي اولني خاوند داساتل نه غواړي؟

جواب: داوول خاوند دراتللو خخه وروسته دوهمه نکاح جائز پاته نه سوه (۴)، نو که چيري
 اولني خاوند دبنخه ساتل نه غواړي نو صورت ددي دادی چي اولني خاوند دي بنخي

(۱) ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۷. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

(۲) ايضاً ج ۳ ص ۴۵۷. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

(۳) لو عاد بعد الحكم بموت اقرانه (الي قوله) نقل ان زوجة له والاولاد للثاني (ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص

۴۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

(۴) ايضاً. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

ته طلاق ورکری او هغه ټښه دی عده تردری حیضه پوره کړی، او ددوهم خاوند سره چی دچا سره چی دی نکاح کړیده نوی مهر به مقرر کړی. فقط

دمخکنی خاوند دراتلو څخه وروسته به ټښه همده ته ورکول کیږی: سوال: (۱۰۰۶) دقبر څخه په شپږو میاشتو باندی یوسری ژوندی راوتلی دی دده ټښه موجوده ده هغه به چاته ورکول کیږی؟

جواب: دده ټښه به هم ده ته ورکول کیږی، کمافی الشامی لکن لوعاد حیا بعد الحکم بموت اقرانه قال الظاهر انه کالمیت اذا احی والمرتد اذا اسلم فالباقی بین ورثته ولا یطالب بما ذهب قال ثم بعد رقمه رأیت المرحوم ابا السعود نقله الشیخ شاهین ونقل ان زوجة له والاولاد للثانی (۱). فقط

دخاوند دورکوالی څخه دوه کاله وروسته چی ټښی دوهم واده وکی نو هغه جائز نه سو:

سوال: (۱۰۰۷) دیوی ټښی خاوند پردیس ولاړی او ددوو کالو څخه ورك وو دخلورو کالو څخه وروسته ددی پلار ددی دوهمه نکاح وکړه اودنکاح څخه دوه کاله مخکی ددی دخاوند خط هم راغلی وو، دوه بچیان یی هم ددوهم خاوند څخه پیدا سوه، بیاددی اولنی خاوند هم راغی، هغه ټښه په خوشحالی مخکنی خاوند ته ولاړه، اوس معلومات ددی خبری پکار دی چی هغه ټښه دچا منکوحه ده او هغه بچیان دچا دي؟

جواب: مخکنی نکاح قائمه ده او دوهمه باطله سوه او هغه اولاد چی ددوهم خاوند څخه وسو نو هغه ولد الحرام دی. (۲) فقط

دلسو کالو ورك سوی دانتظار کولو څخه وروسته ټښی دوهم واده: سوال: (۱۰۰۸) یو

سړی دخپل کور څخه ورك سو چی دهغه لس کاله موده وسوه دده ټښه تنگه سوه او دوهم سړی ته ولاړه اوبغیر دنکاح څخه اولاد یی هم سویدی، اوس دغه ټښه ددی سړی سره نکاح کولی سی او که نه؟

جواب: دی ټښی ته په کاردی چی اوس نکاح وکړی ځکه چی دامام مالک په مذهب کی دخلورو کلو څخه وروسته مفقود الخبر ټښه به عده دوفات پوره کړی نودوهمه نکاح کولی سی اوپه دی باندی احنافو هم فتویٰ ورکړیده (۳) (بلا نکاح ددوهم سړی سره چی

(۱) ردالمحتار کتاب المفقود ج ص ۴۵۸. ط. س. ج ۴ ص ۲۹۷. ظفیر

(۲) کله چی دوه کاله وروسته دخاوند خط راغی نوده ته به مفقود نه ویل کیږی له دی امله دوهمه نکاح جائز نه ده: اما نکاح منکوحه الغیر ومعتدته الخ لم یقل احد بجوازه فلم یعتقد اصلا (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

(۳) ولا یفرق بینہ و بینہا ولو بعد مزی اربع سنین خلافا لمالک (درمختار) فان عنده تعتد زوجة المفقود عدة =

تر کمه پوری هغه په حرام کاری کی اخته وه ددی خخه دی توبه وکاپری، البته اوس دواده کولو خخه وروسته ددی اوسیدل به ورسره جائز وی. ظفیر. فقط

لس کاله یی دخاوند انتظاروکی بنحی دوهم واده وکی اوس اولنی خاوندراغی خه حکم دی:

سوال: (۱۰۰۹) زید خپل واده وکی اودواده خخه وروسته دری کاله هغه بل وطن ته ولاړی اوترلسو کالو پوری دده خه درک ونه لگیدی وروسته دزید بنحی دوهمه نکاح وکړه او اوس زید دولس کاله وروسته بیرته راغی اوپه مسماءه مذکوره دعوی کوی نو دا دعوی دده جائز ده اوکه نه؟

جواب: دادعوی دده صحیح اوجائز ده او هغه بنحی به خاوند اول ته ورکول کیږی، حکه چی خاوند ددی که چیری مفقود الخبر نه وو نو هغه دوهمه نکاح باطله سوه اوکه چیری مفقود الخبر وو نو په مفقود کی همدا حکم دی چی که چیری هغه بیرته راسی نو دده بنحی به هم ده ته ورکول کیږی کما فی الدرالمختار قال ثم بعد رقه رایت المرحوم ابا السعود نقله عن الشيخ شاهين ونقل ان زوجة له والاولاد للثانی، کتاب المفقود شامی ج ۳ ص ۳۳۲. (۱)

دمفقود په زوجه کی دقاضی دفیصلی بحث: سوال: (۱۰۱۰) تاسی دمفقود په مسئله کی دبنحی دمفقود دقاضی دفیصلی ذکر ونه فرمایئ؟

جواب: دمفقود الخبر دزوجی په باره کی دامام مالک دمذهب موافق بنده دتفریق دقاضی او دقضاء دقاضی ذکر ددی وجه خخه ونه کی چی داثابته ده چی دکم امام مذهب واخیستل سی نو ددی امام په دی باره کی چی کم مذهب وی دا اخیستل په کاردی نو بنده چی په دی باره کی کتابونه دفته مالکیه وکتل نو ددوی په کتابونو کی داتفصیل دی چی: فصل لذكر المفقود واقسامه الاربعة: ولزوجة المفقود الرفع للقاضی والوالی ووالی الماء والا فلجماعة المسلمين فیوجل الحر اربع سنین ثم اعتدت كالوفاة ولا یحتاج فیها لاذن من الحاكم والا یوجد احد منهم فلجماعة المسلمين من صالحی بلدها الخ شرح الخلاصة الدردیة علی مختصرالشیخ الخلیل فی الفقه للامام المالک رحمه الله، اوشاید هم داوجه ده چی شامی دامام مالک دمذهب په تشریح کی دا لیکلی دی: قوله خلافا لمالك فان عنده تعتد زوجة المفقود عدة الوفاة بعد مضي اربع سنین ومذهب الشافعی القديم (۲) ج ۳ ص ۳۳۰، نوکه دقاضی تفریق پیدا سی نو ډیره بڼه ده بیابه خه

= الوفاة بعد مضي اربع سنین الخ قال فی البزازیة الفتوی فی زماننا علی قول مالک (ردالمحتار کتاب المفقود مطلب فی الافتاء بمذهب مالک فی زوجة المفقود ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۴ ص ۲۹۵). ظفیر (۱) ردالمحتار کتاب المفقود تحت قوله فان ظهر قبله ج ۳ ص ۴۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر =

سوچ نه وی (دصاحب هدايه په عبارت کي چي دادي: وقال مالك اذا مضى اربع سنين يفرق القاضى بينه وبين امرأته (۱) الخ، نو دهدايی مطلب دا کیدی سی چي قاضی موجود وی نو هغه به دجدایی حکم ورکړی ددی دپاره چي څه شک پاته نه سی). فقط

دچا خاوند چي غائب دی هغه څه وکړی؟ سوال: (۱۰۱۱) دیوی انجلی خاوند داتو کالو څخه غائب دی سره ددی دپلټنې څخه دده څه پته ونه لگیده اوانجلی په دی وخت کی ځوانه ده نوکه چیري ددی واده په بل ځای کی ونه کړی نو قوی احتمال دزنا دی چي هغه انجلی خپلي مور ته کنایه او اشاره اظهار کوی نو په دی صورت کی ددی انجلی دوهمه نکاح جائز ده اوکه نه؟

جواب: دمفقود الخبر دبنځي په باره کی احنافو دامام مالك رحمته الله پر قول فتویٰ ورکړیده چي دخلورو کالو څخه وروسته دمفقود زوجه دده دنکاح څخه خارجه کړی او چي عده دوفات پوره کړی نو ددوهمی نکاح کولو اجازه ورکوی، كما فی الشامی عن القهستانی لو افتی فی مواضع الضرورة لابس به الخ (۲). فقط

دمفقود الخبر دبنځي دوهم واده دپاره دقاضی قضاء ضروری ده: سوال: (۱۱۰۱۲) دمفقود زوجه که چیري په مذهب دامام مالك څلور کاله وروسته دوهمه نکاح کول غواړی نو دپته دقاضی دتفریق ضرورت سته اوکه نه؟ نوکه چیري دقاضی دتفریق ته ضرورت سته نو ددی څه دلیل دی؟ اوکه چیري دقاضی دتفریق ته ضرورت نسته نو دلاندینی عبارت څه مطلب دی چي دهغه څخه دقاضی دتفریق ضروری معلومیږی: ولا يفرق بينه وبين امرأته (۳)، هدايه، ولا يفرق بينه وبينها ولو بعد مضى اربع (۴) سنين، درمختار، قال مالك اذا مضى اربع سنين يفرق القاضى بينه وبين امرأته وتعتد عدة الوفاة ثم تزوجت من شاءت لان عمر رضي الله عنه هكذا قضى الخ (۵)، لا يفرق بينه وبين امرأته وحكم بموته بمضى تسعين سنة وعليه الفتوى عالمگیریه (۶)، انه انما يحكم بموته بقضاء لانه امر محتمل فما لم ينضم اليه القضاء لا يكون حجة (۷) درمختار، ان هذا ای ماروی عن ابی حنیفه من تفویض

(۲) ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵. ظفیر

(۱) هدايه کتاب المفقود ج ۲ ص ۵۹۷. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵. ظفیر

(۳) هدايه کتاب المفقود ج ۲ ص ۵۸۵. ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵. ظفیر

(۵) هدايه کتاب المفقود ج ۲ ص ۵۸۵-۵۸۲. ظفیر

(۶) عالمگیری کتاب المفقود. ظفیر

(۷) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

موتہ الی رأی القاضی نص علی ائہ انما یحکم بموتہ بقضاء شامی (۱).
 (۲) کہ چیری تفریق ضروری دی نو پہ دی ملک کی خوک تفریق کولی سی؟ خکہ چی
 دحاکم دوخت یعنی دنصاری دطرف خخه خه قاضی مقرر نہ دی، اودمسلمانانو درضا
 مندی اویہ اتفاق سرہ ہم چاتہ منصب دقضاء نہ دی ورکول سوی نوبیا دجد اوالی خہ
 صورت دی؟

جواب: ۱ - ۲: داحنافو دقواعدو او دتصریحاتو موافق دقاضی تفریق ضروری دی لکہ
 خنگہ چی دهدایی وغیرہ خخہ معلومیبری لیکن کہ چیری دا وویل سی چی کلہ دامام
 مالک مذهب پہ دی بارہ کی واخیستل سی نو ددوی دکتابونو خخہ معلومیبری چی اول
 تاجیل خلور کالہ وخت دتاجیل دقاضی یا دوالی یا دعام مسلمانانو ضرورت دی، بیا
 وروستہ دتیریدلو دخلور کالو خخہ چی بنخہ دمفقود خپلہ عدہ دوفات پورہ کپی نو
 دوہمہ نکاح کولی سی کذا صرح بہ فی کتب الفقہ المالکیہ، اوظاہر عبارت دشامی
 ددی مقتضی دی، کما قال فی شرح قولہ خلافاً لِمَالِكِ فَاِنْ عِنْدَهُ تَعْتَدُ زَوْجَةَ الْمَفْقُودِ عِدَّةَ
 الْوَفَاةِ بَعْدَ مَضَى اَرْبَعِ سِنِيْنَ الْخ (۲) وفی شرح الخلاصة فی فقہ الامام مالک: ولزوجة
 المفقود الرفع للقاضي والوالی ووالی الماء والا فلجماعة المسلمين فيؤجل اربع سنين
 ثم اعتدت كالوفاة ولا يحتاج فيها لاذن من الحاكم (۳). فقط

دمفقود زوجته به خلور کالہ انتظار دقاضی پہ حکم سرہ کوی، نو بیابہ دقضاء ضرورت وی او کہ

نہ؟ سوال: (۱۰۱۳) صاحب دهدایی دامام مالک مذهب پہ بارہ دتفریق دبنخی دمفقود
 کی پہ دی الفاظو سرہ لیکی دی: قال مالک اذا مضى اربع سنين يفرق القاضي بينه
 وبين امراته وتعتد عدة الوفاة ثم تزوجت من شاءت (۴)، دهغه خخہ معلومیبری چی
 دخلورو کالو تیریدو خخہ وروستہ تفریق ضروری دی اوعبارت دشامی: فان عنده تعتد
 زوجة المفقود عدة الوفاة بعد مضى اربع سنين (۵)، ددی تقاضادادہ چی نہ دتربص اربع
 سنين دپارہ حکم دقاضی ضروری دی اونه خلور کالہ وروستہ دتفریق دقاضی حاجت دی
 نوپہ دی دواړو کی کم یو قول دفقہ مالکیہ موافق دی کمی بنخی تہ چی دتاجیل داربع
 سنين حکم دکم قاضی خخہ حاصل سوی نہ وی وروستہ دتیریدلو دخلورو کالو خخہ ددی
 تفریق ضروری دی او کہ نہ؟

(۱) ردالمحتار کتاب المفقود ص ۴۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

(۲) ایضا ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵. ظفیر

(۳) شرح الخلاصة. ظفیر

(۴) ہدایہ کتاب المفقود ج ۲ ص ۵۸۵. ظفیر

(۵) ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۵۵. ظفیر

جواب: دا لکه څنگه چي تاسو د صاحب د هدايي اودشامي څخه نقل کړيدی په دی دواړو کتابونو کی یی داسی لیکلی دی اوپه شرح د فقه مالکيه کی یی داتصریح فرمایلی ده چي دتاجیل دقاضي اودوالی او دعامو مسلمانانو څخه وروسته دتفریق دقاضي او نورو ضرورت نسته، او دبنده په فکر په دي زمانه کي دشرعي قاضي دنيستوالي په سبب دمالکي فقهاوو دتصریح موافق دعامو مسلمانانو تاجیل او تفریق کافي دی او دهدایي دقول تاویل داسي ممکن دی: یفرق القاضي الخ ای ان کان وإلا یکفي تاجیل غیر القاضي ایضا ولا حاجة إلى التفریق بعده. (۱)

دڅلورو کلونو څخه وروسته قاضي دمفقود دبنځي دویم واده وکی تردی وروسته چي لومړی

زوج راسی نو بنځه به دهغه گڼل کیري: سوال: (۱۰۱۴) دیوي بنځي میره نادرکه سو دڅلورو کلونو څخه وروسته قاضي دهغه دمړيني دحکم په لگولو سره دڅلور میاشتي او لس ووځي عدی څخه وروسته دهغي دویمه نکاح وکړه څو ورځي وروسته لومړنی میره راغی نو دویمه نکاح صحیح سوه اوکړه نه؟ او اوس دغه بنځه دچا بنځه گڼل کیري، قاضي ته په دي اړه څه ډول فیصله کول بنایي؟

جواب: دا دویمه نکاح خو صحیح سوه، او هغه اولاد چي ددي نکاح څخه پیدا سو هغه ولد الحلال دی لیکن داول میره دراتگ څخه وروسته هغه بنځه داول میره کیري: کما فی الشامي أن زوجة له والأولاد للثاني الخ ردالمحتار جلد ثالث کتاب المفقود. (۲)

دمفقود الخبر دمال ویش به څه وخت کیري: سوال: (۱۰۱۵) دمفقود مال دهغه وارث کله تقسیمولای سي؟

جواب: کله چي دمفقود عمر دومره سي چي دهغه همزولي مړه سي په دي وخت کي دي دهغه موجود وارثان دهغه مال تقییم کړي. (۳)

دمفقود الخبر بنځه په اوسني وخت کی کله دویمه نکاح وکړي؟ سوال: (۱۰۱۶) که دکمي بنځي میره دخپل وطن څخه مفقود الخبر سي نو دخومره وخت څخه وروسته دا بنځه په اوسنی زمانه کي ددين دعالمانو په نزد ددویم سړي سره نکاح کولای سي؟

جواب: دمفقود الخبر بنځه چي کله دڅلورو کلونو څخه وروسته دوفات عدت پوره کړي نو دامام مالک رحمته الله دمذهب موافق دویمه نکاح کولای سي، پر دي باندي دحنفيانو هم

(۱) په دي مسئله کي دتحقیق دپاره وگوري: الحيلة الناجزة بحث مفقود، والله اعلم. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

(۳) وبعده يحكم بموته في حق ماله يوم علم ذلك ای موت اقرانه فتعقد منه عرسه للموت ويقسم ماله بين من يرثه الآن (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸، ط. س. ج ۳ ص ۳۹۸. ظفیر

فتوى ده. (۱)

دمفقود الخبر دکم عمر اعتبار وکړل سي؟ سوال: (۱۰۱۷) دواعظ علي پلار ظهير الدين دشل کلنى په عمر په ۱۸۷۴ م کال کي مفقود سو، چي تر اوسه يې دوه خلويښت کاله وتلي دي، له هغه وخته رانيولي تر دي وخته دهغه خبر نه دي معلوم سوي چي مړ دی اوکه ژوندی، او اوس دهغه عمر دوه شپيته کاله کيږي، شرعاً دهغه دمرگ او ژوند په اړوند څه حکم دی؟ دمرگ حکم څه وخت ورکول کيږي؟

جواب: متاخرينو عالمانو د شپيتو کلونو عمر معتبر کړی دی چي تردي وروسته دي دمرگ حکم وکړل سي او ابن الهمام رحمته الله اويا کاله عمر غوره کړی دی کذا في الشامي (۲) نو اوس چي دمفقود دوه شپيته کاله عمر سوي دی که دمرگ حکم ورکړل سي او دهغه موروثه په وارثانو تقسيم کړل سي نو دا به صحيح وي. (۳)

ميره دشلو کلونو راهيسي مفقود الخبر دی بنځه يې نکاح کولای سي او که نه؟ سوال:

(۱۰۱۸) ديوي انجلی واده په کشري کي وسو او ميره يې ددې څخه دوه کاله وروسته يوځای ولاړی چي تر اوسه پوري مفقود الخبر دی، شل کلونه تير سوي دي نه دهغه ليک راغلی دی او نه يې سره دپلټني کولو څه درک لگيدلي دی که انجلی بل ځای نکاح کول وغواړي نو شرعاً جواز لري اوکه نه؟

جواب: په دي حالت کي دهغي دويمه نکاح صحيح ده، لکه څنگه چي دشامي څخه نقل سوه. (۴)

څوک چي تر لسو کلونو پوري مفقود الخبر واوسي دهغه دبنځي دوهمه نکاح جائزده اوکه

نه؟ سوال: (۱۰۱۹) يوه سړي واده وکي او يوبل ځای ولاړی، او تر لسو کلونو پوري مفقود الخبر واوسيدی لس کاله وروسته دانجلی وارثانو دانجلی واده دبل سړي سره

(۱) خلافا للمالك فان عنده تعتد زوجة المفقود عدة الوفاة بعد مضي اربع سنين الخ وقد قال في البزاية الفتوى في زماننا على قول مالك (رد المحتار كتاب المفقود مطلب في الافتاء بمذهب مالك ج ۳ ص ۴۵۲ ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵). ظفير

(۲) واختار المتأخرون ستين سنة واختار ابن الهمام سبعين لقوله عليه الصلوة والسلام اعمار امتي مابين الستين إلى السبعين (رد المحتار كتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۷ ط. س. ج ۳ ص ۲۹۲). ظفير

(۳) وبعده يحكم بموته في حق ماله يوم علم ذلك أي موت اقرانه فتعتد منه عرسه للموت ويقسم ماله بين من يرثه الآن (الدر المختار على هامش رد المحتار كتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸). ظفير

(۴) خلافا للمالك فان عنده تعتد زوجة المفقود عدة الوفاة بعد مضي اربع سنين الخ وقد قال في البزاية الفتوى في زماننا على قول مالك (رد المحتار كتاب المفقود مطلب في الافتاء بمذهب مالك ج ۳ ص ۴۵۲ ط. س. ج ۳ ص ۲۹۵)، تفصيل دپاره الحيلة الناجزة للتهانوي وگوري. ظفير

وکی شو ورڻي وروسته دانجلی لومړنی میړه راغی او دعوه یې وکړه، په عدالت کی یې چاره وټوله خو دعوه یې خارج سو، او هغه بیا بی له طلاق ورکولو بل ځای ته ولاړی، اوس دانجلی په هکله څه حکم دی، قومي جرگې پورته ذکر سوي نکاح دشرعي خلاف وبلله او دانجلی دوارثانو څخه یې اړیې پرېکړي.

جواب: دمفقود الخبر دبنځي چي دلسو کلونو څخه وروسته کمه نکاح سوي وه هغه صحیح وه، لیکن کم وخت چي لومړنی میړه بیرته راغلی وو هغه بنځه شرعاً بیرته دهغه سره یوځای کول په کار وو، او کمه نکاح چي سوي وه هغه فسخ سو، اوس که هغه سړی بیا یوځای تللی وي او نادركه وي نو له څلورو کلونو وروسته دي دوفات عدت پوره کړي تردي وروسته بنځه دویمه نکاح کولای سي، لس کاله وروسته چي هغي بنځي کمه نکاح کړي وه هغه دشرعي څخه خلاف نه وه نو ځکه دهغه سره دتعلق دپریکولو هیڅ وجه نسته، پکار ده چي جوړجاړی سره وکړي.

دچا میړه ته چی ددائمي حبس سزا ورکړل سي دهغي حکم: سوال: (۱۰۲۰) یو میړه چي

دلسو پنځلسو کلونو راهیسي مفقود الخبر دی، او یا هغه سړی چي هغه ته ددریایی شور یا ددائمي حبس سزا ورکړل سي دهغه بنځه دویم عقد کولای سي او که نه؟

جواب: دمفقود الخبر بل حکم دی او چاته چي ددریایی شور سزا ورکړل سي هغه مفقود الخبر نه دی او دهغه بنځه دهغه په ژوند کي دویم عقد نه سي کولی او مفقود الخبر هغه دی چي دهغه نښه او نښانه، مرگ او ژوند هیڅ نه وي معلوم (۱) هغه ته پریوه ټاکلي وخت شرعاً دمرگ حکم ورکول کیږي.

میړه دنهو کلونو راهیسي په پلتن نومی ځای کی دی هیڅ خبر نه اخلي، نو بنځه یې څه

وگړی؟ سوال: (۱۰۲۱) یو سړی دنهو کلونو راهیسي نکاح کړیده او په پلتن کي نوکر سوی دی، او په دي موده کي یې خپلي بنځي ته نه خرڅ رالیږلی دی او دبنځي قریبانو چي کم لیکنه وراستولي دی نه یې دهغو جواب رالیږلی دی، په دي اړه مولوي ثناء الله دا مسئله لیکلي ده چي دڅلورو کلونو څخه وروسته دبنځي دویمه نکاح جائزه ده، دا صحیح ده او که نه؟

جواب: دا سړی چي په سوال ذکر سوی دی مفقود الخبر نه دی، په دي صورت کي دهغه بنځه دویمه نکاح نه سي کولای او دهغه بنځه دده څخه نه سي بیلیدای دلومړي میړه دطلاق ورکولو پرته دویمه نکاح نه صحیح کیږي، او مولوي ثناء الله صاحب چي څه

(۱) وهو لغة المعدوم وشرعاً غائب لم يدر أحي هو فيتوقع قدومه أم ميت الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۳. ط. س. ج ۴ ص ۲۹۲). ظفیر

لیکلی دی هغه دمفقود الخبر دبنحی مسئلہ ده، ددیوبند عالمانو او نورو دمفقود الخبر دبنحی په اړوند بی شکه دامام مالک رحمته اللہ علیہ دمذهب موافق فتویٰ ورکړیده، چي ترخلورو کلونو وروسته دهغه بنحی دوفات دعدت په پوره کولو سره دویمه نکاح کولای سی، خو هغه دا مسئلہ نه ده کمه چي په سوال کي ده. (۱)

دمفقود الخبر بنحی دقاضی دقضا څخه پرته دویم واده نه سی کولای: سوال: (۱۰۲۲) زید
داتو کلونو راهیسی مفقود الخبر اونا درکه دی دهغه بنحی دقاضی دتفریق څخه پرته ددویم سړي سره دنکاح عقد وکی، کله چي عالمان خبر سول نو هغې ته یې خبر ورکی چي دهغه څخه دي بیله سی، اوس پرذکر سوي بنحی باندي دزنا دارتکاب بیره ده، په دي صورت کي دامام مالک رحمته اللہ علیہ پرمذهب دفتویٰ په موجب چي خلورکاله موده ده او دقاضی دتفریق شرط دی نو دغه بنحی غواړي چي یوه عالم ته مسئلہ وړاندي کړي او دتفریق دحکم په کولو سره ددویمي نکاح جازت ورکړل سی، په دې معامله کي دوې خبري دپوښتلو دي: یوه دا چي په داسي حالت کي دضرووت په وخت کي عالم دقاضی قائم مقام کیدی سی اوکه نه؟ او دویم دا چي دعالم دتفریق لکه دقاضی دتفریق داسي دی اوکه نه؟

جواب: دمفقود الخبر دبنحی په اړه مأخوذ او معمول به دامام مالک رحمته اللہ علیہ مذهب دی چي دخلورو کلونو څخه وروسته دي دمفقود بنحی دوفات عدت تیره کړي او دویمه نکاح دي وکړي، لکه څنگه چي دشامي عبارت دی: قوله خلافا لمالك فان عنده تعتد زوجة المفقود عدة الوفاة بعد مضي اربع سنين الخ (۲) ددي عبارت څخه واضحه سوه چي دخلورو کلونو ترتیریږو وروسته چي دمفقود بنحی دوفات عدت پوره کړي نو دتفریق ضرورت به نه وي، نو دخلورو کلونو دتیرولو څخه څخه دتفریق په اراده باندي عدت تیروول کافي دي، لیکن دامام مالک رحمته اللہ علیہ دمذهب دکتابونو څخه څرگندیږي چي دتفریق کول بنایي او دتفریق کوونکی که قاضي نه وي نو دمسلمانانو دینداره ټولنه هم کافي ده. (۳)

دمفقود الخبر سره ترلی حکمونه: سوال: (۱۰۲۳) دمفقود الخبر میره میعاد په شرع شریفه کي څومره دی او ترڅو پوري دی؟ دهغه متروکه مال په څه ډول تقسیم کړل سی؟
جواب: دمفقود الخبر دبنحی په نکاح کي حنفيانو دامام مالک رحمته اللہ علیہ قول اختیار کړی دی

(۱) ایضا. ظفیر

(۲) رد المحتار کتاب المفقود مطلب في الافتاء بمذهب مالك ج ۳ ص ۴۵۲. ط. س. ج ۴ ص ۲۹۵. ظفیر

(۳) دتفصیل دپاره وگورئ: الحيلة الناجزة للتهاوني. ظفیر

چي وروسته دخلورو کلونو څخه چي دهغه ښځه دوفات عدت يعني څلور مياشتي او لس ورځي تيري کړي نو بيا بل واده کولای سي، همدا ډول په شامي کي دي (۱) او دمفقود دميراث دتقسيم په اړه دحنفيانو په اصلي مذهب باندي عمل کول په کار دي او دحنفيانو اصلي مذهب په دي باره کي دا دی چي کله دهغه همزولي مړه سي په هغه وخت کي مفقود ته دمرگ حکم ورکول کيږي (۲) او ددي اندازه نوي ۹۰ کاله ټاکل سويده او په دي کي نور اقوال هم سته چي دفتحي دکتابونو څخه معلوميږي.

پنځلسم باب : دعوت سره تړلي حکمونه او مسئلې

دنابالغ ښځه چي دهغي سره نه خلوت سوی وي او نه وطی پرهغي باندي عدت نسته: سوال:

(۱۰۲۴) زيد په ماشومتوب کي ديوي انجلی سره نکاح وکړه او دوطی اوخلوت څخه پرته يې طلاق ورکي نو عدت تيږول ضروري دي اوکه نه؟ او دا طلاق وروسته دبلوغ څخه دی؟

جواب: که وطی او خلوت نه وي سوی نو عدت لازم نه دی. قال الله تعالى: وإن طلقتموهن من قبل أن تمسوهن فما لكم عليهن من عدة تعتدونها، الآية (۳).

دکمي ښځي دحيض عادت چي اته ورځي وي دهغي دعوت ورځي لږ تر لږه ۵۴ ورځي

کيږي: سوال: (۱۰۲۵) دکمي ښځي دحيض عادت چي اته ورځي وي دهغي ښځي دطلاقيدو بعد څلويښت ورځي وروسته نکاح کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: په څلويښتو ورځو کي دهغي عده نه سوه ختمه بلکه لږ تر لږه به دهغي عده ۵۴ ورځي وي اوپه عدت کي نکاح باطله ده، قال الله تعالى (ولا تعزموا عقدة النكاح حتى يبلغ الكتاب أجله)، الآية (۴).

دنابالغ ميره دخلوت څخه هم عدت لازمه ده: سوال: (۱۰۲۶) ديوي نابالغي انجلی نکاح

دهغي پلار ديوه نابالغ هلك سره وکړه اوس دانجلی ميره هغي ته طلاق ورکړی دی اوس دانجلی نکاح بل ځای کيږي اوکه نه؟ او عدت په دي صورت کي واجب دی اوکه نه؟

(۱) خلافا للمالك فان عنده تعتد زوجة المفقود عدة الوفاة بعد مضي اربع سنين الخ وقد قال في البزاية الفتوى في زماننا على قول مالك (رد المحتار كتاب المفقود مطلب في الإفتاء بمذهب مالك ج ۳ ص ۴۵۲. ط.س. ج ۳ ص ۲۹۵)، وتفصيل دپاره الحيلة الناجزة للتهانوي وگوري. ظفير

(۲) وبعده يحكم بموته في حق ماله يوم علم ذلك أي موت اقرانه فتعتد منه عرسه للموت ويقسم ماله بين من يرثه الآن (الدر المختار على هامش رد المحتار كتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸. ط.س. ج ۳ ص ۲۹۸). ظفير

(۳) سورة البقرة. ظفير

(۴) سورة البقرة، وأما نكاح منكوحة الغير ومعتدته الخ لم يقل بجوازه فلم ينعقد اصلا (رد المحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۸۲). ظفير

جواب: كه ددي ميڙه دبلوغ خخه وروسته خپلي بنځي ته طلاق وركړي وي نو طلاق واقع سو (۱) او كه يې دميره سره خلوت سوى وي اكر كه دعدم بلوغ په حالت كي وي نو عدت بيا هم لازم دى وروسته له عدت خخه دويمه نكاح كولاي سي: وتجب العدة بخلوته اى الصبى وإن كانت فاسدة الخ شامي. (۲)

ميره دخلوته پرته مړ سو نو پر بنځه باندي دوفات عده لازمه ده: سوال: (۱۰۲۷) يوه سپري دنابالغي انجلى سره نكاح وكړه او ميره له خلوته پرته مړ سو په دي صورت كي پرذکر سوي ميرمن عدت سته او كه نه؟

جواب: په دي صورت كي پرذکر سوي ميرمن عدت لازم دى او دهغي عدت څلور مياشتي او لس ورځي دي: كما قال الله تعالى: والذين يتوفون منكم ويذرون ازواجا يتربصن بأنفسهن اربعة أشهر وعشرا، الآية (۳) وفي الدرالمختار والعدة للموت اربعة أشهر وعشرة الخ مطلقا وطئت اولاً لو صغيرة الخ (۴).

دحمل ډيره موده دوه كاله ده ددي خخه وروسته شرعاً اعتبار نه لري، عدت درى حيضه دي:

سوال: (۱۰۲۸) ديوي بنځي حمل وچ سو كه دا حمل تر پنځو شپږو كلونو په گيډه كي واوسيري نو دهغي عدت به ترڅه وخته وي، څومره وخت وروسته دا بنځه نكاح كولاي سي؟

جواب: شرعاً حمل تر دوو كلونو ډير نه اوسيري، (۵) ځكه نو ذكر سوي بنځه شرعاً حامله نه گنل كيږي، بلكه هغه ممتدة الطهر ده، نو كه هغه مطلقه وي دهغي عدت په دريو حيضونو سره پوره كيږي كه په هر څومره موده كي درى حيضه پوره سوه او كه دهغي ميره وفات سوى وي نو دهغي عدت په څلورو مياشتو اولسو ورځو سوه پوره كيږي. (۶)

مطلقه دعدت خخه وروسته نكاح كولاي سي: سوال: (۱۰۲۹) زيد خپلي بنځي ته طلاق وركى اوس بكر غواړي چي دهغه بنځه په خپله نكاح كي راولي نو ايا هغه يې اوس اوس په نكاح كي راوستلای سي او كه نه؟ ايا څومره ورځي به عدت تيروول اړين وي؟

(۱) دنابالغ ميره طلاق نه واقع كيږي: ولا يقع طلاق الصبى والمجنون (هدايه كتاب الطلاق ج ۲ ص ۳۳۷). ظفير

(۲) ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۱۱۴. ظفير

(۳) سورة البقرة. ظفير

(۴) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۰. ط. لس. ج ۳ ص ۵۱۰. ظفير

(۵) واكثر مدة الحمل سنتان لقول عائشة رضي الله عنها: الولد لا يبقى في البطن اكثر من سنتين ولو بظل مغزل (هدايه باب ثبوت النسب ج ۲ ص ۴۱۲). ظفير

(۶) وإذا طلق الرجل امرأته طلاقاً بائناً الخ وهي حرة ممن تحيض فعدتها ثلاثة اقراء الخ وإن كانت حاملاً فعدتها أن تضع حملها الخ وعدة الحرة في الوفاة اربعة اشهر وعشرا الخ (هدايه باب العدة ج ۱ ص ۴۰۱ - ۴۰۲). ظفير

جواب: دطلاق عدت درى حيضه دي، اوکمي بنهي ته چي حيض نه ورخي نوبيا درى مياشتي دى نو دطلاق دوخته څخه ددريو حيضو دتيريډلو څخه وروسته بکر ورسره نکاح کولای سي، ددې څخه مخکي يې نه سي کولای (۱) الله ﷻ فرمايلي دي: ولا تعزموا عقدة النکاح حتى يبلغ الكتاب أجله، الآية. (۲)

دخلي هغه عدت دی چی دطلاق عدت دی: سوال: (۱۰۳۰) دخلي عدت څه دی، يوي بنهي دخلي څخه يوه مياشت وروسته نکاح کړيده آیا هغه جائز ده؟

جواب: دخلي عدت هغه دی کم چي دطلاق عدت دی يعني درى پوره حيضه، او دحيض دنه راتلو په صورت کي درى مياشتي نو دخلي څخه يوه مياشت وروسته چي کمه نکاح سویده هغه باطله ده، کما في الدرالمختار وهی في حق حرة تحيض لطلاق او فسخ بجمیع اسبابه الخ ثلثة حيض کوامل الخ باب العدة (۳) وفي باب الخلع منه وحکمه أن الواقع به الخ طلاق بائن. (۴)

عدت دطلاقنامي دليکلو دوخت څخه شمېرل کيږي: سوال: (۱۰۳۱) زيد خپلي بنهي هندي ته تحريري طلاقنامه وليکله هندي ته دطلاق خبر په هغه وخت کي رسيدلی وو خو دطلاق ليک يې دجمادي الثاني په ۱۲ تر لاسه کي، دپوښتني خبره داده چي دهغې عدت دکمه وخته څخه شميرل کيږي او دعدت موده څومره ده؟

جواب: له کمه وخته چي زيد طلاقنامه ليکلي ده، له هغه وخته څخه پرهنده باندي طلاق واقع سوی دی، او دطلاق عدت درى حيضه ده اوکه حيض نه ورته راځي نو بيا درى مياشتي دي، نوکه دليکني دوخت څخه دهندي درى حيضه تير سوي وي نو دهغې عدت پوره سوی دی اوکه درى حيضه هم نه وي پوره سوي نو هغه دي پوره کړل سي ترهغه وروسته هندي ته دويمه نکاح کول صحيح دي. (۵)

دوفات عدت څلور مياشتي او لس ورځي دي: سوال: (۱۰۳۲) ديوي بنهي ميره دڅو ورځو راهيسي مسافر وو اوپه سفر کي وفات سو دهغه بنهي نکاح کول غواړي نو دهغې عدت

(۱) وهی في حق حرة الخ تحيض لطلاق الخ او فسخ بجمیع اسبابه الخ ثلثة حيض کوامل (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵، ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴)، وأما نکاح منکوحه الغير ومعدته الخ لم يقل أحد بجوازه (رد المحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵، ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

(۲) سورة البقرة. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵، ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴. ظفیر

(۴) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۰، ط. س. ج ۳ ص ۴۴۴. ظفیر

(۵) وهی في حق حرة الخ تحيض لطلاق او فسخ بجمیع اسبابه الخ ثلثة حيض کوامل الخ وفي حق من لم تحيض الخ ثلاثة اشهر (ايضا باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵، ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴). ظفیر

به خومره وي؟

جواب: دهغي عدت لس ورخي اوخلور مياشتي دي دميره دمرگ دوخت خخه چي كله خلورمياشتي اولس ورخي پوره سي هغه وخت دابنخه دويمه نکاح کولای سي. (۱)
درجعي طلاق عدت: سوال: (۱۰۳۳) درجعي طلاق عدت خومره دی آیا په دي طلاق کي دميره له لوري رجوع هغه طلاق دمينخه وړي او که نه؟ او درجعي طلاق ازاله په کمو امورو سره ممکنه ده؟

جواب: درجعي طلاق عدت دري حيضه دي په درمختارکي ويلې دي: وهی في حق حرة تحيض لطلاق ولو رجعيًا او فسخ بعد الدخول حقيقة او حکما ثلث حيض کوامل الخ (۲) او په رجعي طلاق کي په عدت کي رجوع صحيح ده او رجعت په قول او فعل سره لکه وطی، په شهوت سره مسه کول، مچول، او دفرج داخل ته کتل او نورو داسي کارونو سره صحيح ده او په قول سره رجعت کول مستحب دي: کما قال الشامي في باب الرجعة والمستحب أن يراجعها بالقول (۳) الخ وقال في الدرالمختار وتصح مع اکراه وهزل ولعب وخطأ بنحو راجعتك الخ. (۴)

تر پنځو کلونو پوري دحمل اوسيدل معتبر نه دي: سوال: (۱۰۳۴) يوه سپري خپلي بنځي ته دري طلاقه ورکړل او دهغي بنځي دپنځو کلونو راهيسي حمل دی او هغه سپري ددي مطلقي له وريري سره نکاح کول غواړي نو دهغي عدت دحمل په وضع سره دی او که په مياشتو دی او دهغي له وريري سره څه وخت نکاح جائز ده؟

جواب: دحنفيانو په نزد ترپنځو شپږو کلونو پوري دحمل پاته کيدل معتبر نه دي ځکه چي دحنفيانو په نزد دحمل ډيره موده دوه کاله ده (۵) نو ديته حامله نه ويل کيږي ليکن دهغي عدت په مياشتو نه دی بلکه دري حيضه دی البته که دا بنځه داياس سن ته يعني پنځوسو يا پنځه پنځوسو کلونو ته رسيدلي وي نو بيا به ددي عدت په مياشتو وي، نو کله چي دا بنځه داياس سن ته نه ده رسيدلي نو ددريو حيضو دتيرولو څخه وروسته به ددي عدت ختم سي (۶) او تر څو چي يې دري حيضه نه وي پوره سوي تر هغه وخته ددي

(۱) والعدة للموت اربعة اشهر الخ وعشرة الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفیر

(۲) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۵۴. ظفیر

(۳) رد المحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۲۹. ط. س. ج ۳ ص ۳۹۸. ظفیر

(۴) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۲۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۹۸. ظفیر

(۵) أكثر مدة الحمل سنتان واقلها ستة اشهر (الدر المختار على هامش ردالمحتار فصل في ثبوت النسب ج ۲ ص ۸۵۷. ط. س. ج ۳ ص ۵۴۰). ظفیر

له وریری سره نکاح کول صحیح نه دي. (۱)

بښځه په عدت کې یو ځای ته تللای سې او که نه؟ سوال: (۱۰۳۵) هغه بښځه چې میړه یې مړ سوی وي یعنې د بښځې په عدت کې دننه دخپلو ورونو یا والدینو کورته په یوه بښادي یا بل څه کې د شپې یا دورځې په یوه برخه کې تلل او بیرته په شپه کې خپل کورته راتلل جائز دي او که نه؟

جواب: دکمې بښځې چې میړه وفات وي هغې ته چې فقهاؤ د باندې وتلو اجازه د شپې یا دورځې په کمه برخه کې ورکړې دهغې وجه دنفقې ضرورت دی، که دا ضرورت نه وي نو بیا هغه لکه مطلقه داسې ده چې په عدت کې وتل، او یو ځای تلل یې صحیح نه دي لکه څنگه چې په درمختار کې دي: حتی لو کان عندها کفایتها صارت کالمطلقة فلا یحل لها الخروج (فتح) (۲) او همدا ډول په شامي کې دفتح القدير څخه منقول دي، نو متوفی عنها زوجها ته په عدت کې ورونو یا والدینو کورته د بښادي یا بل څه دپاره هروخت دورځې او شپې هیڅکله وتل صحیح نه دي.

د نامرد پربښځه باندې هم عدت سته که یې خلوت سوی وي: سوال: (۱۰۳۲) دنابالغ زید واده دهغه مور او پلار ورته وکی کله چې دزید عمر پنځه ویشته کاله سو نو دهغه بښځې ته څرگنده سوه چې دی له یوه مخه نامرد دی، پربښځه باندې قدرت نه لري او ډاکتر زید ته داسې وویل چې ته نه جوړیږي همدا وو چې زید خپلې بښځې ته طلاق ورکی نو اوس دزید پربښځې دطلاق عدت سته او که نه؟

جواب: ظاهرا داسې معلومیږي چې دزید دخپلې بښځې سره خلوت هرومرو سوی دی اگرکه صحبت نه دی سوی نوکه خلوت سوی وي دهغه پربښځه تر حلاله وروسته عدت تیروول واجب دي، عدت یې درې حیضه دي او دعدت څخه وروسته دویمه نکاح کولای سې. (۳)

د کافری سره ترعدت وروسته نکاح کېدی سې: سوال: (۱۰۳۷) دمسلمان زید دکافري هندي سره دپیره وخته ناجائزي اړیکې وي، اوس هنده مسلماننه سویده او د ذکر سوي مسلمان یعنې زید سره نکاح کول غواړي آیا دهغې عدت ته ضرورت سته او که نه؟

(۲) تحیض لطلاق ولو رجعی الخ ثلث حیض کوامل (ایضا باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴ - ۵۰۵). ظفیر (۱) وحریم الجمع بین المحارم نکاحا ای عقدا صحیحا وعدة ولو من طلاق بائن (ایضا باب المحرمات ج ۲ ص ۳۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۳۸). ظفیر

(۳) الدر المختار علی هامش ردالمحتار فصل فی الحداد ج ۲ ص ۸۵۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۶. ظفیر

(۴) والخلوۃ بلا مرض احدهما الخ کالوطی ولو مجنوناً او عیناً او خصیاً وتجب العدة فیها ای تجب العدة علی المطلقة بعد الخلوۃ احتیاطاً (البحر الرائق باب المهر ج ۳ ص ۱۵۵. ط. س. ج ۳ ص ۱۵۱). ظفیر

جواب: دمسلمانیدو څخه وروسته تردریو حیضو وروسته نکاح کولای سی، که هغه ښځه دکفر په حالت کي دچا په نکاح کي وه: ولو أسلم أحدهما ثمة الخ لم تبين حتي تحيض ثلاثا الخ. (۱)

دعدت تر پوره مخکي نقل مکانی یعنی ځای بدلول جائز دی او که نه؟ سوال: (۱۰۳۸) دیوه سړي مړینه په بهوپال کي وسوه نو دهغه ښځه دعدت تر پوره کیدو مخکي دلته راوستل کیدی سی او که نه؟

جواب: که هلته دعدت تر پوره کیدو پوري په اوسیدلو کي یو ډول بیره او بی اطمینانی نه وي او ټولي اړتیاوي یې هلته پوره کیدی سی نو هلته یې عدت تیروول په کار دي دلته بی راوستل صحیح نه دي، او که هوري اطمینان نه وي او اړتیاوي نه سی پوره کیدی نو خپل وطن ته راتللی سی په درمختار کي دي: او کانت في مصر او قرية تصلح للإقامة تعتد ثمة (درمختار) قوله تصلح للإقامة بأن تأمن فيها على نفسها ومالها وتجد ما تحتاجه الخ شامي (۲) (ترجمه او حاصل یې) یا که ښځه دمیره دمړیني په حالت کي په یو داسي کلي یا ښار کي وي چي دا قامت وړتیا لري په داسي ډول چي ښځه هلته په امن وي دځان او دمال هیڅ بیره یې نه وي او اړتیاوي پوره کولای سی نو هغه دي په هغه کلي یا ښار کي چي میره یې پکښي وفات سوی وو عدت تیره کړي.

دوفات تر عدت وروسته ښځي ته واده کول صحیح دی: سوال: (۱۰۳۹) دیوي ښځي میره مړ سو هغي ښځي څلور میاشتي او لس ورځي وروسته دبل سړي سره نکاح وکړه دا نکاح صحیح سوه او که نه؟

جواب: دا نکاح چي دمیره دمرگ څخه څلور میاشتي او لس ورځي وروسته سویده صحیح ده، ځکه چي دمتوفی عنها زوجها عدت څلور میاشتي اولس ورځي ده ترهغه وروسته دویمه نکاح صحیح ده، قال الله تعالى: والذين يتوفون منكم ويذرون ازواجاً يتربصن بأنفسهن أربعة اشهر وعشراً. (۳)

مطلقه تر عدت وروسته نکاح کولای سی: سوال: (۱۰۴۰) یوه سړي خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړل نو ښځه دعدت پرته دبل سړي سره نکاح کولای سی او که نه؟

جواب: کمی ښځي ته چي دهغې میره دری طلاقه ورکړي وي هغه تر عدت وروسته دبل سړي سره نکاح کولای سی او که خلوت او صحبت یوهم نه وي سوی بیا عدت تیروول لازم

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۲ - ۵۳۷. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر

(۲) ردالمحتار فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۹. ظفیر

(۳) سورة البقرة. رکوع: ۳۰. ظفیر

نه دي ترطلاق وروسته فورا دويمه نکاح کولای سي. (۱)

چيري جي ميره له نري. خخه سترگي پتي گري وي هم هلته عدت تيرول په کار دي: سوال:

(۱۰۴۱) زيد مرسو دهغه بنخه په عدت کي ده او دزيد خخه پرته بل خوک دکار کونکی نسته ايا په داسي صورت کي بنخه دعوت په موده کي يوبل کلي يا بنار گوتي ته چي هلته ددي دارتياوو دپوره کيدلو بنه امکانات وي نقل کولای سي او که نه؟

جواب: په درمختار کي دي: وتعتدان أي معتدة طلاق وموت في بيت وجبت فيه ولا يتخرجان منه إلا أن تخرج او ينهدم المنزل الخ (۲) ددي حاصل دا دی چي بنخي ته عدت تيرول په هغه کور کي په کار دي په کم کي چي پرهغي باندي عدت واجب سوی وي يعني په هغه کور کي چي دا دميره دمرگ په مهال هوري وه او پکښي اوسيدله، مگر که دا کور دبل چا وو او هغه دي ته هلته داوسيدلو لپاره اجازه نه ورکوله يا هغه کور ونړيدی او يا يې دنړيدو بيره وه الخ لنده دا چي په موجوده حالت کي هغي بنخي ته هلته عدت تيرول په کار دي او دهغي دضرورت شيان هلته ورپوره کول په کار دي.

واده سوی کافره بنخه دی دمسلمايندو خخه وروسته ددويم مسلمان سره له عدته وروسته

نکاح وکړي: سوال: (۱۰۴۲) ديوي هندي مسلماني سوي بنخي که ميره اسلام قبول نه کړي نو هغه ديوه بل مسلمان سره نکاح کولای سي او که نه او دهغي لپاره دعوت په اړه څه حکم دی؟

جواب: په درمختار کي ويلي دي: ولو اسلم احدهما ثمه أي في دار الحرب الخ لم تبني حتى تحيض ثلاثا الخ (۳) ددي عبارت خخه څرگنده سوه چي لومړی ددريو حيضو تيرولو خخه وروسته هغه بنخه دويمه نکاح کولای سي او دکمي بنخي چي حيض نه راځي دهغي لپاره دري مياشتي ددريو حيضونو پرځای ټاکل سوي دي.

دوفات عدت پرهر حال ضروري ده ميره اوبنخه دواړه نابالغ وي او که يو ددوی خخه: سوال:

(۱۰۴۳) ميره هم نابالغ دی او بنخه هم او يا ميره بالغ دی او بنخه نابالغه ده په دي دواړو صورتونو کي که ميره مړ سي نو عدت لازميرې او که نه؟

جواب: دمرگ عدت په هر حال کي څلور مياشتي او لس ورځي دی که په بنخه او ميره کي يو بالغ وي او که نه وي. (۴)

(۱) اربع من النساء لا عدة عليهن المطلقة قبل الدخول الخ (عالمگيري کتاب الطلاق الباب الثالث عشر في العدة ج ۱ ص ۴۷۱، ط. س. ج ۳ ص ۵۲۲). ظفیر

(۲) الدر المختار علی هامش رد المحتار باب العدة فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲. ظفیر

(۳) الدر المختار علی هامش رد المحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۷. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر =

دعدت ورڻي دطلاقيدو دوخت څخه شميرل کيږي: سوال: (۱۰۴۴) يوه سږي خپلي ښځي ته په شل ځلي داسي وويل چي ما دې ته طلاق ورکړی دی او پرې ايښي مي ده دا به يي وليکل او تل به په سفر ولاړی اوس هغه دسفر څخه راستون سو، نو هغه ته ټولو خلکو وويل او طلاق نامه يې ورباندي وليکله نو زما نکاح دهغي ښځي سره اوس کيدلای سي او که نه؟ دطلاق نامي دليکلو څخه عدت شميرل کيږي او که که دکمه وخته څخه؟

جواب: کم وخت چي ميره دا ويلي چي ما دي ښځي ته طلاق ورکړی دی په هغه وخت کي طلاق واقع سوی دی او دهغه وخت څخه عدت پيل سوی دی که دطلاقيدو دوخته راهيسي دري حيضه راغلي وي نو اوس ستا نکاح دهغي سره کيدی سي في الحال نکاح وکړه دطلاق نامي دليکلو څخه وروسته په دي صورت کي بيا دعدت تيږولو اړتيا نسته. (۱)

که دخلوت څخه مخکي طلاق ورکړل سوی وي نو پر هغي عدت نسته: سوال: (۱۰۴۵) دبالغ زيد نکاح دنابالغي هندي سره دوليت دقاعدي سره سم وسوه بيا لږ وخت وروسته زيد هندي ته مغلظ طلاق ورکړی، او تر اوسه پوري انجلي دخپل مور او پلار يعني ولي په کورکي ده دميره کورته هيڅکله هم نه ده تللي، دطلاق په وخت کي هغه انجلي نابالغه وه دطلاق څخه يوه مياشت وروسته هغه بالغه سوه په دي صورت کي پرانجلي عدت لازم دی او که نه؟

جواب: که طلاق تر دخول او خلوت مخکي ورکړل سوی وي نو عدت لازم نه دی لکه څنگه چي الله ﷻ فرمايلي دي: (ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا) الآية (۲).

په ټيلېگراف سره که دمړيني خبر راغي نو دااعتبار قابل دی او عدت به دمړي دورځي څخه شميرل کيږي: سوال: (۱۰۴۶) دټيليفون يا ټيلېگراف يا ليک په ذريعه دچا دمړيني خبر معتبر گنل کيږي او که نه؟ او دهغه ښځه دهغه تاريخ څخه په عدت کي کښيني او که څه وکړي؟ چي ددي ورځي دحساب څخه دعدت ورځي تيري سي نو هغه دويمه نکاح کولای سي او که نه؟

(۴) والعدة للموت اربعة اشهر الخ وعشر الخ مطلقا وطئت او لا ولو صغيرة او كتابية الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العدة مطلب في عدة الموت ج ۲ ص ۸۳۰. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفير
(۱) هي (أي العدة) انتظار مدة معلومة يلزم بعد زوال النكاح (عالمگيري مصري الباب الثالث عشر في العدة ج ۳ ص ۴۷۱، ط. ماجدية ج ۳ ص ۵۲۲). ظفير
(۲) سورة الأحزاب ركوع: ۷، آية: ۴۹. ظفير

جواب: دطلاق او دمړيني دا ډول خبر معتبر گڼل کيږي او دهمدغه تاريخ څخه دبنځي عدت پيل کيږي (۱) که وروسته داخبره محققه سوه او رښتيا وخته نو عدت به معتبر وي او که دروغ سوه بيا به عدت معتبر نه وي او نکاح به قائمه وي او ترڅو چي دلومړني خبر مخالف خبر نه وي واغلي او عدت تيره سي نو بنځي ته دويمه نکاح کول صحيح او جائز دي.

دوفات په عدت کې انجلۍ دپلار کورته راتلای سي او که نه؟ سوال: (۱۰۴۷/۱) يو سپری چي

دخورجې دسيمي اوسيدونکی دی په لکهنؤ کې مړ سو او دمړه ورور دهغه بنځه او مور سدولي نومي ځای ته چي لکهنؤ ته څيرمه دی او دی هلته نوکر دی راوستل اوس دمړه سوي بنځه دخپلو والدينو کورته دعدت په شپو کې تللای سي او که نه؟

(۲) که دخدای بخښلي ورور دهغه ځای څخه نقل وکړي نو په دې حالت کې دخپل پلار کورته په راتللو سره هغه بنځه عدت پوره کولای سي او که نه؟

(۳) دخدای بخښلي بنځه دعدت وخت چيري تير کړي؟

(۴) که بنځه دپلار په کور کې وه او ميره يی مړ سو نو هغه به عدت چيري تيروي؟

جواب: ۱: اوس دا بنځه دخپل پلار کورته دعدت په شپو کې نه سي تللای عدت دي هلته دزوج په کور کې پوره کړي بيا دي ولاړه سي، كما في الشامي: وحکم ما انقلت اليه حکم المسکن الأصلي فلا يخرج منه الخ ج ۲ ص ۲۲۱. (۲)

۲: په دي حالت کې که هلته دعدت تيرولو انتظام وي نو هلته دي عدت پوره کړي مثلاً چي دهغي سره يو څوک پاته سي او که مجبوري وي نو بيا چي کم ځای تږدي وي هلته دي بوتلل سي. (۳)

۳: قانون دادی چي دميره دمرگ په وخت کې چي بنځه هر ځای موجوده وي هلته دي عدت تير کړي دمجبوري په صورت کې بل ځای ته تللای سي بيا دي دهغه څخه ځايه بل چيري نه ځي لنډه دا چي په عدت کې دي تر خپله وسه دسفر څخه ځان وژغوري. (۴)

۴: په داسي حالت کې دي دپلار په کور کې عدت پوره کړي په درمختار کې دي: وتعتد

(۱) هي (أى العدة) انتظار مدة معلومة يلزم بعد زوال النكاح (عالمگيري مصري الباب الثالث عشر في العدة ج ۳ ص ۴۷۱، ط. ماجدية ج ۳ ص ۵۲۲). ظفیر

(۲) رد المحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۵۴ ط. س. ج ۵۳۷. ظفیر

(۳) و(۴) وتعتد أى معتدة طلاق وموت في بيت وجبت فيه ولا يخرج منه إلا أن تخرج أو ينهدم المنزل أو تخاف انهدامه أو تلف مالها أو لا تجد كراء البيت ونحو ذلك من الضرورات فتخرج لأقرب موقع إليه الخ (الدر المختار على هامش رد المحتار باب العدة فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲). ظفیر

أى معتدة طلاق وموت في بيت وجبت فيه ولا يتخرجان منه إلا أن تخرج او يهدم المنزل الخ وفي الشامي قوله في بيت وجبت فيه هو ما يضاف اليهما بالسكنى قبل الفرقة ولو غير بيت الزوج (١) شامي ص ۲۲۱ ج ۲.

عدت دطلاق دوخت خخه شميرل کيرى: سوال: (۱۰۴۸) زيد دليک په ذريعه خپلي بنځي ته درى طلاقه ورکړل درى کاله وروسته دزيد خسر زيد ته ورغى، او ورته وې ويل چي زما دلور په اړوند ستا څنگه اراده ده؟ زيد ددوو شاهدانو په مخ کي دا وينا وکړه چي مخکي مي هم په خطونو کي هغي ته طلاق ورکړى وو او اوس هم مکرر درى ځلي طلاق ورکوم، په دي صورت کي که دزيد پر بنځه طلاق واقع کيرى نو عدت به دخطونو دوخته څخه او که دشاهدانو په مخ کي دطلاق دوخته څخه پيل کيرى؟

جواب: دزيد دخط او دشاهدانو په مخ کي دبيان څخه دزيد پر بنځه ددرو طلاقونو واقع کيدل ثابت سول نو دهغه بنځه مطلقه ثلاثه سوه او عدت دخط دليکنو دورځو څخه پيل کيرى کما في الدر المختار: ومبدأ المدة بعد الطلاق وبعد الموت على الفور وتنقضي العدة وإن جهلت المرأة بها أى الطلاق والموت لأنها أجل فلا يشترط العلم بمضيته سواء اعترف بالطلاق او انكهر الخ (٢) أى بعد أن اقيمت عليه البينة رد المختار فکما كتب هذا يقع الطلاق وتلزمها العدة من وقت الكتابة الخ (٣) ج ۲ ص ۴۲۸.

ديوى بنځي سره دوو سربو دنکاح دعوه وکړه او تاريخ يې ونه بنودى نو ددواړو نکاح فسخ

کبل کيرى: سوال: (۱۰۴۹) زيد او عمر دواړه ددي خبري مدعيان دي چي هنده زمونږ منکوحه ده، او هنده ددواړو سره دخپل گمان موافق دصحيح نکاح په ډول اوسيرى هم، بيا دواړو شرعي محکمي ته خپلي دعوي وړاندي کړي او دواړو ثبوت هم راوړى قاضي دواړي نکاحي ناجائزي وگڼلي او بنځه يې ورڅخه بيله کړه اوس که هغه بنځه دويمه نکاح دبل چا سره يا په دوى دواړو کي ديوه سره کول وغواړي نو دشرعي قواعدو په رڼا کي عدت تيروول ورباندي لازم دي او که نه؟

جواب: په درمختار کي ويلې دي: فان برهنا في دعوى نکاح سقطا لتعذر الجمع إلى أن قال هذا إذا لم يؤرخا (٤). نو معلومه سوه چي په دي صورت کي چي کله په هغو دواړو کي يوه هم تاريخ بيان نه کړى نو ددواړو دعوه ساقطه سوه او په هغوى کي ديوه نکاح هم

(١) رد المختار باب العدة فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۴ ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲. ظفير

(٢) الدر المختار على هامش ودالمختار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۹ ط. س. ج ۳ ص ۵۲۰. ظفير

(٣) رد المختار كتاب الطلاق مطلب في الطلاق بالكتابة ج ۲ ص ۵۸۹ ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲. ظفير

(٤) الدر المختار على هامش ردالمختار باب دعوى الرجلين ج ۴ ص ۲۰۴ - ۲۰۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۷۱. ظفير

ثابتہ نہ سوه دهمدي امله ددويمی نکاح لپاره دبنځي عدت تيرول ضروري نه دي.
مرتده دی داسلام راورلو څخه وروسته عدت تيره کړي بيا دی نکاح وکړي: سوال: (۱۰۵۰)
 که يوه بنځه مرتده سي نو دهغي نکاح باطلیږي او که نه؟ که په مرتده کيدلو سره نکاح باطلیږي نو بيا په مسلمانيدو سره دبل چا سره دعدت دپوره کيدو څخه پرته نکاح کولای سي او که نه؟

جواب: په درمختار کي دي: وارنداد احدهما فسخ عاجل بلا قضاء (۱) الخ وفيه ايضا في باب العدة وهى في حق حرة تحيض لطلاق الخ او فسخ بجميع اسبابه بعد الدخول حقيقة او حکما الخ ثلثة حيض کوامل الخ (۲) نو معلومه سوه چي دمرتدي نکاح فسخ کيږي، او وروسته داسلام راورلو څخه هغه سمدستي دبل چا سره نکاح نه سي کولای، بلکه عدت پرهغي باندي لازم دی که هغه مدخوله وي نو دعدت دپوره کيدو څخه مخکي دبل چا سره نکاح نه سي کولای او که دا معلومه سوه چي بنځي دا حيله دلومړني ميره څخه دبيلوالي لپاره کړي وه او اول ميره دهغي ساتل غواړي نو فقهاوو په دي فتوي ورکوي چي هغي بنځي ته دي پراسلام دمجبورلو څخه وروسته داوول ميره سره جبراً نکاح ور وتړل سي: وتجبر على الإسلام وعلى تجديد النكاح زجراً لها الخ قال في الشامي في شرح قوله وعلى تجديد النكاح ولا يخفى أن محله إذا طلب الزوج ذلك الخ. (۳)

که دعدت په زمانه کي دزنا څخه حمل وسو نو دهغي عدت وضع دحمل ده: سوال: (۱۰۵۱)
 هنده دخپل ميره خالد له مرگه وروسته په دويمه ورځ دعباس کور ته راغله او په دواړو کي ناجائز تعلق دی کله چي دعدت زمانه هم په زناکاري کي تيره سوه نو دخلگو په ويلو سره عباس دهندي سره نکاح کولو ته تيار سو په دي صورت کي نکاح کيدلای سی او که نه؟ که هنده حامله سوي وي نو څومره موده وروسته نکاح کولای سي؟

جواب: په دي صورت کي دعباس نکاح دهندي سره دوفات دعدت دپوره کيدو څخه وروسته يعني دميره دمړيني څخه څلور مياششي او لس ورځي وروسته صحيح اوجائزه ده، په شامي کي دي: واعلم أن المعتادة لو حملت في عدتها ذكره الكرخي أن عدتها وضع الحمل ولم يفصل والذي ذكره محمد أن هذا في عدة الطلاق أما في عدة الوفاة فلا تتغير بالحمل وهو الصحيح كذا في البدائع الخ. (۴)

(۱) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر

(۲) ايضا. باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵ - ۸۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴. ظفیر

(۳) رد المحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۴۰. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۴. ظفیر

(۴) رد المحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲. ظفیر

دخولت صحیحہ خُخہ مخکی میرہ مرسو نوپر بنُخی باندي يي دوفات عدت ضروري ده:

سوال: (۱۰۵۲) دیوی بالغی انجلی نکاح وسوہ خو دصحيح خلوت خُخہ مخکی دهغي میرہ مرسو پہ داسی حالت کی دهغي لپاره خلور میاشتی او لس ورخی عدت تیرول واجب دی او کہ نہ؟ کہ هغي ترخلورو میاشتی او لسو ورخو مخکی دویمہ نکاح وکپہ نو نکاح جائز سوہ او کہ نہ؟

جواب: دوفات عدت خلور میاشتی او لس ورخی پرهغي لازم دی (۱) او دعدت دتیریدلو خُخہ مخکی چي کمہ نکاح دی کوندي انجلی کپیدہ هغه صحیح نہ سوہ.

دحاملی عدت دحمل وضعه ده: سوال: (۱۰۵۳) هندہ حاملہ سوہ او پہ نس کی یی حمل وچ سو دحمل خُخہ چي کلہ پوره یوکال تیر سو نو دهغي میرہ بکر مرسو دهغي دمیرہ دمرگ یو کال او دری میاشتی او دحمل دشروع خُخہ دوه کالہ او دری میاشتی تیری سوی دی خو تراوسہ دحمل وضعه نہ ده سوی هندہ بل خای نکاح کول غواړي شرعا جواز لري او کہ نہ؟

جواب: شرعی حکم پہ دی بارہ کی دا دی چي متوفی عنها زوجها کہ دمیرہ دوفات پہ وخت کی حاملہ وه نو کہ دمیرہ دمرگ خُخہ وروسته تر دوو کلونو پہ لږه موده کی ماشوم وزبیریدی نو دهغه ماشوم نسب دهغه مړه میرہ خُخہ ثابتیری لکه خُنگه چي پہ درمختارکی دی: ویثبت نسب ولد معتدة الموت لأقل منهما من وقته أي من سنتين من وقت الموت الخ (۲) او دحاملی عدت دحمل وضعه ده کما فی الدر المختار: وفي حق الحامل مطلقا الخ وضع جميع حملها الخ (۳) نو دحمل تر وضعی مخکی هندہ بل خای نکاح نہ سی کولای.

که په دریو میاشتی اولسو ورخو کی دری حیضه راغلی وی نو عدت ختم سو او نکاح صحیح

ده: سوال: (۱۰۵۴) دری میاشتی او لس ورخی وروسته چي کمہ نکاح سویده هغه صحیح ده کہ نہ؟

جواب: دمطلقی عدت دری حیضه دی یعنی هغي ته چي کلہ حیض راخي، خُککه نو عدت داده چي دطلاق خُخہ وروسته دری حیضه پوره سی ددی خُخہ وروسته دویمہ نکاح کولای سی، او کمی بنُخی ته چي حیض نہ راخي دهغي عدت دری میاشتی دی نو کہ ذکر

(۱) والعدة للموت اربعة اشهر الخ وعشر الخ وطئت او لا ولو صغيرة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العدة مطلب فی عدة الموت ج ۲ ص ۸۳۰ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفیر
(۲) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب ثبوت النسب ج ۲ ص ۸۲۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۴۲. ظفیر
(۳) ایضا باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰. ظفیر

سوي ٻنهي ته حيض راڻي نو ودي ڪتل سي چي په ذڪر سوي موده کي دري حيضه راڻي دي اوڪه نه؟ ڪه دري حيضه تير سوي وي او دهغو وروسته نڪاح سوي وي نو نڪاح صحيح ده اوڪه دري حيضه نه وي پوره سوي نو دويمه نڪاح صحيح نه سوه.

ڪه ڊنهي ميره دهرڻومره ورڻو راهيسي ورڻه بيل وي خو دصحيح خلوت ڻهه وروسته

عدت لازمه ده: سوال: (۱۰۵۵) يو سري دخيلي ٻنهي ڻهه دري ڪاله بيل اوسيدى او بيا يي طلاق ورکي هغي دعوت ديوره ڪيدلو ڻهه مخي دويم سري سره نڪاح وڪره دحفي مذهب موافق په ليڪل سوي صورت کي نڪاح صحيح ده اوڪه نه؟ پر دوهم تقدير دنڪاح تجديد او توبه ضروري ده اوڪه نه؟

جواب: ٻنهي ڪه مدخوله وي اويا ورسره خلوت صحيحه سوي وي نو عدت لازم دي او په عدت کي دننه چي ڪمه نڪاح سويده هغه باطله ده دعوت ڻهه وروسته دنڪاح تجديد ضروري دي، اوڪمه گناه چي وسوه دهغه ڻهه دي توبه وڪري.

دحاملې عدت دحمل وضع ده: سوال: (۱۰۵۶) ايمراهه طلقها زوجها في مرض موته ثلاثا وهي حامل والحمل في بطنها منذ خمسة اعوام فما عدتها وضع الحمل ولا يعلم وضع الحمل متى يكون فهل يلزمها العدة بالأشهر ام بوضع الحمل؟

جواب: عدتها وضع الحمل لقوله تعالى: واولات الاحمال اجلهن ان يضعن حملهن. الآية (۱) وفي الدرالختار وفي حق الحامل مطلقا الخ وضع جميع حملها (۲) وفي البحر عن الخانية المتوفى عنها زوجها اذا ولدت لاكثر من سنتين من الموت حكم بانقضاء عدتها قبل الولادة بستة اشهر وزيادة فتجعل كأنها تزوجت باخر بعد انقضاء العدة وحملت منه الخ شامي. (۳)

پرغير مدخوله باندي عدت نسته: سوال: (۱۰۵۷) ما قولكم في طلاق امراه غير مدخوله بها هل عليها العدة ام لا؟ وان تزوجت بزوجه الأول المطلق هل يجوز لها التزوج به ان طلق الزوج الأول طلاقاً واحداً او ثلاثة متفرقات ام لا؟ بينوا توجروا!

جواب: (اقول وبه نستعين) غير مدخولي ٻنهي ته چي دهغي سره نه ميره وطي ڪري وي او نه خلوت صحيحه ڪه ميره طلاق ورکري نو پرهغي باندي عدت لازم نه دي لقوله تعالى: فما لكم عليهن من عدة تعتدونها، الآية (۴) او غير مدخولي ته ڪه دري متفرق

(۱) سورة الطلاق ركوع: ۱. ظفير

(۲) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲. ظفير

(۳) ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲. ظفير

(۴) سورة الأحزاب. ركوع: ۲. ظفير

طلاقونه ورکړي نو هغه په لومړني طلاق باندي بانه گرځي، دويم او دريم طلاق پر هغې نه واقع کيږي (۱) ځکه نو اول ميره ته دهغي سره بي له حلالي نکاح کول صحيح دي. هکذا في عامة كتب الفقه.

دباطلي او فاسدي نکاح په مينځ کي فرق نسته په هغې کي چي کمه وطى سوي وي هغه

حلاله نه ده: سوال: (۱۰۵۸) (الف) يوي بنځي دزید سره نکاح وکړه او زید هغي ته مغلظ طلاق ورکي هغي بنځي دعدت دپوره کولو څخه مخکي د عمر سره نکاح وکړه څه وخت وروسته عمر هم هغي ته طلاق ورکړي اوس هغي بنځي دخپل اول ميره يعني زید سره نکاح وکړه. (ب) دهغي بنځي د عمر سره نکاح کول دعدت په حالت کي دا نکاح فاسده ده او که باطله؟ (ج) په دي نکاح سره چي په عدت کي واقع سوي چي کمه وطى وسوي هغه دحلالي لپاره کافي ده او که نه؟ او دوهم حل داوولي دميره لپاره دهغي سره نکاح کول صحيح دي او که نه؟

جواب: دعدت دتيريدو څخه مخکي چي دي بنځي د عمر سره کمه نکاح کړيده هغه باطله او فاسده ده او په باطله او فاسده نکاح کي دمحققينو په قول هيڅ فرق نسته په خلاف دبيعي، په شامي کي دي: فيه أن لا فرق بين الفاسد والباطل في النكاح بخلاف البيع الخ (۱) او په فاسده نکاح سره وطى کول دحلالي لپاره کافي نه دي په درمختار کي دي: حتى يطأها غيره بنكاح نافذ خرج الفاسد والموقوف الخ (۲) نو دحلالي لپاره ضروري ده چي هغه بنځه دعدت دتيرولو څخه وروسته دبل چا سره نکاح وکړي، او هغه تروطى وروسته طلاق ورکړي بيا دهغه عدت هم تيره سي په دي وخت کي به داوول ميره سره نکاح صحيح وي: كما في الدر المختار لا ينكح مطلقة بها أي بالثلث حتى يطأها غيره بنكاح نافذ وتمضي عدتها أي لثاني الخ. (۳)

دخلعه سوي بنځي سره دعدت دپوره کيدو څخه پرته نکاح صحيح نه ده: سوال: (۱۰۵۹) يوه سړي دمطلقي مختلعي بنځي سره دطلاق دوقوع څخه څلور ورځي وروسته نکاح وکړه او وايي چي عدت ضروري نه ده آيا نکاح صحيح ده او که نه ده؟ او دذکر سوي سړي لپاره څه حکم دی؟

(۱) قال لزوجة غير المدخول بها أنت طالق ثلاثا وقعن الخ وإن فرق بانت بالأولى لا إلى عدة ولذا لم يقع الثانية الخ (الدر المختار على هامش رد المحتار باب طلاق غير المدخول بها ج ۲ ص ۲۲۴ - ۲۲۲، ط. س. ج ۳ ص ۲۸۴). ظفیر
(۲) رد المحتار باب العدة مطلب في النكاح الفاسد والباطل ج ۲ ص ۸۳۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲. ظفیر
(۳) الدر المختار على هامش رد المحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۹ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰. ظفیر
(۴) الدر المختار على هامش رد المحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۹ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰. ظفیر

جواب: دعدت په مينخ کي نکاح باطله ده الله ﷻ فرمايلي دي: والمطلقات يتربصن بانفسهن ثلثة قروء، الآية (۱) او خلعه طلاق دی لکه څنگه چي په درمختار کي دي: وحكمه أن الواقع به ولو بلا مال وبالطلاق على مال طلاق بائن الخ (۲) او د ذکر سوي سړي دعدت د ضرورت څخه انکار کول د قرآني نص صريحه مقابله ده نو دهغه قول باطل دی او ذکر سوي سړي فاسق دی او واجب التعزير دی.

دچا چي ميره مړ سي دهغي عدت څلور مياشتي او لس ورځي دي: سوال: (۱۰۶۰)
د صغيري زيدي ميره وفات سو نو دهغي عدت به څلور مياشتي او لس ورځي وي او که زيات يا کم؟

جواب: پوره څلور مياشتي اولس ورځي به دهغي عدت وي ددي عدت دپوره کيدو مخکي دهغي کوندي نکاح جائزه نه ده. (۳)

په عدت کي نکاح جائزه نه ده او دهغي سره خلوت هم جائزه نه دي: سوال: (۱۰۶۱) ديوي بنځي ميره مړ سو دميره دمړيني څخه دوې مياشتي وروسته يوه سړي دي بنځي ته بنگړي ورواچول او دنکاح په غرض يې په خپل کورکي ساتلي ده شپه او ورځ دهغي په لاس پخه سوي ډوډي خوري دا جواز لري او که نه؟ او دشپي په يوه کورکي سره اوسيري.
جواب: په عدت کي نکاح باطله ده قال الله تعالى: ولا تعزموا عقدة النكاح حتى يبلغ الكتاب أجله (۴)، او دنکاح څخه پرته د پردې بنځي سره په خلوت کي اوسيدل حرام دي که دهغي په لاس پخه سوي ډوډي خوري او که يې نه خوري، غرض دا چي په خوراک کي په اصل کي هيڅ پروا نسته، حرج په دي کي دی چي يوازي دهغي سره اوسيري، او داسي خبري وکړي چي په هغو کي تهمت وي. (۵)

که دعزت بيره وي نو عدت بل ځای تيرولای سي: سوال: (۱۰۶۲) سني زيد په يوه کلي کي اوسيدی چي دهغه کلي ډيري اوسيدونکي رافضيان دي او هغوی دده سره مذهبي او ډول ډول جنجالونه کول يو ځل يې ديوي دوا په پلمه په هغه باندي يو شی وخورى چي درى څلور ساعته وروسته يې دی مړ کى، اوس که دزيد بنځه په هغه کلي کي عدت تير

(۱) سورة البقرة رکوع: ۲۸. ظفير

(۲) الدر المختار على هامش رد المحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۰. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۴. ظفير

(۳) والعدة للموت اربعة أشهر بالأهله وعشر من الأيام بشرط بقاء النكاح صحيحا إلى الموت مطلقا وطئت اولاً ولو صغيرة او كتابية تحت مسلم ولو عبدا (الدر المختار على هامش رد المحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۰. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفير

(۴) سورة البقرة رکوع ۳۰. ظفير

(۵) وهو الظاهر لحرمة الخلوة بالأجنبية (رد المحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۵۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۸). ظفير

کړي نو دهغي دعزت بيره ده اود مال دتلف کيدو خطر ده نو دوالدينو کره په تلو سره عدت تيرولاى سي او که نه؟

جواب: په داسي حالت کي دوالدينو کره تلل او هوري عدت تيروول صحيح دي. (۱)

په تحريري طلاق کي هم عدت لازم دی: سوال: (۱۰۲۳) يوه سپري خپلي بنځي ته تحريري طلاق ورکي پر هغه بنځه عدت لازم دی او که نه؟

جواب: پردي بنځه عدت لازم دی دطلاق دوخته څخه چي دعدت درى حيضه پوره کړي بيا دويمه نکاح کولای سي. هکذا في کتب الفقه. (۲)

بنځه چي هرځای وه او ميره يي مړ سو هغه دي هلته عدت تيره کړي: سوال: (۱۰۲۴) هنده دوالدينو په کورکي دميره څخه په يو نيم سل ميله فاصله کي موجوده وه چي کونډه سوه اوس دعدت څخه مخکي دميره کورته دوروري درواج له مخي بوتلل سوه دا جواز لري او که نه؟

جواب: جواز نه لري بلکه دوالدينو په کورکي چيري چي دا دميره دمرگ په وخت کي وه هوري دي عدت تيره کړي، کذا في الدرالمختار وتعدت أي معتدة طلاق وموت في بيت وجبت فيه الخ. (۳)

داياس يعني نا اميدي تر سن مخکي عدت په حيضونو سره وي: سوال: (۱۰۲۵) يوه بنځه چي دهغي حالت دادی چي دبلوغ په وخت کي يي څه زمانه حيض بند سو بيا په درملنه کولو سره شروع سو خپل عادت يي وټاکي او راتلی به دماشوم دزيږيدو څخه وروسته بيا نه راغی بلکه دبندوالي په حالت کي وو هغي ته طلاق ورکړل سو او درى مياشتي پوره سوي خو يوځل هم بيا حيض ورته راغی آيا هغه ديو بل سپري سره نکاح کولای سي او که دري حيضه پوره کړي اوس دهغي عمر دشلو پنځه ويشتو کلونو په مينځ کي دی؟

جواب: تر څو چي داياس سن ته دهغي عمر نه وي رسيدلی تر هغه وخته به عدت درى حيضه گڼل کيږي په مياشتو سره به عدت معتبر نه وي، البته دا ممکنه ده چي ددوا يا بل څه په ذريعه ويني را وايستل سي، درمختار. (۴)

(۱) وتعدتان أي معدة طلاق وموت في بيت وجبت فيه ولا يخرجانه منه إلا أن تخرج او يتهدم المنزل او تخاف انهدامه او تلف مالها ونحو ذلك من الضرورات فتخرج (درمختار) أي معتدة الوفاة كما دل عليه مابعد الخ (رد المحتار باب العدة فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۴ ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲). ظفير

(۲) فکما کتب هذا يقع الطلاق وتلزمها العدة من وقت الكتابة (رد المحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۸۹ ط. س. ج ۳ ص ۲۴۲). ظفير

(۳) الدر المختار علی هامش ردالمحتار فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۴ ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲. ظفير

(۴) وخرج بقوله لم تحض الشابة الممتدة بالطهر بأن حاضت ثم امتد طهرها فتعد بالحيض إلى أن تبلغ سن =

دميره دمرگ دخبر څخه وروسته چي کمه نکاح ترعدت وروسته سوي وه صحيح ده خو کله

چي ميره رانغي نو اوس به هغه بنځه هغه ته ورکول کيري: سوال: (۱۰۲۶) عظيم دخپل کور څخه ولاړي څلور مياشتني وروسمته دهغه وارثانو ته دهغه دورور دلوري چي دهغه سره ملگري وو دمرگ اطلاع دخط په ذريعه راورسيده وروسته ديو نيم کال څخه دهغه بنځي دويمه نکاح وکړه څه وخت وروسته عظيم بيرته راغي هغه دعوه وکړه چي دا زما بنځه ده آيا شرعا ذکر سوي بنځه دعظيم په عقد کي پاته ده اوکه څنگه؟ بيا يي راضي نامه وليکله او دهغه څخه يي طلاق واخستی اوس دهغه طلاق عدت پر بنځه باندي لازمه ده اوکه نه؟ او ددويمي نکاح ضرورت سته اوکه نه؟ او ددويم ميره څخه چي کم اولاد سوي دی هغه دچا دی؟

جواب: دشامي په کتاب المفقود کي دي: لکن لو عاد حيا بعد الحکم بموت اقرانه قال الطحطاوي الظاهر أنه کالميت إذا أحيى والمرتد إذا أسلم فالباقي في يد ورثته له ولا يطالب بما ذهب قال ثم بعد رقمه رأيت المرحوم ابا السعود نقله عن الشيخ شاهين ونقل أن زوجته له والأولاد للثاني تأمل ج ۳ ص ۳۳۲. رد المحتار (۱)، ددي حاصل دادی چي کله اول ميره راغي نو هغه بنځه دده ده او کم اولاد چي ددويم ميره څخه پيدا سوي دی هغه ددويم ميره دی اوکه اول ميره طلاق ورکړي نو عدت څخه وروسته دا بنځه دبل سړي سره نکاح کولای سي او دا اول ميره دمرگ دخبر څخه وروسته چي دي بنځي عدت دپوره کيدو څخه وروسته کمه نکاح کړي وه هغه صحيح وه خو دا اول ميره ترراتلو وروسته هغه فسخه سوه کما ظهر من عبارة الشامي.

په عدت کي دننه بنځي ته په دوکه ورکولو سره هغه ديوه خاص سړي سره په واده کولو

مجبورول معصيت او گناه ده: سوال: (۱۰۲۷) عمر ديوي بنځي دميره دمړيني څخه څلوېښت ورځي وروسته دمړي دخقيقي ورور په وينا دنکاح په رجسټرکي سپينه پاڼه کښيښوده او گوتي يي ولگولي چي معتدي بنځي ته معلومه سي چي دنکاح په رجسټر کي دگوتو لگولو څخه وروسته اوس زه ترعدت وروسته دبل چا سره نکاح نه سم کولای، او عمر دا باور ورکي چي اوس ستاسو نکاح وسوه زید عمر ته په څو خلگو کي وويل چي دا ډول کول دوکه او معصيت دی آيا په داسي کولو سره عمر گنهگار سو اوکه نه؟

جواب: دا بيشکه دوکه ورکول او دشرعي حکم پټول دي بنځي ته دا مسئله بنودل په کار

= الإياس (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۸ ط. س. ج ۳ ص ۵۰۸). ظفیر (۱) رد المحتار کتاب المفقود ج ۳ ص ۴۵۸. ط. س. ج ۴ ص ۲۹۷. ظفیر

دي چي هغې ته اختيار دی چي دعدت دتيريدو څخه وروسته چي دچا سره غواړي نکاح دي وکړي او دا چي دنکاح په عدت کي دنکاح وعده صراحةً صحيح ده نه دا چي هغه مقيده او پابنده کړل سي غرض دا چي دافعل مذموم او لوی معصيت دی. (۱)

پرمخوله باندي دوه کاله دميره دجدا اوسيدو سره سره هم وروسته دطلاق څخه عدت سته:

سوال: (۱۰۶۸) يوه منکوحه بنځه دخپل ميره سره ترڅه وخته پوري يو ځای هم بستر اوسيدله بيا دڅه خفگان له امله تر دوو کلونو پوري دميره څخه بيله سوه بيا ميره طلاق ورکي نو عدت واجب دی او که نه؟ که دعدت دتيريدو څخه پرته بنځه دبل چا سره نکاح وکړي نو دا نکاح جائزه ده او که نه؟

جواب: عدت پردي باندي واجب دی او دعدت دتيرولو پرته دويمه نکاح ددويم سړي سره کول باطل او حرام دي کما قال الله تعالى: ولا تعزموا عقدة النکاح حتى يبلغ الكتاب اجله، الآية. (۲)

په عدت کي نکاح حرامه ده: سوال: (۱۰۶۹) مطلقا دبل په عدت کي نکاح فاسده ده او که باطله؟

جواب: دمعتدي سره په عدت کي نکاح کول حرام دي کما قال الله تعالى: ولا تعزموا عقدة النکاح حتى يبلغ الكتاب اجله. الآية (۳) پاته سوه داخبره چي په عدت کي نکاح باطله ده او که فاسده؟ په دي کي دواړه قوله دي او محقق ابن همام فرمايلي دي چي دنکاح په باب کي دباطل او فاسد ترمينځ هيڅ فرق نسته ځيني فقهاء وايي چي که ناکح ته معلومه وي چي دا بنځه معتده ده نو نکاح باطله ده او که نه وي نو فاسده ده او په باطله کي عدت نه لازمېږي او په هغې کي دخول سچه زنا ده او په فاسده کي ددخول څخه وروسته عدت لازم دی، والتفصيل في کتب الفقه.

دصحيح خلوت څخه وروسته عدت ضروري دی: سوال: (۱۰۷۰) عمر او هنده خور او ورور دي اوبل لوري ته زيد او زينب خور او ورور دي ددوی په خپل مينځ کي دزيد نکاح دهندې سره او دعمر نکاح دزينب سره وسوه، زيد او هنده دواړه بالغ وه او عمر او زينب نابالغ وه دري مياشتي وروسته زيد هندی ته طلاق ورکي ددي واقعي دري کاله تير سوي دي اوس دواړه بالغ دي که عمر زينب ته طلاق ورکړي نو دهغوی دعدت په اړه به څه حکم وي؟

(۱) والمعتمدة تحرم خطبتها وصح تعريضاً لو معتدة الوفاة (الدر المختار على هامش ردالمحتار فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۴). ظفير
(۲) سورة البقرة: رکوع ۳۰. ظفير
(۳) ايضاً. ظفير

جواب: که عمر دزینب سره وطی یا خلوت صحیحہ کری وی او وروسته دعوت خُخه عمر زینب ته طلاق ورکری نو پر زینب باندي عدت لازمیري لکه خُنگه چي الله ﷻ فرمایلي دي: والمطلقات یتربصن بأنفسهن ثلاثة قروء، (۱) او ددرمختار دعوت په باب کي دي: تربص يلزم المرء عند زوال النکاح الخ وسبب وجوبها عقد النکاح المتأكد بالتسليم وما جرى مجراه من موت او خلوة الخ (۲) او دشامي په باب المهر کي دي: وتجب العدة بخلوته وإن كانت فاسدة لأن تصریحهم بوجوبها بالخلوة الفاسدة شامل لخلوة الصبي کذا في البحر من باب العدة الخ (۳) ج ۲ ص ۳۳۹. شامي.

دمطلقى ممتدة الطهر عدت به خومره وی؟ سوال: (۱۰۷۱) دممتدة الطهر مطلقى بنحی عدت خومره دی او دهغي عادت دادی چي دولادت خُخه وروسته هغي ته دوه کاله بعد حیض ورخي تر اوسه دری خلور میاشتي سوي دي چي دهغي زوی پیدا سوی دی تر هغه وروسته طلاق ورکړل سوی دی هغي ته حیض راي.

جواب: قال الزاهدي وقد كان بعض اصحابنا يفتون بقول مالك رضي الله عنه في هذه المسئلة للضرورة الخ (۴) شامي، نو ددي فتوى مطابق دممتدة الطهر عدت په نهو میاشتي ختمیري فقط، والله تعالى اعلم.

پر رتقاء باندي هم وروسته ترخلوت عدت سته: سوال: (۱۰۷۲) دزید نکاح دهندي سره وسوه دخلوت خُخه وروسته معلومه سوه چي هنده رتقاء ده يعني دجماع وړ نه ده اوس که زید هغي ته طلاق ورکړي نو هندي ته عدت پوره کول په کار دي اوکه نه؟ په درمختار کي يې: فلا عدة بخلوة الرتقاء، ليکلي دي؟

جواب: په شامي کي ليکلي دي چي صحيح داده چي په خلوت فاسده کي هم عدت لازم ده: وتجب العدة بخلوته وإن كانت فاسدة لأن تصریحهم بوجوبها بالخلوة الفاسدة شامل لخلوة الصبي (۵)، او ددرمختار دا قول چي: فلا عدة بخلوة الرتقاء (۶) دقدوري پردي تفصيل باندي بناء دی چي که شرعي مانع وو نو عدت واجب دی اوکه مانع حسي وو نو عدت واجب نه دی خو په باب المهر کي ددرمختار صاحب دصاحب دقدوري دا قول را

(۱) سورة البقرة: ۲۸. ظفیر

(۲) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۳. ظفیر

(۳) رد المحتار للشامي باب المهر ج ۲ ص ۴۲۲. ط. س. ج ۳ ص ۱۱۴. ظفیر

(۴) ايضا باب العدة ج ۲ ص ۸۲۹. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۹. ظفیر

(۵) ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۲۲. ظفیر

(۶) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۵. ظفیر

نقل کری دی: والمذهب الأول، والأول هو قوله وتجب العدة بالكل (۱)، نو په ذکر سوي صورت کي دمطلقي هندي دعوت دپوره کیدلو څخه وروسته دهغي دخور سره نکاح کولای یی، نه مخکي تر عدته. فقط

دنوی مسلمانې سوي ښځې عدت چې دهغي مېره مړ سوي وي: سوال: (۱۰۷۳) یوه کافره مسلماننه سوه دهغي مېره دکفر په حالت کي انتقال کری وو په کمه ورځ چې دا مسلماننه سوه په هغه ورځ ددي دمېره دمړیني تقریبا درې میاشتي پوره سوي وي آیا ذکر سوي ښځه دمسلمانیدو په ورځ نکاح کولای سي او که څلور میاشتي او لس ورځي انتظار وکړي؟

جواب: په درمختار کي دي: ذمیة غیر حامل طلقها ذمی او مات عنها لم تعتد عند ابي حنیفة إذا إعتقدوا ذلك الخ وفي الشامي: قوله لم تعتد عند ابي حنیفة فلو تزوجها مسلم او ذمی في فور طلقها جاز الخ (۲) ددي څخه معلومه سوه چې دکافرانو په اعتقاد کي که عدت واجبه نه وه، نو دهغي مسلمانې ښځې فورا نکاح صحیح ده. فقط

په عدت کي دناستي ښځې په هیڅ ډول غم او ښادي ته تلل صحیح نه دي: سوال: (۱۰۷۴) یوه ښځه په عدت کي ده دهغي ورور یا نژدي خپل او قریب مړسو، نو دهغي هلته تلل ښایي او که نه؟

جواب: دښځې په عدت کي دضرورته پرته دعوت دکور څخه وتل او دچا په غم یا ښادي کي شریکیدل صحیح نه دي. (۳)

پریوه جواب باندي داشکال جواب: سوال: (۱۰۷۵) په الرشید اتم نمبر او ۴ ټوک د ۱۳۳۲ هـ کال دصفر دمیاشتي په ۲۹ صفحه کي درج دي چې کله چې دوه عادل شاهدان ددریو طلاقو شاهدي ورکړي نو طلاق واقع کیږي او عدت دطلاق دوخت څخه واقع کیږي، وغیره وغیره.

احقر ته ددي جواب په پوهیدلو کي څه مشکل پیدا سو چې دهغه دلیري کولو لپاره مجبور یم، دلاندنیو وجوهاتو له وجهي گرنوالی پیدا کوي، یعنی دبهشتي زیور په ۴۲ مخ کي لیکلي دي چې دبائن طلاق ورکولو څخه وروسته یې په دوکه ورکولو سره په

(۱) ایضا باب المهر ج ۲ ص ۴۷۴. ط. س. ج ۳ ص ۱۲۲. ظفیر

(۲) ردالمحتار باب العدة مع هامشه ج ۲ ص ۸۴۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۲۲. ظفیر

(۳) ولا تخرج معتدة رجعي وبائن بأى فرقة كانت على ما في الظهيرية الخ فيلزمها أن تكتري بيت الزوج لو حرة الخ مكلفة من بيتها اصلا لا ليلا ولا نهارا ولا إلى صحن دار فيها منازل لغيره ولو باذنه لأنه حق الله تعالى (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب العدة فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۵). ظفیر

عدت کي دنته دمطلقي سره صحبت وکي نو اوس دهغي دوکي دصحت له وجهي يو بل عدت واجب سو اوس دي دری حیضه نور پوره کړي کله چي دری حیضه نور تیر سي نو دواړي عدې به ختم شي.

اوس ددي خبري صفایي ضروري ده چي که دمطلقي سره په دوکه صحبت وکړل سي نو بیا هم ددوهم عدت ضرورت دی، اوکه یې قصدا وکړي نو په هغه صورت کي دویم عدت ته ضرورت نسته؟ لکه څنگه چي دالرشید دجواب دمستلي څخه فهمیږي ځکه چي دطلاق څخه وروسته تعلقات او اختلاط دمیره او بنهي قصدا جاري وو ددي وجهي دعدت شمیر دطلاق دوخت څخه شروع سو نه دوروستني صحبت کولو دتاریخ څخه؟

جواب: په درمختارکي دي: وإذا وطئت المعتدة بشبهة ولو من المطلق وجبت عدة اخرى الخ (۱)، ددي حاصل دادی چي که طلاق ورکونکی په عدت کي خپله مطلقه په شبهه او دوکه سره وطی کړي نو دویم عدت لازم دی لکه څنگه چي تاسو دا مسئله دبهشتي زیور څخه هم نقل کړیده او علامه شامي په دي باندي دا لیکلي دي چي په شبهه او دوکه سره دو طی کولو صورت دادی چي میره دا گمان وکړي چي ماته وطی حلاله ده یا ددریو طلاقو وروسته بي له حلالی نکاح وکړي او وطی وکړي (۲) اوکه پوهیږي چي دا مطلقه پرما باندي حرامه ده او بیا وطی ورسره وکړي نو هغه موطوئه بالشبه نه ده او دویم عدت لازم نه دی ومفاده: أنه لو وطئها بعد الثلث في العدة بلا نکاح عالما بحرمتها لا تجب عدة اخرى لأنه زنا الخ (۳) ص ۲۰۹.

پرغیر مدخوله مطلقه باندي عدت نسته لیکن دچا چي میره مړ سي پرهغي باندي په هر حال

کي عدت سته که مدخوله وي اوکه نه؟ سوال: (۱۰۷۲) هر یوه امام ته دسرکار دلوري یو رجستر دنکاح داندراج لپاره ورکړل سوی دی چي دهغه په لومړی پاڼه باندي دا مسائل دي: (دهغي غیر مدخولي بنهي عدت چي میره یې مړ سوی وي) دبنهي دطلاقولو څخه وروسته دعدت دتیریدو څخه مخکي دخوبنيني سره نکاح کول ناجائز دی، آیا په واقعه کي دا مسائلي صحیح او دعمل قابلې دي اوکه نه؟

جواب: دا دواړي مسئلي صحیح دي مطلقه که غیر مدخوله او غیر خلوت شده وه نو پر

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العدة مطلب في وطئ المعتدة بشبهة ج ۲ ص ۸۳۷ - ۸۳۸ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۸. ظفیر

(۲) وذلك كالموطوءة للزوج في العدة بعد الثلاث بنكاح وكذا بدونه إذا قال ظننت انها تحل لي او بعد ما أبانها بألفاظ الكناية (رد المحتار باب ايضاً ج ۲ ص ۸۳۷ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۸). ظفیر

(۳) رد المحتار باب العدة مطلب في وطئ المعتدة بشبهة ج ۲ ص ۸۳۷، ط. س. ج ۳ ص ۵۱۸. ظفیر

هغي باندي عدت نسته: كما قال الله تعالى: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن فما لكم عليهن من عدة تعتدونها. الآية (۱) ليکن پرمتوفي عنها زوجها باندي په هر حال کي عدت لازمه ده که هغه مدخوله وي او که نه وي حکه چي دهغي لپاره دعدت حکم مطلقاً ددي ايت: والذين يتوفون منكم، (۲) الآية، حخه ثابت سوی دی.

دمطلقى او متوفى عنها زوجها په عدت کي فرق: سوال: (۱۰۷۷) کمه بنخه چي دحمل

ناقله وي دعقيم توب يا نابالغوتوب په وجه سره خو دهغي ميره دوطى قابل وي يا چي کم سړى عينين او نابالغ وي خو دهغه بنخه دحمل قابله وي نو په دواړو صورتونو کي دبنخي نه حامله کيدل مسلم دي، نو کله چي دا ډول بنخه کونډه يا مطلقه سي نو پر هغي باندي عدت لازميري او که نه؟ او که عدت لازميري نو څومره ورخي؟ او په اول صورت کي ددخول ناممکن حمل حخه وروسته بنخه مطلقه سوه او په دويم صورت کي بي له دخوله حکه چي دميره دنابالغوتوب يا عينين والي په وجه ددخول احتمال نسته خو بي له دخول حخه يې بنخه طلاقه کړه نو په دواړو صورتونو کي به څومره مهر ورکول لازم وي؟

جواب: دميره دمړيدو په صورت کي پر بنخه باندي دوفات ټول عدت څلور مياشتي او لس ورخي لازم دی که دخول او خلوت سوی وي او که نه وي سوی او مهر پوره لازم دی (۳) او دطلاق په صورت کي که طلاق تر دخول او تر خلوت صحيحه مخکي وو نو بيا پر بنخه باندي عدت لازم نه دی او نيم مهر لازم دی الله ﷻ فرمايلي دي: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن فما لکن عليهن من عدة تعتدونها، الآية (۴).

دصحت دخرايدو له وجي په عدت کي نقل مکاني يعنى حای بدلول جائز دی: سوال:

(۱۰۷۸) زيد وفات سو دزيد دبنخي دعدت يوه مياشت او اتلس ورخي تيري سوي دي په کم حای کي چي اوسي هلته داوبو او هوا دخرابي له امله ناروغياني ډيري دي چي ددي وجهي حخه سخته پريشاني پيدا سويده ددي وجهي دزيد بنخه دحای دبدلولو لپاره يوازي په دي خيال چي اوبه او هوا بدله کړي او چي کمه پريشاني پيدا سويده هغه ليري سي تياره ده، آیا دعدت په ورخو کي نقل مکاني جائز ده؟

جواب: په رد المحتار کي يې دمعتدي په عذرونو کي دا هم ليکلي دي: قوله ونحو ذلك منه ما في الظهريه لو خافت بالليل من امر الميت والموت ولا أحد معها التحول لو

(۱) سورة الأحزاب رکوع ۲. ظفير

(۲) سورة البقرة رکوع: ۳۱. ظفير

(۳) والمهر يتأكد بأحد معان ثلاثة الدخول والخلوۃ الصحيحة وموت أحد الزوجين سواء كان مسمى او مهر المثل حتى لا يسقط شيء بعد ذلك (عالمگيري مصري الباب السابع في المهر فصل ثاني ج ۱ ص ۲۸۴ ط. س. ج ۳ ص ۳۵۳). ظفير

(۴) سورة الأحزاب: رکوع ۲. ظفير

الخوف شدیداً وإلا فلا الخ (۱) نوسخته بیره دجواز عذر گنیل سوی دی، حُکمه نو په ذکر سوی صورت کی بل حای ته دهوا او اوبو دتبدیلی او دپیشانیو او غمونو دلیری کیدو په غرض نقلیدل صحیح دی.

زانیه که میره لری نو ترطلاق وروسته پرهغی باندي عدت ضروری دی: سوال: (۱۰۷۹) دیوه سړي بنځه زانیه ده میره ددی بد چلند ته په کتلو سوه یوه میاشت کیري چي طلاق ورکړی دی او ترطلاق مخکي ددریو میاشتو راهیسي حامله ده او کله هم خپل میره ته نه ده نژدی سوی او دکم سړي څخه چي یې حمل دی دهغه څخه میره ۲۵ زره روپی واخستلي او طلاق یی ورکړی دی په داسي حالت کي دزانی سره په عدت کي دننه ددی بنځي نکاح کول صحیح دي او که نه؟

جواب: ددی بنځي عدت چي دطلاق په وخت کي حامله وه دحمل وضعه ده کله چي ماشوم پیدا سي په هغه وخت کي عدت پوره کیري او هغه ماشوم شرعاً داوول میره بلل کیري کذا في کتب الفقه، دماشوم ترزیریدو مخکي ددی بنځي دبل چا سره نکاح کول صحیح نه دي بالکل قطعي حرام دي لکه څنگه چي الله ﷻ فرمایلي دي: ولا تعزموا عقدة النکاح حتی يبلغ الكتاب أجله، الآية (۱) (ژباړه) اوتاسو دنکاح دعقد قصد ترهغه وخته مه کوی چي عدت پوره سي. وقال الله تعالى: وأولات الأحمال أجلهن أن يضعن حملهن، الآية (۲) (ژباړه) او دحمل لرونکو بنځو عدت دا دی چي ماشوم وزیروي.

په عدت کي نکاح جائزه نه سوه: سوال: (۱۰۸۰) یوه بنځه چي دهغی میره ددوو کلونو راهیسي مفقود الخبر وو او برسیره پردی چي نفقه او خبرگیری یی نه کوله بل ملک ته په تللو سره یی دخط او لیک په ذریعه هم رابطه نه ساتله اوس معلومه سوه چي دهغی میره دگورگانوه څخه راغي هغی ته یی دمی په ۴ طلاق نامه ولیکله، اودمی په ۲۰ بنځی دویمه نکاح وکړه دا نکاح وسوه او که نه؟ دمهر او دعدت دخرچ په اړه هم فیصله سویده.

جواب: که بنځه مدخوله وي یا خلوت صحیحه ورسره سوی وي نو دطلاق عدت دري حیضه پوره کول او که حیض نه ورته راځي نو دري میاشتی عدت پوره کول لازمی دي په عدت کي دننه نکاح حرامه او باطله ده دا شرعي حکم دی چي په عدت کي دننه نکاح تړل نه دي پکار دا دچا پردعوی وغیره باندي بنا نه دی: قال الله تعالى: ولا تعزموا عقدة النکاح حتی يبلغ الكتاب أجله، الآية. (۳)

(۱) ردالمحتار باب العدة فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲. ظفیر

(۲) سورة البقرة، رکوع: ۳۰. ظفیر

(۳) سورة الطلاق رکوع: ۱. ظفیر

(۴) سورة البقرة رکوع: ۳۰. ظفیر

مرتده تر اسلام وروسته دبل سړي سره نکاح کولای سي او که نه؟ سوال: (۱۰۸۱) یوې مرتدي د ارتداد په حالت کې یو کال یا تر دې ډیر وخت تیر کی که دا مرتده وروسته تر اسلام راوړلو دبل چاسره نکاح کول غواړي نو کولای یې سي او که نه؟ ځکه چې دامرتده په دې زمانه کې په موجب دشرعي شریفې داوول میړه لپاره نه مجبورول کیږي او که لومړی میړه دې مرتدي ته د ارتداد په حالت کې یا تر ارتداد مخکې درې طلاقه ورکړي نو په درې واړو حالتو کې به تر اسلام راوړلو وروسته عدت تیروول لازم وي او که نه؟ ځکه چې د ارتداد په حالت کې یو کال تیر سوی دی په اول صورت کې یوازې ارتداد دی او په دویم او دریم صورت کې طلاق دی، که په دویم او دریم صورت کې دیو مشرک سره نکاح وکړي نو دا دحلالي لپاره معتبرېږي او که نه؟

جواب: دمرتدي پر اسلام راوړلو او داوول میړه سره پرنکاح کولو باندي دمجبورولو فتویٰ درمختار نقل کړیده: وتجر علی الإسلام وعلی تجدید النکاح الخ زجرا لها بمهر یسر الخ وعلیه الفتویٰ (۱) وفي الشامي: ويقع طلاق زوج المرتدة علیها في العدة مستتبعا فائدته من حرمتها علیه بعد الثلث حرمة مغیة بو طی زوج اخر الخ (۲) وفي الدرالمختار ایضا او ذمیا لذمیه آی ولو کان التحلیل لأجل زوجها المسلم كما في البحر شامي. ددې وروستني عبارت څخه معلومه سوه چې دمشرک سره په بنادي کولو او دهغه په وطی کولو سره تحلیل کیږي او دمخکني عبارت څخه معلومه سوه چې د ارتداد په حالت کې عدت واجیږي نو تر اسلام راوړلو وروسته دنوي عدت تیروولو ته ضرورت نسته.

غیر مدخوله په یوه طلاقه باندي بانه څرکي پرهغي باندي عدت نسته: سوال: (۱۰۸۲) یوه بالغ عاقل شخص خپلي غیر مدخولي منکوحې ته درې طلاقه ورکړه بیا دهغي غیر مدخولي بنځي نکاح دبل سړي سره وسوه خو بیا هم هغه غیر مدخوله اوسیده او په همدغه حالت کې دویم میړه هم درې طلاقونه ورکړه او بنځه باکره پاته سوه ددویم طلاق په مهال کې بنځه بالغه سوي وه ایا دا بنځه داوول میړه سره شرعاً نکاح کولای سي او که نه؟ او په دې صورت کې پرهغي عدت تیروول سته او که نه؟

جواب: غیر مدخولي ته په طلاق ورکولو سره عدت نه لازمېږي او غیر مدخولي ته که په متفرق ډول درې طلاقه ورکړل سي نو درې طلاقه پرهغي نه واقع کیږي البته که دفعه په یوه لفظ سره درې طلاقه ورکړل سي مثلاً داسي ورته ووايي چې تاته درې طلاقه دي نو درې واقع کیږي او په دريو طلاقو کې دحلالي ضرورت دی او په حلاله کې ددویم میړه

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۴۰. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۴. ظفیر

(۲) رد المحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر

و طی ضروري ده نو که اول میړه دری طلاقه په یوه وار په یوه لفظ سره ورکړي وي لکه څنگه چې پورته تیر سوه نو د دویم مېړه دوطی کولو څخه پرته اول میړه ددی سره نکاح نه سي کولای او که یی دری طلاقه متفرق ورکړي وي نو غیر مدخوله په یوه طلاق بائنه سوه پاته دوه طلاقه پرهنغي باندي واقع نه سول، په دي صورت کي بي له حلالی اول میړه دهغې سره نکاح کولای شي. (۱)

دبڼخي په موجود والي کي يي دخوښي سره نکاح وکړه تر خلوت مخکي ورباندي بيله کرل

سوه نو پرهنغي باندي عدت سته: سوال: (۱۰۸۳) رمضان نومي شخص دخپلي خوښيني مهني نومي بڼخي سره دمانعت دوجود سره سره نکاح وکړه په سبب دحرمت دجمع بين الأختين هغه دوروري څخه وايستل سو دنکاح څخه نه لس ورځي وروسته ددوی په مينځ کي تفريق راوستل سو دبيليدو څخه دری يا څلور ورځي وروسته دهغې نکاح دبل سړي سره وسوه په نکاح کي دگډون کوونکو خلگو دا وينا ده چې رمضان نومي او مهني نومي دواړو قسم وخورې چې خلوت صحيحه نه دی سوی په دي صورت کي دهغو دواړو وينا په دي هکله صحيح او معتبره ده اوکه نه؟ او عدت ته اړتيا سته اوکه نه؟ دتفريق په دريمه څلورمه ورځ چې کمه نکاح سویده هغه صحيح سوه اوکه نه؟

جواب: په دي کي دعدت اړتيا نسته او دهغوی دواړو وينا دوطی په نيستوالي کي معتبره ده قال في الشامي: وتقدم في باب المهر أن الدخول في النكاح الفاسد موجب للعدة (۲) نو ددي غير مدخولي نکاح چې دتفريق په دريمه يا څلورمه ورځ سویده صحيح سوه.

چي خلوت نه وي سوی نو پر مطلقه باندي عدت نسته: سوال: (۱۰۸۴) دزید نکاح دهندې سره دصغارت په وخت کي دهغه وارثانو کړي وه دبالغيدو څخه وروسته په خپل مينځ کي دکرکي له امله ددواړو خلوت صحيحه هم ونه سو دنکاح څخه يوولس کاله وروسته اوس زید په عامه مجمع کي دری طلاقه ورکړه او طلاق نامه یی وليکله نو پرهنده باندي عدت لازم دی اوکه له عدته څخه پرته بله نکاح کولای سي؟

جواب: هندي ته په دي صورت کي دعدت تيرولو ضرورت نسته دعدت دپوره کولو څخه پرته دويمه نکاح کولای سي، قال الله تعالى: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن فما لكم

(۱) قال لزوجته غير المدخول بها أنت طالق الخ ثلاثا الخ وقعن لما تقرر أنه حتى ذكر العدد كان الوقوع به الخ وإن فرق الخ بانت بالأولى لا إلى عدة ولذا لم تقع الثانية (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج ۲ ص ۲۲۴ ط. س. ج ۳ ص ۲۸۴ - ۲۸۲). ظفير

(۲) رد المحتار باب العدة مطلب في النكاح الفاسد والباطل ج ۲ ص ۸۳۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲. ظفير

عليهن من عدة تعتدونها، الآية. (۱)

په عدت کي دهیځ مصلحت دپاره هم نکاح جائز نه ده: سوال: (۱۰۸۵) دیوي بنځي څلور پنځه ورځي وسوي چي خپل عقد يی دليور سره وکی جماع نه ده سوي دا بنځه دهغه څخه ناخوښه ده او خپله نکاح دبل چا سره کول غواړي که دهغه سړي څخه طلاق واخلي او فورا نکاح وکړي او صحبت دعدت ترتيريدو وروسته وکړي نو دا ډول عقد کول جائز دي او که نه؟ دا عقد مصلحت کول کيږي.

جواب: په عدت کي نکاح په هيڅ ډول او دهیځ مصلحت لپاره صحيح نه ده دا ډول نکاح قطعي حرامه او باطله ده هيڅکله دي ديوه دنيوي مصلحت لپاره دداډول لويی گناه قصد ونه کړل سي (۲) خو عدت پرمدخوله باندي واجبيږي نوکه تر دخول او خلوت مخکي دهغه څخه طلاق واخلي او هغه طلاق ورکړي نو مطلقه غير مدخوله سمدستي دويمه نکاح کولای سي. كما قال الله تعالى: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن فما لکم عليهن من عدة تعتدونها، الآية. (۳)

پرغير مدخوله باندي عدت نسته خو پر مدخوله باندي عدت سته: سوال: (۱۰۸۲) يوه سړي خپلي بنځي ته په دي ډول طلاق ورکړي چي په اوله ناسته کي يو طلاق دمهر معافي يو ځل په دويمه ناسته کي يو طلاق بيا دمهر بخښنه په دريمه جلسه کي يو طلاق دمهر له بخښني پرته، په دي صورت کي مهر معاف سو او طلاق واقع سو او که نه؟ او عدت لازم سر او که نه؟

جواب: په دي صورت کي دري طلاقه پردي بنځه واقع سوه او مهر ساقط سو او بنځه که مدخوله وه نو عدت پرهغي لازم دی او عدت دطلاق دري حيضه دی او کمي بنځي ته چي حيض نه ورځي دهغي عدت دري مياشتي دی. (۴)

ترخلوت وروسته عدت سته که څه هم ديوکال ترعليحه اوسيدو وروسته يی طلاق ورکړي وي:

سوال: (۱۰۸۷) کمه بنځه چي دميره څخه راغلي وي او دخپل مور او پلار کره يی يو کال تيرسوی وي او اوس دهغي ميره هغي ته طلاق ورکړي نو په دي صورت کي پرهغي بنځي

(۱) سورة الأحزاب: ۲. ظفير

(۲) اما نکاح منکوحه الغير ومعدته الخ فلم يقل أحد بجوازه فلم ينعقد اصلا (شامي باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفير

(۳) سورة الأحزاب: رکوع: ۲. ظفير

(۴) تحيض لطلاق الخ بعد الدخول حقيقة او حکما الخ ثلاث حيض کوامل الخ والعدة في من لم تحض لصغر او کبر او بلغت بالسن لم تحض الخ ثلاثة أشهر بالأهله لو في الغرة وإلا فبالأيام (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴). ظفير

عدت ستنه اوکھ نہ؟

جواب: کہ خلوت یا صحبت سوی وی نو عدت لازم دی. (۱)

پہ لاندی لیکل سوو صورتونوگی عدت: سوال: (۱۰۸۸) (۱) دکمی بنھی چي ماشوم پیدا

سی او خلور ورھی وروسته دهغي میړه مړ سی دهغي عدت خومره دی؟

(۲) دیوه سړي او بنھی تر مینخ جدایی راغله پہ داسی ډول چي بنخه دپلار کورته ولاړه

یو کال وروسته میړه مړ سو، پہ دی موده کی دهغي میړه دهغي کورته نہ ورغی نو پردي

بنخه باندي عدت ستنه اوکھ نہ؟

(۳) دنابالغي بنھی میړه مړ سو نو عدت ورباندي ستنه اوکھ نہ؟

(۴) یوه بنخه دمیرہ سره دجنگ کولو وروسته دپلار کورته راغله هلته یی پنخه کاله تیر

سوه بیا بی طلاق ورکی پر هغي باندي عدت ستنه اوکھ نہ؟

جواب: (۱ - ۲) پہ لومړیو دوو صورتونو کی دهغي بنھی عدت خلور میاشتی او لس

ورھی دی (۱).

(۳) او پہ دریم صورت کی هم عدت خلور میاشتی او لس ورھی دی. (۳)

(۴) پہ خلورم صورت کی کہ هغه بنخه مدخوله وه یا خلوت ورسره سوی وو نو دهغي

عدت دری حیضه دی کہ حیض ورتلی اوکھ نہ ورته راتلی نو دری میاشتی. (۴)

دنامرد پرمطلقه عدت ستنه: سوال: (۱۰۸۹) زید نامرد دی هغه غواړي چي خپلی بنھی

هندي ته طلاق ورکړي او هنده هم طلاق غواړي وروسته ترطلاق دبلي نکاح لپاره هنده

عدت ته ضرورت لري اوکھ نہ؟

جواب: کہ خلوت سوی وی اگر کہ صحبت نہ وی سوی نو پرهنده باندي دطلاق عدت

لازم دی، او دطلاق عدت دهغي بنھی لپاره چي هغي ته حیض ورھی دری حیضه دی نو

هنده چي دطلاق خخه وروسته عدت تیر کړي بیا بله نکاح کولای سی، کما فی الدر

المختار باب المهر والخلوة الخ كالوطى الخ ولو كان الزوج مجبوا او عنيانا او خصيا الخ (۵).

(۱) وسبب وجوبها عقد النكاح المتأكد بالتسليم وما جرى مجراه من موت او خلوة أى صحیحة (ایضا ج ۲

ص ۸۲۴، ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴). ظفیر

(۲) والعدة للموت اربعة اشهر بالأهله لو في الغرة كما مر وعشر من الأيام بشرط بقاء النكاح صحیحا إلى الموت

مطلقا وطلت او لا ولو صغيرة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵، ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفیر

(۳) والعدة للموت اربعة اشهر الخ وعشر الخ ولو صغيرة (ایضا ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفیر

(۴) وسبب وجوبها عقد النكاح المتأكد بالتسليم وما جرى مجراه من موت أو خلوة الخ (ایضا ج ۲ ص ۸۲۴، ط.

س. ج ۳ ص ۵۵۴). ظفیر

(۵) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۲۸، ط. س. ج ۳ ص ۱۱۴). ظفیر

په عدت کی دہنچی لپارہ بنکلا او سینگار صحیح نہ دی: سوال: (۱۰۹۰) یوہ کونڈہ دعوت پہ حالت کی سینگار او زینت کوی بلکہ پہ ڍیره لوږہ کچہ سرہ او ورڅخہ منعه کیری ہم نہ او برملا دیوہ ځای څخہ بل ځای ته ځی آیا دداسی ہنچی نکاح تر عدت مخکی کیدی سی؟

جواب: پہ عدت کی دننه نکاح کول باطل دی او ہنچی ته دعوت پہ ورځو کی چي څلور میاشتی اولس ورځی دی (۱) زیب او زینت کول او رنگه جامی اغوستل لکه سرې اوڙیری او زر او ورینمینی جامی او خوشبویی او نور دا ډول شیان استعمالول جائز نہ دی پہ عالمگیری کی دی: علی المبتولة والمتوفی عنها زوجها إذا كانت بالغة مسلمة الحداد في عدتها (۲) اوپہ حدیث کی دحضرت عائشې رضی اللہ عنہا څخہ روایت دی: أن النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال: لا یحل لامرأة تؤمن بالله والیوم الآخر أن تحد علی میت فوق ثلث إلا علی زوج اربعة أشهر وعشرا (۳) او هغی ته دعوت پہ ځای کی اوسیدل لازم دی اوکه دیو ضروری کار لپارہ دپهر وتلو ضرورت وو نو په ورځ کی یا دشیپي په یوہ برخه کی وتل صحیح دی په عالمگیری کی دی: المتوفی عنها زوجها تخرج نهارا وبعض الليل ولا تبیت فی غیر منزلها (۴) اوپہ عدت کی دننه نکاح کول صحیح نہ دی.

پنځه کاله دجلا جلا اوسیدلو سره سره به هم وروسته دخلوت څخه عدت تیروی: سوال:

(۱۰۹۱) یوہ انجلی چي دهغی عمر اته کاله وو دهغی پلار په خپله خوبنه دیوہ سرې سره دهغی نکاح کړی وه ددی څخه وروسته هغه تر یوہ کال لږ څه کمه موده دخرگنی کره واوسیده بیا په یو وجه دوالدینو کره راغله اوس تقریبا پنځه کلونه وسول چي هغه بیرته خسرگنی ته نه ده تللی او اوس دزوجینو تر مینځ دمخالفت له امله دهغی میړه هغی ته طلاق ورکی او دځان څخه یې بیله کړه ایا ددی طلاق سوي انجلی ددویمي نکاح لپارہ شرعاً پرهغی باندي عدت سته؟ که وي نو څومره به وي؟

جواب: که میړه دهغی سره وطی یا خلوت کړی وي نو عدت پرهغی لازم دی که دهغی حیض راځي نو دهغی عدت دری حیضه دی اوکه تر اوسه دهغی حیض نه وي راغلی نو دهغی عدت دری میاشتی دی اوکه دهغی سره وطی او خلوت نه وي سوی نو هیڅ عدت

(۱) أما نکاح منکوحه الغير ومعدته الخ لم یقل أحد بجوازه فلم ینعقد اصلا (رد المحتار باب العدة مطلب فی النکاح الفاسد والباطل ج ۲ ص ۸۳۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

(۲) عالمگیری مصري الباب الرابع عشر فی الحداد ص ۴۷۲ ج ۳ ط. ماجدیہ ج ۳ ص ۵۳۳. ظفیر

(۳) مشکوة عن البخاری ومسلم باب العدة ص ۲۸۸. ظفیر

(۴) عالمگیری الباب الرابع عشر فی الحداد ج ۲ ص ۴۷۷، ط. ماجدیہ ج ۲ ص ۵۳۵. ظفیر

لازم نه دی (۱) كما قال الله تعالى: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن فما لكم عليهن من عدة تعتدونها فمتعهن وسرحوهن سراحاً جميلاً. (۲)

دعدت په ورځو کې چې کمه بنځه دزنا څخه حامله وي دهغي عدت دحمل وضعه ده: سوال:

(۱۰۹۲) یوې بنځې دطلاق دعدت په اوږدو کې دیوه سړي سره زنا وکړه دچا سره چې دي دعدت دتیریدو وروسته نکاح کول غوښتل خو دزنا څخه هغه حامله سوه بنځه اوسړی دواړه په دي خبره اقرار کونکي یقین لرونکي او یقین ورکونکي دي چې حمل دطلاق ورکونکي نه دی بلکه زموږ ددواړو دفعل څخه نطفې قرار نیولی دی اوس بنځې ته دطلاق دعدت دپوره کولو څخه وروسته دهغه سړي سره نکاح کول بنایي او که دحمل تر وضعي وروسته؟ او ماشوم به شرعاً دچا دنسب څخه گڼل کیږي او دابنه څرگنده ده چې بنځې ته طلاق ورکونکی میړه دمردانې قوت څخه بي برخي وو، چې ددي وجهي څخه مجبورا هغه بنځې ته طلاق ورکي په همدې بنسټ باندي بنځه غواړي چې که دحمل تر وضعي مخکي یو صورت دنکاح کولو وي نو زما پرده به وسي ددي جواب مهرباني وکړئ لږ ژر راکړئ!

جواب: ددي مطلقي عدت په دي صورت کې وضعه دحمل ده دحمل تروضعي وروسته ددویم سړي سره نکاح صحیح کیږي دحمل تر وضعي مخکي دویمه نکاح صحیح نه ده او دطلاق دوخت څخه په دوو کلو کې دننه که ماشوم وزیږیدی نو اگر که بائن طلاق وي یا دری طلاقه وي ددي ماشوم نسب داوول میړه څخه ثابتیږي ددعوي کولو څخه پرته: كما يثبت بلا دعوة احتياطاً في مبتوتة جائت به لأقل منها من وقت الطلاق الخ ولم تقر بمضى عدة الخ درمختار ملخصاً. (۳)

کله چې یې طلاق ورکړی وو دهغه وخته څخه عدت پیل سوه داوول لیک ورکولو دوخت څخه

عدت نه ده پیل سوی: سوال: (۱۰۹۳) زید دداسي بنځې سره نکاح وکړه چې دهغي یو بل میړه دمخکي څخه موجود وو دنکاح کولو څخه وروسته لومړنی دعویدار سو منکوحه دلومړي میړه کورته دتللو څخه منډي وهي په داسي حالت کې چې کله ددواړو میړونو تر مینځ جنجال پیل سو نو کلیوال مجبور سوه ددي جنجال درفع کیدو لپاره یې دلومړي

(۱) رجل تزوج امرأة نکاحاً جائزاً فطلقها بعد الدخول او بعد الخلوة الصحيحة كان عليها العدة کذا في فتاوى قاضي خان الخ فمن تحيض فعدتها ثلاثة اقراء الخ والعدة لمن لم تحض لصغر او کبر او بلغت بالسن ولم تحض ثلاثة أشهر کذا في النقاية (عالمگیری کشوري باب العدة ج ۲ ص ۵۴۲ - ۵۴۳. ط ماجديه ج ۱ ص ۵۲۲). ظفیر

(۲) سورة الاحزاب رکوع: ۲. ظفیر

(۳) الدر المختار علی هامش ردالمحتار فصل فی ثبوت النسب ج ۲ ص ۸۵۸ ط. س. ج ۳ ص ۱۵۴. ظفیر

میرہ خخہ طلاق واخستی او پہ طلاقنامہ کی لاندی لیکل سوی مضمون دخو شاهدانو پہ وړاندی ولیکل سو. مضمون دا دی: (ما خپلی بنځي ته طلاق ورکړی دی چې دهغه شپږ میاشتی وتلی دی اوس زه هیخ دعوه نه لرم. تاریخ ۱۵ فروری کال ۱۹۱۹م) واقعیت داسی دی چې په اصل کی طلاقنامہ شپږ میاشتی مخکی لکه څنگه چې پردی کاغذ باندي څرگنده سوه نه ده ورکړل سوی اوس دطلاق ورکولو خخه وروسته بنځي ته دعدت ورځي پوره کول بنایي اوکه نه؟ او هغه مخکی سوی نکاح چې دطلاقنامې دلیکلو خخه څو ورځي مخکی تړل سویده صحیح گنل کیږي او که نه؟

جواب: طلاق هغه وخت واقع سو چې کله میره طلاق ورکړی وی نوکه یی شپږ میاشتی مخکی طلاق نه وو ورکړی او دا یی غلط لیکلی وی نو اوس طلاق واقع سو او عدت تردی وروسته دری حیضه تیروول په کار دی ترهغه وروسته دی دویمه نکاح وکړل سی ترطلاق او عدت له مخه چې کمه نکاح سویده هغه صحیح نه سوه. (۱)

په عدت کی به دورځو شمېر په قمری حساب وی اوکه په کم؟ سوال: (۱۰۹۴) په بهشتی زیور او غایة الأوطار کی دی چې دصغیری او آیسی او بالغی غیر حائضی دطلاق او دوفات دعدت شمیر که دطلاق یا وفات په اول تاریخ کی واقع سوی وی نو دهري میاشتی حساب به په سپوږمیز (قمری) میاشتو سره وی او که دمیاشتی په مینځ کی واقع سوی وی نو دهري میاشتی حساب به دیرش ورځي وی، انتهى. دا ډول شمیرنه صحیح ده اوکه نه؟

جواب: په همدی باندي عمل کول په کاردی: قال فی ردالمحتار فی المحيط إذا إتفق عدة الطلاق والموت في غرة الشهر اعتبرت الشهور بالأهلة وإن نقضت عن العدد وإن اتفق في وسط الشهر فعند الإمام اعتبر بالأيام فتعد في الطلاق بتسعين يوماً. (۲)

دخلي عدت: سوال: (۱۰۹۵) (۱) دخلي عدت دحنفیانو په نزد څومره دی؟ (۲) دطلاق دعدت په مینځ کی که په وچ زور سره نکاح وکړي نو دولي او قاضي او دشاهد او حاضرینو په نکاح کی څه فتور راځي او دنکاح دتجدید ضرورت سته اوکه نه؟ (۳) که یو څوک ددا ډول نکاح مانع سی او دا کار دشریعت مخالف وگنې او ددی مجلسه ولاړ سی نو هغه عند الله اجر ترلاسه کولای سی اوکه نه؟

جواب: خلع دحنفیانو په نزد بائن طلاق دی نو دهغی عدت دطلاق دعدت غوندي دری

(۱) وأما نکاح منکوحه الغیر ومعدته فلم یقل أحد بجوازه فلم یعتقد اصلاً (رد المحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

(۲) ایضاً، ج ۲ ص ۸۲۹ ط. س. ج ۳ ص ۵۰۹. ظفیر

حيضه دي دحائضي لپاره، او درى مياشتي دي دغير حائضي لپاره په درمختار کي دي: و حکمه أن الواقع به الخ طلاق بائن الخ (۱) (۲) په عدت کي دننه دبل سړي سره نکاح کول باطل دي (۳) او نکاح کوونکی او دهغی مرستندویان ټول فاسقان او گنهگار دي توبه دي وکړي لیکن دهغوی په نکاح کي هیڅ فتور او خلل نه راځي ځکه چي دنکاح ماتیدل دهغه په مرتد کیدو باندي مرتبېږي او دا ارتداد نه دی (۳) دا سړی داجر او ثواب څښتن دی، ځکه ده دمنکر څخه انکار وکي.

دنامرد پر طلاقه سوی بنځه باندي عدت: سوال: (۱۰۹۶) دیوي بنځي میړه دنکاح څخه وروسته اوه کاله کیږي چي تللی وو بنځه یی پرې ایښي وه او هیڅ درک یی نه وو اوس یی په اجمیر کي درک معلوم سو هغه چي کورته راوستل سو کله چي دنځي په اړه پوښتنه ورڅخه وسوه ده جواب ورکی چي زه دنځي قابل نه یم او دا هم دنځي څخه معلومه سوه چي هیڅکله یی هم صحبت نه دی کړی ذکر سوي میړه دڅلورو شاهدانو په مخ کي بنځي ته طلاق ورکی ددي څخه معلومه سوه چي بنځه حامله نه ده، دطلاق څخه یوه میاشت وروسته دذکر سوي بنځي نکاح دبل سړي سره وسوه دحیض ورځي دپخوا په شان رواني دي دویمه نکاح چي دذکر سوي بنځي وسوه هغه شرعا جائزه ده او که نه؟ او اوس ذکر سوي بنځي ته دعدت ورځي پوره کول په کار دي او که نه؟

جواب: ذکر سوي نکاح چي دطلاق څخه یوه میاشت وروسته وسوه ناجائزه او باطله ده ترعدت وروسته نکاح صحیح کیږي او دطلاق عدت درى حیضه ده دا بنځه دي ددویم میړه څخه بیله کړل سي چي کله درى حیضه پوره کړي بیا دي نکاح وتړل سي. (۳)

کمه منکوحه چی دزانی سره دڅو کلونو راهیسی وی تر طلاق وروسته پرهغی عدت سته او که

نه؟ سوال: (۱۰۹۷) یوي بنځي خپل میړه پریښودی او دبل چا سره دیارانې په ډول ولاړه دي یار هغه دځان سره درى څلور کاله وساتله، او په دي هڅو کي وو چي میړه دي ته طلاق ورکړي ترڅو زه ددي بنځي سره نکاح وکړم آخر یی میړه هغی ته طلاق ورکی نو آیا دا مطلقه بنځه عدت تیره کړي او که نه؟ او دعدت دتیرولو په وخت کي دا شبهه پیدا

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الخلع ج ۲ ص ۷۷۰. ط. س. ج ۳ ص ۴۴. ظفیر

(۲) أما نکاح منکوحه الغیر ومعدته الخ فلم یقل أحد بجوازه فلم ینعقد اصلا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

(۳) وخلوة المجهوب خلوة صحیحة عند ابي حنیفة وخلوة العنین والخصی خلوة صحیحة کذا فی الذخیرة (عالمگیری کشوري باب المهر فصل ثاني ج ۲ ص ۳۱۵. ط. ماجدیة ج ۱ ص ۳۵۵) وأما نکاح منکوحه الغیر ومعدته الخ فلم یقل أحد بجوازه (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

کیري چي دا بنه خو دخپل میړه څخه دری څلور کاله بیله اوسیدلی ده او په دي ټوله موده کي میړه دهغي سره وطی نه دي کړي او عدت په شرع کي درحم داستبراء لپاره مقرر سوی ده او په دي صورت کي خو استبراء حاصله ده؟

جواب: دا بنه چي کله دخپل میړه دلوري موطوئه ده یا یی خلوت صحیحه ورسره سوی وي نو عدت پرهغي باندي لازمه ده ځکه چي عدت په اصل کي دنکاح دنعمت دفوت کیدو په وجه ده او دنکاح پرتللو باندي دغم اظهار دی همدا وجه ده چي یوازي په خلوت سره هم عدت لازمیري (۱) چي هلته په ځینو وختونو کي دنکاح دحرمت دفوتیدو څخه پرته بل هیڅ شی نه وي. فقط

دکونډی بنه نکاح دحمل تر وضعی مخکی جائزه نه ده: سوال: (۱۰۹۸) دکونډی بنه دوو میاشتو حمل دی نکاح یی صحیح ده او که نه؟ او که دحمل تر وضعی وروسته نکاح صحیح ده؟

جواب: دهغي نکاح دحمل تر وضعی مخکی صحیح نه ده دحمل له وضعی څخه وروسته نکاح کول ورته په کار دي. (۲)

په عدت کي دساتلو په نیت سره هم نکاح جائزه نه ده: سوال: (۱۰۹۹) که دیوي کونډی نکاح په عدت کي دننه په دي فکر وکړل سي چي تر عدته پوري څوک دا خطا نه کړي یا بله نکاح ورباندي ونه کړي یا صحبت ورسره ونه کړي نو دا نکاح صحیح ده ادا که نه؟

جواب: په عدت کي دننه په هیڅ ډول او په هیڅ فکر سره نکاح کول صحیح نه دي، دا نکاح بالکل باطله ده او داسي کوونکی فاسق او عاصي دی. (۳)

بنه چي هرچیری اوسیدله که څه هم هغه یی دمیره کور نه وو هلته دی عدت تیره کړي: سوال: (۱۱۰۰) کله بنه چي دخپل پلار یا دبل چا په کورکي اوسیري دمیره سره یا بي له میړه، او دمیره په خونبه یا دهغه دخونبي پرته کله چي دهغي میړه مړ سي نو هغي ته هلته عدت تیروول په کار دي چي چیري اوسیري او که دمیره کورته ولاړه سي او که ددفن څخه مخکي یا وروسته هغه دمیره کور ته ولاړه سي نو هغه عدت چیري پوره کړي آیا دمیره په کورکي او که چیري چي اوسیدله هلته؟

(۱) وسبب وجوبها عقد النکاح المتأكد بالتسليم وما جرى مجراه من موت او خلوة أي صحیحة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۶). ظفیر

(۲) ولس للمعتدة بالحمل مدة سواء ولدت بعد الطلاق او الموت بیوم او اقل الخ وشرط انقضاء هذه العدة أن يكون ما وضعت قد استبان خلقه (عالمگیری کشوري باب العدة ج ۲ ص ۵۴۵ ط ماجدیه ج ۱ ص ۵۲۸). ظفیر

(۳) اما نکاح منکوحه الغير ومعتدته الخ فلم يقل احد بجوازه فلم یعتقد اصلا (رد المحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۸۲. ط. س. ج ۳ ص ۱۳۲). ظفیر

جواب: په درمختار کي دي: وتعتدان اى معتدة طلاق وموت في بيت وجبت فيه الخ (درمختار) هو ما يضاف اليهما بالسكنى قبل الفرقة ولو غير بيت الزوج الخ (۱) شامي. ددي حاصل دادى چي په کم کور کي چي نېڅه دپخوا څخه اوسيدله اگرکه هغه دميره کور نه وو عدت دي په هغه کور کي پوره کړي يعني اگرکه ميره هلته نه وو لکه څنگه چي دمن بيتها په شرح کي شامي ليکلي دي: قوله من بيتها متعلق بقوله ولا تخرج والمراد به ما يضاف إليهما بالسكنى حال وقوع الفرقة والموت بدايه سواء كان مملوكا للزوج او غيره حتى لو كان غائبا وهى في دار باجرة قادر على دفعها فليس لها أن تخرج الخ. (۲)

پرنابالغى مطلقى باندى هم تر خولت وروسته عدت سته: سوال: (۱۱۰۱) (۱) بالغ زيد تر را ودولو مخکي نابالغى هندي ته طلاق ورکى په دي صورت کي پرهنده نابالغه باندي دطلاق عدت واجب دى او که نه؟

(۲) هنده نابالغه دميره سره اوسيده خو هغه دصحبت قابله نه وه نو په دي صورت کي به دطلاق عدت وي او که نه؟

جواب: بالغ ميره که خپلي نابالغى نېڅي ته تر خلوت مخکي طلاق ورکى نو پرنابالغه باندي عدت لازم نه دى، قال الله تعالى: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن فما لكم عليهن من عدة تعتدونها، الآية. (۳)

(۲) په خلوت کيدلو سره عدت لازمېږي اگرکه صحبت نه وي سوي. کذا صرح به في الشامى. (۴)

ميره اقرار وکي چي شپږ مياشتي مخکي مي طلاق ورکي نو عدت دهغه وخته څخه شميرل

کيري: سوال: (۱۱۰۲) که يو سړى دخلگو ديوه ټولگى په مخ کي اقرار وکي چي شپږ مياشتي مخکي مي طلاق ورکي نو په دي صورت کي به عدت داقرار دوخته څخه شميرل کيږي او که دشپږو تيرو سوو مياشتو څخه؟

جواب: که هغه په حقيقت کي شپږ مياشتي مخکي په تکلم سره طلاق نه وي ورکړى نو

(۱) رد المحتار فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲. ظفير

(۲) رد المحتار فصل في الحداد ج ۲ ص ۸۵۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲. ظفير

(۳) سورة الأحزاب. رکوع ۲. ظفير

(۴) وسبب وجوبها عقد النكاح المتأكد بالتسليم وما جرى مجراه من موت او خلوة (الدر المختار على هامش رد المحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۳) والخلوة كالوطئ فيما يجئ أى من الأحكام (ايضا باب المهر ج ۲ ص ۴۲۵. ط. س. ج ۳ ص ۱۱۴). ظفير

دی به په دي اقرار کي کاذب وي او طلاق به في الحال واقع سي عدت هم ددي وخته يعني دطلاق دوقوع دوخته څخه شمارل کيږي: لأن الإنشاء في الماضي انشاء في الحال درمختار، ولا يمكن تصحيحه إخبارا لكذبه الخ شامي (١) اوکه په حقيقت کي ميره تر دي شپږ مياشتي مخکي طلاق ورکړی وي نو عدت دهغه وخت څخه شميرل کيږي لنډه دا چي عدت دطلاق دوقوع دوخت څخه شميرل کيږي. (٢)

آيا دکرايي په کور کي عدت تيږول ضروري دی؟ سوال: (١١٠٣) يوه ښځه چي ميره يي مړه سوې دی دعدت لپاره دخپلو والدينو کورته ځي ځکه چي دهغي ميره دکرايي په کورکي اوسيدی او ښځه مسکينه ده دخوراک څښناک وس هم نه لري، آيا دا صحيح ده؟
جواب: که ښځه دهغه کور کرايه ورکولای سي او دا ددي وس او قدرت لري نو په عدت کي بل کورته تلل صحيح نه دي. (اوکه ددي وس نه لري نو بيا بل کور ته تللاي سي (٣)، ظفیر).

په عدت کي که ښځه دزنا څخه حامله سي نو دهغي عدت به وضع دحمل وي: سوال: (١١٠٤) يوه سړي خپلي ښځي حسنو نومي ته طلاق ورکړی چي کله يی طلاق ورکوی په هغه وخت کي دا حامله نه وه دعدت په زمانه کي هغي زنا وکړه او دهغي زنا څخه حامله سوه نو اوس به دهغي عدت څه ډول وي؟ او حسنو نومي ښځي اوس ديوه بل سړي قاسم نومي سره نکاح کول غواړي دا جواز لري او که نه؟
جواب: په درمختار او شامي کي دي چي که په عدت کي مطلقه دزنا څخه حامله سوه نو دهغي عدت وضع دحمل ده (٤) واعلم أن المعتدة لو حملت في عدتها ذكر الكرخي أن عدتها وضع الحمل ويفصل والذي ذكر محمد أن هذا في عدة الطلاق الخ شامي (٥) نو دماشوم دپيدا کيدو څخه وروسته به يي دقاسم نومي سره نکاح جائزه وي او ترهغه دمخه جائزه نه ده.

مطلقه دعدت تر تيږيدو وروسته نکاح کولای سي: سوال: (١١٠٥) يوي ښځي ته دهغي ميره

(١) ردالمحتار. ظفیر

(٢) ابتداء العدة في الطلاق عقب الطلاق (عالمکيري کشوري باب العدة ج ٢ ص ٥٤٨. ط. ماجديه ج ١ ص ٥٣١). ظ (٣) وتعتدان معتدة طلاق وموت في بيت وجبت فيه الخ إلا أن تخرج وينهدم المنزل الخ او لا تجد كراء البيت ونحو ذلك من الضرورات فتخرج لأقرب موضع اليه (درمختار) قوله لا تجد الخ أفاد انها لو قدرت عليه لزمها مالها (ردالمحتار باب الحداد ج ٢ ص ٨٥٤. ط. س. ج ٣ ص ٥٣٢). ظفیر

(٤) فإذا حملت في العدة تنقضي بوضعه سواء كان من المطلق او من زنا او من نکاح فاسد إذا ولدته بعد المتاركة لا قبلها كما قدمناه (رد المحتار باب العدة ج ٢ ص ٨٣. ط. س. ج ٣ ص ٥١٩). ظفیر

(٥) أيضا. ج ٣ ص ٨٣١. ط. س. ج ٣ ص ٥١١. ظفیر

خلور کاله کيږي چي طلاق ورکړي وو اوس ښځه نکاح کول غواړي نو جواز لري او که نه؟

جواب: اوس دهغي نکاح صحيح ده خامخا دي وکړي دا ډيره ښه خبره ده.

دعدت په زمانه کې نکاح باطله ده او دعدت څخه وروسته صحيح ده: سوال: (۱۱۰۶) زید مې سو دوفات دعدت دتيرولو څخه مخکي دهغه ښځي دويمه نکاح وکړه کله چي دزید عدت تيره سوه په هغه وخت کي ښځي دريمه نکاح وکړه وروستنی نکاح صحيح سوه او که نه؟

جواب: کمه نکاح چي په عدت کي سوي وي هغه باطله وي نو وروستنی نکاح صحيح ده. (۱)

په درو طلاقو باندې دطلاقي سوي ښځي عدت: سوال: (۱۱۰۷) کمي ښځي ته چي په يوه مجلس کي دهغي ميره دري طلاقه ورکړي نو دهغي مطلقي عدت په څومره موده وي؟
جواب: دري حيضه (۲). فقط

دنامرد پر ښځه دخلوت څخه وروسته عدت لازمه ده: سوال: (۱۱۰۸) ديوي ښځي ميره چي نامرد دی خپلي ښځي ته يی طلاق ورکړی ښځه دويمه نکاح کول غواړي په دي صورت کي پردي ښځه عدت لازمه ده او که نه؟

جواب: که دنامرد ميره سره خلوت سوي وي او ترهغه وروسته يی طلاق ورکړي وي نو عدت لازمه ده په عدت کي دننه دبل چا سره نکاح کول صحيح نه دي: قال في الدر المختار والخلوة الخ كالوطئ الخ ولو كان الزوج محبوبا او عنينا الخ. (۳)

دمعتدي واده ته وروتل صحيح نه دی: سوال: (۱۱۰۹) دهغي ښځه چي ميره يی مې سوي وي په عدت کي دخپلو ورونو يا والدينو کورته ديو واده يا بل پروگرام لپاره دورځي يا دشپي په يوه برخه کي تلل او بيرته په شپه کي خپل کور ته راتلل جائز دي او که نه؟

جواب: هغي ښځي ته چي ميره يی وفات وي په عدت کي دورځي يا دشپي په يوه برخه کي چيري دتللو اجازه چي فقهاوو ورکړي ده هغه دنفقي يا بل دا ډول ضرورت په وجهه يی ورکړيده که دا ضرورت نه وو نو بيا دا لکه مطلقه داسي ده چي په عدت کي دهغي

(۱) اما نکاح منکوحه الغير ومعتدته (الی قوله) فلم يقل احد بجوازه فلم ينعقد اصلا (رد المحتار باب المهرج ۲ ص ۴۸۲ ط. س. ج ۳ ص ۱۳۲). ظفیر

(۲) وهي (أى المعتدة) في حق حرة تحيض لطلاق او فسخ بعد الدخول حقيقة او حکما ثلاث حیض کوامل (الدر المختار علی هامش ردالمحتار ج ۲ ص ۸۲۵ باب العدة ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴). ظفیر

(۳) الدر المختار علی هامش الطحطاوي باب المهرج ۲ ص ۵۳-۵۴. ظفیر

وتل او یوحای تلل صحیح نه دی لکه څنگه چي په درمختارکي دي: حتی لو کان عندها کفایتها صارت کالمطلقة فلا یحل لها الخروج (۱) فتح، او همدا ډول په شامي کي دفتح القدير څخه منقول دي نو دهغي بنځي چي ميره يي مړ وي دپلار يا ورور کورته په واده يا بل پروگرام کي دورځي تلل هم صحیح نه دي.

پرميره باندي عدت نسته: سوال: (۱۱۱۰) زما دبنځي دمرگ څخه (۳۳) ورځي وروسته زما اخني دخپلي لورنکاح زما سره وکړه آيا ماته دبنځو په ډول دعدت تيرولو انتظار کول په کار وو اوکه نه؟

جواب: په سرې باندي هيڅ عده نسته، وروسته دوفات دبنځي څخه ددی دخور، وريري او خورزی سره فوراً نکاح کولی سی او صحیح (۲) ده. فقط

دشيدو ورگونکي بنځي عده هم دري حيضه دي: سوال: (۱۱۱۱) يوي بنځي ته ددی خاوند طلاق ورکي او دبنځي په غيره کي بچي شيدی خورونکي موجود دی او هغه ددی شيدی چنبي، نو ددی وجه څخه دی بنځي ته دشيدو ورکولو په ورځو کي حيض نه راځي بلکي دوه کاله وروسته چي بچي دشيدو څخه پريکوي په دی وخت کي يي حيض راځي، په دی وخت کي نه بنځه حامله ده نه آيسه ده، نو په دی صورت کي عده ددی بنځي به بالحیض وی اوکه نه بلاشهر اونکاح به يي کله صحیح وی؟

جواب: قال فی الدرالمختار وهي فی حق حرة تحيض الخ ثلثة حيض کوامل الخ (۳)، نو معلومه سوه چي په دی صورت کي عده دذکر سوی مسماة دري حيضه دی ترڅو پوري چي يي دري حيض نه وی تير کړي نو نکاح يي صحیح نه ده.

دچا عده چي په وضع دحمل سره دی نوکه چيري په دوا سره حمل وغورځوي نو عده به يي پوره سی اوکه نه؟ سوال: (۱۱۱۲) هغه مطلقه بنځه چي دهغي عده وضع دحمل ده نوکه دغه دخپلي مودی دحمل دپوره کولو څخه مخکي حمل خپل په دوا ياپه بله يوه ذريعه سره ساقط کړي نو ددی عده به پوره سی اوکه نه؟

جواب: که چيري حامله مطلقه په يو تدبير اوچل سره خپل حمل ساقط کړي نوکه چيري ددی حمل بعض اعضاء بنکاره سوی وه لکه لاس، پنبه وغيره نو بيا عده ددی پوره کيږي (۴). وسقط ظهر بعض خلقه کيد او رجل الخ ولد الخ وتنقضی به العدة الخ (۵). در مختار. فقط

(۱) الدر المختار علی هامش الطحاوي فصل في الحداد ج ۲ ص ۲۳۰. ظفیر

(۲) واصطلاحاً تربص يلزم المرأة (ايضا ج ۲ ص ۲۱۴ باب العدة). ظفیر

(۳) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴. ظفیر

(۴) واذا اسقطت سقطا ان استبان بعض خلقه انقضت به العدة لانه ولد والا فلا (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص =

دطلاقو په عده کی چی حامله سی نو ددی عده وضع دحمل ده: سوال: (۱۱۱۳) چی کمه

بنځه دطلاقو په عده کی حامله سی په زنا سره نو ددی عده به څه وی، او دزانی سره چی نکاح مخکی دوضع دحمل څخه وسوه نوهغه صحیح ده اوکه نه؟

جواب: کمه بنځه چی په عده کی په زنا سره حامله سی نو ددی عده به په وضع دحمل سره پوره کیږی، فی ردالمحتار عن الحاوی الزاهدی اذا حبلت المعتدة وولدت تنقضی به العدة سواء كان من المطلق او من زنا الخ (۱)، دی زانی چی کمه نکاح وکړه مخکی دوضع دحمل څخه نوهغه بالکل ناجائز سوه ځکه چی هغه نکاح په عده کی وسوه اوپه عده کی نکاح کول باطل دی.

دخاوند په عیسایی کیدلو سره بنځه دنکاح څخه ووتله لیکن پر دی بنځی عده تیروول لازم

دی: سوال: (۱۱۱۴) زید عیسایی مذهب ته واوښتی نو اوس ددی نکاح دهندي مسلمانې سره باقی پاته سوه اوکه نه؟ او هنده دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟ او پر هندي باندي عده سته اوکه نه؟ نوکه چیري وي نو دکله څخه به عده شماريږي آیا دوخت دارتداد دزید څخه اوکه نه دوخت دفسخ دنکاح څخه؟

جواب: فی الدرالمختار وارتداد احدهما فسخ عاجل الخ وفيه وعليه نفقة العدة الخ وفيه ايضا وهي في حق حرة ولو كتابية تحت مسلم تحيض لطلاق الخ ولو رجعيا او فسخ بجميع اسبابه الخ ثلث حيض كوامل الخ قوله: بجميع اسباب مثل الانفساخ بخيار البلوغ والعتق وعدم الكفاءة وملك احد الزوجين الآخر والردة في بعض الصور الخ شامی جلد ثانی (۲) نومعلومه سوه چی په صورت مسئوله کی هنده دزید دنکاح څخه ووتله او عده پر هنده باندي لازمه ده، وروسته دعدي څخه دوهمه نکاح کولی سی، او زمانه دعدي به دوخت دارتداد دخاوند څخه شمارل کیږی.

پرمړندی عده لازمه ده: سوال: (۱۱۱۵) که چیري په صورت دپریښوولو داسلام کی دده منکوحه پرده حرامه ده اونکاح دده فسخ وی نو دداسی بنځی دپاره عده ضروری ده شرعاً اوکه نه؟

جواب: عده واجب ده (۳).

= ۸۳۱. ط. س. ج. ۳ ص ۵۱۲. ظفیر

(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار. ط. س. ج. ۳ ص ۵۱۲. ظفیر

(۶) ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج. ۳ ص ۵۱۱. ظفیر

(۷) وگوری ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۵. ط. س. ج. ۳ ص ۵۰۴. ظفیر

(۸) وارتداد احدهما فسخ عاجل فللموطوءة كل مهرها ولغيرها نصفه لو ارتد وعليه نفقة العدة (درمختار) =

دعدی والا بنہی نکاح باطلہ ده: سوال: (۱۱۱۲) دیوسری انتقال وسو دده دبنہی سره په عده کی دده خسر دوهمه نکاح وکړه، نکاح ویونکی ته معلومه نه وه چی عده پوره سوه اوکه نه؟ بل داچی په دی مجمع کی ټول اکابر موجود وه، اوبعضی خبر هم وه چی ددی عده پوره سوی نه ده، هغوی په دی وخت څه تذکره ونه کړه، راتلونکی ورځ یی وویل چی په عده کی یی نکاح وتړله، اوس ددی نکاح وسوه اوکه نه؟ اومجلس والا گنهگار سوه اوکه نه؟ اوهمدارنگه دمجلس والاوو نکاح باقی پاته سوه اوکه نه؟

جواب: کله چی واقعی عده ددی پوره سوی نه وه نو هغه نکاح باطله اونا جائزه ده (۱)، اومجلس والا په عقد کی چی هغوی ته علم وو چی عده پوره سوی نه ده اویایی څه ونه ویل نو گنهگار اوفاسق دی نو توبه دی وکارپی اوچاته چی علم نه وو، نو هغه گنهگار نه سو اوپه دوی کی نکاح دهیچا ماته نه سوه ځکه چی نکاح په کافر اودمرتد کیدو سره ماتیری اودا فعل گناه ده کفر او ارتداد نه دی.

دمجذوم بنه چی دڅو کالو څخه جلاوه نو دطلاقو څخه وروسته پردی باندی هم عده لازمه

ده: سوال: (۱۱۱۷) یوسری مجذوم خپلی بنه چی ته په طلاق ورکولو باندی راضی دی او دغه سری دپنځلس شپاړلسو کالو څخه په جذام کی اخته دی اوصاحب دفراش دی نو په داسی حالت کی هم ددی سری بنه چی ته دعدی ضرورت به وی؟

جواب: کله چی هغه بنه مدخوله ده یا ددی سره خلوت سویدی یعنی که چیری یو وخت هم خلوت یاصحبت سوی وی نو بیا عده وروسته دطلاقو څخه پر دی لازمه ده اوعده دمطلقی که چیری حیض یی راځی نو دری حیضه دی نو دعدی تیریدلو څخه به مخکی دوهه نکاح نه وی صحیح (۲).

وفات کیدونکی خاوند که وطی نه وی کړی نو هم عده وفات یی پر بنه چی ضروری ده: سوال:

(۱۱۱۸) یوسری وفات سو اودده بنه په عمر دشلو کالو ده، ددی مور اوپلار په ۳۵ ورځو کی ددی نکاح دیوبل سری سره وکړله لیکن دبنه چی نکاح ثانی په جبر سره کیدل او دمخکی خاوند سره وطی کیدل نه بیانوی یعنی چی وطی یی نه دی کړی او مړ سو،

= قوله وعليه نفقة العدة ای لو مدخولا بها اذا غيرها لاعدة عليها وافاد وجوب العدة سواء ارتد او ارتدت بالحیض او بالاشهر لوصغيرة او آيسة اوبوضع الحمل كما فی البحر (ردالمحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳). ظفیر

(۱) اما نکاح منکوحه الغیر ومعتدته (الی قوله) لم يقل احد بجوازه فلم یعتقد اصلا (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۲). ظفیر

(۲) وتجب العدة فی الكل ای كل انواع الخلوۃ احتیاط (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المهر ج ۲ ص ۴۷۳. ط. س. ج ۳ ص ۱۲۲). ظفیر

نو دانکاح ثانی جائز سوہ کہ نہ؟ کہ چیری دبالغی بنہئی خاوند بغیر دوطی خنہ مرسی نو ہم عدہ وفات ضروری ده اوکہ نہ؟

جواب: دکمی بنہئی خاوند چی مرسی کہ خہ ہم هغه وطی نہ وی کپی نو بیا ہم عدہ پر دی بنہئی خلور میاشتی اولس ورخی واجب دی لکہ خہ رکم چی اللہ ﷻ فرمایلی دی، والذین یتوفون منکم ویذرون ازواجاً یتربصن بانفسهن اربعة اشهر وعشرا، الایة (۱)، نو دایت کریمه اطلاق مذکورہ موده دعدی پر متوفی عنها زوجها واجبوی کہ هغه بنہئی موطوءة وی اوکہ نہ. هکذا فی کتب الفقه (۲)، نو هغه نکاح ددی بنہئی چی مخکی دیوره کید و دعدی خنہ سوی ده باطله او حرامه او ناجائز ده.

کہ بیرہ وی نو عدہ دخاوند دکور پرخی دمور او پلار سرہ تیروول درست دی: سوال: (۱۱۱۹)

یوه انجلی په (۲۰) دجنوری سنه ۱۹۲۰م کی کونډه سویده چی دخپل خاوند په مکان کی دسکونت کولو له امله ورته بیرہ دخطری ده، نوکونډی مذکورہ ته دخوراک او دچنباک ډیر سخت تکلیف دی، اوددی خسرگنی پردی بانندی رنگا رنگ سختی او تکلیف اوتشدد کوی وجه داده چی هغه خلگ داغواپی چی وروسته دعدی خنہ فوراً دخپلی مرضی موافق دکونډی عقد ثانی وکپی، اوکونډه داغواپی چی دمور اودپلار په رضا سره عقد ثانی وکپی، نو په حالت مذکورہ کی کہ چیری په ورخو عدہ کی مذکورہ کونډه دمور اودپلار کورته راسی اوعده پوره کپی نو کولی سی اوکہ نه؟ حکم چی هلته علاوه دمعاملاتو مذکورہ وو خنہ داختره ده چی کہ چیری کونډی ددوی درضا موافق دعقد خنہ انکار وکپی نو هغوی به بی ضرور وهی اوتکوی به بی چی ددغه سره دخان خطرہ هم ده اویا داچی کونډه خود کشی ته تیاره سی.

جواب: دداسی خطرہ اودبیری په حالت کی هغه کونډه دخپل مور اودپلار کور ته راتلی اوعده پوره کولی سی (۳).

کافره بنهئ مسلمانہ سوہ او ددی خاوند مسلمان نہ سو نو پردی عدہ لازمه ده اوکہ نه؟ سوال:

(۱۱۲۰) یوه کافره بنهئ په اسلام کی داخله سوہ اوددی خاوند چی کافر دی مسلمان نہ سو، نو په دوی دواړو کی شرعاً تفریق کیږی؟ اویه بنہئی بانندی عدہ واجبیری اوکہ نه؟

(۱) سورة البقرة ع ۳۰. ظفیر

(۲) والعدة للموت اربعة اشهر وعشر من الايام بشرط بقاء النکاح صحیحا الی الموت مطلقا وطنت اولاً ولو صغيرة الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۰. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفیر

(۳) وتعتد ان ای معتدة طلاق وموت فی بیت وجبت فیہ الخ الا ان تخرج اوبتهدم المنزل اوتخاف الخ ونحو ذلك من الضرورات فتخرج لاقرب موضع الیه (الدرالمختار علی هامش ردالمختار باب العدة ج ۲ ص ۸۵۴. ط. س. ج ۳ ص ۵۳۲). ظفیر

اوکھ چیری دانبخه دمسلمانیدو خخه وروسته فوراً دیو مسلمان سره نکاح وکړی نو دا نکاح به صحیح وی اوکھ نه؟

جواب: په درمختار کی دی چی: لواسلم احدهما ثمة ای دار الحرب ویلحق بها الخ لم تبني حتی تحيض ثلثاً اوتمضی ثلثة اشهر قبل اسلام الاخر اقامة لشرط الفرقة مقام السبب الخ (۱)، ددی عبارت خخه واضحه سوه چی په دی ملک کی که چیری خاوند والا بنخه اسلام قبول کړی اوخاوند اسلام قبول نه کړی نو دری میاشتی وروسته به هغه دخپل خاوند خخه بائنه اومطلقه سی، اومخکی یی داویلی دی چی ولیست بعدة الخ (۲)، یعنی دادری حیض دعدی نه دی بلکی داموده قائم مقام دانکار دخاوند ده، اویه اسلام راوړلو سره بیا په دی کی اختلاف سویدی چی علاوه ددی درو حیضو خخه نوره عده به پردی بنخه لازمه وی اوکھ نه؟ دامام صاحب دقاعدی موافق پردی باندی عده نه لازمیری او دمذکوره دری حیضه تیریدلو خخه وروسته نکاح ثانی دی ته حلاله ده اومخکی ددی مودی خخه به نکاح صحیح نه وی. فقط

مسلماننه بنخه چی مرتده سی اویا اسلام قبول کړی نو پردی عده سته اوکھ نه؟ سوال:

(۱۱۲۱) دزید بنخه هنده مرتده سوه نو پردی باندی عده سته اوکھ نه؟ اونکاح په دی فسخ ده اوکھ نه؟ اودوهم سپری ددی سره نکاح کولی سی اوکھ نه؟

جواب: په درمختار کی دی، واررداد احدهما فسخ عاجل الخ (۳)، وفی ردالمحتار وافاد وجوب العدة سواء ارتد او ارتدت الخ (۴)، او بیایی په درمختار کی لیکلی دی چی، وتجب علی الاسلام وعلی تجدید النکاح زجراً لها بمهر یسیر کدینار وعلیه الفتوی ولوالجیه وافتی مشائخ بلخ بعدم الفرقة بردتها زجراً وتیسیراً الخ (۵)، نو ددی عباراتو خخه دامطلبونه واضح سوه، اول داچی په مرتد کیدو سره واحد الزوجین نکاح فسخ کیږی اوعده پر بنخی باندی لازمیری، اوددرمختار ددوهم روایت خخه دامعلومه سوه چی بنخه که چیری مرتده سی والعیاذ بالله نودابه مجبوریری پراسلام راوړلو باندی او داوونی خاوند سره به په لږ څه مهر باندی په تجدید دنکاح مجبوریری، اودبلخ دمشائخو

(۱) ایضا باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۲ و ج ۲ ص ۵۳۷. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر

(۲) ایضا وهل تجب العدة بعد مضي هذه المدة فان كانت المرأة حریبة فلا لانه لاعدة علی الحریبة (ردالمحتار

باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۷. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۴. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر

(۴) ردالمحتار باب ایضا ج ۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳ - ۱۹۴. ظفیر

(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج ۲ ص ۵۴۰. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۴. ظفیر

فتاویٰ خخه معلومه سوه چی دښځی په مرتد کیدلو سره به دنکاح دفسخ حکم نه سی کیدی، زجرأ.

دکونډی عده څلور میاشتی اولس ورځی دی: سوال: (۱۱۲۲) یوه ښځه په پنځلسم تاریخ باندی کونډه سوه، نو دی دپنځلسم تاریخ په حساب سره څلور میاشتی اولس ورځی پوره کړی او خپله نکاح ثانی یی وکړه، بیا دوو څلورو سپیانو په عده کی دوې یا څلور ورځی کمی راوستلی نو داصحیح دی اوکه نه؟

جواب: بی شکه په موجب دروایت دامام اعظم رحمته الله علیه په دی صورت کی په عده کی څه کمی پاته کیږی ځکه چی دامام صاحب په نزد باندی په داسی صورت کی چی په وسط دمیاشتی کی کونډه وی نو دورځو دشمیر اعتبار دی، یعنی دهری میاشتی څخه به دیرش دیرش ورځی اخیستل کیږی اولس ورځی اوڅلور میاشتی به یوسل اودیرش ورځی (۱) وی، نوکه چیری دیوسل او دیرش ورځو څخه په کم کی دی کونډی خپله نکاح وکړه نو هغه نکاح صحیح نه سوه اوبیا دی نکاح وکړی.

دحاملی عده وضع دحمل ده: سوال: (۱۱۲۳) یوه ښځه کونډه ده چی ددوو کالو څخه زیاته موده تیره سوه چی دی ته حمل بالیقین دی، جنین وچ سویدی چی کله تازه کیږی او کله بیا وچ سی نو ددی ښځی عده به څه وی؟

جواب: ددی ښځی عده وضع دحمل ده (۲).

دممتدة الطهر والا ښځی عده: سوال: (۱۱۲۴) دیوی ښځی عمر تقریباً (۲۵) کاله دی لیکن دبلوغ اثار لا تراوسه پوری پیدانه سوه نه یی حیض راغی اونه یی دسینې لوروالی وسو ددی خاوند وایی چی دا دسړی قابله نسی کیدی، نو اوس په یوه طریقی سره ددی ښځی مذکوره دوهمه خور ددی دځاوند په نکاح کی راتللی سی اوکه نه؟ اوکه چیری دیته طلاق ورکول سی نو ددی عده به دری میاشتی وی اوکه نه؟

جواب: دی ښځی ته دی طلاق ورکړی اودعدی دتیریدلو څخه وروسته ددی دخور سره نکاح کولی سی اوددی عده چی ترڅو پوری سن ایاس ته نه وی رسیدلی نو دری حیضه

(۱) والعدة للموت اربعة اشهر بلاهله لو بالغرة كما مر وعشر من الايام (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۰. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰) وقبيله بلاهله لو فى الغرة والا فبالايام بحر وغيره (درمختار) فى المحيط إذا اتفق عدة الطلاق والموت فى غرة الشهر اعتبرت الشهور بالأهلية وإن نقصت عن العدد وإن اتفق فى وسط الشهر فعند الإمام يعتبر بالأيام فتعدت فى الطلاق بتسعين يوماً وفى الوفاة بمائة وثلاثين وعندهما يكمل الأول من الأخير وما بينهما بالأهله الخ (ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۲۹، ط. س. ج ۳ ص ۵۱۰). ظفير (۲) وفى حق الحامل الخ وضع جميع حملها (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۱). ظفير

دی اوبعضو فقہاء دامام مالک پہ مذهب پہ وخت دضرورت کی فتویٰ ورکریده، چی ددوی پہ نزد عدہ دممتدة الطهر والا بنحیٰ پہ نہ میاشتو کی پوره کیری اوپہ شامی کی دبحر وغیرہ خخہ نقل دی چی پہ پوره یوکال کی عدہ ختمیری، پہ درمختار کی دی چی، والعدہ فی حق من لم تحض لصغر اوکبر اوبلغت بالسن الخ ولم تحض الخ الشابة الممتدة بالطهر بان حاضت ثم امتد طهرها فتعتد بالحیض الی ان تبلغ سن الایاس (۱)، وفی الشامی قال الزاهدی وقد کان بعض اصحابنا یفتون بقول مالک فی هذه المسئلة للضرورة الخ (۲). فقط

نوی مسلمانہ سوی بنحہ چی دهنی کافر خاوند مر سویدی نو پر دی باندی عدہ نستہ: سوال:

(۱۱۲۵) یوہ بنحہ مسلمانہ سوہ ددی بیان دی چی زما خاوند مر سویدی چی کافروو، داچی مسلمانہ سوہ نوهفته وسوہ، نو آیا ددی نکاح فی الحال دیو مسلمان سرہ کیدی سی اوکہ نہ دری حیضہ انتظار بہ کوی؟

جواب: ددی نوی مسلمانہ بنحیٰ نکاح وروستہ داسلام خخہ فوراً دیو مسلمان سرہ صحیح دہ.

بی پردی بنحیٰ تہ ہم پہ عدہ کی پردہ کول پہ کاردی: سوال: (۱۱۲۲) کونڈہ بنحہ چی

دخپل خاوند پہ وخت کی بی پردی اوسیدہ، نو پہ عدہ کی پردی پردہ واجب دہ اوکہ نہ؟ **جواب:** دی تہ پردہ کول پہ کاردی اوپہ پردہ کی اوسیدل پہ کاردی اوکونڈہ بنحہ دخہ ضروری کار پہ وجہ سرہ بل کلی تہ یابلی محلی تہ کہ چیری ولاپہ سی نو صحیح دہ او دشپی بہ بیرتہ خپل کورتہ راحی (۳).

دطلاقو دانکار کولو خخہ وروستہ اقرار وگری نو ددی عدہ بہ دکله خخہ وی؟ سوال:

(۱۱۲۷) دزید بنحہ وایی چی ماتہ زید زبانی طلاق راکریدی، مگر هغه اقرار نہ کوی، خو چی کله دہ تہ درقم (روپو) طمع ورکول سوہ نوهغه پہ تحریری طلاقو کی لیکل کوی چی ما خو دیتہ شپہر میاشتی مخکی طلاق ورکریدی نوددی دعدی تاریخ بہ دتحریر خخہ شروع وی اوکہ نہ دشپہر میاشتی مخکی خخہ؟

جواب: پہ درمختارکی دی چی: بخلاف ما لو اقر بطلاقها منذ زمان ماض (۴) فان الفتویٰ

(۱) ایضاً ج ۲ ص ۸۲۷ و ج ۲ ص ۸۲۸. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۷. ظفیر

(۲) ردالمحتار للشامی باب العدة ج ۳ ص ۸۲۹. ط. س. ج ۳ ص ۵۰۸. ظفیر

(۳) لا تخرج معتدة وبائن بای فرقة كانت الخ لوحرة من بيتها الخ وتبيت اكثر الليل فی منزلها الخ (الدرالمختار

علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۵۳. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۸. ظفیر

(۴) ایضاً ج ۲ ص ۸۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۵۲۰. ظفیر

علیٰ انہا من وقت الاقرار الخ نومعلومہ سوہ چی مفتیٰ بہ قول پہ دہ صورت کی دادی چی دوقت داقرار اودتحریر خخہ بہ عدہ شماریری احتیاطاً.

پہ عدہ دوفات کی یی نکاح کری وہ خو شپر میاشتی وروستہ یی جداوالی اختیار کی اوبیایی

ددی سرہ نکاح وکړہ نواوس بہ عدہ خہ وی؟ سوال: (۱۱۲۸) دیوی بنخی پہ عدہ دوفات کی صرف یوہ میاشت تیرہ سوی وہ چی یوسپی ددی سرہ نکاح وکړہ پہ وجھی دبی علمی اودجھالت دبنخی اودسپی ترشپرو میاشتو پوری ددی سرہ تعلق وو، بیاخو کسان باندی خبر سوہ نو هغوی دوی جلا کړہ اوسپی یی دبنخی دحای خخہ وایستی، بیادری ورخی وروستہ سپی یومولوی صاحب راوستی اوبنخہ راضی سوہ او مولوی صاحب ددوی نکاح وویله، اوس دلته دعلماؤ دوی دلی دی یوہ دلہ وایی چی عدہ وفات تیرہ سوہ او اوس ددی نکاح صحیح سوہ، اودوہمہ دلہ وایی چی دتفریق خخہ وروستہ چی ترکمہ پوری مابقی عدہ تیرہ سوی نہ وی نو نکاح صحیح نہ دہ کہ چیری پہ عدہ کی یی نکاح وسوہ اوتریوی اوردی مودی پوری بنخہ اوخاوند ہم بستر وہ، برابرہ خبرہ دہ کہ هغہ عدہ پہ میاشتو سرہ وی اوکہ پہ حیض سرہ وی نوپہ دی مودہ کی مخکی عدہ تمامہ کیدی سی اوکہ نہ؟

جواب: پہ درمختار کی دی چی، واذا وطئت المعتدة بشبهة ولومن المطلق وجبت عدة اخرى لتجدد السبب وتداخلتا والمرئی من الحيض وعليها ان تتم العدة الثانية ان تمت الاولى الخ وفي الشامي: اعلم ان المرأة إذا وجب عليها عدتان ، فإما أن يكونا من رجلين أو من واحد ففي الثاني لا شك أن العدتين تداخلتا وفي الأول إن كانتا من جنسين كالمتوفى عنها زوجها إذا وطئت بشبهة أو من جنس واحد كالمطلقة إذا تزوجت في عدتها فوطئها الثاني وفرق بينهما تداخلتا عندنا ويكون ما تراه من الحيض محتسبا منهما جميعا وإذا انقضت العدة الأولى ولم تكمل الثانية فعليها إتمام الثانية شامی (۱) ج ۲ ص ۲۰۹، ددی عبارت خخہ واضح سوہ چی پہ صورت مسئلہ کی بہ دوارہ عدی متدخلي وی اوعدہ دوفات بہ پورہ کری، کہ چیری عدہ ثانیہ پورہ سوی نہ وی نو دا پورہ کول پہ کاردی.

پہ لاندینی صورت کی بہ عدہ دکله خخہ وی؟ سوال: (۱۱۲۹) عبد الرحيم هجرت وکی اوکابل تہ ولاپی اویو تحریر یی پہ تاریخ ۱۲ جولائی سنہ ۱۹۲۰م باندی مورہ تہ راکول سو چی دهغه خلاصہ دادہ چی کہ چیری دنن تاریخ خخہ تردرو میاشتو پوری زما دطرف

(۱) وگوری ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۷-۸۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۸ مطلب فی وطی المعتدة بشبهة. ظ

خخه خه خط رانغی نوزما بنخه مطلقه ده اودیتہ ددوہمی نکاح اختیار دی، پہ دی صورت کی کہ چیری دعبدالرحیم پربنخه باندی طلاق عائد سی نو ددی عدہ بہ دکله خخه شمارل کیری؟

جواب: پہ دی صورت کی ددریم جولائی یعنی دورخی دتحریر خط خخه کم وخت چی دری میاشتی پورہ سی یعنی دریم اکتوبر سنہ ۱۹۲۰م تہ بہ پہ شرط ددی چی تر دی وختہ پوری بل تحریر دعبدالرحیم خخه رانسی نو موافق دشرط پہ ۱۳ داکتوبر ددہ بنخه بہ مطلقہ سی اوددی وخت خخه بہ عدہ دطلاق دری حیضہ دی تہ پورہ کول پکار وی کہ چیری دی تہ حیض رآخی۔

زانیہ دزانی سرہ فوراً نکاح کولی سی اوعده باندی نستہ: سوال: (۱۱۳۰) زید دھندی سرہ نکاح وکپہ، بیاخہ مودہ وروستہ دھندی خور بی ہم پہ خپل تعلق کی وساتلہ بیا دھندی خور تہ زید طلاق ورکی اوازادہ بی کپہ، نو اوس دھندی خور بہ دوہمہ نکاح وروستہ دعدی خخہ کوی اوکہ نہ پر دی عدہ لازمہ نہ دہ؟

جواب: دخور دھندی سرہ چی کلہ زید نکاح نہ وہ کپی اوبلا نکاح بی ددی سرہ تعلق ناجائز وساتی اوزنا بی وکپہ نو دزید دکور خخہ پہ جداوالی باندی ہغہ فوراً خپلہ نکاح کولی سی، اوعده پر دی باندی ہیخ نستہ (۱)۔

دمعتدی سرہ پہ زناکولو سرہ پر دی باندی نوی عدہ نہ رآخی: سوال: (۱۱۳۱) یوسپی دبی علمی پہ وجہ سرہ دیوی بنخی سرہ ددی دخاوند دمرگ خخہ یوہ میاشت وروستہ نکاح وکپہ ترشپرو میاشتو پوری ہم بستر وہ، بیا خلگو دبنخی اودخاوند پہ مینخ کی جداوالی وکی اوسپی بی دبنخی دخای خخہ وایستی بیا یومولوی دری خلور ورخی وروستہ نکاح ددوارو وویلہ نو آیا دانکاح جائز اونافذ سوہ اوکہ نہ؟ نوکہ چیری داوردی مودی خخہ وروستہ جداوالی واقع سو نوپہ نکاح فاسد وغیرہ کی اولہ باقی عدہ دزوجینو پہ خپل مینخ کی دمشغولتیا پہ زمانہ کی تمامیدی سی اوکہ تر تفریق وروستہ پہ متداخل کیدو سرہ تمامیدی سی؟

جواب: شامی ج ۲ ص ۳۵، باب المہر و ذکر فی البحر هناك عن المجتبی أن کل نکاح اختلف العلماء فی جوازہ کالنکاح بلا شہود فالدخول فیہ موجب للعدۃ أما نکاح منکوحۃ الغیر ومعتد تہ فالدخول فیہ لایوجب العدۃ إن علم أنها للغیر (۲) لأنه لم یقل أحد

(۱) لونکحہا الزانی حل لہ وطوہا اتفاقا والولد لہ ولزمہ النفقۃ (الدرالمختار علی ہامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج ۲ ص ۴۰۱ ط. س. ج ۳ ص ۹۴). ظفیر

(۲) ردالمحتار باب المہر ج ۲ ص ۴۸۲ ط. س. ج ۳ ص ۱۳۲ مطلب فی النکاح الفاسد. ظفیر

بجوازہ فلم ینعقد أصلاً الخ ، ددی څخه معلومه سوه چي دمعتدی دغیر سره باوجود دعلم ددی امر څخه چي دامعتده ده نکاح کول اوپه دخول کولو سره عده نه لازمیری اوبسکاره داده چي ددی عده به دزنا په زمانه کی پوره کیږي مثلاً که چیري څوک دکونډه معتده په عده کی زنا وکړي نو بسکاره ده چي دغه موده به په زمانه دعدی کی شماریری. **پرمطلقه عده ضروری ده: سوال: (۱۱۳۲)** په اول کی دزید نکاح دهندی سره وسوه څه موده وروسته زید په زمانه دحیات دهنده کی ددی دحقیقی خور سره نکاح وکړه، بیا زید هندی ته طلاق ورکی، اوس هنده دبل سړی سره دنکاح کولو دپاره ورځی عده به پوره کوی اوکه نه؟

جواب: عده به لازمیری. فقط

ځاوند والا چي په زنا سره حامله سویده نوپه دی باندی عده لازمه ده: سوال: (۱۱۳۳) دزید دمنکوحی زبیده سره عمر زنا وکړه اوزبیده حامله سوه، په حالت دحمل زید دی ته طلاق ورکی جدایی کړه، آیا زبیدی ته د عمر سره دنکاح کولو دپاره دعدی پوره کول شرط دی اوکه نه؟

جواب: چونکی په حکم د، الولد للفراش وللعاهر الحجر (۱)، سره هغه حمل دزنا څخه کیدل شرعاً مسلم نه دی، ددی وجه څخه عمر ته به ددی مطلقه حامله څخه بغیر دوضع دحمل څخه نکاح جائز نه وی ځکه چي دحاملی عده وضع دحمل ده، کما قال الله تعالی واولات الاحمال اجلهن ان یضعن حملهن الآیة (۲).

دعدی متعلق څو سوالونه: سوال: (۱۱۳۴) که چیري طالق اومطلقه دواړه ووايي چي نه یوځای موږ یوازي ناست یو اونه وطی سته، نو اوس به ددوی په قول او په قسم سره اعتبار کیږي اوکه نه بغیر دقسم څخه اعتبار وکړي او بغیر دعدی څخه نکاح ووسی؟
(۲) که چیري وروسته ددی نکاح څخه په یوه میاشت کی هغه بنځه دبل سړی سره ولاړه سی او دخپل مذکوره پورته قول څخه منکر سی نو په قول به یې اعتبار ووسی اوکه نه؟
(۳) که چیري دطلاقو څخه وروسته بنځه ووايي چي زه غیر مدخوله یم نو بغیر دعدی څخه ددوهم سړی سره نکاح ددی جائزه اوکه نه؟

(۴) خلوت صحیحه په گواهانو سره ثابتیری اوکه نه دطالق اودمطلقی په قول سره؟

جواب: ۱. کله چي دواړه متفق دی پرعدم خلوت اوصحبت باندی نو دقسم ضرورت نسته.

(۱) ترمذی باب ما جاء ان الولد للفراش ج ۱ ص ۱۸۲. ظفیر

(۲) سورة الطلاق، وفي حق الحامل مطلقاً وضع جميع الحامل حملها (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۱). ظفیر

۲۱. دمابعد انکار اعتبار نسته.

۳۱. که چیری گمان ددی دقول ربنتیا وو نو پر دی به اعتماد وکری، اونکاح ددی سره بغیر دعدی خخه جائز ده.

۴۱. که چیری دواړه متفق وی په خه کار باندی نو ضرورت دشاهدانو نسته اوکه چیری په خپل مینخ کی یی اختلاف وی نو پېمدعی باندی بینه دی اوپر منکر باندی قسم دی.

دحاملی بنخی عده وضع دحمل ده اوکه چیری هغه وچ سوی وی نو ددی په دوا وغیره سره

غورخول ورته جائز دی: سوال: (۱۱۳۵) دچاپه خیته کی چی حمل وی اوخاوند مړسوی وی اویچی په خیته کی وچ سوی وی، ددی بنخی نکاح کول مخکی داسقاط دحمل خخه جائز ده اوکه نه؟ اودا حمل په خنکه طریقی سره غورخول جائز دی؟

جواب: دحاملی متوفی عنها زوجها عده په وضع دحمل سره ده، کماقال الله تعالی واولات الاحمال اجلهن ان یضعن حملهن (الآیة) نوچی ترخو پوری وضع دحمل نه وی سوی چی په هره طریقه سره وی ترهغه وخته پوری هغه بنخه په بل خای کی نکاح نه سی کولی، اوچی کله په وجه دوچیدلو دحمل دولادت خه صورت ونه سو نو اسقاط دحمل په دوا وغیره سره درست دی.

دطلاق نلته وو خخه وروسته که چیری خاوند زنا کوی نو ددی عده به هم دجدایی خخه

وروسته شروع کیږی: سوال: (۱۱۳۲) یوسړی خپلی بنخی ته په حالت دحصه کی دری طلاقه ورکړل او ددی خبری موده خلور پنخه میاشتی تیری سوی دی سړی اوبنخه صحبت هم کوی، نودا بنخه ددی خاوند په کورکی اوسیدلی سی اوکه نه؟ اوکه چیری بنخه دبل سړی سره نکاح کول غواړی نو عده به ازسر نو کول پکاروی اوکه نه هغه خلور پنخه میاشتی چی دخاوند په کور کی وه هغه به په عده کی شماریږی اوپه دی سره به عده پوره کیږی؟

جواب: پردی بنخی باندی دری طلاقه واقع سوه، اوبغیر دحلالی خخه داوولنی خاوند سره نکاح نه سی کولی اواولنی خاوند ته ددی سره برابر وطی کول حرام اوزنا ده اودوهمه نکاح دیته دبل سړی سره دعدی تیریدلو خخه وروسته کول په کاردی اوعده به یی دهغه وخت خخه شروع سی چی کله دا داوولنی خاوند خخه جلاسی اودیته (۱) نه ورخی.

چی دوباره یی راوستله نو په جماع کولو سره به دوهمه عده واجیږی: سوال: (۱۱۳۷) یو

(۱) ومبدأها ای العدة فی النکاح الفاسد بعد التفريق من القاضی بینهما ثم لو وطئها حدا والمشاركة ای اظهار العزم من الزوج علی ترک وطئها (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۴۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۲۱). ظفیر

سہی بنہی تہ دری طلاقہ بائن ورکھل اوجدایی کرلہ اوبیایی پہ عدہ کی خپل کورته راوستلہ تردی پوری چی عدہ تیرہ سوہ، یو ٹو ورخی وسوی، ددی خخہ وروستہ اهل محلہ ددوی پہ مینخ کی جداوالی وکھی اوپہ معلومات کولو باندی طالق جواب ورکی چی ماتہ طلاق یاد نہ وو، نو پہ دوبارہ راوستلو اوپہ جماع کولو سرہ عدہ ثانیہ واجبییری اوکہ نہ؟ او دا وطی بالشبہ دہ اوکہ نہ؟

جواب: داوطی بالشبہ دہ اودوہمہ عدہ واجب دہ اوتداخل بہ پہ عدتین کی کیری او بغیر دتیریدلو ددوہمی عدی خخہ تحلیل دنکاح درست نہ دی، کذافی الدرالمختار والشامی (۱).

چی کمہ بنخہ قابل دمجامعت نہ وی نو پر دی ہم عدہ ستہ: سوال: (۱۱۳۸) یوسہی دیوی بنہی سرہ وادہ وکی بیا وروستہ معلومہ سوہ چی ہغہ بنخہ قابلہ دمجامعت نہ دہ ماسوا دمتیازو دسوری خخہ نور خہ نستہ نو بیایی دیتہ طلاق ورکی نو پردی باندی عدہ واجب دہ اوکہ نہ؟ اوپر خاوند باندی نفقہ دعدہ واجب دہ اوکہ نہ؟ اومہر خومرہ اندازہ لازم دی؟

جواب: عدہ احتیاطا پردی واجب دہ (۲) اونفقہ دعدی ہم لازمہ دہ حکہ چی نفقہ تابع دعدی دہ، کذا فی الشامی، او مہر نصف لازم دی دوجہ ددخول دنہ کیدلو اودخلوت صحیحہ دنہ کیدلو خخہ، حکہ چی ددی بنہی سرہ چی کم خلوت وسو نوہغہ خلوت صحیحہ نہ دی کذا فی الدرالمختار (۳). فقط

دحاملی بنہی عدہ وضع دحمل دہ برابرہ خبرہ دہ کہ دخاوند دمرگ خخہ نیمہ گہنتہ وروستہ وضع دحمل سوی وی نو ہم: سوال: (۱۱۳۹) دحاملی بنہی عدہ وضع دحمل دہ نوکہ چیری ددی دخاوند وفات اووضع دحمل پہ یووخنت کی سوی وی نو ددی عدہ بہ خنگہ وی؟ کہ چیری وضع دحمل دخاوند دمرگ خخہ نیمہ گہنتہ مخکی اویا وروستہ وی نو خہ حکم دی؟

جواب: دحاملی عدہ مطلقاً پہ وضع دحمل سرہ دہ، کہ خہ ہم دخاوند دمرگ خخہ گہنتہ یا نیمہ گہنتہ بعد ہم وضع دحمل وسی نوعدہ پورہ سوہ، اوکہ چیری دوفات خخہ مخکی

(۱) واذا وطئت المعتدة بشبهة ولو من المطلق وجبت عدة اخرى لتجدد السبب وتداخلتا الخ (ایضاً ج ۲ ص ۸۳۷ ط. س. ج ۳ ص ۵۱۸) مطلب وطی المعتدة بشبهة. ظفیر

(۲) ان المذهب وجوب العدة للخلوة صحيحة اوفاسدة (ردالمحتار ج ۲ ص ۸۲۵ ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴) وتجب العدة بخلوة وان كانت فاسدة لان تصريحهم بوجوبها بالخلوة الفاسدة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۴۲۲ ط. س. ج ۳ ص ۵۰۴). ظفیر

(۳) والخلوة بلا مانع حسی وطبعی وشرعی ومن الحسی رتق وقرن وعضل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المہر ج ۲ ص ۴۲۲ ط. س. ج ۳ ص ۱۱۴). ظفیر

وضع دحمل وسی نوبیابه عده خلور میاشتی اولس ورخی وی په شامی کی دی چی، قوله وضع جمیع حملها ای بلا تقدیر بمدة سواء ولدت بعد الطلاق اوالموت بیوم او اقل الخ (۱).

دعدی پر ختمیدو باندی معلومه سوه چی حمل دی نو عده به خومره وی؟ سوال: (۱۱۴۰)
یوه بنسخه دیوکال مودی خخه په وجه دناخونبی دخپل خاوند خخه جلا اوسیدله، نودیتته ددی خاوند په ۲۸ مارچ طلاق ورکی، او ۲۸ جون ته یی دری میاشتی عده ختمه سوه، او دا وخت دیتته حمل ددوو میاشتو اودلسو ورخو وو، نوددی بنسخی نکاح ثانی په حالت دحمل کی ددوهم سړی سره جائزده اوکه نه؟ اودحمل موجوده بچی به دچا خخه متصور وی داوول خاوند خخه اوکه نه ددوهم خاوند خخه؟

جواب: دی بنسخی ته چونکی په عده کی حمل معلوم سو، نوددی عده به په وضع دحمل سره وی (۲)، یعنی چی کله بچی پیداسی نو هغه وخت به ددی عده پوره سی، اوکه چیری طلاق رجعی یی ورکړی وو، یعنی یو یا دوه طلاق یی په صریح الفاظو سره ورکړی وه نو بیابه عده کی حامله کیدل ددی رجعت گنل کیږی داوولنی خاوند خخه اودبچی نسب به داوولنی خاوند خخه ثابتیږی، اوددوهم سړی سره به ددی نکاح صحیح نه وی خکه چی داوولنی طلاق سره رجوع وسوه نو هغه بنسخه داوولنی خاوند زوجه سوه، اوکه چیری طلاق بائن اویا مغلظ وو، اویه عده کی حمل بنسکاره سو نوکه چیری بچی دشپرو میاشتو خخه په زیاته موده کی پیداسو نو نسب به دبچی دخاوند خخه ثابت نه سی، خو چی کله خاوند دعوی وکړی چی بچی زمادی اوعده بیاهم په وضع دحمل سره پوره سوه نوپه دی صورت کی وروسته دوضع دحمل خخه ددوهم سړی سره نکاح کول ددی صحیح دی او دبچی نسب به دهیچ چا خخه ثابت نه سی بلکی هغه ولد الزنا دی که چیری خاوند دعوی نه وی کړی.

دعدی نفقه پر ذمه دخاوند واجب ده: سوال: (۱۱۴۱) زید خپلی بنسخی حاملی ته طلاق ورکی اودکور خخه یی وایسته، نومذکوره بنسخی ته خرچه دوضع ترحمل پوری اومهر، او دبچی دپالنی دپاره خه ورلره ورکول کیدی سی اوکه نه؟
جواب: په دی صورت کی دنبسخی او دعدی نفقه پرذمه دخاوند واجب ده اودبچی دپروورش خرچه هم پر ذمه دخاوند ده، کذا فی کتب الفقه (۳).

(۱) وگوری ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۱. ظفیر

(۲) اعلم ان المعتدة لو حملت فی عدتها ذکر الکرخی ان عدتها وضع الحمل (ایضا) ط. س. ج ۳ ص ۵۱۱. ظفیر

(۳) وتجب لمطلقة الرجعی والبائن والفرقة بلا معصية كخيار عتق النفقة والسكنی والكسوة ان طالب المدة =

دوفات معتدة بنسخه دتعزیت دپاره هیچیری نسی تللی: سوال: (۱۱۴۲) دمعتده عن الوفات

بنسخی تلل دتعزیت دپاره دیو قریب کره څنگه دی؟

جواب: ناجائز دی کما فی الشامی عن الفتح والحاصل ان مدار خروجها بسبب قیام شغل المعیشة فیتقدر بقدره الخ ج ۲ ص ۲۷۳. (۱)

دووو کالو جلا اوسیدلو څخه وروسته هم که خاوند طلاق ورکړی نو هم عده لازمیری: سوال:

(۱۱۴۳) که چیری واقعی دامعلومه سی چی خاوند دخپلی بنسخی څخه دووو کالو څخه بالکل جلا دی اوپه بل ځای کی اوسیری نوکه چیری په دی حالت کی دووو کالو څخه وروسته خاوند خپلی بنسخی ته طلاق ورکی نو په دی صورت کی هم پر بنسخی عده تیروول لازمیری اوکه نه؟ ځکه چی علت چی کم دی نو هغه استبراء درحم ده او هغه دمخکی څخه حاصل دی؟

جواب: کله چی ددی بنسخی سره دخول اویاخلوت سویدی نو عده پر دی لازمه ده دوجه داطلاق دقول دباری تعالیٰ چی فرمایی: والمطلقات یتربصن بانفسهن (۲) ثلثة قروء ، ځکه چی اصل سبب دعدی دواجبوالی داحکم دباری تعالیٰ دی، اوداعلل چی فقهاء په منصوصاتو کی تحریر فرمایی دا دقبیلی دنکات بعد الوقوع څخه دی پردی بانندی مدار دحکم په موجودگی دنص صریح کی نه کیږی.

په عده دوفات کی چی چا واده وکی نو دهغه دعدی بیان: سوال: (۱۱۴۴) دزید متوفی

بنسخی سره په عده دوفات کی عمر نکاح وکړه وطی بی کولی اودنکاح څخه وروسته په دوی دواړو کی جداوالی ونه سو اونه ددی بنسخی مابقی عده پوره سو، شپږ میاشتی وروسته عمر بیا ددی بنسخی سره نکاح وکړه، په فتاویٰ عالمگیری باب العدة کی دی چی: ولو تزوجت في عدة الوفاة فدخل بها الثاني ففرق بينهما فعليها بقية عدتها من الأول تمام أربعة أشهر وعشر وعليها ثلاث حيض من الآخر ويحتسب بما حاضت بعد التفريق من عدة الوفاة كذا في معراج الدراية وهكذا في المبسوط، وايضا فيه: المطلقة إذا حاضت حيضة ثم تزوجت بزواج آخر ووطئها الثاني وفرق بينهما وحاضت حيضتين بعد التفريق كان لهذا الزوج الثاني أن يتزوجها لانقضاء عدة الأول، نوپه دی صورت کی دعمر نکاح چی وروسته دشپږو میاشتو څخه دزید متوفی بنسخی سره وسوه نو هغه صحیح ده اوکه نه؟

= (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج ۲ ص ۹۲۱. ط.س. ج ۳ ص ۵۲۹ مطلب فی نفقة المطلقة). ظ

(۱) ردالمحتار فصل فی الحداد ج ۲ ص ۸۵۴. ط.س. ج ۳ ص ۵۳۲. ظفیر

(۲) سورة البقره ع ۲۸. ظفیر

جواب: پوره والی دعدی اولی وروسته دتفریق یا دمتارکت خُخه دزوج ثانی واجب ده، نو چی کله د عمر خُخه جداوالی ونه سو نو هغه عده دتماموالی دعدی اولی دپاره کافی نه دی بلکی بعد التفریق یا ترمتارکت دشوهر ثانی اتمام دعدی اولی لازم دی اودوهمه عده بالاقراء یا بالاشهر لازم ده، لیکن دوهم خاوند یعنی عمر که چیری ددی سره نکاح کول غواړی نو وروسته دتیریدلو دعدی اولی خُخه په دوهمه عده کی نکاح کولی سی خُکه چی هغه په دی صورت کی دصاحب دعدی اولی خُخه په دوهمه عده کی نکاح کولی سی خُکه چی هغه په دی صورت کی صاحب عده ده، کما نقل عن الامام ابی حنیفة انه یدخل علیها للحال لانه صاحب العدة (۱). شامی، وهکذا يفهم من العبارة المنقولة فی السؤال من العالمگیریه کان لهذا الزوج الثانی ان یتزوجها لانقضاء العدة الاولی ای بلا انتظار انقضاء العدة الثانية (۲)، نوددی خُخه معلومه سوه چی ددوهمی عدی پوره والی ددی سره په نکاح کولو کی ضروری نه دی، خو که چیری دبل سړی سره نکاح کول غواړی نوبیا ددوهمی عدی پوره کول هم لازم دی اویه دی دواړو عدوکی به تداخل کیری، کما فی الشامی فی شرح قوله وجبت عدة اخرى الخ وفي الدرالمختار: اعلم ان المرأة إذا وجب علیها عدتان فإما أن یکونا من رجلین أو من واحد ففي الثاني لا شک أن العدتین تداخلتا وفي الأول إن کانتا من جنسین کالمتوفی عنها زوجها إذا وطئت بشبهة أو من جنس واحد کالمطلقة إذا تزوجت فی عدتها فوطئها الثاني وفرق بینهما تداخلتا عندنا ویكون ما تراه من الحيض محتسبا منهنما جميعا وإذا انقضت العدة الأولى ولم تکمل الثانية فعليها إتمام الثانية الخ (۳).

چی په عده کی دیو حیض خُخه وروسته حمل وسو نوعده به خُخه تیره کری؟ سوال:

(۱۱۴۵) یوه ښځه چی مطلقه ده یوحیض ورته راغی بیادی ته دزنا خُخه حمل پاته سو، نو اوس دامطلقه ددی زانی سره نکاح کول غواړی نوکله یی وکړی؟

جواب: وروسته دوضع دحمل خُخه دی نکاح وکړی، اومخکی دوضع دحمل خُخه دی ته نکاح کول جائز نه دی خُکه چی ددی عده تیریدل په وضع دحمل سره دی، کما فی رد المحتار للشامی ومثله ما لوکان الحمل فی العدة الخ وفي الحاوي إذا حبلت المعتدة وولدت تنقضی به العدة الخ فالمراد بقوله إذا حبلت المعتدة معتدة الطلاق بقربنة ما بعده الخ واعلم أن المعتدة لو حملت فی عدتها ذکر الکرخي أن عدتها وضع الحمل الخ (۴). فقط

(۱) عالمگیری باب العدة ج ۱ ص ۵۳۲ ماجدیه. ظفیر

(۲) عالمگیری کشوری ج ۳ ص ۵۳۲. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۹ مطلب فی وطئ المعتدة بشبهة. ظفیر =

دحاملی حمل چی وچ سی نو عدہ ڄنگه پوره کری؟ سوال: (۱۱۴۲) دمتوفی عنها زوجها
بسخی عدہ خو وضع دحمل ده نوکھ چیری حمل په نس کی وچ سی نو عدہ به ڄنگه پوره
کوی؟

جواب: کله چی حمل په نس کی وچ سو نو په شریعت کی هغه حامله نه متصور کیږی او
ددی عدہ به لس ورځی اوڅلور میاشتی وی په شان دغیر حاملی، كما قال الله تعالى:
والذين يتوفون منكم ويذرون ازواجا يتربصن بانفسهن اربعة اشهر وعشرا، الايه (۱).
وفي الدر المختار والعدة للموت اربعة اشهر وعشر مطلقا الخ فلم يخرج عنها الا
الحامل، قوله: فإن عدتها للموت وضع الحمل كما في البحر، وهذا إذا مات عنها وهي
حامل أما لو حبلت في العدة بعد موته فلا تتغير في الصحيح كما يأتي قريبا (۲)، نو
مراد دحاملی څخه هغه دی چی حمل ددی متحقق وی اوچی کله وچ سو نو حامله کیدل
ددی متحقق پاته نه سو.

قد تم الجزء العاشر بتوفيقه تعالى على يد محمد ظفير الدين غفرالله ذنوبه، ويليه الجزء
الحادي عشر ان شاء الله تعالى.

قد تم الجزء العاشر من فتاوى دارالعلوم ديوبند

کمپوزنگ

المولوي الحافظ نور احمد النوراني الحقاني

العلم کمپيوٽرز، کوٽه

تاريخ الاختتام

الاحد، ۲۴ ربيع الثاني، ۱۴۳۰

(۴) ردالمحتار باب العدة ج ۲ ص ۸۳۱. ط. س. ج ۳ ص ۵۱۱. ظفير

(۱) سورة البقرة ركوع ۳۰. ظفير

(۲) ردالمحتار باب العدة ص ۸۳۰. ظفير